

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Pars Prima. De peccatis in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

obligatio, nullus ordo, sed chaos & confusio. A quo enim oriretur jus naturale v. g. ? certè non à sola natura rationali creata: utpote quæ tota, & secundum totam collectionem individuorum suorum, naturali juri subicitur. Necessè est autem jus & debitum, sicut & legem, oriri ab aliquo superiori: cum nec æqualis æquali, nec idem sibiipsi (independenter à potestate superiori) possit imponere legem, ut habetur L. penult. ff. de recept. *Nemo imperare sibi, neque se prohibere quisquam potest.* Et idèò verbum in imperativo non habet primam personam, ait Glossa ibidem. Sed & si prima lex non esset, nulla humana potestas esset, nullaque proinde humana lex, sive Ecclesiastica, sive civilis. Idèòque Proverb. 8. Sapientia increata dicit: *Per me Reges regnant, & legum Conditores justa decernunt.*

9 Nec obstat illud Rom. 2. *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Ibi namque sermo est de lege scripta; sine qua peccari potest; sed non sine lege æterna.

10 Non obstat etiam propositio 48. ab Innocentio XI. damnata: *Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum esse videtur.* Eatenus quippe damnata est, quatenus significat, fornicationem non esse malam, quia prohibita est jure naturali, immutabili, & æterno; sed jure positivo, arbitrario & temporali dumtaxat.

CAPUT II.

Multiplex peccati divisio.

11 **P**eccatum dividitur 1°. in originale & personale. *Originale* est quod ab ortu nobis congenitum est, nec propria voluntate contractum, sed voluntate primi parentis commissum, in nos per carnalem generationem derivatur. *Personale* est quod propria voluntate peccantis committitur.

12 2°. in actuale & habituale. *Actuale* est peccatum, cujus voluntas actu vel virtute perseverat. *Habituale* est macula ex peccato actuali relicta in anima, postquam voluntas illius tam actu quam virtute esse desit.

13 3°. in mortale & veniale. *Mortale* est quod infert animæ mortem, id est privationem gratiæ sanctificantis, dissolutionemque amicitie cum Deo, quæ est vita animæ, sicut anima est vita corporis. *Veniale* est quod non infert mortem animæ, sed divinam comparitur amicitiam; idèòque veniam facile consequitur, licet Deo displiceat; sique contra præscriptum legis ipsius. Ita cum S. Thoma 1. 2. q. 88. a. 2. Theologi passim; id colligentes ex Augustino lib. 21. Civit. c. ult. & Ambrosio l. de Paradiso c. 1. aliisque Patribus.

14 Et declaratur à simili, quia contingunt inter amicos tales offensa, quibus omninò dissolvitur amicitia, v. g. atrocès injuriæ. Con-

tingunt & aliæ offensa, amico displicentes quidem, non tamen usque ad amicitie dissolutionem, sed quas amici, salva amicitia, tolerare solent, licet non sine diminutione fervoris, quo se invicem alioqui amarent.

4°. in peccatum commissionis & omissionis. Illud est, quo transgredimur præceptum negativum, faciendo quod prohibetur: istud, quo transgredimur affirmativum, non faciendo quod præcipitur. De qua divisione Augustinus l. de perfecta just. c. 3. *Duobus (inquit) modis constat omne peccatum, si aut fiant illa que prohibentur, aut illa non fiant que jubentur.*

5°. D. Hieronymus in Ezech. 18. peccatum dividit in peccatum cordis, oris, & operis. Cum enim peccatum sit dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam, dictum contra legem æternam est peccatum oris; factum, est peccatum operis; concupitum, est peccatum cordis.

6°. in peccatum in Deum, in proximum, 17 & in seipsum. Quamvis enim omne peccatum aliquo modo sit contra Deum, quatenus offendit ipsum; & contra peccantem, quatenus ipsi nocet: specialiter tamen aliqua sunt, quæ contrariantur virtuti regulanti hominem ad Deum, & ad ea quæ Dei sunt; qualia sunt illa, quæ Deo detrahunt debitum amorem & reverentiam, ut odium Dei, sacrilegium, &c. Alia quæ contrariantur virtuti regulanti hominem ad seipsum, vel regulanti passiones ipsius, secundum rationis ordinem, ut avaritia, luxuria, gula, &c. Alia denique, quæ contrariantur virtuti regulanti hominem ad proximum suum; qualia sunt, quæ lædunt jus proximi, vel humanam societatem offendunt, &c.

7°. D. Gregorius 31. Moral. peccata dividit in carnalia, & spiritualia. Carnalia varietate accipiuntur. Primo latè, pro quibuscumque peccatis procedentibus ex sensu: quomodo Galat. 1. inter opera carnis computantur iræ, rixæ, dissensiones, &c. Secundò strictè, pro quibuscumque peccatis versantibus circa materiam externam & corporalem: quomodo Ephes. 5. avaritia numeratur inter peccata carnalia. Tertiò strictissimè, quatenus carnalia distinguuntur contra spiritualia: juxta quam acceptionem carnalia sunt, quæ carnalem delectationem habent pro objecto, consummanturque in carne, ut luxuria & gula. Spiritualia in delectatione spirituali, sive in animo consummantur, ut superbia & inanis gloria.

8°. in peccatum proprium & alienum. 19 Proprium est, quod ab ipso peccante committitur. Alienum, quod ab alio commissum nobis imputatur. Quod quidem pluribus modis contingit, qui sunt *missio, consilium, consensus, palpo, recursus, participans, mutus, non obstant, non manifestans.* Quos modos alibi explicabimus.

9°. denique in peccatum ex infirmitate, 20 ex ignorantia, ex malicia. *Peccata ex infirmitate* sunt, quæ committuntur ex gravi aliqua

rum, nisi ex voluntate, quâ volumus ut bene sit nobis, vel nolumus ut male sit nobis. Ergo mendacium est, quod, cum fiat ut bene sit nobis, hinc potius male est nobis; vel cum fiat ut melius sit nobis, hinc potius pejus est nobis. Eo ipso proinde creatura perniciofa est amatori, quo præparatur Creatori. In Psal. 79. Et, ut idem ait epist. 120. nunc 140. cap. 2. Non

efficit anima, perversè utens creaturis, ut ordinationem effugiat Creatoris: quoniam si illa male utitur bonis, ille bonè utitur etiam malis. At per hoc illa perversè bonis utendo fit mala: ille ordinatè etiam malis utendo, permanet bonus. Qui enim iniuste se ordinat in peccatis, iuste ordinatur in pœnis.

P A R S I.

De peccatis in genere.

DE peccatis agit Theologia nostra Sancto-
rum, sicut medicina de venenis, non ut illa doceat, sed ut curet. Frustrâ namque se profitetur cordis medicum, qui peccata non novit, vulnera animorum. Sit itaque

CAPUT PRIMUM.

Peccati definitio.

- 1 Peccatum rectissime definit Augustinus: *Dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei æternam*, 22. contra Faust. 27. Hæc quippe definitio, utpote complectens peccata oris, cordis, operis, complectitur omnia peccata (quæ ad aliquod istorum reducuntur) optimeque declarat essentiam peccati, per contrarietatem ad legem Dei æternam.
- 2 Imprimis definitio illa complectitur tam peccatum veniale, quàm mortale. Tametsi enim peccatum veniale non sit contra finem legis, pro quanto non destruit charitatem habitualem, nec gratiam sanctificantem, nec amicitiam cum Deo, quæ finis est & scopus omnis legis; atque hoc sensu S. Thomas plerumque dicat, peccatum veniale non esse *contra*, sed *præter* legem: verè tamen est contra inhibitionem legis, & hoc sensu verè contra legem. Siquidem lex non furandi v. g. non tantùm inhibet furtum unius vel plurium florenorum, verùm etiam unius vel paucorum assium. Lex quoque non mentiendi, non solum inhibet mendacium perniciosum & grave, verùm etiam jocosum & leve. Et sic de aliis.
- 3 Facillimè etiam definitio illa adaptatur peccato omissionis: affirmatio quippe & negatio reducuntur ad idem genus (ait S. Thomas) sicque ad factum contra legem æternam, reducitur non factum; ad dictum, non dictum, &c. sive ommissio facti & dicti lege æternâ præcepti.
- 4 Denique eadem definitione illa etiam peccata comprehenduntur, quæ contra legem humanam sive Ecclesiasticam, sive civilem committuntur. Quæcumque enim contra legem humanam sunt, sunt contra legem æternam, per quam humanæ leges vim habent obligandi; per quam etiam præcibitur, *obediendum omni superiori legitime præcipienti*.
- 5 Sed & optime eâ definitione declaratur natura.

Tom. I.

tura seu essentia peccati in universum; ut enim S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. *peccatum nihil aliud est, quàm actus humanus malus*. . . . Habet autem actus humanus, quod sit malus, ex eo quod caret debetâ commensuratione. Omnis autem commensuratio cuiuscumque rei attenditur per comparationem ad aliquam regulam, à qua si divertat, incommensurata erit. Regula autem prima voluntatis humana. . . . est lex æterna.

De ratione itaque peccati usque ad eò est quòd sit contra legem æternam, ut omne peccatum ideò peccatum sit, quia lege æternâ prohibitum, juxta illud S. Thomæ ibidem ad 4. *Cum dicitur quòd non omne peccatum ideò est malum, quia est prohibitum: intelligitur de prohibitione facta per jus positivum. Si autem referatur ad jus naturale, quod continetur primo quidem in lege æterna, secundario vero in naturali iudicatorio rationis humana, tunc omne peccatum ideò est malum, quia prohibitum.* Et

Probatur 1°. ex Psal. 118. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terra. At verò ubi non est lex, nec prævaricatio.* Rom. 4.

2°. ex Augustino serm. 25. in Psal. citatum: *Si prævaricatores sunt omnes peccatores terra, nullum utique est sine prævaricatione peccatum. Nulla est autem prævaricatio sine lege. Nullum est igitur sine lege peccatum.* Et lib. 2. de peccat. merit. cap. 16. *Neque peccatum erit si quid erit, si non divinitus iubeatur ut non sit.* Et lib. 1. de lib. arb. c. 3. *Nihil est malum, nisi prohibitum lege æternâ.*

3°. ratione: quia omne peccatum essentialiter est contra debitum, seu obligationem. Sed omnis obligatio est ex lege vel præcepto. Nec esse potest ex sola lege humana independentè à divina; cum omnis alia lex essentialiter ab ea pendeat, tanquam à prima lege. Et sicut nulla creatura vim habet essendi, nisi derivatam à primo esse; sic nulla lex creata vim habet obligandi, nisi derivatam à prima lege, quæ fons est & principium omnis legis, omnis juris, omnisque debiti & obligationis; sicut primum esse fons est & principium omnis esse, omnisque virtutis & operationis. Unde sicut si per impossibile primum esse non esset, nulla creatura esset; ita si per impossibile lex prima non esset, nulla alia lex esset, nullum jus, nullum debitum, nulla

obligatio, nullus ordo, sed chaos & confusio. A quo enim oriretur jus naturale v. g. ? certe non à sola natura rationali creata: utpote quæ tota, & secundum totam collectionem individuorum suorum, naturali juri subicitur. Necessè est autem jus & debitum, sicut & legem, oriri ab aliquo superiori: cum nec æqualis æquali, nec idem sibiipsi (independenter à potestate superiori) possit imponere legem, ut habetur L. penult. ff. de recept. *Nemo imperare sibi, neque se prohibere quisquam potest.* Et idèò verbum in imperativo non habet primam personam, ait Glossa ibidem. Sed & si prima lex non esset, nulla humana potestas esset, nullaque proinde humana lex, sive Ecclesiastica, sive civilis. Idèòque Proverb. 8. Sapientia increata dicit: *Per me Reges regnant, & legum Conditores justa decernunt.*

9 Nec obstat illud Rom. 2. *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Ibi namque sermo est de lege scripta; sine qua peccari potest; sed non sine lege æterna.

10 Non obstat etiam propositio 48. ab Innocentio XI. damnata: *Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum esse videtur.* Eatenus quippe damnata est, quatenus significat, fornicationem non esse malam, quia prohibita est jure naturali, immutabili, & æterno; sed jure positivo, arbitrario & temporali dumtaxat.

CAPUT II.

Multiplex peccati divisio.

11 Peccatum dividitur 1°. in originale & personale. *Originale* est quod ab ortu nobis congenitum est, nec propria voluntate contractum, sed voluntate primi parentis commissum, in nos per carnalem generationem derivatur. *Personale* est quod propria voluntate peccantis committitur.

12 2°. in actuale & habituale. *Actuale* est peccatum, cujus voluntas actu vel virtute perseverat. *Habituale* est macula ex peccato actuali relicta in anima, postquam voluntas illius tam actu quam virtute esse desit.

13 3°. in mortale & veniale. *Mortale* est quod infert animæ mortem, id est privationem gratiæ sanctificantis, dissolutionemque amicitie cum Deo, quæ est vita animæ, sicut anima est vita corporis. *Veniale* est quod non infert mortem animæ, sed divinam comparitur amicitiam; idèòque veniam facile consequitur, licet Deo displiceat; sique contra præscriptum legis ipsius. Ita cum S. Thoma 1. 2. q. 88. a. 2. Theologi passim; id colligentes ex Augustino lib. 21. Civit. c. ult. & Ambrosio l. de Paradiso c. 1. aliisque Patribus.

14 Et declaratur à simili, quia contingunt inter amicos tales offensa, quibus omninò dissolvitur amicitia, v. g. atrocis injuriæ. Con-

tingunt & aliæ offensa, amico displicentes quidem, non tamen usque ad amicitie dissolutionem, sed quas amici, salva amicitia, tolerare solent, licet non sine diminutione fervoris, quo se invicem alioqui amarent.

4°. in peccatum commissionis & omissionis. Illud est, quo transgredimur præceptum negativum, faciendo quod prohibetur: istud, quo transgredimur affirmativum, non faciendo quod præcipitur. De qua divisione Augustinus l. de perfecta just. c. 3. *Duobus (inquit) modis constat omne peccatum, si aut fiant illa que prohibentur, aut illa non fiant que jubentur.*

5°. D. Hieronymus in Ezech. 18. peccatum dividit in peccatum cordis, oris, & operis. Cum enim peccatum sit dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam, dictum contra legem æternam est peccatum oris; factum, est peccatum operis; concupitum, est peccatum cordis.

6°. in peccatum in Deum, in proximum, 17 & in seipsum. Quamvis enim omne peccatum aliquo modo sit contra Deum, quatenus offendit ipsum; & contra peccantem, quatenus ipsi nocet: specialiter tamen aliqua sunt, quæ contrariantur virtuti regulanti hominem ad Deum, & ad ea quæ Dei sunt; qualia sunt illa, quæ Deo detrahunt debitum amorem & reverentiam, ut odium Dei, sacrilegium, &c. Alia quæ contrariantur virtuti regulanti hominem ad seipsum, vel regulanti passiones ipsius, secundum rationis ordinem, ut avaritia, luxuria, gula, &c. Alia denique, quæ contrariantur virtuti regulanti hominem ad proximum suum; qualia sunt, quæ lædunt jus proximi, vel humanam societatem offendunt, &c.

7°. D. Gregorius 31. Moral. peccata dividit in carnalia, & spiritualia. Carnalia varietate accipiuntur. Primo latè, pro quibuscumque peccatis procedentibus ex sensu: quomodo Galat. 1. inter opera carnis computantur iræ, rixæ, dissensiones, &c. Secundò strictè, pro quibuscumque peccatis versantibus circa materiam externam & corporalem: quomodo Ephes. 5. avaritia numeratur inter peccata carnalia. Tertiò strictissimè, quatenus carnalia distinguuntur contra spiritualia: juxta quam acceptionem carnalia sunt, quæ carnalem delectationem habent pro objecto, consummanturque in carne, ut luxuria & gula. Spiritualia in delectatione spirituali, sive in animo consummantur, ut superbia & inanis gloria.

8°. in peccatum proprium & alienum. 19 Proprium est, quod ab ipso peccante committitur. Alienum, quod ab alio commissum nobis imputatur. Quod quidem pluribus modis contingit, qui sunt *missio, consilium, consensus, palpo, recursus, participans, mutus, non obstant, non manifestans.* Quos modos alibi explicabimus.

9°. denique in peccatum ex infirmitate, 20 ex ignorantia, ex malicia. *Peccata ex infirmitate* sunt, quæ committuntur ex gravi aliqua

tentatione, & motione antecedente appetitûs sensitivi, trahentis voluntatem ad consensum. Peccata ex ignorantia sunt, quæ procedunt ex culpabili defectu cognitionis & advertentiæ. Peccata ex malitia, quæ plenâ libertate & voluntate committuntur, nullâ antecedenti passione incitante, nec ignorantia excusante; ad quæ proinde voluntas nullius impulsu, sed ex seipsa movetur. Dixi nullâ antecedenti passione, nec ignorantia, &c. Censetur quippe peccari ex malitia, quando intervenit passio voluntariè excitata, vel ignorantia affectata. Neque tunc censetur quis peccare ex ignorantia & passione, sed quasi ex industria, adeoque ex malitia, juxta illud Job 34. Quasi de industria recesserunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt.

Et ratio est, quia tunc voluntas in se passionem seu concupiscentiam, & ignorantiam ex malitia excitat, utpote nullâ ad hoc præventa passione & ignorantia. Videri potest S. Thomas in q. de malo a. 12. ad 5. ubi sic: Cum dicitur aliquis peccare ex aliquo, datur intelligi, quod illud sit primum principium peccati. In eo autem qui peccat ex infirmitate, voluntas mali non est primum principium peccati, sed causatur ex passione. Sed in eo qui peccat ex malitia, voluntas mali est primum principium peccati: quia ex seipso, & per habitum proprium inclinatur in voluntatem mali, non ex aliquo exteriori principio. Et ad 13. Ad hoc quod aliquis ex malitia peccet, oportet quod malitia sit primum peccandi principium.

21 Hinc S. Doctor, ibidem in corpore infert, hominem ex habitu peccantem peccare ex malitia. Quia peccare ex habitu, est peccare ex voluntate per consuetudinem obfirmata, & velut naturaliter inclinata ad malum; cum habitus mali sit confirmata & velut naturalis conversio voluntatis ad malum: Aliquando voluntas inclinatur in bonum commutabile, cui adjungitur deformitas peccati ex aliquo habitu, quando per consuetudinem inclinare in tale bonum, est ei jam versus quasi in habitum & naturam. Et tunc ex proprio motu, absque aliqua passione, inclinatur ad illud. Et hoc est peccare ex electione, sive ex industria, aut ex certa scientia, aut ex malitia. Vide dicta libro 1. cap. 12. Vide etiam S. Doctorem 1. 2. q. 78. a. 3. ad 1. ubi ait, quod peccans ex habitu, non solum peccat ex certa malitia, sed etiam delectabiliter, & sine gravi renisa rationis.

22 Notat etiam S. Doctor ibidem a. 2. posse contingere, quod aliquis habens habitum vitiosum, interdum non ex habitu operetur, sed ex passione insurgente, vel etiam ex ignorantia. Sed quoadcumque utitur habitu vitioso, necesse est quod ex certa malitia peccet: quia unicuique, habenti habitum, est per se diligibile id, quod est ei conveniens secundam proprium habitum, quia sic fit ei quodammodo connaturale, secundam quod consuetudo & habitus vertitur in naturam. Hoc autem quod est alicui

Tom. I.

conveniens secundum habitum vitiosum, est id quod excludit bonum spirituale. Ex quo sequitur, quod homo eligat malum spirituale, ut adipiscatur bonum, quod est ei secundum habitum conveniens. Et hoc est ex certa malitia peccare. Unde manifestum est, quod quicumque peccat ex habitu, peccet ex certa malitia. Vide totum corpus istius articuli.

CAPUT III.

Specifica distinctio peccatorum originaliter & ultimè non sumitur ex sola communi apprehensione prudentum.

CUM ex Tridentino sess. 14. c. 5. & can. 23. 7. omnia peccata mortalia secundum speciem & numerum, circumstantias speciem mutant in confessione exprimenda sint, necessarium est investigare, unde dignoscere possumus specificam & numericam peccatorum distinctionem.

Et specificam quidem doctus Recentior 24 disput. 2. de Act. hum. dub. 4. resolut. 4. censet originaliter & ultimè desumendam ex solo communi prudentum sensu & apprehensione.

Sed imprimis hoc ipse asserit contra communem sensum prudentum, secundum quem aliud est specificativum peccatorum. Siquidem Doctores communiter sensum ac iudicium suum proferentes de specifica peccatorum distinctione, solum commune iudicium suum, vel apprehensionem non assignant pro fundamento specificæ eorum distinctionis, sed assignant fundamentum illius à suo iudicio apprehensioneque distinctum, juxta dicenda in capitibus sequentibus. Unde quæro, an in eo quod specificationem peccatorum fundant in aliquo à suo sensu distincto, communis ipsorum sensus prudens sit vel non? Si primum, cur laudatus Author non acquiescit illi? Si secundum, quomodo communis eorum sensus prudens est in specificando, si prudens non est in assertæ à se specificationis fundamento? Quomodo idem Recentior ibidem n. 78. dicit communem sensum ipsorum in specificatione illa se habere per modum primi principii, cum se funder in aliquo priori? Si verò non habeat se per modum primi principii, assignandum igitur primum aliud principium specificæ distinctionis peccatorum?

2. Communis sensus prudentum, seu 26 Doctorum, ut in puncto de quo agitur prudens sit & rationalis, habere debet fundamentum à se distinctum. Quod enim communis ille sensus ultimatim sit & originale fundamentum specificæ distinctionis peccatorum, non est primum principium (cujus solius ratio frustra quæritur) prima namque principia per se sunt certa, omnibus nota, sicque evidèntia, ut sint extra controversiam. Quod autem communis prudentum sensus sit unicum, illudque ultimatim & originale funda-

mentum specifica distinctionis peccatorum, non est per se notum, nec extra controversiam; imò nec communi quidem sensu receptum, sed oppositum potiùs, ut diximus.

27 3°. Eo ipso quo Recentior ille destruit fundamentum communis sensus prudentum pro illa distinctione, communem prudentum sensum destruit. Cùm enim in fundamento ruinoso, nequeat non esse ruinosus; uti ruinosus est domus, ruinoso fundamento suffulta. Igitur Author ille eo ipso destruit omne specificativum peccatorum. Quod fieri nequit sine turbatione totius Theologiae Moralis, ac præsertim Tribunalis Sacramentalis.

28 4°. Nec sibi constare videtur Author ille; hinc enim specificam peccatorum distinctionem à communi sensu prudentum ultimè repetit; alibi verò specificam quorundam peccatorum distinctionem contra communem prudentum sensum adstruit, dum v. g. disput. 4. dub. 4. non admittit circumstantiam ullam notabiliter aggravantem intra eandem speciem; sicque specie distinguit varias circumstantias, quæ juxta communem prudentum sensum, non sunt nisi notabiliter intra eandem speciem aggravantes. Quomodo specificam ibi distinctionem agnoscit sine originali & ultimato (quod unicum esse dicit) specificativo? nimis profectò evidens est, speciem sine specificativo esse non posse.

29 5°. Denique ipsemet disput. 6. n. 67. sapienter advertebat, quòd *Authores non per se, sed rationibus suis sua sententia dant auctoritatem*. Non igitur per se, sive per sententiam suam, sed rationibus suis, seu fundamentis à sensu suo distinctis, asserta à se specificationi dant auctoritatem, prudentemque credibilitatem.

30 Arguit quidem Recentior ille subtiliter in hunc modum: ab eo specificantur peccata, à quo specificantur objecta actuum peccaminosorum, vel virtutes quibus opponuntur, &c. Hæc autem putat à solo specificari posse sensu prudentum. A quo enim alio (inquit) habet bonum vitæ v. g. (quod auferitur per homicidium) quòd specie differat à bono fortunæ, vel famæ, quod auferitur per furtum vel detractionem? si ab alio, ad quod bona ista dicunt ordinem: de isto alio pariter inquiritur, unde id habeat? Et sic in infinitum. Nequit igitur specifica distinctio peccatorum aliunde peti, quam ex communi sensu prudentum, sine processu in infinitum.

31 Facile quisque videt hoc argumento vel nihil probari, vel probari, specificam cujuscumque entis, sive physici, sive morali, distinctionem aliunde originaliter peti non posse, quam ex communi sapientum sensu. Quod à nobis in physicis est confutatum.

Respondeo igitur unumquodque inde suum habere distinctivum, unde suum habet constitutivum. Cùm ex communi Philosophorum axiomate idem sit uniuscujusque rei distinctivum, & constitutivum. Ridiculum verò

esset dicere, quòd virtutes & objecta virtutum, &c. suum habeant constitutivum à communi sensu sibi extrinseco; sicut ridiculum esset dicere, quòd esse suum, suamque essentiam ab extrinseco illo sensu communi habeant; à quo certè homo non habet, quòd sit homo; brutum, quòd sit brutum; justitia, quòd sit justitia; charitas, quòd sit charitas, &c. Id enim unumquodque ex sua natura habet, & essentia; quæ cùm unicuique intrinseca sit, uniuscujusque specificativum (utpote essentiale, imò ipsamet essentia) pariter intrinsecum est: unde non à communi sensu, sed *similibus à vitiis discernendis esse virtutes*, Augustinus dicit. Cujus verò rationis sit essentia cujuslibet rei, nobis innotescit ex proprietate, seu veritate, & intelligibilitate ipsius. Cùm enim veritas cujuslibet entis, tam sit cuilibet enti intrinseca, quam ipsamet cujuslibet rei entitas, cujus est proprietas; veritas autem cujuslibet entis sit intelligibilitas ipsius ut est: ex eo quòd objectum sit ex se natum intelligi, seu excitare in intellectu sapientum aliam sui speciem, seu intellectiōnem alterius rationis, quam alterum (quod absque processu ulteriori, nobis per experientiam innotescit) scimus unum esse intelligibile intelligibilitate alterius rationis quam alterum, atque aded diversæ speciei ab altero. Non itaque objecta ab aliquo alio habent, nec habere debent, quòd specie distinguantur, sive quòd taliter vel taliter intelligibilia sint; sed hoc ex seipsis habent: quòdque hoc ex seipsis habeant, scimus ex eo quòd nata sint excitare talem vel talem sui speciem in intellectu sapientum. Quod quidem ipsi experiuntur, tamen sciunt se non formare rerum species & ideas pro arbitrio suo, sed pro veritate rerum, quæ natae sunt tales sui species & ideas excitare in intellectu eorum, qui sapienter rerum naturas perscrutantur. Cito ergo finitur infinitus qui obicitur processus, facileque quisquis videt, communem sensum sapientum non esse originale & ultimum specificativum rerum, sed res ipsas, quæ ex seipsis specificantur, sicut ex seipsis talem de se sensum, apprehensionem & speciem in intellectu sapientum (experientiâ teste) natae sunt excitare.

CAPUT IV.

Non omne illud quod inducit rationem deformatis cum lege æterna notabiliter diversam, inducit speciem peccatorum diversam.

Author capite præcedenti relatus disput. 4. 32 de act. hum. dub. 4. contra omnes fere Doctores existimat, omnem circumstantiam notabiliter aggravantem mortale peccatum, esse circumstantiam speciem mutantem.

Sed contrarium ostenditur, & assertio nostra probatur 1°. quia circumstantiæ majus & minus, intensum & remissum, &c. tamen notabiliter augeant vel minuant mortale pec-

catum, atque aded inducant rationem difformitatis, &c. notabiliter diverfam, speciem tamen non mutant, neque ex communi sensu prudentium, (unde specifica peccatorum distinctio unice reperenda est secundum Authorem illum) neque ullo ex fundamento à communi prudentium sensu distincto. Igitur nullo modo. Quod non ex fundamento distincto à communi sensu, patebit ex facillima solutione fundamentorum, quæ allegat, quæque allegando specificæ distinctionis fundamentum à communi sensu distinctum facto suo agnoscit, quod verbo ante respuebar. Quod etiam non ex communi sensu, perspicuum est ex eo quod Theologi passim omnes doceant circumstantias illas aggravare quidem notabiliter mortale peccatum intra eandem speciem, sed non transferre illud in aliam speciem, ut apud ipsos videre est, signanter apud D. Thomam omnibus in locis, in quibus tractat de circumstantiis necessariò constitendis, quas dividit in speciem mutantes, & notabiliter intra eandem speciem aggravantes. Videatur in 4. dist. 16. q. 3. a. 2. in solut. quæstiunc. 3. ubi sic: *Quod aliquis accipiat multum vel parum, ex se deformitatem aliquam non importat, nisi ipsa suppositione primi: quia multum de alieno recipere, est ab æqualitate discedere. Unde talis circumstantia aggravat, sed peccatum non mutat. Quod autem rem alienam consecratam accipiat, aliam deformitatem importat: quia quacunque irreverentia circa res sacras adhibita, specialem rationem peccati habet. Et ideo talis circumstantia dicitur mutare speciem.* Idem habet 1. 2. q. 18. a. 11. *Circumstantia dat speciem boni vel mali actus morali, in quantum respicit specialem ordinem rationis. Contingit autem quandoque quod circumstantia non respicit ordinem rationis in bono, vel malo, nisi præsupposita alia circumstantia, à qua actus moralis habet speciem boni vel mali, sicut tollere aliquid in magna quantitate, vel parva, non respicit ordinem rationis in bono vel malo, nisi præsupposita alia conditione, per quam actus habeat malitiam vel bonitatem: puta hoc quod est esse alienum, quod repugnat rationi. Unde tollere alienum in magna vel parva quantitate, non diversificat speciem peccati, tamen potest aggravare vel diminuire peccatum.*

33 2°. Non est cur majus & minus, intensum & remissum, &c. potius diversificent speciem mortalem in moralibus, quam physicam in physicis. Vel cur furtum 100. aureorum potius specie differat à furto unius aurei, quam 100. aurei ab uno auro, vel calor intensus ut 100. (si detur) à calore intenso ut unum.

34 3°. Actus, quo volo furari affem unum, potest notabiliter, imò in infinitum intendi sine specifica mutatione. Igitur & actus quo volo furari unum aureum. Datur ergo circumstantia notabiliter aggravans mortale peccatum, quæ tamen non mutat illius speciem. Et si hoc admittatur de circumstantia intensio-

non est cur similiter non admittatur de circumstantia quantitatis.

Solvuntur objectiones.

35 **O**bjicies 1°. Unus florenus, assi superadditus, diversificat specie furtum: utpote de veniali faciens mortale. Igitur alter florenus, priori floreno superadditus, & quodcumque aliud augmentum notabile, specie pariter diversificat furtum. Si enim primum augmentum notabile diversificet speciem: cum secundum tam sit notabile quam primum, tam secundum specie diversificat quam primum.

Respondeo unum florenum, assi superadditum, non diversificare specie furtum præcisè ex eo quod afferat notabile augmentum; sed ex eo quod furtum unius floreni sit prohibitum sub privatione divinæ amicitiae, sub qua prohibitum non est furtum unius assis. Quæ ratio non procedit in superadditione alterius, vel plurium florenorum, ad unum florenum: cum furtum unius floreni supponatur tam prohibitum sub privatione divinæ amicitiae, quam furtum duorum vel plurium florenorum. Furtum ergo unius floreni in tantum est furtum specie diversum à furto unius assis, in quantum est contemptus, saltem interpretativus, divinæ amicitiae, voluntariaque aversio à Deo, ultimo fine; non ita furtum unius assis; sicque diversitatis istius ratio petitur ex parte aversionis, non ex parte conversionis, juxta illud S. Thomæ 1. 2. q. 72. a. 5. ad 1. *Peccatum mortale & veniale differunt in infinitum (sic quod non sunt ejusdem speciei, ut manifestum esse dicit q. 2. de malo a. 8.) ex parte aversionis; non autem ex parte conversionis, per quam respicitur objectum, unde speciem habet: quasi diceret, majorem vel minorem quantitatem objecti, ad quod se convertit peccator, non inducere specificam peccati diversitatem inter peccatum mortale & veniale; sed quod hoc specie diversum sit ab illo, ideo esse, quia mortale avertit à Deo, non veniale. Ut enim ibidem in corpore dicit: Quando anima deordinatur per peccatum, usque ad aversionem ab ultimo fine, scilicet Deo, cui unimur per charitatem, tunc est mortale peccatum; quando vero sit deordinatio circa aversionem à Deo, tunc est veniale.*

36 **O**bjicies 2°. Quando de specie peccati quæstio est, non est resolvenda juxta subtilitates rerum logicalium, vel metaphysicorum, sed secundum formam, faciem, aspectum & apparentiam, quam habet in morali hominum æstimatione. Atqui furtum 1000. aureorum, in morali hominum æstimatione, aliam habet formam, faciem, aspectum & apparentiam, quam furtum unius aurei. Ergo

Respondeo in contrarium subsumendo. Atqui furtum 1000. aureorum, in morali prudentium hominum æstimatione, non habet formam, faciem, aspectum & apparentiam fur-

ti alterius rationis, seu essentiae; sed furti alterius quantitatis dumtaxat. Certum quippe est prudentes, seu Doctores communiter ita sentire, nec minus certum singularem solius obijcientis aestimationem in contrarium, communem non esse prudentem aestimationem; nec ipsum solum esse prudentem; nec communitatem ceterorum esse imprudentem.

CAPUT V.

Peccata non diversificantur specie secundum differentiam praeceptorum, si de una eademque re sint, sub eodem motivo formali.

- 37 **P**Robatur 1°. ex S. Thoma q. 2. de malo a. 6. *Nec est dicendum quod differant specie secundum differentiam virtutum: quia praecepta ad hoc sunt, ut secundum virtutem operentur, & peccata vitentur.* Et 1. 2. q. 76. a. 5. ad 3. *Secundum diversa praecepta legis non diversificantur peccata secundum speciem.*
- 38 2°. Ubi idem motivum formale actus debiti, non est cur diversitas praeceptorum inducat diversam specie difformitatem ad legem aeternam. Nec proinde cur omittens Sacramentum die Dominico, in quem incidit festum S. Petri v. g. peccet plusquam uno specie vel numero peccato. Et idem est de violante jejunium feria sexta quatuor temporum, in quam incidit vigilia S. Matthaei. Cum utriusque praeceptum sit de eadem re, sub eodem motivo. Ita Doctores communiter.
- 39 Violatio quidem jejunii, ad quod tenetur quis ex praecepto Ecclesiae, simul & praecepto Confessarii, imponentis illud in poenitentiam, est duplex specie peccatum. Sed hoc ideo, quia Ecclesia & Confessarius praecipunt illud sub duplici specie motivo, Ecclesia ex motivo temperantiae, Confessarius ex motivo poenitentiae; sicque violatio illa, quatenus contra praeceptum Ecclesiae, est contra temperantiam; quatenus contra praeceptum Confessarii, est contra poenitentiam.
- 40 Hinc etiam Minimus violans abstinenciam feria 6. peccat duplici specie peccato; utique contra temperantiam ratione praecepti Ecclesiae, & contra religionem ratione voti vitae quadragesimalis.
- 41 De aliis Religiosis, v. g. Franciscanis, qui feria 6. vi regulae suae, simul & praecepti Ecclesiae, sub mortali tenentur ad abstinenciam, major est difficultas, an peccent duplici specie peccato: & videtur aliquibus quod sic: quia censent eos hoc ipso violatores voti, quo violatores sunt regulae: utpote quam putant non obligare sub mortali, nisi ratione voti.
- 42 Sed licet haec ratio locum habere possit in Religiosis voventibus observantiam regulae; non videtur habere locum in Religiosis solum voventibus obedientiam secundum regulam: utpote qui non tenentur ad omnia regulae puncta tanquam materiam voti; sed sicut regula & religio ab ipsis exigit. Unde si regula & re-

ligio solum ab ipsis exigit abstinenciam ex motivo temperantiae (prout Ecclesia) violando abstinenciam, solum peccant contra abstinenciam. Quod si dubium sit, an regula abstinenciam exigit alio ex motivo, seu intentione, quam Ecclesia: eo in dubio (nisi communis sensus religionis obster) diversa intentio non videtur praesumenda; cum sit res facti, quod in dubio non praesumitur.

CAPUT VI.

Specifica peccatorum distinctio; formaliter ut peccata sunt, petitur ex specifica distinctione privationum, in quibus formalis eorum malitia consistit. Haec vero dignoscitur ex specifica diversitate debitarum perfectionum, quarum sunt privationes, pro quanto videlicet, vel spectant ad diversas specie virtutes, vel ad oppositos modos, aut alias circumstantias specie diversas ejusdem virtutis.

HAnc tradit resolutus Doctor noster Baccotius in 2. dist. 39. a. 3. & cum eo Doctores communiter, qui formale peccati, cum Scriptura & Patribus (alibi referendis) constituunt in privatione rectitudinis, seu perfectionis debita per legem. Et ratio est, quia si peccatum, formaliter sumptum, id est pro formali ratione peccati, nihil aliud est, nisi privatio rectitudinis, seu perfectionis actualis debita per legem: igitur pro specifica diversitate privationum debita rectitudinis, &c. peccata formaliter sumpta, specie diversificantur. Atqui specifica diversitas privationum dignoscitur ex specifica diversitate formarum, quarum sunt privationes. Igitur specifica diversitas peccatorum formaliter sumptorum, dignoscitur ex specifica diversitate debitarum perfectionum, seu rectitudinum actualium, ut supra.

Et perfectiones quidem spectantes ad diversas specie virtutes, specie diversas esse, per se manifestum est: cum virtutes specie diversae esse non possint, nisi perfectiones, quibus constituuntur, sint specie diversae.

Nec tamen solae perfectiones, spectantes ad diversas specie virtutes, specie diversae sunt: cum ad eandem virtutem, v. g. liberalitatem, spectent modi perfectionis specie diversi, quorum uno v. g. cavetur excessus, altero cavetur defectus debita liberalitatis. Nec diversitas illa modorum, seu circumstantiarum, solum accidit penes duo opposita extrema; quae illa virtus cavenda praescribit; verum etiam penes diversos specie actus, quibus receditur ab uno illorum extremorum. Contingit namque eandem virtutem, justitiae v. g. diversis specie actibus cavere recessum a medio justitiae per defectum. Est enim alius specie actus, quo illam servamus vitam proximi; alius quo famam; alius quo bona fortunae (licet omnes isti actus spectent ad eandem justitiae virtutem, quatenus caventem recessum a medio justitiae per defectum) eo quod utique vi-

ta, fama, & bona fortunæ, sint bona diversa rationis, etiam in esse moris, quæ proinde specialem honestatem in esse moris refundunt in actus, quorum sunt objecta: quia scilicet alia est ratio, aliusque modus conservandi vitam, alius conservandi famam, alius conservandi bona fortunæ, ob speciales quæ circa hæc occurrunt difficultates. Alia proinde est ratio exercendi iustitiam, servando vitam; alia servando famam, &c. ob speciales quæ circa hæc occurrunt difficultates. Et sicut necesse est diversas specie virtutes esse circa diversas materias, in quibus ratio diversimodè adinvenit medium, juxta D. Thomam q. 2. de malo a. 6. ita necesse est diversas specie perfectiones ejusdem virtutis esse circa diversas materias, in quibus ratio diversas specie habet superare difficultates.

CAPUT VII.

Convenienter etiam dicitur (cum S. Thoma) peccata specie distingui, vel 1°. penes objecta specie diversa in esse moris, vel 2°. penes oppositos peccandi modos circa idem objectum, videlicet per excessum & defectum, vel 3°. penes diversas specie circumstantias.

46 **H**anc assertionem quoad omnem sui partem exprimit S. Doctor loco proxime relato, & I. 2. q. 72. a. 1. ubi idipsum probat ad 1. quia peccatum non est pura privatio, sed est actus debito ordine privatus. Actus autem voluntarii (ait in corpore) distinguuntur specie secundum objecta, ut in superioribus ostensum est, videlicet q. 18. a. 2. Unde sequitur quod peccata proprie distinguantur specie secundum objecta, sive secundum ordinem ad illa: cum ordo ad objectum sit ipsis essentialis, & voluntas quodammodo transformetur in objecta, quæ vult & amat, juxta illud Osee 9. *Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.* Ubi Rupertus: *Talis est unusquisque, quale est quod diligit.* In priori verò loco idipsum sic declarat: *Objectum diversificare potest peccati speciem dupliciter. Uno quidem modo materialiter; alio modo formaliter. Materialiter quidem per oppositum ad virtutes. Differunt enim virtutes specie secundum quod ratio medium adinvenit in diversis materiis: puta iustitia est secundum quod ratio medium constituit in commutationibus, & distributionibus, & hujusmodi actionibus. Temperantia autem secundum quod in concupiscentiis. Fortitudo secundum quod in timoribus & audaciis. Et sic de aliis. Nec debet alicui inconueniens videri, si diversificantur species virtutum, secundum diversas materias (non obstante quod diversitas materia consueverit esse causa diversitatis, non specierum individuorum) quia, etiam in naturalibus, diversitas materie diversitatem in specie causat, quando diversitas materia, diversitatem forma requirit. Unde & in moralibus necesse est diversas specie virtutes esse, circa*

diversas materias, in quibus ratio diversimodè adinvenit medium. Sicut in concupiscentia adinvenit medium refranando. Unde & virtus in eis constituta propinquior est defectui, quam superabundantia, ut ipsum temperantia nomen ostendit. In audaciis autem & timoribus non retrahendo, sed magis impellendo, ratio adinvenit medium. Unde virtus in his constituta propinquior est temperantia, quam defectui, ut ipsum fortitudinis nomen ostendit. Et similiter est videre in cæteris. Sic ergo & per oppositum ad virtutes, peccata specie differunt, secundum diversas materias, puta homicidium, adulterium, & furtum... Sed quia circa unam materiam, cum sit una virtus, contingunt esse peccata specie diversa, oportet secundo considerare formaliter diversitatem speciei in peccatis, prout scilicet peccatur, vel secundum superabundantiam, vel secundum defectum (sicut differt timiditas à presumptione, & illiberalitas à prodigalitate) vel secundum diversas circumstantias, sicut species gula distinguuntur secundum ea quæ in hoc versu continentur: praproperè, lautè, nimis ardemè, studiosè.

Dum verò S. Doctor ait, peccata specie 47 distinguuntur secundum objecta, sensus non est, quod ad specificam diversitatem peccatorum, requiratur specifica diversitas objectorum: cum circa unum idemque objectum admittat specificam diversitatem peccatorum, vel utique secundum oppositos modos tendendi in illud objectum, vel secundum diversas circumstantias, ut proxime vidimus. Sensus ergo est, quod quoties duorum pluriumve actuum peccaminosorum, unus tendit in unum objectum, alter non in illud, sed in aliud specie diversum in genere moris, actus illi peccaminosi specie differant.

Non solum autem peccata specificantur secundum objecta formalia, seu motiva; verum etiam secundum materialia, in quæ voluntas fertur, quando in illis inesse cognoscitur specifica diversitas in esse moris. Ad contrahendam quippe malitiam cujusque objecti, seu materialis, seu formalis, sufficit quod homo voluntariè feratur in objectum illud contra legem. Neque enim ad contrahendam malitiam adulterii v. g. necesse est quod homo feratur in uxorem alienam, formaliter ut alienam; neque ad contrahendam malitiam furti facilegi, necesse est ut feratur in rem sacram, formaliter ut sacram; sed satis est quod sciens & volens, contra legem, feratur in illam, quæ est uxor aliena, quæ est res facta, &c. rametì motivum propter quod voluntas fertur in uxorem alienam, præcisè sit, quia est femina pulchra & delectabilis; & motivum propter quod fertur in rem sacram, præcisè sit, quia est sibi commoda, &c. Unde contingit actum invariabilem in specie physica, variari in specie moris; & contra actus specie physica diversos, esse ejusdem speciei in genere moris, ut patet in furto auri & argenti, & in exemplo quod adfert S. Doctor I. 2. q. 72.

a. 6. Nam (inquit) ad eandem speciem homicidii pertinet jugulatio, lapidatio, & perforatio, quamvis actus sint specie differentes secundum speciem naturae.

- 49 Ex hoc itaque quoddam ad specificam diversitatem actuum in esse physico, non sufficit specifica diversitas objectorum materialium, non continuo sequitur idem dicendum de specifica diversitate actuum peccaminosorum in esse moris. Quia actus physici specificantur ab objecto, sumpto in ea ratione, sub qua illud attingunt: peccata vero in esse moris, specificantur ab objectis suis, sumptis in ea ratione, sub qua prohibentur per legem; per quam non solum prohibetur voluntarie ferri in uxorem alienam v. g. formaliter ut alienam, ut patet ex praecepto, *Non concupisces uxorem proximi tui, &c.*

CAPUT VIII.

Regula ad dignoscendam specificam peccatorum diversitatem penes circumstantias specie diversas.

- 50 **D**istum est capite praecedenti 1°. peccata specie distingui, vel secundum objecta specie diversa in genere moris; vel secundum oppositos modos tendendi in idem objectum; vel secundum diversas specie circumstantias. Et ratio postremae partis est, quia sicut actus humani ultra primariam moralitatem, quam habent ex objecto, aliam secundariam habent ex circumstantiis (ut ostensum est l. 4. cap. 1. à simili ex rebus naturalibus, quae ultra perfectionem primariam, quam habent ex sua forma, aliam secundariam habent ex accidentibus: circumstantiae quippe sunt accidentia quadam humanorum actuum) sic ultra primariam speciem, quam habent ex objecto, aliam secundariam habent ex circumstantiis. Unde Tridentinum sess. 14. c. 5. & can. 7. definit, circumstantias, quae peccati speciem mutant, necessariò esse confitendas.

§. I.

Traduntur regulae generales dignoscendi specificam diversitatem penes circumstantias.

- 51 **P**rima regula: quando circumstantia facit actum repugnantem cum virtute aliqua, cui alioqui non repugnat, circumstantia illa mutat speciem actus peccaminosi.

Paret in circumstantia rei sacrae, quae (secundum omnes) furti speciem mutat: quia facit illud repugnare virtuti religionis, quod alioqui solum repugnaret virtuti iustitiae. Et ratio est, quia ubi est repugnantia ad diversas specie virtutes, ibi diversa specie privationes debita rectitudinis, ut constat ex dictis n. 44. ibi ergo malitiae specie diversa.

- 52 **S**ecunda regula: circumstantia aliqua mutare potest speciem actus peccaminosi, tamen non faciat actum repugnare alteri virtuti. Pa-

ter ex dictis n. 45. & 46. recessus quippe ab eadem virtute, tam varius esse potest, ut unus ab altero specie differat, ut ibi vidimus ex sancto Thoma.

Tertia regula: omnis & sola circumstantia novam peccati speciem superinducit, quae ex seipsa specialem habet repugnantiam cum lege aeterna, quam non habet actus praescindendo ab illa circumstantia; si enim ex seipsa non habet specialem repugnantiam, sed eam jam constitutam invenit in actu cuius est circumstantia, ex seipsa dare nequit, quod ex seipsa non habet. Nequit igitur ex seipsa dare novam moris speciem, nec proinde specificam inducere diversitatem; licet praexistentem notabiliter augere possit.

Unde quia multum & parum, intensum & remissum, & similia, ex seipsis non habent speciem moris (tollere enim aliquid in magna, vel parva quantitate, ibi sistendo, nec praecipitur, nec prohibetur, nec de eo ut sic, regula ulla moris quidquam statuit; nec proinde ut sic praecise moralitatem ullam habet) addita actui non mutant speciem illius. Econtra quia iniustitia, quae est in accessu ad conjugem alterius, ex seipsa, & non ex aliquo praesupposito, est in specie motis (in specie scilicet iniustitiae) addita simplici fornicationi, mutat speciem illius. Similiter irreverens contrectatio rei sacrae, quia ex seipsa, & non ex aliquo praesupposito, est in specie sacrilegii, videlicet irreverentiae in rem sacram, addita furto v. g. facit furtum de non sacrilego, sacrilegum, sicque mutat speciem. Et sic de aliis. Ideoque regulam hanc expressè tradit S. Thomas in verbis n. 32. relatis ex l. 2. q. 18. a. 11.

Quarta regula: circumstantia quantitatis objecti, ut multum, parum, &c. vel ipsius actus, ut intensio, duratio, frequentia, &c. non mutant speciem actus, ex parte conversionis: quamvis circumstantia quantitatis objecti eam mutet ex parte aversionis, quando de veniali peccato facit mortale.

Prima pars patet ex proximè dictis, sicut & ex dictis n. 32. 33. & 34.

Secunda pars vero patet ex dictis n. 35. Videri potest quoad priorem partem S. Thomas l. 2. q. 88. a. 5. ad 1. ubi dicit, quod *diurnitas non est circumstantia trahens in aliam speciem, similiter nec frequentia, vel assiduitas, nisi forte per accidens ex aliquo supervenienti. Non enim aliquid acquiritur novam speciem ex hoc quod multiplicatur, vel protelatur, nisi forte in actu protelato, vel multiplicato superveniat aliquid quod variet speciem, puta inobedientia, vel contemptus, vel aliquid ejusmodi.*

§. II.

Ex allatis regulis, deducitur Corollarium primum de circumstantia quis.

Collige 1°. circumstantiam quis aliquando superinducere novam malitiae speciem; aliquan-

aliquando novam non inducere, sed augere eam, quam jam constitutam invenit.

Exemplum prioris est in circumstantia personæ sacræ, à qua vel cum qua fornicatio committitur. Ob eam namque circumstantiam malitia sacrilegii, fornicationi illi superadditur, quæ aliàs ipsi non inesset.

Exemplum posterioris est in circumstantia ingratitude, quæ tantò major, quantò plura & majora quis beneficia à Deo accepit, ut videbitur n. 127. & 128. Circumstantia tamen plurium & majorum illorum beneficiorum, non superinducit novam malitiæ speciem. Siquam enim superinduceret, certè malitiam ingratitude. At illa inest omni peccato, præciudendo ab illa multitudine, & magnitudine beneficiorum. Per circumstantiam ergo personæ multis & magnis beneficiis à Deo ditata, malitia ingratitude non inducitur tanquam nova, sed augetur prævia.

58 Hinc titulo ingratitude, seu beneficiorum longè majorum acceptorum, peccata Christianorum (cæteris paribus) graviora sunt peccatis Paganorum, ut videbitur n. 130. & 131. Et quamvis illa præcisè circumstantia non det illis novam speciem; alia tamen est circumstantia se tenens ex parte personæ peccantis, quæ eorumdem Christianorum criminibus omnibus, novas malitiæ species superinducit: nimirum circumstantia voti & professionis solemnem, quam Christiani omnes in baptismo fecerunt abrenuntiandi diabolo, & omnibus pompis, & operibus ejus, unice Christo ad hærendi. Sicut enim circumstantia professionis religiosæ, novam malitiæ speciem inducit super omnia Religiosorum peccata professioni illi adversa; sic circumstantia illius voti, professionisque baptismalis, novam & multiplicem malitiæ speciem inducit super crimina omnia Christianorum, professioni illi adversa.

59 Omnia verò crimina ipsorum, professioni illi adversantur: utpote per quam abrenuntiant omnibus operibus diaboli. *Quibus operibus?* (inquit S. Ephrem in tract. de ista abrenuntiatione) *audi: fornicationi, adulterio, immunditia, mendacio, furto, invidia, &c.* Uno verbo, omnibus *que nominantur mala, quæque odit Deus*, ut immediatè antè dixerat. Concinit Cyrellus noster Hierosol. in Catech. mytag. dicens: *Opera satane sunt cujusvis generis peccata.* Proinde ratione illius professionis, mortalia omnia contrahunt speciem sacrilegii, infidelitatis, perjurii, & adulterii cuiusdam spiritalis: cum anima per professionem illam desponsata sit Christo, juxta illud 2. Cor. 11. *Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo.* Unde Anselmus med. 3. animam suam alloquens: *Tu (inquit) quondam candidata celesti lavacro, dotata Spiritu sancto, in christiana professione jurata, virgo fuisti Christo desponsata.* Ideò ergo Augustinus ferm. 254. de tempore dicit, quòd *Pagani anima fornicaria est: Christiani mali, adulte-*

Tom. I.

ra. Ideò Salvianus l. 6. de gubernat. Dei docet, quòd frequentare pompas, ac spectacula, *quædam fidei apostasia est, quia in Baptismo Christianorum, prima confessio est... renuntiare diabolo, ac pompis ejus, atque spectaculis.* Ideò Anselmus (ubi supra) animam mortaliter peccantem, vocat *perfidam Deo, perjuram Dei.* Ideò SS. Patres in eos qui post baptismum criminibus sese commaculant, tanquam in perfidos & fœdifragos, seu votifragos acerrimè insurgunt. Reverà enim violatores sunt fœderis, seu pacti, quod cum Deo in professione baptismali inierunt, votique, quo se illi obstrinxerunt. Quòd enim baptismalis abrenuntiatio sit veri nominis votum, seu fœdus & pactum cum Deo juratum, communis est traditio Patrum (apud Illustrissimum D. Castoriensem, in Præfatione libri, cui titulus: *Amor pœnitens* §. 4.) nimirum Tertulliani, Origenis, Basilii, Gregorii Nazianzeni, Gregorii Nysseni, Ambrosii, Hieronymi, Chrylostomi, Augustini, Cæsarii Arelatenfis, Salviani, Isidori, Anselmi. Tertullianus namque abrenuntiationem illam vocat, *ejerationem & pactum.* Origenes, *promissionem.* Basilii, *professionem & irrevocabile pactum.* Nazianzenus, *pactum cum Deo initum.* Nyssenus, *proprium pactum.* Ambrosius, *cautionem, obvographum, promissionem, fidem Christo datam, votum.* Hieronymus, *pactum initum cum sole justitiæ; imò juramentum*, ut videre est in epist. ad Heliodorum: Chrylostomus, *fœdus & pactum conventum.* Augustinus, *votum maximum, professionem, promissionis fidem.* Cæsarius, *promissionem & pactum.* Primam & præclaram *promissionem. Eadem, pactum votum.* Isidorus, *primam pactionem.* Anselmus, *professionem juratam.* His calculum suum adjungit 1°. Arnobius Junior, qui in Psal. 49. eandem abrenuntiationem vocat, *votum quod in baptismo positus devovisti.* In Psal. 5. *Vota tua reddes Domino, qua in baptismo positus promissisti, renuntiare te diabolo... criminibus ejus.* In Psal. 64. *Votum fecit Deo renuntiatum se diabolo, & pompis ejus.* In Psal. 75. *Memores esse debent, quid voverint, aut cui voverint. Nam in baptismatis consecratione voverunt... omnibus operibus diaboli renuntiare.* 2°. Concilium Patiensense sub Ludovico Pio l. 1. cap. 9. ait, unumquemque fidelem Deo in baptismo te duarum pactionum nexibus obligari: altera, quæ abrenuntiare diabolo, & omnibus pompis ejus... proficitur. Unde c. 10. subjungit: *jura tanti pacti, quæ cum Deo facta sunt, inviolabiliter observanda.* 3°. Magister Sentent. in 4. dist. 38. *Votorum aliud est commune, aliud singulare. Commune, ut illud quod in baptismo omnes faciunt, cum spondent renuntiare diabolo, & pompis ejus.* 4°. S. Thomas 2. 2. q. 88. a. 2. ad 1. *Sub voto baptizatorum cadit abrenuntiare pompis diaboli, &c.* In objectione verò, ad quam ibi respondet, citaverat Glosfam, super illud Psal. 75. *Vovete & reddite Domino Deo vestro*, declarantem, quòd in

Ttt

baptismo vovens homines abrenunciare diabolo, & pompis ejus. 5°. S. Franciscus Salesius, Introd. p. 1. c. 20. eam quam in baptismo facimus abrenuntiationem, vocat *sacram fidelitatis professionem.* 6°. Catechismus Romanus p. 1. ad 2. articul. Symboli n. 12. sic dicit: *Cum baptismo initiaremur... professi sumus nos satana & mundo renuntiare, & Jesu Christo totos nos tradere, idque solemnem professionem, qua nos ipsos Domino devovimus.*

60 Nec refert quod votum illud non emiserint, nec pactum inierint per seiplos, sed per paternos, tanquam vicarios fidei iustos. Tenentur enim eadem obligatione. Quod enim patris fecerunt, nomine ipsorum fecerunt. Et sicut Hugo victorinus ait l. 1. de Sacram. c. 21. *baptizatus cum ad intelligibiles annos venerit... quod per aliorum ora promissit, jam debet corde credere, & ore proprio confiteri, & opere imitari.*

61 Quia tamen communi hodie loquendi usu receptum est, ut perjuri, fœdifragi, & votifragi soli vocentur, qui specialia quædam crimina perpetrant, adversus speciale aliquod votum, vel juramentum, & non solum adversus commune illud Christianorum juramentum & votum: dum de re constat, de modo loquendi non est disputandum. Fatemur enim, non omnibus Christianorum criminibus inesse malitiam perjurii, & votifragi specialis, sed communis, hancque esse circumstantiam velut transcendentalem respectivè ad Christianos. Quos etiam non oportet circumstantiam illam confiteri, utpote satis notam Confessariis, qui sciunt solos Christianos, seu baptizatos, ad Pœnitentiæ Sacramentum accedere. Cæterum priusquam manum de tabula hac retraham, transeamque ad circumstantiam *quid*, moneo, quod circumstantia *quis* sic quandoque aggravat peccatum, ut illud numquam faciat de veniali mortale, nisi novam malitiæ speciem superinducat, juxta illud S. Thomæ 1. 2. q. 88. a. 5. in corp. *Impossibile est quod circumstantia de peccato veniali, faciat mortale, nisi afferat deformitatem alterius generis.* Et 2. 2. q. 110. a. 4. ad 5. *Quidam dicunt, quod perfectis viris omne mendacium est mortale. Sed hoc irrationabiliter dicitur: numquam enim circumstantia aggravat in infinitum, nisi qua transfert in aliam speciem. Circumstantia autem persone non transfert in aliam speciem, nisi forte ratione alicujus annexi, puta si sit contra votum ipsius. Quod non potest dici de mendacio officioso, vel jocosò. Et ideo mendacium officiosum vel jocosum non est peccatum mortale in perfectis viris, nisi forte per accidens ratione scandalii... Nec obstat quod ipsi ponuntur in statu conservande veritatis. Quia veritatem tenentur conservare ex suo officio, in judicio vel doctrina. Contra que si mentiantur, erit mendacium, quod est peccatum mortale. In aliis autem non oportet quod mortaliter peccent mentiendo.*

Corollarium secundum de circumstantia quid, ubi & quando.

Collige 2°. detractionem, calumniam, 62 vel contumeliam, illatam personæ, cui specialis debetur reverentia, v. g. patri vel matri, vel superiori tuo, ex ista circumstantia specialem contrahere deformitatem.

Fornicationem item cum persona alteri obligata per sponsalia de futuro, licet nondum conjugata, ex hac circumstantia contrahere malitiam injustitiæ. Quamvis enim non sit adulterium propriè dictum; est tamen aliquid illi affine, ob injuriam gravem, quæ infertur sponso, dum violatur ejus sponsa. Per sponsalia namque sponsus & sponsa acquirunt jus, saltem inchoatum, in mutua corpora. Quod adeo graviter læditur à sponsa prostituente se alteri, ut propter injuriam illam sponsus resiliere possit à sponsalibus. Quod profectò non posset, nisi illa prostitutio ipsi graviter injuriola foret. Injuriam certè sponso sensibiliores facit sponsa, se taliter prostituendo, quam cum alio sponsalia contrahendo. Et si gravem alteri injuriam faciat, qui notabiliter deteriorat rem ipsi per contractum, v. g. permutationis, addictam, sed nondum traditam: ergo & femina, quæ per prostitutionem corporis sui, illud (alteri addictum, licet nondum traditum) notabiliter deteriorat. Videri potest Nicolaus de Lyra in cap. 22. Deuteron. ubi dicit, quod *mulier potest accusari de adulterio dupliciter: uno modo postquam ducta est in uxorem: alio modo antè, tamen post affidavitionem, id est desponsationem, per verba de futuro.* Si verò sponsa de futuro specialem dicitur injuriæ malitiam per hoc contrahit; idem dicendum de eo qui cum ipsa fornicatur, juxta illud Rom. 1. *Digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Unde licet in veteri lege simplex fornicatio non fuerit capitali poenâ mulctata; eadem tamen Deuteron. 22. v. 22. & 23. mulctantur sponsa violata & violator ipsius: eadem utique, quæ adulter & adultera plectuntur ibidem v. 21. ad insinuandam deformitatem violationis illius, affinem deformitati adulterii.

De circumstantia *ubi & quando*, disputant 63 Theologi 1°. an reverentia templis debita violetur per copulam conjugalem, tempore belli à refugatis ibi conjugibus propter incontinentiæ periculum, habitam? 2°. an per quodcumque furtum, etiam rei non sacræ, ibi commissum? 3°. an etiam per quodcumque aliud scelus ibi perpetratum? 4°. an idem dicendum de circumstantia temporis sacri, ita ut crimen quodcumque novam malitiæ speciem contrahat, ex eo quòd scienter committatur die Dominico vel Festo? 5°. an ex circumstantia loci publici specialem malitiam incurrat, qui in eo peccat?

64 Ad 1. respondeo multos Recentiores negare. Sed cum fateantur reverentiam templis debitam non permittere conjugibus, ut ibi commisceantur, saculo periculo incontinentiæ; melius dicit Navarrus, quod nec id ipsis permittat propter periculum incontinentiæ. Cum alia ipsis media suppetant, quibus illi periculo obviare possint: eadem utique, quibus illi obviare possent, & deberent, si conjux ex gravi infirmitate decumberet, vel ad longum tempus ob negotia abesset. Neque dubium esse videtur, quin conjuges locis sacris tantum debeant reverentiæ, quantum sobrietatis & misericordiæ debent sibi invicem, dum infirmantur, &c. Attento quod actio venerea, præ cæteris actionibus, templorum adversetur sanctitati. Cum sanctitas (juxta S. Thomam 2. 2. q. 81. a. 8.) importet munditiem, cui sine dubio adversatur immunditia, quam importat actio venerea. Ob quam rationem omnia peccata venerea, illa etiam quæ solâ voluntate, vel morosâ delectatione committuntur, ex circumstantia loci sacri videntur specialem contrahere malitiam. Non verò sola ea, quæ sunt cum voluntaria seminis effusione, ut pluribus Neotericis videtur, se fundantibus in eo quod actus venerei non adversentur reverentiæ loci sacri jure naturæ, sed Ecclesiastico dumtaxat. Quo solum invenitur specialiter inhibita seminis effusio in loco sacro. Sed ratio allata probat, actus venereos illi reverentiæ adversari jure naturali. Quod & merito docent Azorius, Lopez, Suarez, Salas, &c. Tactusque & aspectus inhonestos, turpes confabulationes, & similia, facta in loco sacro, esse contra reverentiam illius, etiam citra seminis effusionem, usque adeo videtur communis sensus & apprehensio hominum, à præjudiciis & trivis scholasticis liberorum, ut oppositum vix sine offensione audiant.

65 Ad 2. respondeo affirmativè cum Dicastillo disput. 9. de pœnit. n. 663. Bosco ibid. disput. 7. n. 376. nostro Francisco à Jesu Maria ibid. tract. 6. c. 8. n. 102. Vasquez, Suarez, Navarro, Nugno, Petro, Ledesma, Valentia, Castro Palao, aliisque multis, sive interim res non sacra in loco sacro sit, velut sub illius potestate, ratione custodiæ, pignoris, commodati, vel depositi; sive casu ibi exiit, ut crumena divitis, ibi assistentis Officio divino (quamvis in hoc casu contradicant Sotus, Lessius, Lugo, Granadus, Coninck, &c.) quia Joannes Papa VIII. in cap. *quisquis invenit* 17. q. 4. generaliter & indistinctè dicit, sacrilegium committi, non solum auferendo sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, sed etiam auferendo non sacrum de sacro. Quod cum sit in favorem Ecclesiæ, ubi Pontifex non distinguit, neque nos distinguere debemus, sed amplè intelligere. Maxime cum circa finem ejusdem capituli, velut sacrilegos puniti velit, *qui Monasteria... & Ecclesias infringunt, & deposita, vel alia qualiter*
Tom. I.

bet (nota bene) *exinde extrahunt*. Exinde verò extrahuntur etiam res in Ecclesia per accidens existentes. Et sicut bene dicitur, auferre sacrum de loco sacro, vel non sacro, qui exinde auferit rem sacram, ibi per accidens existentem; sic verè dicitur auferre non sacrum de sacro, & non solum in sacro (prout nonnulli cavillantur) qui exinde auferit rem non sacram, ibi per accidens existentem.

Ad 3. respondeo cum Bosco n. 357. quod sicut reverentia, locis sacris debita, violatur per furtum; ita & per quodcumque aliud peccatum mortale, saltem externum: cum par omnium ratio sit. Et si sanctitas loci sacri non permittat in eo fieri aliquid profanum, v. g. negotiationem, ideòque Christus Joan. 2. & Matth. 21. ejecerit è Templo Judaico vendentes boves & oves, & cætera quibus istius temporis homines opus habebant in sacrificiis suis (tamen non venderentur nisi in atrio extremo templi, quod profanum, & atrium vocabatur gentium, quia gentilibus & immundis, orationis causâ patebat) multò minus permittit in eo fieri ullum peccatum mortale. Ob quam rationem, censo sanctitatem & reverentiam loci sacri non solum violari per quodcumque mortale peccatum externum; verùm & internum. Attento quod sanctitas illa à nobis non solum exigat reverentiam externam, sed & internam, cum qua quodcumque mortale internum è diametro pugnat. Attento etiam quod jus naturale, quo prohibetur irreverentia in sacris locis, sicut inter externam & internam irreverentiam non distinguit, sic nec inter peccata externa & interna. Unde & Gregorius X. in Concilio Lugdun. relatus c. 2. de immunit. Eccles. n. 6. postquam dixisset, *domum Domini decet sanctitudo*, &c. non solum prohibet in locis sacris negotiationes, profana colloquia, & quacumque divinum possent turbare Officium, sed & quacumque possent oculos divine Majestatis offendere. ... *ne ubi peccatorum est venia postulanda, ibi... deprehendantur peccata committi*. Denique sicut Dei præsentiam, in locis sacris specialem, specialiter inhonorant externa peccata, hoc ipso quod in domo ipsius commissa; ita & interna. Simile est in deferente sacram Eucharistiam, cuius specialem præsentiam tam inhonorant peccata mortalia interna, tunc à deferente commissa, quam mortalia externa.

Ad 4. respondeo sententiam affirmativam, sive spectatâ autoritate, sive spectatâ ratione, longè probabiliorem esse negativâ, quam tenent noviores passim Scriptores. Quod enim attinet ad autoritatem, pro affirmativa stant Alexander de Ales p. 3. q. 32. n. 5. a. 2. S. Bonaventura, S. Thomas, S. Antoninus, Scotus in 3. d. 27. & 37. Lyranus, Nider, Toftatus, Adrianus, Major, Catharinus, Corduba quæstion. l. 1. q. 6. & communiter Veteres, & novissimè Merbesius 1. p. q. 75. & Alexander Natalis Th. Mor. l. 4. c. 5. reg. 5. Quodque ea sit Angelici Doctoris sententia, probatur

ex 1. 2. q. 7. a. 1. ad 1. ubi sic: *Primò accusabilis redditur aliquis ex hoc quòd homicidium fecit. Secundario verò ex hoc quòd dolo fecit, vel propter lucrum, vel in tempore (nota) vel in loco sacro. Et 2. 2. q. 122. a. 4. ad 3. explicans tertium Decalogi præceptum, de sanctificando sabbatho, & signanter verba ista: Omne opus servile non facietis in eo. Primò dicit quòd opus servile dicitur à servitute. Est autem triplex servitus. Una quidem, quà homo servit peccato, secundùm illud, qui facit peccatum, servus est peccati. Et secundùm hoc omne opus peccati dicitur servile. Alia verò servitus est, quà homo servit homini. Est autem homo alterius servus, non secundùm mentem, sed secundùm corpus. . . . Et ideo opera servilia secundùm hoc dicuntur opera corporalia, in quibus unus homo alteri servit. Tertia autem est servitus Dei: Et secundùm hoc, opus servile posset dici opus lairie, quod pertinet ad Dei servitium. Deinde declarat quanam ex his operibus servilibus sint vel non sint prohibita in die sabbathi: Si (inquit) hoc tertio modo intelligatur opus servile, non prohibetur in die sabbathi: quia hoc esset contrarium fini observationis sabbathi. Homo enim ad hoc ab aliis operibus abstinet in die sabbathi, ut vacet operibus ad Dei servitium pertinentibus. . . . Sed alia opera servilia, quæ dicuntur servilia primo vel secundo modo, contrariantur observantia sabbathi, in quantum impediunt applicationem hominis ad divina. Et quia magis homo impeditur à rebus divinis per opus peccati, quam per opus aliàs licitum, quamvis sit corporale: ideo magis contra hoc præceptum agit, qui peccat in die festo, quam qui aliud corporale opus, aliàs licitum facit. Unde Augustinus dicit in libro de 10. chordis: Melius faceret Judæus in agro suo aliquid utile, quam si in theatro seditiosus existeret. Et melius femine eorum die sabbathi lanam facerent, quam totà die, in neomeniis suis, impudice saltarent. Non tamen qui peccat venialiter in sabbatho, contra hoc præceptum facit: quia peccatum veniale non excludit sanctitatem. Hactenus S. Thomas, apertè declarans, mortale crimen in die sabbathi commissum, mortale contrahere deformitatem contra sanctificandi sabbathi præceptum; Magis enim (inquit) contra hoc præceptum agit, qui peccat in die festo, quam qui aliud corporale opus licitum facit. Cùm ergo iste mortaliter agat contra hoc præceptum; magis ille. Unde & opusc. 22. aliàs 64. a. 5. dicit quòd gravius est quodcumque peccatum in magna solemnitate, quam alio tempore. Articulo verò præcedenti dixerat, confitendas circumstantias aggravantes, quales sunt locus, tempus, &c. Similiter S. Bonaventura in Opusculo quod inscripsit Confessionale c. 2. particulà 20. docet, interrogandum penitentem de tempore quo peccatum perpetravit, utrum videlicet in die festivo, vel non festivo.*

68 Nec soli veteres Scholastici Doctores, eorumque Principes, sed & sancti Patres, Ori-

genes, Ambrosius, Basilius, Augustinus, Gregorius Nyssenus, Isidorus Pelusiota (apud Merbesium in Summa Christiana p. 1. q. 75.) concorditer tradunt, nomine operum servilium (qua lege divinà & naturali prohibentur in die sabbathi) peccata maximè comprehendi. Siquidem Ambrosius l. 7. in cap. 13. Luca dicit, eo præscriptum esse, ut nullam feramus sarcinam peccatorum. S. Augustinus tract. 3. in Joan. *Spiritualiter observat sabbathum Christianus abstinens se ab opere servili. Quid est ab opere servili? à peccato. Et unde probamus? Dominum interroga: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.* Conc. 1. in Pfal. 32. *Observa diem sabbathi. . . . abstine ab opere servili. Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati.* Et serm. 22. ex Simundianis (qui nunc est sermo 270. in novissima editione Benedictina) *Ille verè observat sabbathum, qui non peccat. Ita enim præcipitur illis, quibus observandum sabbathum præcipitur: Omne opus servile non facietis. Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.* Nyssenus Homil. 7. in Ecclesiast. *Quarendum est ergo, quid sibi velit præceptum ovis sabbathi? . . . ut nihil agamus illorum, quorum opus est vitium.* Pelusiota l. 1. epist. 71. ad Helionem, cùm Helio quæsisset sensum horum verborum: *Non facietis in eo opus servile, &c.* Respondet, sensum esse: *Nihil servilium rerum. . . . in die sabbathi facietis, nec quod vos peccatorum pondere deprimat. Concilium quoque Lingoniense apud Bochellum l. 4. decret. Eccles. Gallic. tit. 7. de Festis diebus, & venerat. Sanct. c. 2. declarat, quòd homines viris que sexus in Festis. . . . debent abstinerere ab omni opere servili, & potissimum à peccato: quia gravius peccat, qui peccat in die Festo, puta qui suratur, fornicatur, quam qui in aliis diebus hoc facit.* Concilium quoque Ebroicense anni 1526. *Cessare oportet Christianum in die Festo, maximè à vitis & peccatis: quoniam servare debet Deo, cui displicet omne peccatum.*

Ex his manifestum est, pro affirmativa sententia longè graviorem auctoritatem stare, quam pro negativa. Superest ut ostendamus, quòd sicuti prævalet auctoritate, prævaleat & ratione. Quod probo, quia pro negativa vix alia ratio adfertur, nisi leviuscula ista, quòd Confessarii non soleant de hac circumstantia interrogare, nec penitentes se accusare. Quod certè tempore Majorum nostrorum credibile non est omisisse. Hodie verò penitentes id omittunt defectu instructionis. Confessarii verò, quia sectatores sunt novioris opinionis, cujus Authores non satis considerant, quid de hac re SS. Patres, quid Scholæ Principes, quid veteres & graviores Doctores sentiant, & quam gravi ratione ad sic sentiendum moverentur, scilicet 1. quia diebus Dominicis & Festis omne opus servile Christianis prohibetur, per hanc legem de sanctificatione sabbathi: *Omne opus servile non facietis in eo.* Sed nullum opus magis servile, quam opus

peccati, uti SS. Patres, & cum iis S. Thomas, merito observant. Nulla enim servitus, servitutis nomen veriori titulo meretur, quam servitus peccati. Quippe servitus, quâ homo homini manualiter servit, non nisi umbra & figura est istius servitutis. Cùm igitur lex nova veritatem potius quam umbram & figuras sectetur, parum verisimile est, quòd, dum pro sanctificando sabbatho servilia opera interdicit, contenta sit prohibitione umbratica illius servitutis, non prohibita verâ & maximâ servitute.

70 2°. præceptum sanctificandi sabbathum (quoad substantiam) divinum, imò naturale, seu morale est, ut communis est sententia Theologorum, cum S. Thoma 1. 2. q. 100. a. 3. ad 2. & 2. 2. q. 122. a. 4. ad 1. quia scilicet ratio naturalis dicitur, tempus aliquod debere esse deputatum, ad hoc ut homo, ab aliis feriendo, liber & expeditus sit ad vacandum Deo & divinis. Tempus verò ad id (pro Christianis) deputatum, sunt dies Dominici, & Festi. Istud enim tempus Ecclesia determinavit, ad hoc ut homines diebus istis satisfacerent divino illi, naturalique præcepto. Illis ergo diebus Christiani ab iis operibus ferari debent, à quibus certo tempore secundum legem naturalem & divinam ferari debent, ut liberi & expediti sint ad vacandum Deo. Ergo illis diebus maximè ferari debent à servili opere peccati: cùm opus peccati, præ cæteris operibus servilibus, maximè impediatur hominem vacare Deo; sitque proinde ratio multò major dicendi, quòd diebus, ad Dei servitium specialiter deputatis, lex naturalis & divina specialiter prohibeat, ne homo seipsum impediatur à divino servitio per servile opus peccati, quàm per servile opus manuale: eò quòd utique peccatum magis impediatur Dei servitium, quàm opus manuum. Unde Catechismus Romanus p. 3. c. 4. q. 17. dicit, hoc præcepto omne servilis operis genus prohiberi... quoniam mentem nostram à divino cultu abstrahit: quo magis peccata fidelibus vitanda sunt, que non solum animum à divinarum rerum studio avocant, sed nos à Dei amore prorsus sejungunt.

71 3°. peccatum quodcumque mortale, specialem malitiam contrahit ex eo quòd perpetratur in loco sacro, ut patet ex dictis in responsione ad 3. Ergo similiter ex eo quòd perpetratur tempore sacro, sive divino cultui specialiter dedicato.

72 Optimè proinde S. Antoninus p. 2. tit. 9. c. 7. s. 2. & 3. Festum violatur, & malè celebratur, ex triplici negligentia, seu defectu. Primo, quia non cavetur à defectibus criminalibus. Secundo, quia non inbaretur actibus spiritualibus. Tertio, quia non abstinetur ab operibus manualibus. Quantum ad primum, debet quis abstinere à peccatis, maximè diebus festivis, quia plus habent impedire mentem, si mortalia sunt, à vacando Deo, quàm opera manualia. Unde dicitur Levit. 23. ... Omne opus

servile non facietis in eo. Sed opus servile est peccatum. Dicit enim Christus Joan. 8. Omnis qui facit peccatum, servus est peccati... Peccatum ergo mortale, commissum die Festo, est multò gravius, quàm aliâ die idem perpetratum, ratione Festi. Nam ultra propriam deformitatem, puta furri vel fornicationis, & huiusmodi, habet specialem deformitatem, ex illa circumstantia temporis sacri, quâ Festum violatur. Unde talis (ut dicit Nicolaus de Lyra super Exod. c. 20.) non solum agit contra unum præceptum, scilicet, non mœchaberis, aut illud, non furum facies; sed etiam contra illud de sanctificatione sabbathi. Optimè etiam Abulensis in c. 20. Exodi q. 11. & 12. Magis servile est opus peccati, quàm opus humani negotii: magis celebritatem Festi infringimus in peccando & occidendo, quàm alios labores agricultura nostris manibus exercendo. Ideò licet ab utroque abstinendum sit, magis tamen ab iniquis operibus, quàm à corporalibus laboribus. Ex hoc sequitur, quòd qui die Dominico adulteratur, aut occidit, vel inebriatur, magis peccat, quàm si aliis diebus idem ageret: quia sic transgressor est duplicis præcepti, scilicet, non occides... & quia non observat diem Dominicam. Ex quo Abulensis ubi supra optimè concludit, quòd qui fornicatur die Dominico, peccat duobus peccatis, secundum quod peccatum numeratur ratione reatus.

Ad hoc attendant discipuli illi Christiani, qui omnem nequitiam suam, nimirum fornicationes, comestationes, ebrietates, &c. in diebus Dominicis & festivos, velur ex condicito reservant, diebus quidem istis vocati in otium, ut vacent Deo; sed otium dantes in occasionem carnis, & consecrantes illud diabolo.

Ad 5. respondeo peccantem in loco publico, specialem interdum malitiam contrahere, ratione scandali, quòd aliis præsentibus dat. Unde confiteri debet numerum personarum præsentium, quantum fieri potest. Tamen ad specialem malitiam publicus nihil conferat locus, si desint testes actionis in publico loco perpetrata.

§. IV.

Corollarium tertium de tribus reliquis circumstantiis cur, quomodo, quibus auxiliis.

Collige 3°. circumstantiam cur, quomodo, & quibus auxiliis, novam specie malitiam superinducere peccato, cui superveniunt, quando propriam, distinctam, & specialem ex se malitiam habent. Aliàs non. Patet ex regula 3. Circumstantiæ ergo illæ eam superinducunt, quando finis ob quem committitur peccatum, vel media quibus vitur quis ad peccatum suum exequendum, aliam malitiæ speciem ex se habent, quàm habeat peccatum, ad quod se habent tanquam finis extrinsecus, vel modus, vel instrumenta executionis, v. g. dum furatur quis ad fornicandum, vel mœchandum; vel ope dæmonis

uritur ad occidendum, vel ad corrumpendum proximum (quo casu specialis est malitia societatis cum dæmone) vel ad id utitur alio homine tamquam instrumento. Quo casu inductio, quæ ipsum inducit, ut sibi instrumentaliter deserviat, specialem continet malitiam scandali, si alter ad id ex se paratus, seu determinatus non erat. Quæ etiam specialis malitia scandali intervenit, dum precibus & persuasionibus rem veneream extorquet à puella, aliàs ex se non parata, &c. Specialis quoque malitia invenitur in stupro v. g. dum fit cum violentia; sicut & in furto, dum fit spectante domino. Tunc enim rapinam committis. Sed & si verbis injuriis palàm lædas proximum, es ei contumeliosus; si occultè, detractor. Si etiam proximum occidas per amicitia simulationem, hypocrisis, simulationisque malitiam addis homicidio. Et sic de similibus.

77 Similiter, si fureris ad mœchandum, duplici peccato peccas, furti & mœchia. Magis tamen es mœchus, quàm fur. Finis enim principatum tenet in humanis actibus, & communicat speciem suam omnibus quæ sunt ad finem, ut ait S. Thomas 2. 2. q. 181. a. 2. *Id quod ordinatur ad aliud, sicut ad finem, præcipue in moralibus, trahitur ad speciem ejus, ad quod ordinatur: sicut ille qui mœchatur, ne furetur, magis dicitur fur, quàm mœchus, secundum Philosophum in 5. Ethic.* Et ratio est, quia furtum in hoc casu magis est voluntarium, quàm mœchia, quæ solum est voluntaria propter furtum. *Propter quod enim unumquodque est tale, & illud magis,* ait Philosophus 1. Poster. post caput. 2.

78 Hinc Lovaniensium quorundam opinio est, eum qui ob finem de se non malum, assumit medium mortaliter malum, qui v. g. die Festo omittit Sacrum, ut studeat, debere in confessione exprimere finem illum, & non solum medium. Et idem aiunt de eo qui Sacrum præceptum omittit, ut parentibus vel dominis suis obediat. 1.º. Quia qui Sacrum omittit, ut parentibus vel dominis obediat, plus amat parentes vel dominos, quàm Deum. Quod peccatum non confitetur. 2.º. Qui Sacrum omittit ut studeat, magis est curiosus, quàm violator præcepti de Sacro audiendo (sicut qui furatur, ut mœchetur, magis est mœchus, quàm fur) principalem ergo malitiæ speciem subtrahit, nisi hoc confiteatur. 3.º. Si Sacrum propter lucrum omisit, debes id confiteri (quia scilicet tunc Sacrum omisit propter avaritiam) similiter ergo confiteri debes, si Sacrum propter studium, id est, propter sciendi curiositatem omisit. Quia sicut avaritia in priori casu, sic curiositas in posteriori, fit de veniali mortalis, in quantum ad mortale movere & inducit: ut enim S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 2. *Quandoque id quod est peccatum veniale ex genere... fit mortale ex parte agentis, vel quia in eo constituit finem ultimum, vel quia ordinat ipsum ad aliquid quod est peccatum mortale*

le ex genere, puta cum aliquis ordinat verbum otiosum ad adulterium.

Videtur tamen mihi probabilius oppositum, 79 quod docent Card. Lugo de pœnit. disput. 16. sect. 11. & Doctores communiter. Quia licet studium tunc sit mortiferum, utpote causa motiva seu finalis mortiferæ omissionis Sacri: tamen solum est mortiferum & malum propter omissionem Sacri, cujus est causa. Ubi verò unum solum est malum propter alterum, ibi est unicum malum, ut bene advertit eruditissimus D. Boudart, insignis Ecclesiæ Collegiæ S. Petri Insulis Canonico-Theologus, in Manuali suo Theologico to. 2. tr. 2. §. 37. Sic qui furatur ut det eleëmofynam, vel ut solvat debita sua, non duo, sed unum peccatum committit. Quia datio eleëmofynæ, vel debitorum solutio, malitiam aliam non habet nisi furti, cujus est causa. Et aliàs gravius peccaret, qui Sacrum omitteret propter studium, vel finem bonum, quàm qui pro sola voluntate illud omitteret (peccaret enim duplici peccato) id autem parum verisimile est.

Nec obstant rationes in contrarium. Non 80 1.º. quia quòd Sacrum omittens propter studium vel parentes, plus studium vel parentes amet, quàm Deum, non facit studium, &c. malum esse; malitià distinctà ab omissione Sacri, sed eadem & indistinctà. Propterea namque magis amat studium, quàm Deum, quia propter studium vult omissione Sacri mortaliter offendere Deum. Satis proinde Confessarius scit volentem omittere Sacrum, id velle ex amore alicujus creaturæ, plusquàm Dei. Nec necesse habet scire, quænam in particulari sit illa creatura; sive enim sit studium, sive parentes, sive quid aliud, merè per accidens & materialiter se habet ad sacramentale iudicium.

Non obstat etiam 2.º. ratio: quia non idèd 81 peccat quis peccato curiositatis, vel contra virtutem studiositatis, quia Sacrum propter studium omittit. Sicut qui aliena furatur ut comedat, non idèd comedendo peccat contra temperantiam, dummodò ex alienis non comedat plus, vel minus, quàm temperantiæ regula exigit, id est non plus, nec minus, quàm exigit bona valetudo corporis. Sicut enim temperantia secundum se non prohibet ne comedamus ex alieno, sed solum ne comedamus superflua & noxia valetudini: sic studiositas secundum se non prohibet ne studeamus tempore Sacri, sed solum ne studeamus ad sciendum superflua & noxia.

Non obstat denique 3.º. ratio: quia nec est universim verum, quòd Sacrum omittens propter lucrum, omittat propter avaritiam; neque enim id contingit, si lucrum referat ad necessarios vel utiles usus. Et ut omitteret Sacrum propter avaritiam, avaritia illa de se venialis, fieret quidem mortaliter mala, quia causa omissionis mortaliter mala: non tamen idèd fieret mortaliter mala, malitià distinctà à malitià mortali omissionis Sacri, sed indistinctà, ob rationem supra allatam.

CAPUT IX.

Distinctio numerica peccatorum desumenda est vel ex morali interruptione volitionum, vel ex diversitate actionum, vel objectorum moraliter distinctorum.

- 82 **E**X dictis numero 23. constat numericam peccatorum distinctionem scitu necessariam esse, tum pœnitentibus, tum Confessariis; eò quòd oporteat numerum peccatorum mortalium confiteri. Cæterum unde numerum illum dignoscere valeamus, res est non parum intricata, ob varia Doctorum opinionamenta. Et mirum, quòd Author n. 24. laudatus, numericam peccatorum distinctionem, uti specificam, originaliter & ultimam non repetat ex communi sensu prudentum: cum de utraque distinctione pariformiter videatur philosophandum. Qui tamen hic, prout ibi, recurreret ad communem sensum prudentum, seu virorum Doctorum, difficultatem non evaderet: cum circa eam, quot capita, tot sententiæ. Nec in tanta sententiarum varietate probabilior occurrit regula, quam quæ continetur in assertione nostra. Pro cuius manifestatione nonnulla præmittemus, ex quibus perspicua erit probabilitas magna regulæ à nobis stabilitæ, propositæque difficultas lucem non modicam accipiet.
- 83 Primò itaque ostendemus (contra varios Recentiores) peccatum physicè unum numero, plerumque esse numero multiplex in esse moris, sive plures numero malitias in eo subinde reperiri.
- 84 2°. malitias illas moraliter numero diversas, si mortales sint, haud minùs confitendas, quam malitias ejusdem physicè actûs, specie moraliter diversas.
- 85 3°. ad multiplicandas numero malitias in peccatis, quæ vel externum respiciunt objectum, vel in exteriori actione consummantur, necessariam non esse moralem interruptionem actûs interioris.
- 86 4°. eadem peccata, quæ vel objectum externum respiciunt, vel in actione exteriori consummantur, numero multiplicati, pro multiplicatione vel objectorum moraliter completorum, vel actionum consummatarum, id est, quarum singulæ sint ex se totales, & in seipsis completæ, seu definitum ex se terminum & consummationem habentes, non obstante unitate actûs interioris.
- 87 5°. Hinc ostendemus multas numero malitias, pluraque numero peccata, ab eo committi, qui uno voluntatis actu plures homines occidit, tametsi uno eos ictu occidat; plura etiam numero peccata committi ab eo, qui uno voluntatis actu, in eadem licet occasione, continuataque voluptate, eandem, vel plures feminas sæpiùs cognoscit.
- 88 6°. Externæ tamen actiones, licet numero distinctæ, si non sint ex se totales, sed

ordinentur ad ulteriorem actum principalem, in quo consummantur (ut oscula, tactus, &c. ad copulam) non sunt plura numero peccata, quamdiù ad eundem illum actum, seu finem principalem ininterruptè sequentem, ordinantur, dummodò specialem, seu specie distinctam malitiam non contineant.

7°. Eadem actiones, principalem actum jam consummatum subsequentes, licet incontinenti, absque relatione operantis ad novum actum principalem, ita sunt peccata moraliter distincta ab actu principali jam consummato, ut inter se videantur constituere unum moraliter peccatum, si fiant per actum voluntatis moraliter ininterruptum.

8°. Peccata, quæ consummantur in mente, & non in exteriori actione, quæque externum non respiciunt objectum, numero multiplicentur pro sola morali interruptione actuum interiorum.

Hæc probanda sunt in capitibus sequentibus, ex quibus ad invicem collatis, confectaria est assertio nostra, seu regula per eam declarata. Peccata quippe omnia vel consummantur in mente, vel consummantur in exteriori actione. Si consummantur in mente, sine respectu ad objectum, non est unde numero multiplicentur, nisi penes moralem interruptionem volitionum, quæ fit ut quoties, post ejusmodi interruptionem, volitiones illæ resumuntur, peccata toties numero multiplicentur. Si verò consummentur in mente, cum respectu ad objectum externum, duplici ex capite numero multiplicantur, vel scilicet penes moralem interruptionem actuum interiorum (ut proximè diximus) vel penes moralem multiplicationem objectorum exteriorum, juxta præmissum 4. Quòd si non consummentur in mente, sed in exteriori actione, numero multiplicantur pro multiplicatione istarum actionum exteriorum, juxta idem præmissum 4. & tria sequentia. Vel etiam pro morali interruptione, ac deinde resumptione volitionum, quibus actiones illæ externæ imperantur. Neque enim dubium, eum qui duabus volitionibus moraliter interruptis, eandem vult fornicationem v. g. duo numero peccata committere. Igitur spectatis omnibus, nullo alio ex capite peccata numero multiplicantur, nisi vel ex morali interruptione, ac deinde resumptione volitionum; vel ex morali diversitate objectorum, vel actuum exteriorum.

CAPUT X.

Peccatum physicè unum plures numero malitias moraliter complecti potest, ac plerumque complectitur.

Hæc est resoluti Doctoris nostri Baconii in 2. dist. 39. q. a. 3. Scoti, Azorii, Maderi, Silvii, &c.

Et probatur 1°. quia unus idemque actus in esse physico, esse potest specie multiplex

in esse moris. Sed non est cur minus esse queat numero multiplex, quam specie; imò est cur æquè esse possit numero multiplex, quam specie. Sicut enim actus voluntatis, physicè unus & simplex, tendere potest in plura specie objecta, ut plura specie (etiam formaliter) in esse moris; sic & in plura numero, ut plura numero (etiam formaliter) in esse moris (cur enim istud minus quam illud?) Sed actus physicè unus tendens in plura numero objecta, ut plura formaliter in esse moris, est numero multiplex in esse moris, propter moralem objectorum multipliciter; sicut actus physicè unus tendens in plura specie objecta, ut plura formaliter in esse moris, est specie multiplex in esse moris. Unumquodque enim objectum æquè aptum est refundere, ac per consequens æquè de facto refundit malitiam suam numericam, quam specificam, in actum à quo respicitur: cum voluntatis actus æquè essentialiter respiciat objecta sua numero, quam specie distincta.

92 2°. Ad contrahendam numericam multipliciter peccatorum, pro numerica multipliciter objectorum, ne quidem necesse est quod voluntas feratur in illa ut formaliter numero diversa, sed sufficit quod scienter feratur in illa ut talia materialiter: cum æquè moraliter numerificetur penes objecta sua materialia, in quæ scienter & volenter fertur contra legem, quam moraliter specificetur penes eadem, juxta dicta n. 48.

93 3°. Sicut unus idemque physicè actus plerumque habet oppositionem cum pluribus specie distinctis virtutibus; sic plerumque habet oppositionem cum pluribus numero distinctis juribus, ut dum conjugatus cum conjugata adulteratur, vel dum uno quis ictu, unoque voluntatis actu plures occidit. Sed non est cur actus, habens oppositionem cum pluribus numero distinctis juribus, minus habeat plures numero malitias, quam plures specie, dum opponitur pluribus specie distinctis virtutibus.

94 4°. Dum conjugatus uno voluntatis actu duas successive feminas cognoscit, primò solutam, deinde conjugatam, secundum istud adulterium, conjugati cum conjugata, aliquam continet malitiam, quam non continet adulterium ejusdem cum soluta (scilicet injustitiam in maritum conjugatæ) sed non continet malitiam specie diversam (utraque enim in specie est adulterii) ergo diversam numero. Præsertim cum negati nequeat, injustitiam istam, ac per consequens malitiam, esse moraliter diversam à malitia prioris adulterii: utpote in quo injustitia ista in maritum conjugatæ non continetur, sicut continetur in posteriori.

95 5°. Non obstante unitate physicè actus voluntatis, in dicto casu, tot sunt offensæ & malitiæ, quot jura violata. Sed jura violata sunt numero (non specie) plura: ergo offensæ & malitiæ numero plures. Minor est

perspicua; jus enim mariti innocentis v. g. in corpus adulteræ uxoris suæ distinctum est à jure Cajæ innocentis in corpus adulteri mariti sui. Probatur major: quia jus (amplè sumptum pro jure sive justitiæ, sive charitatis, sive pietatis, &c.) est ratio mensuraque offensæ (omnis enim offensæ, idèd offensæ est, quia per eam læditur jus alicujus: si enim nullum jus læderetur, offensæ nulla esset) nec proinde minus dat illi individuationem & numerum, si solo numero distinctum sit à jure alterius, quam speciem, si specie distinctum sit, &c.

6°. Qui uno voluntatis actu decem occidit 96 homines, vel decem cognoscit feminas, communi sapientum æstimatione, decem committit homicidia, decem fornicationes, &c. (sic enim Doctores communiter censent, teste Leandro à SS. Sacramento, de pœnit. disp. 5. §. 3. q. 20.) Sed decem homicidia, fornicationes, &c. sunt decem peccata, Ergo, &c.

7°. Possunt uno voluntatis actu approba- 97 ri peccata omnia, solo numero diversa, commissa ab origine mundi, committendaque in finem; potestque voluntas omnia efficaciter velle, quantum in se est. Sed tunc absurdum foret dicere, quod non contraheret nisi unam numero malitiam, nec committeret nisi unum numero peccatum: quandoquidem approbando, volendoque efficaciter omnia, participes fieret omnium, juxta illud Rom. 1. *Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.*

8°. Ex opposita sententiâ consecrarium el- 98 set, unum numero peccatum committi ab eo, qui uno voluntatis actu continuato, centum vel plures committeret fornicationes, vel occideret mille homines; sicut & à Rege, qui unâ voluntate, unoque mandato per exercitum suum injustè occideret millionem familiarum, imò provincias & regna omnia Orbis terrarum.

Solvuntur objectiones.

Objectiones 1°. Duo numero accidentia, so- 99 lo numero diversa, simul esse nequeunt in uno subjecto: ergo nec duæ numero malitiæ in eodem actu.

Respondeo, transeat antecedens de accidentibus physicis, quæ in sententiâ Thomistarum (negante plura numero accidentia esse posse in eodem subjecto) individuantur in ordine ad subjectum. Nego de accidentibus moralibus, quæ non individuantur in ordine ad subjectum, sed in ordine ad rationem, & legem: qui ordo multiplex est, pro morali multipliciter objectorum, vel actionum totalium, vel etiam jurium totalium, quæ lex illa servari præcipit. Deinde quidquid sit de accidentibus positivis, plures privationes, seu specie seu numero distinctæ, simul sunt in eadem materia. Malitiæ verò formalis actus pecca-

peccaminosi in privatione consistit.

100 Objicies 2°. Volitio occidendi decem homines, non magis continet decem numero malitias, quam volitio occidendi infinitos, contineat infinitas.

Respondeo quod si daretur volitio efficax occidendi infinitos homines, sicut datur volitio efficax occidendi decem, infinitas numero malitias contineret. Quantum ad volitionem inefficacem occidendi infinitos, continet infinitas malitias, non effectivè, sed affectivè inefficaciter; vel certè de numero malitiarum talis actus philosophandum, prout Adversarii philosophantur de aggravatione malitiæ talis actus, quam agnoscunt crescere proportionatè ad numerum objectorum.

101 Objicies 3°. Volitio dandi elemosynam decem pauperibus, non continet decem numero bonitates: ergo volitio furandi elemosynam à decem pauperibus, non continet decem numero malitias.

Respondeo 1°. negando antecedens, si multiplicatio numerica bonitatis objectorum se haberet ut objectum formale, sive ut ratio formalis volendi eam, & non ut objectum materiale dumtaxat. Quia non est cur bonitas actuum numero non multiplicetur pro multiplicatione objectorum formalium numero distinctorum, uti specie multiplicatur pro multiplicatione objectorum formalium specie distinctorum. 2°. Si multiplicatio numerica bonitatis objectorum solum se habeat ut objectum materiale, neganda est consequentia: est enim disparitas, quod ad contrahendas decem bonitates, necesse sit eas intendi per modum objectorum formalium; ubi ad contrahendas decem malitias, sufficit eas scilicet intendi per modum objectorum materialium. Plus enim ad bonum requiritur, quam ad malum. Vide dicta n. 48.

102 Objicies 4°. Unus moraliter actus æque ferri potest in objecta moraliter plura, quam unus physicè actus in objecta physicè plura.

Respondeo 1°. à physicis ad moralia trahendam non esse consequentiam: cum ipsemet objiciens Caramelicum istud refellat: *Oportet sicut de physicis physicè, sic de moralibus moraliter philosophari.*

103 2°. dato, non concessio, quod actus moraliter unus, moralitate positivè (cujusmodi est moralitas formalis actus boni) ferri possit in objecta moraliter plura, non sequitur idem dicendum de actu moraliter uno moralitate negativè, cuiusmodi est moralitas formalis actus mali: utpote cuius malitia formalis consistit in privatione debitæ rectitudinis; quæ profectò numerificatur in actibus malis, pro numerica multiplicatione malitiæ moralis objectorum, sicut specificatur pro specifica multiplicatione malitiæ moralis eorumdem, juxta communem prudentum estimationem, à qua objiciens originaliter & ultimè petit specificationem.

104 3°. quidquid sit, an actus moraliter for-

Tom. I.

maliter unus, ferri queat in objecta moraliter plura, saltem actum, qui fertur in objecta moraliter plura, esse moraliter virtualiter seu æquivalenter multiplicem; ac proinde in uno eodemque actu, in casu nostro, plures esse numero malitias, si non formaliter, saltem virtualiter & æquivalenter, pro quanto sic est malitia formaliter una, ut ista una sit virtute, & æquivalenter plures, in ordine ad confessionem de iis faciendam, ut fatetur objiciens. Hoc autem est quod potissimum intendimus, sive interim alio sensu inveniri dicantur malitiæ numero plures formaliter, sive virtualiter tantum. Quia in re (ferè de nomine) necessitatem non videmus recedendi à communi sensu, modoque loquendi, de quo supra n. 63. nec proinde formalem malitiarum pluralitatem numericam negandi, pro numerica objectorum pluralitate, magis quam specificam pro specifica. Cui quidem communi philosophandi modo ideo lubenter insistimus, quia sic apertius ostendimus obligationem confitendi numerum objectorum, etiam datà sententiâ, quæ negat obligationem confitendarum circumstantiarum, intra eandem speciem notabiliter aggravantium. Neque enim id tam perspicue ostendit objiciens: contra quem Adversarii prætendunt, multiplicationem solum virtuales non spectare ad numerum, de quo in Tridentino, sed spectare dumtaxat ad circumstantiam notabiliter aggravantem.

CAPUT XI.

Malitia illa moraliter numero diverse, si morales sint, haud minus constituenda sunt, quam malitia specie diverse.

Cardinalis de Lugo de pœnit. disp. 6. n. 105
114. & Leander de SS. Sacramento ubi supra q. 19. putant in ordine ad confessionem nos præscindere posse à controversia illa (speculativâ, ut vocant) de numerica malitiarum multiplicatione in eodem actu; neque ex eo quod in peccato, sive in actu plures continente malitias specie diversas, omnes explicari debeant, consequens esse, quod in peccato, sive actu plures continente malitias numero diversas, omnes explicandæ sint. Rationem disparitatis esse aiunt, quod in priori casu, non explicatâ distinctè omni malitiâ specificâ, non explicaretur distinctè tota species illius peccati; in posteriori verò casu, non explicatâ distinctè omni malitiâ numericâ, explicatur equidem illud numero peccatum, quod factum est; distinctè quidem quoad differentiam suam specificam, confusè verò quoad differentiam numericam; quod sufficere putant ad satisfaciendum præcepto confessionis: cum nullum peccatum taceatur quoad suam speciem, & dicatur totus numerus peccatorum, licet non totus numerus malitiarum; de quo explicando nihil exprimit Tridentinum.

Quod si ab ipsis scisciteris, quomodo con-

fiteri debeat, qui uno ictu simul occidit decem homines? Respondent Lugo & Tarnburinus, satis esse si dicat: *Uno ictu occidi multos*, tamen non satis esset dicere: *Uno ictu occidi hominem*, vel *commissi homicidium*. Quia sic Confessarius intelligeret unum tantum hominem occidisse, adeoque poenitens deciperet Confessarium, nec peccatum suum explicaret ut fecit, sed aliter quam fecit.

107 Sed contra 1°. in quocumque actu reperiuntur plures specie malitiæ, reperiuntur plura specie peccata: ergo in quocumque actu reperiuntur plures numero malitiæ, reperiuntur plura numero peccata. Sed extra controversiam est, tam confitenda peccata omnia quoad numerum, quam quoad speciem. Ergo.

108 2°. dum Tridentinum declarat, omnia peccata quoad speciem explicanda esse, id declarare intelligitur de omnibus malitiis specie distinctis. Dum ergo idem Concilium pariter declarat omnia peccata quoad numerum explicanda, id declarare intelligitur de omnibus malitiis numero distinctis. Sicut enim non explicatis omnibus malitiis specie distinctis, non censentur explicari omnia peccata quoad speciem; sic non explicatis omnibus malitiis numero distinctis, non censentur explicari omnia peccata quoad numerum.

109 3°. dum uno quis ictu decem occidit homines, vel committit decem moraliter homicidia, vel unum? si unum, quidni sufficiat dicere, *feci homicidium*? si decem, vel confiteri debet decem, vel confitetur non debet plura. Si enim unitas actus denarium impedit numerum peccatorum, impedit & pluralitatem eorum. Vel si non impedit pluralem numerum, nec impedit denarium.

CAPUT XII.

Ad multiplicandas numero malitias in peccatis, quæ vel externum objectum respiciunt, vel in exteriori actione consummantur, necessaria non est moralis interruptio, seu multiplicatio actus interioris.

110 Quidam Neoterici, quos inter Gabriel noster à S. Vincentio disput. 8. de poenit. q. 5. ad numericam distinctionem peccatorum universim requirunt distinctionem numericam actuum voluntatis in esse moris; ad eam verò necessariam arbitrantur moralem in actu voluntatis interruptionem, seu multiplicationem. Unde censent, nonnisi unum numero peccatum committi ab eo, qui unicâ volitione moraliter/ininterruptâ, decem occidit homines, vel fornicatur cum decem feminis, deciesve cum una; aientes objecta ista, licet materialiter plura, formaliter uniri, constitutæque unicum totale objectum formaliter terminativum istius volitionis.

111 Placuit hæc doctrina Caramueli in regul. D. Bened. disput. 62. n. 910. ubi sic: „Unitas moralis peccati desumitur ab actu voluntatis. Unde patet esse unum peccatum, velle

unico voluntatis actu occidere quatuor homines. Quia licet hi sint plures in genere physico, in voluntate tamen sunt per modum unius. Nam unius actus non datur nisi unum objectum. Quare in ea sententia, quæ tenet circumstantias aggravantes non esse in confessione ne aperiendas, sufficeret illi in confessione dicere, volui semel occidere. Quia non voluit bis, ut supponitur. Quod autem voluerit unum, vel quatuor, actum aggravat, sed non multiplicat; & ita solum est extensio materialis. Eandem illationem facit Gabriel à S. Vincentio ubi supra q. 6. addens, unum numero peccatum committere, qui uno voluntatis actu proponit horas vel jejunium omittere per totam quadragesimam, sicut & illum qui debitam restitutionem per longum tempus omittit, & qui plurium confessiones audit, cum conscientia peccati mortalis. Et q. 7. statuit conjugatum, adulterantem cum conjugata, non committere nisi unum numero peccatum. Et idem ait de Religioso cum Religiosa peccante contra castitatem. Unde satisfaciet (inquit) in confessione suam vel complicitas peccatum manifestando, nec tenebitur utriusque statum manifestare.

Similiter Martinus de san. Joseph, & Joannes Pontius, apud Dianam p. 11. tract. 3. miscellan. resol. 3. Leander q. 20. & alii apud Guimenium, tract. de peccatis proposit. 8. docent, eum qui unâ actione lædit decem personas, vel uno actu decem occidit, non committere decem peccata, sed unum, nec teneri explicare numerum occisorum.

Denique Zanardus Director. p. 1. c. 18. cum 113 Berarducio in summa corona, & Archangelo Rubeo apud Leandrum §. 7. q. 8. docet, eum qui per noctem cum amasia dormivit, etiam si ter cognoverit, unum peccatum commisisse, nec teneri dicere, tot vicibus cognovi, sed feci quod potui, „dummodo uno continuato voluntatis actu, absque interruptione id fecerit.

Sed contra hæc opinamenta militant argumenta, quæ prorsus cap. 10. ex quibus patet, quod licet, istis casibus, volitio sit physice una, est tamen moraliter multiplex numero, sicut est moraliter multiplex specie, dum fertur in objecta specie diversa, vel consummatur actione specie multiplici, dum v. g. quis uno voluntatis actu, tres successivè cognoscit feminas, primò matrem suam, secundò monialem, tertio conjugatam, &c.

CAPUT XIII.

Peccata quæ vel externum respiciunt objectum, vel in exteriori actione consummantur, numero multiplicantur, pro numerica multiplicatione vel objectorum moraliter completorum, vel actionum consummatarum, id est, quarum singula sint ex se completa, seu definitum ex se terminum & consummationem

habent, non obstante unitate actus interioris.

- 115 **I**ste communis est sensus Doctorum, uti Leander supra n. 96. fatetur de eo qui uno voluntatis actu occidit decem homines, vel fornicatur decies. Satisque patet ex dictis n. 85. & seqq.
- 116 Quapropter etiam qui uno voluntatis actu tres homines odio habet, vel blasphematur de duodecim Apostolis, vel de pluribus detrahit personis, vel morose delectatur de copula habita cum pluribus, vel omittere vult horas per totum annum, vel jejunium per totam quadragesimam, tot numero peccata committit, quot sunt personarum, vel objecta istius voluntatis.
- Similiter qui uno voluntatis actu vult inferre mortem vel infamiam uni integræ familiæ, tot peccata committit, quot personarum sunt in ista familia, ut rectè noster Irenæus, post Azorium, &c.
- 117 Quod enim Navarr. & Bonac. aiunt, in hoc casu unum tantum numero peccatum committi, eò quòd tota familia in jure reputetur una persona, & omnes homines de familia eo modo componant unam familiam, quo omnes libri bibliothecæ, unam bibliothecam, omnes oves gregis, unum gregem, omnes partes domus, unam domum, &c. benè rejicitur à Sylvio, quia reverà tot sunt illius voluntatis objecta per se integra & completa, quot in ea familia personarum, quæ per hoc, quòd pertineant ad eandem familiam, non magis desinunt esse reverà personarum numero plures in esse moris, quàm esse desinant specie plures in esse moris, dum prima istius familiæ persona est pater delinquentis, secunda uxor, tertia Clericus, quarta Laicus, &c. id quòd manifestius apparet, dum uno quis voluntatis actu, uno etiam, si placet, ictu occidit omnes de ista familia. Neque enim unicum tunc homicidium committit, sed plura, eaque specie diversa, in casu, de quo proxime, utique parricidium, uxoricidium, clericidium, &c. Signum ergo est, quòd singuli homines istius familiæ, non reputentur moraliter una persona, sed plures personarum completæ, quarum singulæ jus in propriam vitam, famam, &c. habent completum & distinctum completè à jure alterius.
- 118 Hinc patet 1.º quòd personarum unius familiæ dici verè non possint una persona, sed tantum fictione juris, quæ in præsentem nihil facit ad rem. 2.º quòd se non habeant ad invicem, sicut libri unius bibliothecæ, partes unius domus, &c. quia hæc in partibus non sunt jura distincta, sicut in illis personis.
- 119 3.º quòd uno actu furari integram bibliothecam, integrum gregem, &c. sit unicum numero peccatum, sicut est unicum furtum: quia jus proprietarii, quòd læditur, est unicum. Uno vero actu occidere integram familiam ex decem personis compositam, de-

Tom. I.

cem sunt peccata, prout decem homicidia, quia unicum non est jus ad vitam, quòd læditur, sed reverà decem jura adæquatè distincta.

4.º. Quamvis furtum centum nummorum, uno actu sublatoꝝ uni personæ, sit unicum peccatum (gravitate æquivalens centum furtis unius nummi) ob unicum jus illius personæ violatum; furtum tamen centum nummorum, uno actu sublatoꝝ centum personis, centum peccata sunt, ob centum jura violata, & quia uno actu furari centum hominibus, æquè est committere centum furta, quemadmodum uno actu occidere centum homines est committere centum homicidia, ut rectè noster Irenæus, contra Vasquez.

An autem Confessarius tot peccata committat, quot audit confessiones, & homines absolvit in peccato mortali? negant (apud Leandrum §. 8. 19.) Rodrig. Lugo, Escobar, Tamburinus, Diana, & noster Gabriel à S. Vincentio supra: quia, non obstante multiplicitate confessionum & absolutionum, censetur unum moraliter judicium exercere, adeòque unum moraliter peccatum committere.

Sed non video, cur potius unum moraliter judicium exerceat, quàm unum moraliter judiciale Sacramentum, vel unam moraliter absolutionem. Profectò ubi diversæ sunt personæ, quæ judicantur, diversæque judiciales causæ, ac diversæ sententiæ, judicia sunt moraliter diversa: nec est cur eo casu sit unum tantum numero judicium & peccatum, potius quàm una numero fornicatio, unumque peccatum, dum quis integrâ nocte, cum pluribus meretricibus in eodem lecto miscetur uno voluntatis actu, vel uno iracundiæ impetu, in una rixa successivè plures occidit.

Affirmandum ergo cum Bonacina, Candi- do, Sylvestro, Azorio, Palao, & Dicastillo disput. 9. n. 83. de pœnit. & seqq. ubi præclusis aliorum evasionebus fusè ostendit, parem utrobique rationem; tria namque pœnitentiæ Sacramenta cum conscientia peccati mortalis administrata, æquè sunt tres actus moraliter completi, ac tres occisiones, aut tres fornicationes, &c. Unde Gabriel à S. Vincentio ingenuè fatetur, se non invenire adæquatam, & quæ sibi satisfaciatur, disparitatem. Nec aliam dat, nisi quòd major sit unio moralis in illa plurium confessionum auditione, quàm in pluribus illis occisionibus, & fornicationibus successivis, eò quòd confessiones facilius fiant una post aliam, quàm occisiones & fornicationes. Secunda namque fornicatio novam in fornicante requirit præparationem, naturæque excitationem, quæ non requiritur in plurium confessionum auditione. Unde (inquit) potius admitterem peccati unitatem in pluribus homicidiis successivè uno iræ impetu commissis, quàm in fornicationibus.

Sed hoc est argumento succumbere, disparitatemque inter occisiones & confessionum auditiones nullam dare; inter auditiones verò & fornicationes non est dare disparitatem mo-

ralem, sed merè physicam, nihilque facientem ad esse moris, utpote quâ non obstante, fornicationes in esse moris, sive in esse voluto, æquè facillè uniuntur, id est æquè facillè uno actu voluntatis intenduntur, quàm illæ auditiones: unitatem autem peccati ipse sumit ab unitate actûs voluntatis.

- 125 Denique si de fornicationibus ob id solum dispariter philosophandum esset, quòd sibi invicem succedere nequeant sine novo naturæ excitemento, sequeretur quòd siquis tam calidæ & abundantis esset naturæ, ut opus non haberet novâ istâ excitatione, successivè pluries fornicando, non involveret se nisi uno peccato: & siqui Confessarii tam debiles forent, ut inter unam & alteram confessionem oporteret eos nonnihil resumere spiritum, ob id solum involverent se multiplici peccato. Apage ista ridicula.

CAPUT XIV.

Externa actiones, licet numero distincta, si non sint ex se totales, sed ordinentur ad ulteriorem actum principalem, in quo consummantur (ut oscula, tactus, &c. ad copulam) non sunt plura numero peccata, quamdiu ad eundem illum actum, seu finem principalem ininterruptè sequentem ordinantur: dummodo specie distinctam malitiam non contineant.

- 126 **P**Robatur ex communi sententia Doctorum passim omnium, exemplificantium 1.º in furto, quo quis uno voluntatis actu, sed centum externis actibus surripit uni personæ centum aureos, ininterruptè unum post alium. Siquidem omnes istæ surreptiones constituunt unum totale furtum; sicut omnes istæ aurei unam summam totalem. 2.º in tactibus, & amplexibus impudicis, quæ, dum fiunt in ordine ad copulam, constituunt cum illa unum moraliter peccatum consummatum: ipsius enim sunt inchoatio & præparamentum, & in ipsa velut in centro suo moraliter uniuntur. Unde Bassæus verbo *peccatum* 40. ait, usum totius Ecclesiæ habere, quòd illi tactus, &c. necessariò non sint in confessione sigillatim exprimendi, sed sufficiat exprimere actum principalem, in quo factis intelliguntur per regulam à communiter accidentibus.

CAPUT XV.

Oscula, tactus, & similia, copulam jam consummatam subsequuntur, licet incontinenti, absque relatione operantis ad novam copulam, ita sunt peccata moraliter distincta à copula jam consummata, ut inter se videantur constituere unum moraliter peccatum, si fiant per actum voluntatis moraliter ininterruptum.

- 127 **S**atis Doctores conveniunt, similes actiones novum esse peccatum, distinctumque à

præcedenti copula, vel pollutione, dum post illam fiunt ad excitementum novæ copulæ, vel pollutionis, sive hæc de facto sequatur, sive non. Dum enim subsequitur, sunt unum moraliter peccatum cum ea, uti vidimus capite præcedenti. Dum non subsequitur, ad novum quidem peccatum eo ipso referuntur, quo ad novam copulam, vel pollutionem.

De similibus verò actibus, post primam copulam, &c. factis incontinenti, non ex intentione novæ copulæ, &c. non ita conveniunt. Siquidem Navar. Azor. Salas, Henriquez, Fagund. Granado, Palao, Gabriel à S. Vincentio, &c. apud Leandrum §. 6. quæst. 8. negant esse peccatum distinctum à copula, vel pollutione præcedenti, aientes esse unum peccatum moraliter cum ea, velut appendices & complementum accidentale illius, & velut continuatam de ipsa complacentiam, ipsam naturaliter consequentem: cum naturale sit, quòd bonum delectabile jamjam habitum causet de se complacentiam.

Dicendum nihilominus cum Suarez, Vasquez, Coninck, Hurtado, Sylvio, & nostro Thoma à Jesu, esse peccatum distinctum, distinctèque confitendum, quia non sunt partes præcedentis copulæ, utpote jam antè ultimò consummatæ; nec eam sequuntur ex natura rei (magis quàm continuata commotio carnis, quæ per copulam acquisito termino quiescit) sed ex operantis malitia, suntque ex natura sua excitementum & inchoatio novæ copulæ, vel pollutionis, potiùs quàm continuatio præcedentis. Denique ex natura rei non magis sunt appendix & complementum accidentale copulæ præcedentis, quàm ipsamet copula, vel pollutio sequens, ad quam ex natura sua disponunt. Atque idem cum Suarez & Sylvio dicendum de complacentia copulam subsequente.

Sed & ipsi tactus & oscula præcedentia copulam, sine relatione ad illam, etsi deinde mutata voluntate copula subsequatur, sunt peccatum moraliter ab illa distinctum, distinctèque confitendum, prout docent Vasquez, Lugo, & ipsemet Diana parte 9. tract. 9. resol. 66. & p. 11. tract. 5. resol. 42. contra Leandrum quæst. 10. quia ex natura sua non magis sunt dispositio & via ad copulam fornicariam, quàm sodomiticam, vel saltem ad pollutionem, adeòque non magis ex fine operis ordinantur ad illam, quàm ad istam, nec magis faciunt moraliter unum cum illa, quàm cum ista. Aliunde verò supponuntur ad copulam non ordinari ex intentione, seu fine operantis, sed operantis intentionem in illis sistere, & ad delectationem ex illis præcisè provenientem terminari. Ergo, &c.

Major est difficultas, an ejusmodi tactus & oscula, ulteriùs non relata ad copulam, &c. sint peccata, non solum à copula, &c. verum etiam ab invicem distincta, ita ut uno imperu venereo, & unâ intentione carnalis delectationis tactus, ad horam continuatâ,

Pars I. De peccatis in genere.

decem vicibus se vel alium (cum aliqua operis interruptione) impudicè tangens, decem peccata committat? idem quaeritur de eo, qui uno ira impetu, pluries successivè eundem in una rixa percussit, vel uno lingua confictu, in eadem occasione plura convicia, saltem ejusdem rationis, in alium conjicit, v. g. furem vocando? Videtur enim quòd sic, quia singuli illi tactus, &c. per se sunt peccatum, nec apparet cur potius omnes simul constituent unum moraliter peccatum, quàm plures occisiones uno ira & voluntatis impetu, successivè facta. Eodem igitur modo de illis ac de istis videtur philosophandum.

132 Respondeo nihilominùs cum Navarro, Vasquez, Hurtado, Sylvio, Dicastillo & aliis communiter, quòd ita sint peccata moraliter distincta à copula, &c. ut inter se constituent unum moraliter peccatum, quia ex communi usu, sensuque hominum censentur una moraliter actio, una percussio, una locutio, non obstante physica distinctione, & aliquali physica interruptione: quemadmodùm censetur una moraliter comestio ejus, qui plura successivè fercula comedit. Nec eadem est ratio ejusmodi actionum, ac plurium occisionum, &c. quandoquidem confert plures actus, percussiones, &c. esse apertas natas facere moraliter unum cum uno tertio actu externo, utique cum suo termino, non sic plures occisiones, &c. Cujus ratio est, quia occisio, fornicatio, &c. sunt actiones totales in seipsis completas, atque ex natura sua sic habentes definitum terminum, in quo perficiuntur & consummantur, ut ex natura sua non sint unibiles in uno tertio, in quo ulterius perficiantur & consummentur, adeòque non sint unibiles inter se. At verò tactus, percussiones, &c. non sunt actiones ex se totales, neque ex natura sua sic habentes in seipsis terminum definitum & consummatum, quin ex natura sua sint unibiles in uno tertio, in quo perficiantur & consummentur, adeòque quin ex natura sua sint unibiles inter se, prout comestiones ferculorum. Quae disparitas cum approbetur communi sapientum aestimatione, nec quidquam convincens afferatur in contrarium, eà Theologus Moralis contentus esse debet.

CAPUT XVI.

Peccata quae consummantur in mente, & non in exteriori actione, quaeque externum non respiciunt obiectum, numero multiplicantur pro sola morali interruptione actuum interiorum.

133 **P**Robatur, tum ex doctrina S. Thomae in 2. dist. 42. q. 1. a. 10. dicentis: *Secundùm unitatem voluntatis sumendum est judicium de unitate ejus quod in genere moris dicitur.* Tum ex eo quòd deficiente morali multiplicatione penes objecta, vel actiones totales, non superfluit fundamentum morales mul-

tiplicationis, nisi penes ipsos actus internos. Actus verò interni per hoc solum quòd saepius ininterruptè repetantur, non censentur moraliter multiplicari, sed physicè dumtaxat. Solum ergo censentur moraliter multiplicari, quando moraliter interrumpuntur, ac deinde resumuntur. Unde S. Thomas loco citato dicit, quòd voluntas interior & actus exterior, sunt unum numero peccatum, quando actus exterior moraliter conjungitur interiori. Si autem moraliter interruptè sequatur, requiritur voluntas moraliter nova, & ideo tunc est moraliter novum distinctumque peccatum: *Cum quaeritur utrum voluntas, & actus exterior sint diversa peccata, aut intelligitur de voluntate conjuncta actui exteriori, aut de voluntate precedente. Si de conjuncta, sic oportet quòd unum peccatum sit voluntas interior, & actus exterior, quia voluntatis non multiplicatur actus. Si autem de voluntate separata, sic est aliud peccatum. Quia actus voluntatis multiplicatur: quòd enim actum explet exteriorem, etiam actum voluntatis iterat; & ideo oportet quòd sint duo peccata; non propter diversitatem actus interioris & exterioris, sed propter diversitatem duorum actuum interiorum.*

Ne quis verò ex his verbis S. Doctoris inferat, à sola numerica voluntatis unitate sumendam universim unitatem numericam peccati, legat ipsum 1. 2. quaest. 73. a. 7. in corpore. Ibi namque peccata numero multiplicat penes circumstantias extrinsecas actui voluntatis numero diversas: nam (inquit) *circumstantia aggravat peccatum, quia multiplicat rationem peccati, sicut si prodigium det quando non debet, & cui non debet, multiplicis peccat eodem genere peccati, quàm si solum det cui non debet.*

Dixi, quando actus interni moraliter interrumpuntur: quia licet ad physicam distinctionem & multiplicationem, physica qualibet interruptio sufficiat; tamen in ordine ad confessionem, sicut non attenduntur actus secundùm physicam suam entitatem, sed secundùm suam moralitatem; ita non attenditur distinctio & multiplicatio, nec consequenter interruptio physica, sed moralis. Non rarò verò contingit actum interrumpi physicè, quin moraliter interrumpatur, eò quòd morali & prudenti hominum judicio censetur tantùm una actio. Sic enim dicitur una eleëmofynae largitio, per amici salutationem tantisper interrupta; una Missa, inter cujus partes interponitur concio; una comestio seu prandium, licet quis, ad januam vocatus, ex mensa surgat, nec post breve tempus rediens censetur bis comedere, prout in materia jejunii docent communiter Theologi.

CAPUT XVII.

Declarantur tres modi morales illius interruptionis.

Porro morales interruptio actuum, tribus praesertim modis fieri potest. 1.º. per con-

trariam voluntatem, per quam prior voluntas revocatur. 2°. per voluntariam cessationem ab actu, dum quis mentem aliò voluntariè distrahit, ut si quis, visà puellà, post voluntariam concupiscentiam illius, in animo suo dicat, nolo amplius de illa cogitare; seque ex libero proposito applicet ad cogitandum aliud. 3°. per naturalem cessationem, sive fiat per somnum, sive per naturalem distractionem animi, quã fit ut uni cogitationi diù sine interruptione non inhæreamus.

137 Quoad primum quidem modum, certum est, & ab omnibus concessum, peccata multiplicari, non solum in ordine ad demeritum, sed & in ordine ad confessionem, quoties voluntariè quis actum malum contrariã voluntate interruptit, & postea (brevissimo licet interposito tempore) eam resumit. Quia contrariã voluntas interposita, facit, ut posterior actus cum priori coalescere nequeat in unum moraliter actum, propter moralem discontinuationem; quæ non minus impedit unitatem moralem, quàm physica physicam.

138 Huic rationi, sicut & assertioni, Doctores passim omnes acquiescunt. Putat nihilominus Cardinalis de Lugo de pœnit. 16. n. 52. aliquando contingere, quòd prioris voluntatis per aliam contrariam revocatio non impediatur unitatem moralem peccati. Nam ex probabilis doctrina Lessii, Layman, &c. qui in die jejunii cessat comedere amplius; si tamen, statim post istud propositum, ante depositam mensam, afferatur novum ferculum aridens gustui ipsius, potest sine violatione jejunii adhuc de illo comedere: quia mensæ continuatione sufficit ad continuationem moralem prandii, non obstante brevi illà voluntate in contrarium. Cur ergo non possit idem quandoque contingere in unitate peccati? si quis v. g. die jejunii comedat in prandio carnes, & in fine prandii proponat non amplius comedere; videns tamen adferri novum carnis ferculum, comedat ex illo: tunc enim sicut continuatur idem prandium, sic & idem peccatum, nec proinde opus erit in confessione dicere, *bis comedi carnes*. Similiter si quis animo vindictæ alium pugno percutiat, & post aliquor percussiones habeat animum cessandi, cessetque de facto; sed, statim post, iterum bis aut ter percutiat, non dicuntur (inquit) fuisse duo peccata, ut duo confitenda. Denique hoc ipsum in peccato injustæ retentionis locum habere potest, si quis, dum alienum retinet, concipiat restituendi animum, sed statim, mutato animo, velit adhuc retinere; videtur eadem retentio, ac si interrupta non fuisset.

139 Hæc omnia Lugo, quæ tamen ad summum probant actum externum his casibus non interrupti in existimatione hominum; non verò actum internum, qui cum nec actualiter, nec virtualiter, imò nec habitualiter quidem continetur (ut patet ex definitione in-

terventionis actualis, virtualis & habitualis) consequens est quòd interruptatur. Et aliàs qui in die jejunii comedisset carnes, & statim de eo contritus fuisset, si ante recessum à mensa carnes de novo comederet, hoc secundum peccatum foret moraliter idem cum præcedenti, per contritionem deletò, nec amplius existente. Quod intelligi non potest.

Nec obstat exemplum allatum à Lessio: quia licet verum sit; hoc idè est, quia ipsa externa comestio, quæ solum prohibetur per legem jejunii, non interruptitur, quidquid sit de voluntate interna, quæ prout fertur in unam comestionem externam, non est contra legem jejunii.

Quoad secundum modum, in hoc omnes ferè Doctores conveniunt, multiplicari numero peccata per voluntariam cessationem ab actu, & voluntariam deinde resumptionem illius. Quia hoc ipso quòd prior voluntas liberè dimissa fuit, moraliter non fuit continuata; aliàs moraliter dimissa fuisset, & non fuisset.

Quoad tertium denique modum, licet Doctores magis controvertant, aio tamen 1°. in actibus internis inter se non connexis, nec in aliquo saltem affectu suo perseverantibus, quamlibet cessationem, seu interruptionem, & successionem etiam modicam unius post alterum, sufficere ad numericam peccatorum multiplicationem. Ita Rasserus de pœnit. c. 5. §. 21. Quia quodcumque talis est interruptio actus interni, ut non continetur, nec in se, nec in ullo affectu suo, nec est per se connexus cum actu sequenti, non potest esse moraliter unus cum illo, defectu continuationis, vel connexionis, quæ requiritur ad unitatem actus. Ubi verò actus non est moraliter unus, peccatum non est moraliter unum, quia peccatum nihil aliud est, nisi actus contra legem.

Hinc Nugnus in addit. ad 3. p. q. 9. a. 2. dub. 1. Vasquez de pœnit. q. 91. a. 1. c. 5. & alii censent, eum qui illicitam fovet animo cogitationem, si sensim sui oblitus, & in alias cogitationes impertinentes prolapsus (priori cogitatione nec in se, nec in ullo effectu suo perseverante) brevi post tempore ad priorem cogitationem voluntariè revertitur, de duplici se accusare debere peccato, quia verè commisit duas actiones contra legem.

Scio quòd aliqui oppositum censent, cum Suarez & Dicastillo, quia licet sit duplex moraliter in ordine ad demeritum coram Deo, non tamen in ordine ad confessionem (inquiunt) utpote in qua peccatum non semper exprimentum est ut unum, vel multiplex, in rigore divini iudicii; sed prout ipsa actio peccaminosa censetur una vel multiplex secundum moralem hominum æstimationem (secundum quam modica interruptio pro nulla moraliter interpretatur) aliàs præceptum confessionis foret de re moraliter impossibile.

Sed hoc non placet, ob allatam rationem; 144 & quia quoties homo scit se tot peccata mor-

ralia coram Deo commississe, debet eorum numerum exprimere. Aliàs non confitetur numerum peccatorum, quorum memoriam habet, nec facit confessionem formaliter integram, nec satisfacit Tridentino, sessione 14. c. 3. dicenti, oportere omnia mortalia in confessione recensere. Si tamen interruptio fuerit ita brevis, ut moraliter cognosci non possit, tunc excusatur homo; & si sciat quidem se aliquoties interrupisse, sed numerum interruptionum scire non possit, dicat temporis moram quã illicita inhæsit cogitationi, addens se aliquoties interrupisse.

145 Aio secundo cum Vasquez a. 2. disp. 75. n. 2. & 3. Nugno ubi supra, & aliis, per naturalem somnum, sicut & per amentiam quamlibet brevem, actum & peccatum moraliter interrumpi; quia per illum moralitas actionis non minus interrumpitur, quã libertas, quæ tunc non continuatur actualiter, nec virtualiter. Per naturalem etiam distractionem, & inadvertentiam, actus internus moraliter interrumpitur, quando ita est vel tam longa, vel applicatur animus ad rem ad eò impediens continuationem prioris, ut sub illa nec continuatur in se, nec in alio libero voluntatis actu, orto ex vi illius; nec in ullo effectu suo; nec denique prior actus per se connexus est consequenti, ob rationem paulò antea datam.

146 Unde non probo sententiam Navarri, Henriquez, Lopez, Salas, & aliorum docentium, si quis animo occidendi inimicum, ad plures dietas distantem, proficiscatur, & in itinere sæpius indormiat, aliæque ad finem illum impertinentia misceatur, tamen postea voluntatem occidendi repetat, non erit moraliter aliud numero peccatum. Nec probo sententiam Navarra, Arragonii, & aliorum docentium, non committi plura peccata, sed moraliter continuari antiquum, dum uno anno vel amplius injustè retinetur alienum (quo tempore certum est, ultra frequentem somnum, multa alia impertinentia fieri) tamen si frequenter interim se offerat occasio restituendi, frequenter etiam renovetur voluntas non restituendi, dummodò antiqua voluntas contrariã voluntate non fuerit retractata. Denique multò minus probo sententiam Cani, Joannis de la Cruz, Homoboni, & aliorum apud Leandrum supra q. 6. aientium, solam interruptionem per actum contrarium, moralem interruptionem multiplicationemque actuum efficere; quam sententiam Tamburinus expedit. confess. l. 2. c. 1. n. 32. probat ex eo quòd cessante interruptione actuum per actum contrarium, omnes illi actus, seu multi, seu pauci, moralem unitatem desumant à permanentia, seu continuatione habituali prioris malæ voluntatis.

147 Sed cum hæc habitualis permanentia non sufficiat ad hoc, ut quis censeatur, moraliter loquendo, continuò peccare, etiam in somno (ut ex dictis patet) nec sufficit ad hoc,

ut omnes illi actus sint moraliter unum numero peccatum.

CAPUT XVIII.

Nec omnia peccata mortalia sunt, nec omnia æqualia.

148 **N**ullum esse peccatum ex natura sua veniale, sed omnia mortalia esse, Lutherus & Calvinus blaterarunt, sic tamen ut prædestinatis mortem non afferant ex Dei misericordis voluntate, qui in ipsis talem effectum producere nolit: reproborum verò peccata omnia absolute mortalia esse. Jovinianus etiam vel venialia vel mortalia peccata negavit, dum, teste Augustino l. de hæresibus c. 82. & Hieronymo l. 2. contra Jovinianum sub finem, peccata omnia æqualia esse cum Stoicis docuit.

149 Sed non omnia peccata æqualia esse, omnis Scriptura, Traditioque testatur, ipsa quoque ratio naturalis demonstrat. Siquidem Matth. 5. peccatorum inæqualitatem Christus declarat his verbis: *Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehenna ignis.* Et Apollolus inter venialia & mortalia distinguit, dum 1. Cor. 3. venialia comparat ligno, feno & stipulis, quæ dum homo ædificat super fundamentum Christi, propter fundamentum *salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Verùm ad Galat. 8. de operibus carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, &c. ait quòd, *qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Sed & Scriptura, Traditioque distinguit inter peccata remissibilia, & non remissibilia. Et Matth. quidem 12. Christus ait: *Omne peccatum & blasphemia remittetur... & quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc saculo, neque in futuro.* Quæ verba S. Augustinus serm. 11. de verb. Dom. ait, intelligenda non esse de qualibet blasphemia in Spiritum sanctum (alioquin nulla spes esset Paganorum, & Judæorum, demoni tribuentium demonum ejectiones, nec Judæorum magicis artibus adscribentium miracula, quæ Christus fecit; nec Atrianorum, Photinianorum, aliorumque hæreticorum, qui in Spiritum sanctum blasphemarunt) sed irremissibilem blasphemiam in Spiritum sanctum, solam esse impenitentiam usque ad mortem. De quo videri potest S. Thomas q. 3. de malo a. 14.

CAPUT XIX.

Peccatorum gravitas ex objecto petitur, & circumstantiis.

150 **I**ta S. Thomas q. 2. de malo a. 10. ubi sic: *Dicendum quòd gravitas peccati potest*

pensari ex duobus. Uno modo ex parte ipsius actus : alio modo ex parte agentis. Ex parte autem actus est duo considerare, scilicet speciem actus, & accidens eius, quod supra circumstantiam diximus : Actus autem speciem habet ex objecto. Gravius ergo peccati, quam habet ex specie sua, attenditur ex parte objecti. Secundum hanc considerationem gravius peccatum dicitur ex genere suo, quod majori bono virtutis opponitur. Unde cum bonum virtutis consistat in ordine amoris, ut Augustinus dicit, Deum autem super omnia diligere debeamus: peccata qua sunt in Deum, sicut blasphemia, & huiusmodi, secundum suum genus sunt reputanda gravissima. Inter peccata verò in proximum, tantò aliqua sunt alius graviora, quanto majori bono proximi opponuntur. Maximum autem bonum (inter corporalia bona) proximi, est ipsa vita hominis, cui opponitur peccatum homicidii, quod tollit actualem vitam, & peccatum luxuria, quod opponitur vita hominis in potentia; quia est inordinatio quedam circa actum generationis humane. Unde inter omnia peccata, qua sunt in proximum, gravius est homicidium secundum genus suum. Et secundum locum tenet adulterium, fornicatio, & huiusmodi peccata carnalia. Tertium autem locum tenet furtum & rapina, & huiusmodi, per qua in exterioribus bonis laeditur proximus. In singulis autem horum generum, sunt diversi gradus, in quibus mensuram peccati secundum genus suum oportet accipere, secundum quod bonum oppositum magis vel minus per charitatem debet amari. Ex parte autem circumstantia, est etiam gravitas in peccato, non ex specie sua, sed accidentalis. Similiter etiam ex parte agentis attenditur gravitas in peccato, secundum quod magis vel minus voluntarius peccat. Voluntas enim est causa peccati... Sed hæc gravitas non competit peccato secundum suam speciem. Et ideo si gravitas peccati attendatur secundum speciem eius, tantò invenitur peccatum gravius, quanto majori bono opponitur.

151 Primò itaque gravitas essentialis peccati petitur ex magnitudine boni, quod per peccatum corrumpitur, juxta illud Philosophi 8. Ethic. 3. Pessimus est quod est contrarium optimo. Unde axioma: Corruptio optimi pessima. Et ideo peccata spiritualia multò graviora esse carnalibus, uno ore pronuntiant SS. Patres, signanter Gregorius 33. Moral. II. & D. Thomas I. 2. q. 73. a. 3.

152 Secundo, gravitas accidentalis peccati petitur ex circumstantiis. Atque imprimis ex circumstantia actus peccaminosi, peccatum tantò gravius est, quanto majori fit deliberatione ex parte intellectus, majorique affectione, & intentione ex parte voluntatis. Unde minus peccat, qui peccat ex ignorantia, infirmitate, ex metu, gravi tentatione, &c. quam qui ex malitia, ut tradit Gregorius Magnus 25. Moral. II. ad illa verba, quasi de industria recesserunt à me. Et S. Thomas q. 3. de malo a. 13. & I. 2. q. 78. a. 4. Gravius proinde peccat, qui peccat ex habitu seu consuetudi-

ne, quam corrigere non curat. Tum quia qui peccat ex habitu, peccat ex malitia, prout in 21. vidimus; etiam dum ignorans peccat. Nam, ut S. Thomas q. 3. de malo a. 8. ad 5. in eo qui peccat per habitum, & ex electione, talis ignorantia, est simpliciter affectata, unde non imminuit peccatum. Tum quia cum habitus vitiosus sit inclinatio voluntatis in malum, quanto ex majori quis habitu peccat, tantò ex majori voluntatis inclinatione, majorique proinde intentione peccat. Tum quia tanto sunt graviora peccata, quanto diutius animam infelicem detinent, ait Gregorius relatus canone cum tanto de consuet. Unde talis consuetudo non excusat vel minuit peccatum (inquit S. Antoninus 2. p. tit. 3. cap. 3. §. 15.) sed potius aggravat. Quod plurius ostensum habes libro 8. cap. 18. §. 4.

Frustrà proinde inveterati peccatores, excusationis causam prætexunt ex inveterata sua peccandi consuetudine, quã sit ut ipsis ferè impossibile sit non peccare: suã quippe malitiã consuetudinem istam, impossibilitatemque acciverunt, velut laqueum quemdam, sine potènti gratia inextricabilem, seu catenam, quã ligati sunt, non ferro alieno, sed ferreã suã voluntate. De qua Augustinus 8. Confess. 8. Suspirabam ligatus, non ferro alieno, sed meã ferreã voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate perversa, facta est libido, & dum servitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas, quibus, quasi anulis sibi innoxis (unde catenam appellavi) tenebat me obstrictum dura servitus. Et iustissime quidem: illa quippe est pena peccati iustissima, ut qui rectum facere, cum posset, noluit, amittat posse, cum velit. Idem I. 3. de lib. arbitr. cap. 11.

Et hinc est quòd isti homines (regulariter loquendo) agrè admodum convertantur ad Deum, sicut oportet: Siquidem animus ad ea bona, quibus exoritur, agrè revocari potest, ac rursus ab eis, quibus assuevit, malis non facile extrahi potest. Justinus apud Damascenum I. 2. Paralip. c. 87. Et ratio est, quia ad debitam conversionem necessaria est ipsis gratia, non qualiscumque, sed fortis, imò fortior illã ferreã catenã, quã ligati detinentur: illã verò tot & tantis peccatis, tantãque suã erga Deum ingravitudine sese indignos reddiderunt, & ut piis operibus, gemitibus & suspiriis impetrari queat, raro tamen mediã istã adhibent, ut oportet. Vivunt enim incurii suã salutis, nec privare se volunt solitis deliciis, nec ad rem tam arduam, qualis respectu ipsorum est vera pœnitentia, totis viribus conantur. Unde fit ut raro propositum habeant absolutum & efficax; imò nesciunt (inquit Cornelius à Lapide ad cap. 2. epist. S. Jacobi v. 13.) quã fortis & constans resolutio animi requiratur, ut propositum censeatur etiam absolutum & efficax. Raro etiam peccata ipsius ab-

soluè displicent secundum se, quatenus utique sunt offensa Dei; sed si quando displiceant, ut plurimum displicent propter incommodum suum, juxta illud S. Thomæ 1. 2. q. 78. a. 2. ad 3. *Ille qui peccat ex habitu, semper gaudet de hoc quod ex habitu operatur, quamdiu habitu utitur: sed quia potest habitu non uti, sed per rationem, qua non est totaliter corrupta, aliquid aliud meditari, potest contingere, quod non mens habitu, doleat de hoc quod per habitum commisit; & sic plerumque tales poenitent de peccato: non quia eis peccatum secundum se displiceat; sed propter aliud quod incommodum, quod ex peccato incurrunt.* Et ideo Canone Diaconi sunt dist. 93. Hieronymus dicit, quod assidue peccanti (sicut scriptum est) non miseretur Deus, id est, iterato non miseretur de facili, ut exponit Glossa ibidem. Et Canone inanis de poenitentia Augustinus dicit quod frequenter peccans & lugens vix veniam mereatur. Sed de his plura to. 3. lib. 5.

155 Deinde peccati gravitas augetur ex circumstantia personæ, in quam peccatur, unde istud: *Si peccaverit aliquis in hominem, orabunt pro ipso; si vero in Deum peccaverit, quis orabit pro eo?* Graviora itaque sunt peccata in Deum, quam in hominem, ut ex Angelico Doctore vidimus n. 117. Et rationem dat 1. 2. a. 9. quia persona in quam peccatur, est quodammodo objectum peccati: dictum est autem supra quod prima gravitas peccati attenditur ex parte objecti.

156 Unde cum persona in quam peccatur sit Deus, vel ipse peccans, vel proximus, concludit S. Doctor quod potest ex parte horum trium considerari major vel minor gravitas in peccato, secundum conditionem personæ in quam peccatur. Primo quidem ex parte Dei: cui tanto magis aliquis homo conjungitur, quanto est virtuosior, vel Deo sacrator: & ideo injuria tali personæ illata magis redundat in Deum, secundum illud Zachar. 2. *Qui vos tetigerit, tangit pupillam oculi mei.* Unde peccatum sit gravius ex hoc quod peccatur in personam magis Deo conjunctam, vel ratione virtutis, vel ratione officii.

157 Ex parte etiam sui ipsius manifestum est quod tanto aliquis gravius peccat, quanto aliquis magis in conjunctam personam, seu naturali necessitudine, seu beneficiis, seu quacumque conjunctione peccaverit. Quia videtur in seipsum magis peccare, & pro tanto gravius peccat, juxta illud Eccles. 14. *Qui sibi nequam est, cui bonus erit?*

158 Ex parte vero proximi, tanto gravius peccatur, quanto peccatum plures tangit. Et ideo peccatum quod fit in personam publicam, puta Regem, vel Principem, qui gerit personam totius multitudinis, est gravius, quam peccatum, quod committitur contra unam personam privatam. Unde specialiter dicitur Exodi 22. *Principi populi tui non maledices. Et similiter injuria, qua fit alicui famosa personæ,*

Tom. I.

videtur esse gravior, ex hoc quod in scandalum, & in tribulationem plurimorum redundat. Hinc etiam q. 2. de malo a. 10. ad 4. gravissimum esse dicit peccatum schismatis, inter peccata quæ in hominem, & contra res humanas fiunt: quia peccatum schismatis perniciosissimum est in rebus humanis; quia dissolvit totum regimen humana societatis.

Cæterum quod supra n. 124. insinuavit, 159 tanto gravius esse peccatum, quanto sibi ipsi quis magis nocet, 1. 2. q. 78. a. 9. ad 2. explicat, dicens, quod nocumentum quod sibi ipsi quis infert, in iis quæ subsunt dominio propria voluntatis (sicut in rebus possessis) habet minus de peccato, quam si alteri inferatur: quia propria voluntate hoc agit. Sed in his quæ non subduntur dominio voluntatis (sicut sunt naturalia, & spiritalia bona) est gravius peccatum, nocumentum sibi ipsi inferre. Sed quia res propinquorum nostrorum non subduntur voluntatis nostræ domino, non procedit ratio, quantum ad nocumenta rebus illorum illata, quod circa ea minus peccetur, nisi forte velint, vel ratum habeant.

Tertio, peccati gravitas augetur ex circumstantia personæ, quæ peccat, juxta illud Isidori 1. 2. de summo bono c. 19. *Tanto majus peccatum cognoscitur esse, quanto major qui peccat habetur.* Hoc tamen cum S. Thoma loco citato a. 10. intellige de peccatis ex deliberatione, non subreptione. De quibus ait, *ista peccata magis alicui imputantur, quanto major est.* Quodque hoc potest esse propter quatuor. Primo quidem, quia facilius possum resistere peccato majores, qui excedunt in scientia & virtute. Unde & Dominus dicit Luc. 12. *Servus qui scit voluntatem domini sui, & non facit, plagis vapulabit multis.* Secundo, propter ingratitudinem: quia omne bonum, quo aliquis magnificatur, est Dei beneficium, cui homo sit ingratus peccando. Et quantum ad hoc, quælibet majoritas, etiam in temporalibus bonis, peccatum aggravat, secundum illud Sap. 6. *Potentius potenter tormenta patientur.* Tertio, propter specialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinem personæ, sicut si Princeps justitiam violat, qui ponitur justitiæ custos, & si Sacerdos fornicetur, qui castitatem vocat. Quarto, propter exemplum, sive scandalum. Quia Gregorius dicit in Pastoralis: *In exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia gradus, peccator honoratur.* Ad plerumque etiam notitiam perveniunt peccata magnorum, & magis homines ea indigne ferunt.

Quod hic Angelicus Doctor ait, peccati 160 gravitatem augeri ex ingratitudine, mirabiliter confirmat D. Chrysostomus Homil. 75. in Matth. dicens, *beatum Davidem, cum vulgatum illud flagitium admisisset cum Bersabee, cum à Propheta corripere, nulla de re ab ipso Deo vehementius objurgatum, quam quod ab ipso tot ornatus beneficis, in tantam esset ingratitudinem prolapsus. Audi exprobrantem Deum: Nonne (inquit) in regem te unxi, &*

X x x

de manu Saülis erui te, & qua fuerunt Domini tui, tibi concessi, & universam Juda & Israël domum? Et si hæc pauca tibi essent, alia quoque tibi adiecissim: cur flagitium hoc fecisti coram me? Et infra: Crimen multo atrocius est, cum quis maioribus ab ipso Deo beneficiis cumulatus est. Unde illud Christi: Si in Tyro & Sidone virtutes facta fuissent, olim penitentiam egissent. Verumtamen tolerabilis erit Tyro & Sidoni, quam civitati huic.

162 Hinc Chrylloftomus infert 1°. fornicatus est quispiam ante legem, eum plectendum esse asserit Paulus: quicumque, ait, sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Si autem alter idem promulgatâ lege crimen admisi, graviores pœnas oppetet: quicumque, inquit, in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Si Sacerdos in illud ipsum fornicationis crimen incidit, ejus dignitas eum in pœnam multo graviolem implicabit. Eam ob rem, cum olim scorta vulgari morie mactarentur, Sacerdotum filia, ejusdem flagitii conscie, flammis cremari consueverant, Moysè eo facto significante, quantâ Sacerdotem maneret pœna, si in idem peccatum prolaberetur. Si enim tantam severitatem exerit in puellam, eo dumtaxat nomine, quod est Sacerdotis filia, quam severe illum ipsum Sacerdotem excipiet?

163 Infert 2°. quod si quis sancti baptismatis gratiam abjicit, & eâ perceptâ crimen admittit, nullum ex Apostolo solatium huic homini superest. Legem Moysi, ait, aliquis infregit, sine miseratione, duobus aut tribus testibus moriur. Quanto existimatis eum graviora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratia contumeliam fecerit?

164 Consonat S. Thomas q. 89. a. 5. pariter inferens, quod peccatum non est minus in fidei, quam in infideli, sed multo majus. Nam & infidelium peccata merentur veniam, propter ignorantiam, secundum illud 1. ad Timoth. 1. Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci, in incredulitate mea; & peccata fidelium aggravantur propter gratia Sacramentum, secundum illud Hebr. 10. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui sanguinem testamenti, in quo sanctificatus est, pollutum duxerit?

165 Sed & peccata plenè deliberata Ecclesiasticorum, Religiosorumque, cæteris paribus, graviora esse peccatis Laïcorum, & sæcularium, probatur ex circumstantia personæ quæ peccat. Ut enim Salvianus: Longè magis damnabilis est malitia, quam titulus bonitatis accusat, & reatus impius est pius nomen. Nomen itaque Christiani, Ecclesiastici, Religiosi, sine actu nihil est (ait idem) nam quid est dignitas in indigno, nisi ornamentum in luto? Unde Mellissus Doctor (post Hieronymum) dicere solebat, nugæ in ore sæcularium nugæ, in ore Religiosorum esse blasphemias. Similiter Tridentinum sess. 22. de reform. c. 1.

Clerici in sortem Domini vocati, levitia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant. Quemadmodum verò Religiosi & Sacerdotes gravius, ita incorrigibilius peccant, dum ex malitia vel contemptu, non ex infirmitate vel ignorantia peccant. Justi enim & perfecti, licet facile in initio non peccent ex malitia, vel contemptu, sed ex infirmitate vel ignorantia, uti docet S. Thomas 2. 2. q. 14. a. 4. in corp. & ad 1. & q. 24. a. 12. ad 1. addit tamen S. Doctor q. 186. a. 10. ad 3. quod si perveniam ad hoc quod ex contemptu peccent, efficiuntur pessimi, & maxime incorrigibiles, secundum illud Jerem. 2. Confregisti jugum meum, dirupisti vincula, dixisti: non serviam. In omni colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Unde Augustinus dicit in epist. ad plebem Hippon. Ex quo Deo servare cepi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in Monasteriis profecerunt, ita non sum expertus pejores, quam qui in Monasteriis ceciderunt. Vide dicta l. 2. n. 203.

Locus etiam (& idem est de tempore) facinoris immanitatem exaggerat (juxta Chrylloftomum ubi supra) quod ipse Christus significat in Evangelio: Zachariam, inquit, occidistis inter templum & altare.

Denique peccati gravitas non parum crescit ex circumstantia nocuenti, quod adfert, vel adferre natum est, maxime si prævisum fuerit, & intentum. Tunc enim directè malitiam auget, utpote directè volitum. Quod si prævisum fuerit, non intentum, adhuc malitiam auget (licet indirectè, utpote solum volitum indirectè & in causa.) Cum enim aliquis cogitans, quod ex opere suo multa mala possum sequi, nec propter hoc dimittit; ex hoc apparet voluntas ejus esse magis inordinata, ait S. Thomas 1. 2. q. 20. a. 5. Si verò nec intentum fuerit, nec præcogitatum, distinguendum est (prosequitur S. Doctor) quia si per se sequitur ex tali actu, & ut in pluribus, secundum hoc evenit sequens addit ad malitiam actus, licet non sit præcogitatus. Manifestum est enim pejorem esse actum ex suo genere, ex quo nata sunt mala sequi: nec imprævisio excusat, utpote culpabilis, sive proveniens ex culpabili negligentia prævidendi. Quia nimirum vir prudens, antequam facere aliquid aggrediatur, videre debet quid ex sua actione sequi natum sit: Si verò per accidens, & ut in paucioribus, tunc eventus sequens, si non sit præcogitatus, non addit ad malitiam actus. Non enim datur judicium de aliqua re, secundum illud quod est per accidens, sed solum secundum illud, quod est per se.

CAPUT XX.

Peccatum veniale à mortali discernere plerumque est difficile, & periculosissimum definire, nisi ex Scriptura & Traditione discrimen utriusque repetatur.

Priorem partem S. Augustinus expressè tradit l. 21. de Civit. cap. ult. hæc verbis:

Quis sit iste modus, & quæ sint ista peccata, quæ ita impediunt perversionem ad regnum Dei, ut tamen sanctorum amicorum meritis impetrent indulgentiam, difficillimum est invenire, de finire periculosissimum. Ego certe usque ad hoc tempus, cum satagerem, ad eorum indaginem pervenire non potui. Mirum centè quòd tantam in eo facilitatem sibi plures imaginentur Neoterici, in quo tantam difficultatem veterum Patrum oculatissimus in ultima etiam invenit atate: propecta quippe atatis erat, & morti vicinus, cum suis de Civitate libris finem imposuit.

169 Ratio verò difficultatis est, tum quia circa moralia magis caligat oculus humanæ mentis, quàm circa alia: ita ut Augustinus in l. de nat. & grat. deplorat miserabiles tenebras, quas in animo agnoscit humano, qui scit quemadmodum leonem domare debeat, & nescit quemadmodum debeat vivere. Tum quia plerumque malum non ex regula virtutis, sed ex dictamine suæ cupiditatis, quilibet metitur.

170 Illud præterea accidit (inquit Augustinus Enchirid. c. 80.) quòd peccata, quamvis magna & horrenda, cum in consuetudinem venerint, aut parva, aut nulla esse credantur, usque adeò, ut non solum non occultanda, sed etiam predicanda ac diffamanda videantur. Sic nostris temporibus ita multa mala, non tamen talia qualia Sodomitarum, in apertam consuetudinem jam venerunt, ut pro his non solum excommunicare aliquem non audeamus Laicum, sed nec Clericum degradare.

171 Addit laudato l. 21. de Civit. c. ult. rationem, ob quam difficile est peccatorum gravitatem cognoscere: Fortassis propterea latent, ne studium proficiendi ad omnia peccata cavenda pigrescat. Quoniam si sciretur, quæ vel qualia sint delicta, eis securus se obvolveres humana segnitie.

172 Posteriorem assertionis nostræ partem idem Augustinus tradit Enchiridii cap. 78. Quæ sint autem levia & gravia peccata, non humano, sed divino sunt pensanda iudicio... miserari scilicet conjugii, non filiorum procreandorum causa... sed carnalis etiam voluptatis; ut fornicationis, sive adulteri, sive cuiusquam alterius immunditia mortiferum malum, quòd potest tentante satana libido pertrahere; incontinentiam deviat infirmitas, possit... hoc putari non esse peccatum: quia venerabilis Paulus I. Cor. 7. 5. conjugibus ait: „ Nolite fraudare invicem, nisi ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi. Et iterum ad idipsum estote, ne vos tentet satanas propter incontinentiam vestram: „ nisi addidisset: „ Hoc autem dico secundum veniam, non secundum imperium. „

Quis autem jam esse peccatum neget, cum dari veniam facientibus Apostolica autoritate fateatur? Tale quiddam est ubi I. Cor. 6. I. dicit:

„ Audeat quisquam vestrum adversus alterum negotium habens, iudicari apud iniquos, & non apud sanctos: ... Sic non est inter vos, quisquam sapiens, qui possit inter fratrem suum

Tom. I.

judicare; sed frater cum fratre iudicatur: & hoc apud infideles. „ Nam & hic posset putari, iudicium habere adversus alterum, non esse peccatum, sed tanummodo id, extra Ecclesiam velle iudicari, nisi secutus adungeret: „ Jam quidem omnino delictum est, quia iudicia habetis vobiscum. „ Et ne quisquam hoc ita exonsaret, ut diceret, iustum se habere iudicium, sed iniquitatem se pati, quam vellent se iudicium sententiâ removeri: continuo talibus cogitationibus vel excusationibus occurrit, atque ait: „ Quare non magis iniquitatem patimini? quare non potius fraudamini? ... Prohibuit itaque suos de secularibus rebus cum aliis hominibus habere iudiciam: ex qua doctrina Apostolus dicit esse delictum. Hactenus Augustinus, qui tamen epist. 48. docet, non omnimodè illicitum esse, iudicio publico res suas defendere.

Qui & rursus Enchirid. c. 79. dicit: Sunt autem quedam, quæ levissima putarentur, nisi in Scripturis demonstrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fratri suo, fatue, reum gehenna putaret, nisi Veritas diceret: reus erit gehenna ignis? Aut quis existimaret, quam magnum sit peccatum, dies observare & menses, & annos, & tempora, sicut observant, qui certis diebus, sive mensibus, sive annis, volunt vel nolunt aliquid inchoare, eò quòd secundum vanam doctrinam hominum, sancta vel infansta existiment tempora; nisi huius mali magnitudinem ex timore Apostoli pensaremus, qui talibus ait: „ Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis. „

Porro ex eo quòd Augustinus supra dixit, divino iudicio pensandum, quæ levia, & quæ gravia sint peccata, consequens est, id ex Scriptura & Sanctorum Traditione determinandum. Quòd si ex his, vel communi Ecclesiæ doctrina id certò nequeat determinari, prudens Theologus caveat id ex se audacter determinare: suspendat potius iudicium suum, saltem ubi veritas ambigua est. Cum tunc periculosum sit id determinare, uti docet S. Thomas quodlib. 9. a. 15. Et ideò Concilium Vabrense anni 1368. dicit, quòd Confessor non debet esse promptus ad facile iudicandum de aliquo, quòd sit mortale peccatum, nisi sit in dictis Scriptura vel Sanctorum expressum. Nec tamen ideò promptus, seu facilis tunc esse debet ad iudicandum esse veniale dumtaxat. Cum utrumque periculosum esse moneat Doctor Angelicus loco citato. Id ergo divino relinquat iudicio, suspendens interim suum. In eo tamen Theologi conveniunt, illud esse mortale, cui vix, seu gravem pœnam Scriptura comminatur. Atque ita Augustinus tradit Enchirid. c. 78.

CAPUT XXI.

Tria à Theologis requisita ad peccatum mortale.

Tria illa sunt, perfecta advertentia delibetatioque ex parte intellectus. Perfectus

consensus ex parte voluntatis. Materia gravis ex parte objecti. Peccatum namque mortale, peccatum est perfectum, juxta illud S. Thomæ 1. 2. q. 88. a. 6. *Veniale & mortale differunt, sicut perfectum & imperfectum in genere peccati.* Ad peccatum verò perfectum imprimis requiritur voluntarium perfectum; quod non est sine plena deliberatione, plenoque consensu, uti manifestum videtur in semidormientibus, quorum peccata perfecta non sunt, ob defectum plenæ deliberationis, plenique consensûs. Deinde requiritur materia capax præcipi vel prohiberi sub privatione divinæ amicitia, quam sicut divina bonitas non subtrahit, nisi ob peccatum cui plenè consentimus; ita nec nisi ob rem seu materiam gravem.

176 Ad quorum intelligentiam observandum 1.º ad peccatum mortale necessariam non esse advertentiam actualem ad malitiam actûs ex se mali, sed solum ad actum ipsum, cui malitia per se annexa est; uti nec est necessarium voluntarium formale, voluntate malitiæ, sed voluntate facti per se mali dumtaxat, uti docet Augustinus, & fusè probabitur p. 4. Ubi pariter ostendetur voluntarium istud formale voluntate facti, esse voluntarium interpretativum voluntate peccati, nec esse sine proportionata advertentia, seu cognitione interpretativa malitiæ actûs.

177 Observandum 2.º consensum esse actum deliberatum voluntatis, objectum sibi propositum acceptantis, juxta illud Augustini l. 1. de mendacio c. 19. *Tunc consentimus, cum approbamus & volumus.* Nec tamen ad mortale necesse est quòd approbatio seu acceptatio ista voluntatis sit directa, expressa, & explicita, uti proximè dixi; sed sufficit indirecta, & implicita; nec esse debet positiva, sed negativa sufficit, & interpretativa, in eo consistens, quòd voluntas non repellat malum, cum illud repellere deberet, habeatque se negativè, v. g. circa turpes cogitationes, dum tenetur contra eos habere se positivè, iis positivè resistendo. Dum enim homo, absque justa necessitate, in se permittit, vel rerum turpium cogitationes (quæ animum delectatione afficiendo, alliciunt ad peccatum) vel pravos carnis motus contra rationem insurgere, nec iis positivè resistit, censetur iis interpretativè consentire, juxta illud: *qui tacet, consentire videtur*; si scilicet taceat, dum contradicere deberet. Voluntas autem arctiori obligatione tumultuarios illos motus cohibere tenetur, quàm Magistratus tumultuarios motus populi seditiosi. Similiter voluntas consentire censetur dictis cogitationibus, si eas non abigat statim ut animum fubeunt, & ratio delectationem perpendit, & nocumentum ipsius. Quia, ut S. Thomas ait in qq. disput. de verit. q. 15. a. 4. ad 10. *anrequam ratio delectationem perpendat, vel nocumentum ipsius, non habet interpretativum consensum, etiamsi non resistat.* Sed quando jam

perpendit ratio de delectatione insurgente, & de nocumento consequente: utpote cum percipit homo se totaliter per hujusmodi delectationem in peccatum inclinari, & in præceptum rueri, nisi expressè resistat, videtur consentire. Et tunc peccatum ad rationem transfertur per ejus actum. Quia agere, & non agere, cum quis agere debet, ad idem genus actûs reducuntur; secundum quod peccatum omissionis ad peccatum actûs reducitur. Sed de his plura to. 2. ad sextum Decalogi præceptum.

Observandum 3.º materia parvitatem universim quidem à mortali peccato excusare, ubi reverà datur; sed eam in peccatis omnibus non dari. Sunt enim aliqua, quæ materiæ parvitatem à mortali excusantem non admittunt, v. g. peccata venerea, prout Clemens VIII. in Officio S. Inquisitionis declaravit, teste Baldello to. 1. l. 3. sect. 2. c. 4. sequiturque ex eo quòd Alexander VII. hanc damnaverit propositionem: *Est probabilis opinio, que dicit, tantum esse veniale osculum, habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, que ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterius, & pollutionis.*

Non dari etiam materiæ parvitatem in peccatis quæ immediatè sunt contra Deum, Doctores omnes tradunt. Nec hoc ingeniosus Scriptor disp. 9. de peccatis n. 22. & 25. benè limitat ad casum quo Deus, divinaque attributa apprehenduntur ut in se sunt: secus existimans de peccatis, quæ immediatè sunt contra Deum, divinaque attributa, apprehensa non ut in se sunt, sed ut sunt formaliter in mente hominis, ea inadæquatè apprehendentis, & ab invicem præscindentis; eò quòd ipsi incredibile videatur, quòd Deus hominem velit æternum punire, quia vocat ipsum in testem falsi de pica volante.

Verùm hoc incredibile non esse, imò credendum esse, constat ex damnatione illius propositionis per Innocentium XI. *Vocare Deum in resem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam vellet aut possit damnare hominem.*

Nec laudato Scriptori id visum fuisset incredibile, si animadvertisset 1.º juramentum esse invocationem divini testimonii ad alicujus dicti vel rei confirmationem. 2.º materiam perjurii, quo Deus vocatur in testem falsi, esse duplicem; intrinsecam unam, seu essentialem; extrinsecam alteram, seu accidentalem. Intrinseca est irreverentia, quam in Deum committit, qui Dei testimonium in falsi confirmationem adhibet. Quam irreverentiam ab ejusmodi perjurio inseparabilem, eidemque essentialem esse, S. Thomas expressè tradit 2. 2. q. 18. a. 1. Extrinseca, est illa res, in cujus confirmationem juramentum adhibetur, v. g. mendacium jocosum de visa pica volante, quæ idèd materia extrinseca dicitur, quia falsa jurationi prorsus extrinsecum seu accidentale est, quod ad istud vel illud in particulari adhibetur.

Ad hoc quisquis animadvertit, facile in-

relegit, quod tamen malitia perjurii, quod Deus in levis mendacii testem invocatur, non sit absolutè gravis, spectatà præcisè materià ipsius accidentali & extrinsecà; necessariò tamen existimanda sit gravis, spectatà materià essentiali & intrinsecà, irreverentià utique in Deum: neque enim homo sensatus existimare potest, gravem non esse irreverentiã in Deum, ipsum in falsi, quàmlibet minimi, testem adhibere: cum eo ipso Deus, seu prima Veritas, falli fallereque nescia non esset, si falsum, quàmlibet parvum, testificari posset. Quisquis proinde Deum in falsi, quàmlibet minimi, testem adhibet, *per hoc dat intelligere, vel quod Deus veritatem non cognoscat; vel quod falsum testificari velit*, ait S. Thomas loco allegato. Ergo, quantum in se est, facit Deum non Deum: utpote eo ipso non Deum, quo vel in minimo veritatis nescium, vel falsi testem. Quod Deo graviter injuriosum esse, quis sapiens potest in dubium revocare?

CAPUT XXII.

Peccatum ex genere suo mortale, tribus modis fit veniale.

183. Peccatum illud ex genere suo mortale dicitur, quod intra propriam lineam, sive in propria specie sistendo, absque adventu malitiæ alterius speciei, contingit esse mortale, ut furtum. Illud autem peccatum est ex genere suo veniale, quod intra propriam lineam, seu speciem, sine adventu malitiæ alterius speciei, nunquam contingit esse mortale, ut mendacium jocofum.

184. Quòd igitur peccatum ex genere suo mortale tribus modis fiat veniale, manifestum est ex dictis superiori capite. Si enim ad mortale peccatum tria requirantur, perfecta advertentia, perfectus consensus, & materia gravis, consequens est, deficiente quolibet ex his tribus, peccatum deficere mortale, adeoque tribus modis de mortali fieri veniale, vel scilicet ob imperfectionem advertentiæ, vel ob imperfectionem consensus, vel ob materiæ parvitatem, ubi ea parvitas datur.

185. Quòdque id contingat ob materiæ parvitatem, constat in furto unius assis v. g. Quòd etiam contingat propter imperfectionem actûs (vel scilicet ex parte intellectûs, vel ex parte voluntatis) S. Thomas docet 1. 2. q. 88. a. 6. hisce verbis: *Potest, quod ex genere est mortale, esse veniale propter imperfectionem actûs: quia non perfecte pertingit ad rationem actûs moralis.* Exemplum est in motibus subitis, qui dicuntur secundò primi. Ita etiam accidere potest in semidormientibus, & in magna animi perturbatione citra culpam nostram superveniente; qualis v. g. accidit justo Lot, qui videns horrendam Sodomitaram impietatem, suis impendentem hospitibus tam venerandis, eorumque indemnitati, pudicitia & honori consulere volens, nec aliter valens,

adeò perturbatus fuit, ut inops consilii, filias suas obtulerit libidini ipsorum, ad avertendam sodomiticam injuriam hospitum illorum. Hoc enim *perturbationi Lot, non consilio tribuendum* censet Augustinus l. 1. qq. in Genes. q. 42. Quæ perturbatio tanta fuit, ut non attenderit sibi licitam non esse oblationem illam filiarum suarum; sed *aliena ille vir justus timendo peccata, qua nisi consentientes inquinare non possunt, perturbatus non attendit ad suum, quo voluit filias suas subdere libidinibus impiorum*, ait Augustinus l. contra mendac. c. 9. Ita etiam Lyranus, Thomas Anglicus, Toftatus, Lipomanus, Peterius, & à Lapide in c. 19. Genes. ad v. 8. Non dubium proinde quòd perturbatio illa multum diminuerit de gravitate peccati ipsius, tamen pro certo tenendum sit, non fuisse ipsi licitum filias suas offerre ad minus peccatum, ad gravius avertendum. Hoc enim licitum esse *periculosissime admittitur*, inquit Augustinus laudatà q. 42.

CAPUT XXIII.

Peccatum ex genere suo veniale, sex modis contingit esse mortale.

PRIMO utique propter conscientia errorem, quo quis mortale esse credit quod facit, licet reverà non sit nisi veniale. Ita S. Bernardus l. de præcepto & dispens. & S. Thomas quodlib. 9. q. 7. a. 15. ibi: *Error, quo creditur esse mortale, quod non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale.* Quia scilicet illud cum tali conscientia faciens, consentit in mortale; sicut in peccatum consentit, qui facit id quod sibi conscientia errans dicit esse peccatum, cum reverà non sit. Propter quam rationem Apostolus Rom. 14. dicit, quòd *nihil commune est in Christo, nisi ei qui putat commune esse.* Et rursus: *Si comederit de idolotris, damnatus est, quia non ex fide.*

Secundò, propter relationem peccati de se venialis ad finem mortaliter pravum, ut dum verbum jocofum profertur ex intentione provocandi ad fornicationem. Ita S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 3. Ratio est, quia sicut opera ex se bona, prava fiunt, si ex prava fiant intentione; sic peccata ex se venialia, mortalia fiunt, si fiant ex intentione mortaliter prava. *Qui enim viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est in corde suo.*

Tertiò, propter finem ultimum cordis in eo constitutum; quod tunc fit, cum quis actui venialiter peccaminoso tanto adhæret affectu, ut amor illius divina præferatur amicitia; ita ut propter illum paratus sit transgredi præceptum graviter obligans; paratus proinde divinam potiùs amicitiam perdere, quàm ab illo abstinere. Ita S. Thomas ibidem. Et meritò: quia primo maximoque mandato quisque sub mortali tenetur Deum super omnia diligere.

Quartò, propter grave scandalum, quod ex peccato, secundum se levi, praveritur, vel

prævideri debet secururum. Propter quod olim graviter peccabant, qui coram infirmis idolyta (licet ex se non illicita) comedebant. Ideo namque ipsos graviter redarguit Apostolus I. Cor. 8. dicens, quod causa sint perditionis fratrum, propter quos Christus mortuus est; & ideo in Christum peccant. *Quapropter (inquit) si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.*

190 Quintò, propter contemptum formalem legis, vel mandati, aut regulæ, vel Superioris: utpote quem semper mortalem esse Theologi passim omnes admittunt; scriptum est enim, *qui vos spernit, me spernit.* Contemptum verò formalem Dei semper esse mortalem, cui dubium esse potest: *Vt enim, qui spernis, nonne et ipse sperneris?* Isa. 33. Porro tunc committit aliquis, vel transgreditur ex contemptu formali, quando voluntas ejus renuit subijci ordinationi legis, vel regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra legem, aut regulam. *Quando autem non ideo, sed propter aliquam aliam causam, concupiscentiam, vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis, vel regulæ, non peccat ex contemptu, sed ex aliqua alia causa, etiamsi frequenter ex eadem causa, vel alia simili, peccatum iuretur. . . . Frequentia tamen peccati dispositionem inducit ad contemptum; & frequenter non est sine contemptu interpretativo, sufficiente ad mortale.*

191 Sextò, propter periculum proximum incidendi in peccatum mortale. *Quia qui amat periculum, in illo peribit,* Eccli. 3. 27. Quæ verba communiter à Scriptoribus Ecclesiasticis sic intelliguntur, ut qui se in periculum proximum peccati mortalis voluntariè conjicit, eo ipso peccati illius reus sit. 1º. quia gravem Dei offensam parvipendit, propriamque salutem negligit, uti demonstrabitur infra, dum agemus de occasione peccatorum. 2º. quia servare non vult divinum præceptum, quo sub gravi quisque tenetur vitare periculum proximum peccati mortalis, uti pluribus ex verbo Dei scripto & tradito argumentis ibidem ostendetur.

Quinam sint autem, qui per venialia proximo se periculo exponunt peccati mortalis, charitas Christi urget nos, ut operosius exponamus, sanctoque Doctores, & magni nominis Theologos desuper exhibeamus. Multi namque, pro dolor, & valde multi sunt, Christiani, Ecclesiastici, Religiosi, qui ad id non reflectentes (quia secum non habitant, ideòque non norunt quàm sit ipsis cura suppellex) in magna viventis propriæ salutis ac perfectionis incuria, ex hoc putant sibi omnia salva, quòd palpabilia non committant crimina; qui tamen gravissimè errant. Quia dum nullum penè scrupulum faciunt innumera quotidie committendi venialia, eaque parum vel nihil curant, imò valde negligunt emendare, in periculosissimo sunt statu; eò

quòd valde timendum sit, ne extra statum gratiæ sint, & salutis; vel certe in periculo proximo ab eo excidendi, prout ex dicendis manifestum fiet. Sic itaque

§. I.

Pluribus argumentis ostenditur, meritò timendum esse, ne extra statum gratiæ sint, qui venialia peccata sua emendare, ab isque abstinere, parum vel nihil curant, valdeque negligunt.

Argumentum primum petitur ex dictis numero precedenti. Quisquis enim in proximum se periculum peccati mortalis voluntariè conjicit, eo ipso reus est peccati mortalis, ut ibi probatum est. At illi qui venialia peccata sua emendare, ab isque abstinere valde negligunt, in proximum se periculum peccati mortalis voluntariè conjiciunt, uti constabit ex dicendis argumento decimo. Ergo eo ipso rei sunt peccati mortalis.

Argumentum secundum petitur ex Hierem. 192 48. *Maledictus, qui facit opus Dei negligenter, negligentia utique magna. Si maledictus: ergo non justus, sed justitiæ desertor.* Desertor namque justitiæ argumentum est Dei maledictio, sicut & vix, uti docent communiter Theologi. Arguo ergo sic: in statu justitiæ non est, qui est à Deo maledictus. Sed à Deo maledictus est, qui facit opus Dei valde negligenter. Facit verò opus Dei valde negligenter, quisquis venialia peccata cavere & emendare parum vel nihil curat, sed valde negligit; cum enim opus Dei fit, salutem nostram operari in timore & tremore, christiane & religiosè vivere (si de Religiosis agitur) ad christianamque vel religiosam perfectionem ferèd conmitti, ea quæ Dei sunt, ut divinum Officium, Missam, &c. debita cum devotione, modestia, gravitate facere, &c. in istis omnibus valde negligentes sunt, quicumque venialia peccata cavere & emendare valde negligunt, ut sunt 1º. Sacerdotes, qui Missam corde arido facere consueverunt absque ulla, vel vix ulla anteriori præparatione, devotione, & post Missam gratiarum actione. 2º. quicumque etiam sacrosancta mysteria soliti sunt tam indecorè tractare, ut videantur non credere Majestatem Domini præsentem (ait Bellarminus l. 2. de gemitu columbæ c. 5.) eò quòd utique sine spiritu, sine affectu, sine timore ac tremore, festinatione incredibili, sacrificium perficiunt, quasi fide Christum Dominum non viderent, aut ab eo se videri non crederent. 3º. quicumque divino officio adstricti, illud persolvunt in continua quasi distractione, quam sibi culpâ suâ accersunt. Partim quia extra officium animus ipsorum est quasi perpetuò dissipatus, nec ad officium debita cum attentione persolvendum præparatus. Partim quia toto penè officii divini tempore elatos oculos quaquaversum circumferunt, hucque illuc gyran.

gyrant. Quia in causa ista distractiones ipsorum
 194 ipsis haud dubiè voluntariè sunt. 4°. qui-
 cumque horas canonicas (quibus adstringun-
 tur) tam cursim, tantaque cum præcipita-
 tione, & irreverentia, sive publicè, sive pri-
 vatim affueverunt recitare, quàm vix famulos
 alloquerentur, vel personam aliquam hone-
 5°. quicumque Religiosi parum curant
 regularum suarum, constitutionumque sub
 gravi culpa non obligantium observantiam;
 sed licet silentio, solitudini, jugi Dei præsen-
 tiæ, &c. adstricti, ferè absque scrupulo silen-
 tium passim ubique frangere, solitudinem par-
 rum curare, inutiliter hinc inde discurrere,
 otiosè vivere, animumque in confabulationibus
 & conversationibus inutilibus, ridiculis fa-
 cetiis, curiositatibus, &c. dissipare, atque
 hoc pacto notabilem vitæ partem inutiliter
 transigere, studiumque mortificationis ac pro-
 fectus spiritualis negligere consueverunt. Tales
 namque in Religione non religiosè vivunt.
 At verò in Religione non religiosè vivere,
 magna damnatio est. Quicumque talis est, ni-
 hil aliud est (D. Bernardi iudicio serm. 2. in
 Quadrag.) „ nisi miser homo, qui totus per-
 gens in ea quæ foris sunt, & ignarus interio-
 rum suorum, putans aliquid se esse, cum ni-
 hil sit, ipse se seducit. Sicut aqua effusus sum
 (ait Psalmista in persona hominis huiuscemo-
 di) & dispersa sunt omnia ossa mea. Pl. 21.
 Et alius quidam Propheta : Comederunt alic-
 ni robur ejus, & ignoravit. Osee 8. Exterio-
 rem quippe superficiem intuens, salva sibi om-
 nia suspicatur, non sentiens vermem occul-
 tum, qui interiora corrodit; manet tonsura,
 vestis necdum mutata est, jejuniarum regu-
 la custoditur, statuti psallitur horis: Cor lon-
 ge est à me, dicit Dominus Matth. 15. Atten-
 de frater quid diligas, quid metuas, quid
 gaudeas, aut contristeris, sub habitu Religio-
 nis animum sæcularem, sub pannis conver-
 sionis invenis cor perversum. “ Hactenus Do-
 ctor Mellissus. Qui & epist. 143. suos Clare-
 vallenses alloquens : *Siquis* (inquit) *quod*
absit, existit inier vos... inquietus, vagus, &
 qui panem otiosè manducare non erubescat....
 longe est ab eo anima mea; eò quòd ipse longè
 fecerit à se Deum; morum, non locorum di-
 stantià.

195 Et post Bernardum, D. Dionysius Carthu-
 sianus l. de reform. Monach. seu Claustr. a. 6.
Quamvis multa contineantur in regulis, aut
statutis Religiosorum, ad quæ non tenentur de
necessitate præcepti, ita quòd statim mortaliter
peccent, quando in aliquo illorum fuerint ne-
gligentes, ut est observantia silentii, surgere ala-
criter ad matutinas, otiositates vitare, inu-
tiliter hinc inde discurrere, & similia: ve-
rum tamen consuetudo, seu assiduitas delinquen-
di in istis, & non curare, nec emendare;
non potest à mortali excusari peccato.

196 Argumentum tertium petitur ex Apocal. 3.
 Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque
 calidus. Utinam frigidus esses, aut calidus!

sed quia tepidus es..... incipiam te evomere
ex ore meo. Quæ verba laudatus Dionysius
 Carthusianus in cap. 3. Apocal. sic explicat:
Quia neque frigidus es per infidelitatem, neque
calidus per charitatem infusam, sed tepidus,
id est piger, accidiosus, & negligens.... inci-
piam te evomere ex ore meo; id est, meâ sen-
tentiâ reprobare. Fideles autem (inquit) *tunc*
reprobati incipiunt, dum in mortale labuntur.
Nam quemadmodum aqua tepida citò evomitur;
sic tepidi isti sunt Deo specialiter detestabiles.
 Et (sicut Hieronymus ait, eundem locum ex-
 plicans in lra. c. 52.) *tepidi & dormientes*
pleni sunt furoris Domini: per eum, qui ne-
que frigidus, neque calidus est, sed tepidus,
eum intelligens, qui inter vitia & virtutes
medius fluctuat. At verò illi omnes, de qui-
 bus agimus, quosque numero 193. & 194.
 descripsimus, manifestè tepidi sunt in Dei ser-
 vitio, suæque salutis, ac perfectionis studio
 (utpote in eo valdè negligentes, pigri, ac-
 cidiosi, & neque calidi, sive ferventes, neque
 omninò frigidi, id est palpabiliter criminosi,
 sed inter vitia & virtutes mediū fluctuantes.
 Sunt ergo Deo detestabiles, pleni furoris Do-
 mini; nec habent charitatem infusam, sed
 sunt in statu peccati mortalis, incipitque Deus
 eos suâ sententiâ reprobare. Similes denique
 sunt Episcopo illi Laodicæ, qui, cum esset
 tepidus, & valdè negligens in Dei servitio,
 divitem se putabat, & nullius egentem; &
 nesciebat quia esset miser, & miserabilis, &
 pauper, & cæcus, & nudus: utpote destitutus
 operibus bonis, factis ut oportet. Unde &
 tales difficilè convertuntur: quia putant in
 bono se statu esse, cum non sint; videmus
 que ad oculum, quòd hi qui manifestè sunt
 vitiosi, ita ut nec aliquid boni se egisse, aut
 agere putent, facilius convertantur, quàm
 tepidi, seu illi qui volunt partim Deo, par-
 tim sæculo coherere, placere, servire, ait
 Carthusianus loco citato. Propterea etiam vi-
 demus (inquit l. de profess. Monast. c. 7.)
quasdam religiosos personas esse inconvertibilio-
res, inflexibiles, ac duriores mundanis ho-
minibus. Eos namque (ut Bernardus ait serm.
 6. in ascens. Dom. loquens de Religiosis te-
 pidis ac remissis, *quorum brevis, & rara est*
compunctio, animalis cogitatio, tepida conver-
satio, obedientia sine devotione, sermo sine cir-
cumspectione, oratio sine cordis intentione, le-
ctio sine adificatione) tales (inquam) *vix ge-*
benne metus inhibet, vix pudor cohibet, vix
frangat ratio, vix disciplina coërcet. Hactenus
 Bernardus, qui rursus ibidem serm. 3. *Sunt*
 (inquit) *multi inter nos, qui de uno pane co-*
medunt nobiscum, dormiunt nobiscum, cantant
nobiscum, laborant miseri & miserabiles, ut-
pote socii tribulationis, sed consolationis non
ita.... inde autem tam perniciofa tepiditas ema-
nat, quia affectus, id est voluntas eorum, nondum
purgata est, nec bonum sic volunt, sicut nove-
runt, à propria concupiscentia abstracti gravi-
ter & illocti: amant enim in carne sua terre-

nas consulationibus, sive in verbo, sive in signo, sive in facto, sive in aliquo alio... inde est quod raro affectiones suas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, sed horaria est. Impleri autem visitationibus Domini anima non potest, quae his distractionibus subjacet... neque enim spiritus & caro, ignis & tepiditas, in uno domicilio commorantur, praesertim cum tepiditas ipsi Domino soleat vomitum provocare.

197 Argumentum quartum est quia Christiani illi, Ecclesiastici, & Religiosi, qui venialia tam parum curant vitare & emendare, suntque in voluntario habitu, seu consuetudine ea valde negligendi, graviter peccant contra primum maximumque mandatum, diligendi Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute, hoc est (interprete Bernardo serm. 20. in Cant.) toto & pleno cordis affectu... tota rationis vigilantia & circumspectione... & tota virtute, ut nec mori pro ejus amore perimescas, &c. At iste Deum diligendi modus tantum abest à tepidis illis, parumque sollicitis hominibus, quantum ortus ab occidente. Quomodo enim toto & pleno cordis affectu Deum diligunt, qui tam parum curant innumeratas in ipsum offensas quotidie admittere, & tam parum curant emendare? Profecto quia avarus toto & pleno cordis affectu pecuniam diligit, nullus unquam vidit avarum, parum aut nihil curantem innumeratas pecuniae jacturas parvas quotidie facere, absque ulla, vel vix ulla cura eas reparandi. Quomodo tota rationis vigilantia & circumspectione satagunt Deo per amorem placere, qui tam parum curant ipsi innumeratis offensis quotidie displicere, &c. Tamque parum vigilant, ne ipsum offendant, ut magnam illam negligentiam suam proximo se periculo exponant gratiam & amicitiam ipsius amittendi? Quomodo tota virtute & fortitudine Deum amant, qui tam flaccide & languide amant, si tamen amant? Illi profecto, in quibus amor Dei fortis est & magnus, non est languidus, iners & otiosus, sed (Gregorio Magno teste Homil. 30. in Evang.) operatur magna. Nullus verò effectus magnus divini amoris apparet in tota serie vitae eorum, de quibus agimus.

Verum enim verò operosius urgendum est praesens argumentum, ut efficacia ipsius magis eluceat. Tanta est primi maximeque de diligendo Deo mandati extensio, tamque extensa obligatio, ut, ad ipsi satisfaciendum, tota vigilantia nostra & studium esse debeat, ut divinus amor in nobis jugiter augeatur, magisque & magis roboretur, juxta doctrinam Sanctorum. Nullus quippe gradus ipsius meretur de consilio, sed qualemcumque & quantumcumque in hac vita fuerimus consecuti, in eo non licet nobis sistere, sed oportet semper crescere, donec ad tantam dilectionis plenitudinem perveniamus, quanta respondebit visioni quam Deum videbimus facie ad faciem; ita ut ista etiam dilectionis plenitudo & perfectio nobis praecipiat, tamen ad eam in

hac vita nemo perveniat, nec valeat perfecte pervenire. Cur enim non praecipitur homini ista perfectio (ait Augustinus l. de perfect. just. c. 8. cumque Augustino S. Thomas 2. 2. q. 44. a. 6. ad 3.) quamvis eam in hac vita nemo habeat? Non enim recte curritur, si quod currendum est, nesciatur. Quomodo autem sciretur, si nullis praecipitis ostenderetur? Paulò verò antè dixerat: In illa patriae plenitudine charitatis, praecipit illud implebitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Nam cum adhuc est aliquid carnalis concupiscentia, quod vel continendo frangitur, non omni modo ex tota anima diligitur Deus (quod tamen praecipitur) sed in patria tunc erit justus sine ullo omnino peccato, quia nulla lex erit in membris ejus, repugnans legi mentis ejus, sed prorsus toto corde, tota anima, totaque mente diligit Deum; quod est primum maximumque mandatum. Similia habet in l. de spir. & lit. c. ult. ubi sic: Cum ab hac peregrinatione (in qua per fidem nunc ambulatur) perventum erit ad patriam, quam nondum visam speramus... ipsa dilectio non solum supra quam hic habemus, sed longe supra quam petimus & intelligimus, erit: nec ideo tamen plus esse poterit, quam ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente (non plus proinde quam primo mandato praecipitur) neque enim restat... quod addi possit ad totum: quia si restabit aliquid, illud non erit totum. Proinde hoc primum praecipitum justitiae, quo jubemur Deum diligere ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente... in illa vita perfecte implebimus, cum videbimus faciem ad faciem. Sed ideo nobis hoc etiam nunc praecipitum est, ut admoneremur quid fide exposcere, quò spem praemittere, & obliviscendo qua retro sunt, in qua anteriora nos extendere debeamus. Nec tamen, si esse nondum potest tanta dilectio Dei, quanta illi cognitioni plena perfectaque debetur, jam culpa deprimendum est, dummodo in Dei dilectione jugiter proficere non negligamus, & ut in priori loco ait, sic audiamus praecipitum perfectionis, ne currere negligamus ad plenitudinem charitatis. Non enim (ut paulò antè dixerat eodem cap. 8.) ad satietatem justitiae, cum hinc exierit, quisque perveniet, nisi ad eam, cum hic est, esuriendo & sitiendo cucurrerit. Beati quippe, qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Quamdiu ergo peregrinantes à Domino per fidem ambulamus... hac est nostra, seu nobis praecipitum justitiae, ut ad illam perfectionem, plenitudinemque justitiae, ubi in specie decoris ejus jam plena & perfecta charitas erit, nunc ipsius cursum rectitudine & perfectione tendamus, castigando corpus nostrum... & eleemosynas in dandis beneficiis, & dimittendis qua in nos sunt commissa peccatis, hilariter & ex corde faciendo, & orationibus indesinenter instando... ut currentium vires adjuventur. Aliàs non impletur id quod beatus David dicit: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet

in monte sancto tu? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Nam, ut Augustinus prosequitur, ingredi sine macula non absurdè etiam ille intelligitur, non qui jam perfectus est, sed qui ad ipsam perfectionem irreprehensibiliter currit, carens criminibus damnabilibus, atque ipsa peccata venialia non negligens corrigere, & mundare eleemosynis.

Jam verò illi nostri tepidi & negligentes Christiani, Ecclesiastici, Religiosi, quàm procul absunt à jugiter currendo ad perfectionem illam, plenitudinemque charitatis! Quàm procul ab adhibenda omni vigilantia & studio ad hoc ut divinus amor in ipsis jugiter augeatur & roboretur! Quàm procul à sic jugiter in Dei dilectione proficiendo, ut currere non negligant ad plenitudinem charitatis! Quàm procul à sic efuriendo & sitiendo iustitiam, ut proprii corporis mortificatione, & aliis operibus bonis orationibusque indefinenter insistent, ut currentium vires adjuventur, atque hoc pacto non solum cursum suum non intermittant, sed indefinenter augeant! Quàm procul ab irreprehensibiliter ad ipsam perfectionem sic currendo, ut non solum careant criminibus damnabilibus, sed & ipsa peccata venialia non negligant corrigere, atque eleemosynis mundare? Cùm ergo in istis notabiliter deficiant, juxta doctrinam Sanctorum notabiliter deficiunt ab implendo primo maximoque mandato. Per consequens non habitabunt in caelesti tabernaculo, nec requiescent in monte sancto Dei, utpote non ingredientis sine macula, ad perfectionem irreprehensibiliter currendo.

198 *Argumentum quintum, est quia languidi illi ac ferè perpetuò dissipati Christiani, Ecclesiastici, Religiosi, peccant etiam graviter contra præceptum Exodi 14. de non tentando Deum. Quia reverà ipsum interpretativè tentant, dum vix unquam ad orationem se præparant, uti docet S. Thomas 2. 2. q. 92. a. 3. ad 2. hæc verbis: Ille qui ante orationem animam suam non præparat... ad devotionem se non disponendo, non facit quod in se est, ut exaudatur à Deo. Et idè quasi interpretativè tentat Deum. Et hujusmodi interpretativè tentatio ad irreverentiam Dei pertinet, quâ homo presumptuosè, & sine debita diligentia se habet in his que ad Deum pertinent. Dicitur enim 1. Petr. 5. Humiliamini sub potenti manu Dei. Et 2. Timoth. 2. Sollicitè cura, te ipsum probabilem exhibere Deo. Unde etiam hujusmodi tentatio, irreligiositatis species est.*

Argumentum sextum (quo, sicut & seqq. roboratur quartum) est quia peccant etiam graviter contra præceptum, præparandi animam suam ad tentationem. Eccli. 2. Si enim jubemur præparare animas nostras ad tentationem, jubemur incessanter vigilare & satagere, ut adversus tentationes roboretur infirmitas nostra; per consequens jubemur incessanter vigilare & satagere, ut augeatur & roboretur in nobis amor Dei. Siquidem ex una

Tom. I.

parte secundùm diversos istius amoris gradus, vel fortes sumus, vel debiles ad resistendum tentationi, prout constar ex eo quòd ex pluribus iustis, eadem tentatione pulsatis, alii fortiter resistendo victores evadant, alii ex infirmitate succumbant. Ex alia parte nemo scit mensuram tentationum, quibus Deus ipsum pulsari permittet. Unusquisque ergo sub gravi tenetur jugiter satagere, ut per incrementum amoris iustitiæ, seu Dei, in se augeantur vires ad resistendum tentationi. Tamen enim fidelis Deus non patietur nos tentari supra id quod possumus, si fecerimus ex parte nostra quod à nobis ipse exigit, ad hoc ut gratiam ad id necessariam obtineamus. At si hoc neglexerimus, id est si parum vel nihil solliciti fuerimus fideliter ac fortiter laborare, atque ut oportet orare, ad obtinendam gratiam, quâ in amore Dei crescimus & roboremur, manifestum est negligentiam nostram imputandum, quòd in resistendo debiles simus, & supra vires præfentes tentemur. Neque enim supra vires tentati fuisset, si abundantiori charitate infirmas vires nostras augere solliciti fuisset. Neque Deus vires ad resistendum completè sufficientes promittit, nisi fideliter laborantibus in via sua, in eaque proficientibus, & ut jugiter proficiant ferventer & perseveranter orantibus. Vult enim Deus, ut *justificati... euntes de virtute in virtutem renoventur, ut Apostolus inquit, de die in diem, hoc est mortificando membra carnis, & exhibendo ea arma iustitiæ in sanctificationem* (verba sunt Concilii Tridentini sess. 6. c. 10.)... *in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescant, atque magis iustificentur, sicut scriptum est: qui iustus est, iustificetur adhuc. Et iterum: ne verearis usque ad mortem iustificari. Vult etiam, ut hoc iustitiæ incrementum petant cum S. Ecclesia sic orante: da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augmentum. Vult iustum, cui impossibilia non jubet, & facere quod possit (prosequitur c. 11.) & petere quod non possit. Vult, ut tamen si in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent (inquit c. 13.) verumtamen qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus & oblationibus, in jejuniis & castitate. Formidare enim debent (scientes quòd in spem gloriæ, & nondum in gloriam renati sunt) de pugna qua superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti: debitores sumus, non carni, ut secundùm carnem vivamus: si enim secundùm carnem viveritis, moriemini; si autem spiritum facta carnis mortificaveritis, vivetis. Denique vult Deus, ut simus abundantes in opere Domini semper, 1. Cor. 15. nunquam proinde celsimus id facere quod Princeps Apostolorum 2. Petr. 1. ait: Saragite ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Et*

Yyy

sub istis conditionibus, non illis neglectis, promissit Deus se non passurum ut supra vires tentemur. Nec mirum, quamdiu enim sumus in hoc corpore mortali, nunquam moritur, nunquam non tentat nos cupiditas, nunquam non crescit & augetur in nobis, nisi jugiter fatigamus eam reprimere, & minuere. Quod si neglexerimus, semper magis & magis roboratur, & in tantum augetur, ut hominem faciat profus animalem & terrenum. Est enim miserissima propensio, ipsum ad inferiora jugiter pertrahens, nisi vim sibi continuam faciat, ut ad superna eleuetur. Est torrens, ipsum proripiens, & in abyssum inferni abreptans, nisi fortiter ascendat ex adverso cursus ipsius. Est pondus infelix, semper in actione. Est radix amara, semper pullulans, & emittens exosa Deo germina, quibus imago Dei in homine modico deformatur tempore, dum homo negligit sollicitudinem continuam refecandi prava illa germina. Istud proinde esse debet opus assiduum, ista continua sollicitudo, ista obligatio, ista militia hominis secundum Augustinum. Rogare, utrum ad id quisque sub gravi teneatur obligatione, est rogare, utrum sub gravi obligatione quisque teneatur non sinere se petrahi in infernum. In abyssum quippe ipsius cupiditas abripit eos, qui vim sibi continuam inferre parum curant adversus continuam pullulantia & repullulantia germina ipsius. Et ideo scriptum est: *Regnum calorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

199 . . . Atque ex his septimum & octavum sponte fluit argumentum: sextum quidem, quod languidorum & negligentium Christianorum vita non solum immanè distet ab observantia laudatorum Evangelicorum praeceptorum (prout ad oculum patescit) sed & ab observantia praecepti, quo Christiani, ad implenda superiora praecepta, obtinendasque ad id à Deo vires, jubentur vigilare, & orare omni tempore. Marci 13. *Videte, vigilate, & orate.* Matth. 26. *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Luc. 21. *Vigilate, omni tempore orantes.* At ipsi non solum non vigilant, omni tempore orantes, imò vigilare, & se custodire valde negligunt; & non solum non orant omni tempore, imò vix unquam orant, sicut oportet; sed semper, aut ferè semper, cum tempore, negligentia, irreverentia, & distractione voluntaria, ad minus in causa, totà ferè vità suà dissipati, & dormitantes in Dei servitio, suæque salutis studio. Immanè ergo distat ab observantia praeceptorum illorum; quæ graviter obligare, constat, partim ex verbis, quæ immediatè sequuntur apud Lucam: *Vigilate, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia ista quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis,* hoc est, ut in diviño iudicio evadere possitis universa inala pœnalia, reprobis tunc infligenda, & coram summi Iudicis tribunali securi stare, prout ibi Dionysius Carthusianus exponit. Partim ex

Tridentino ubi supra c. 13. ubi praeceptorum illorum, sicut & aliorum supra laudatorum observantiam summi momenti esse declarat, cum dicit: *Verumtamen qui se existimant stare, viacent ne cadant, & cum timore & tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in elemosinis, in orationibus, &c.* ut supra. Partim ex Zosimo Papa in epist. ad totius Orbis Episcop. in qua sic: *Quod enim tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causisque, cogitationibus, motibus, adiutor & protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura presumat, clamante Apostolo: Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed contra Principes & Potestates aeris huius, contra spiritualia nequitia in caelis.* Cum ergo orationis studium usque adeo negligunt ii de quibus agimus, quomodo pares esse possunt ad fortiter pugnandum, non solum adversus mundum & carnem, sed & adversus Principes illos & Potestates?

200 *Argumentum septimum;* est quia ex dictis argumento 4. graviter quoque peccant contra praeceptum, quo Christiani omnes sub gravi obligatione jubentur semper proficere in virtute, & nunquam deficere. Praeceptum istud manifestè consequitur ex primo maximoque mandato, prout ibi demonstravimus ex doctrina Sanctorum. Unde & graviter obligare docent Sancti. *Nemo fidelium, quantumvis multum profecerit, dicat, sufficit mihi* (aiunt S. Augustinus enarrat. in Pl. 69. n. 8. & S. Prosper in l. Sententiar. ex Augustino Sententiâ 234.) *qui enim dixerit, remansit, & hesit in via ante finem: quia non perseverabit usque in finem.* Per consequens non salvabitur. *Non enim ad saturitatem iustitia, cum hinc exierit, quisque perveniet* (ait rursus Augustinus de perfect. iust. c. 8.) *nisi ad eam cum hic est, sive quamdiu hic est, cucurrerit.* Et ferm. 15. de verb. Apost. *Semper tibi displiceat quod es, si vis pervenire ad id quod nondum es. Nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris, sufficit, peristi.* Ne ergo pereas, semper adde, semper ambula, semper profice. Concinit Bernardus epist. 91. *Minimè profectio est bonus (minimè proinde iustus) qui melior esse non vult, voluntate scilicet ferri & efficaci, & ubi incipit nolle fieri melior, ibi etiam desinit esse bonus.* Et epist. 153. *Nolle proficere, deficere est. . . Non vis proficere, ô Christiane? Non? vis ergo deficere. . . Sic mihi, inquis, vivere volo, & manere, in quo perveni; nec pejor fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis, quod esse non potes? Quid enim stat in hoc saeculo? Et cerè de homine specialiter dictum est. . . nunquam in eodem statu permanet. Ipse denique hominis. . . Author, quamdiu in terris visus est. . . nunquid stetit? imò pertransit bene faciendo. . . Pertransit ergo, sicut non infructuose, ita non remissè, non pigre, non lenio gressu, sed. . . exultavit ut gressus ad currendam viam. Purò currentem*

non apprehendit, qui & ipse pariter non currit. Et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus aiebat: sic currite ne comprehendatis. Ibi tu Christiane, sige tui cursus profectusque metam, ubi Christus posuit suam: Factus est (inquit) obediens usque ad mortem. Quantumlibet ergo cucurreris, si usque ad mortem non perveneris, bravium non apprehendis, &c.

Propterea etiam Apostolus 1. Theſſal. 4. Rogamus vos (inquit) & obsecramus in Domino Jesu Christo, ut quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare... sic & ambuletis, ut abundetis magis. Scitis enim quae praecepta dederim vobis per Dominum Jesum. Vult ergo Dominus Jesus in via virtutis nos sic ambulare, ut in ea semper crescamus & abundemus magis, nec in vacuum gratiam Dei recipiamus, sed eam fructificare faciamus. Idque sub gravi obligatione, uti probant exempla, in Evangelio commemorata, aeternae punitionis, maledictionisque servorum, non fructificantium domino suo. Nominatim exemplum servi illius inutilis, qui ob defossum in terra domini sui talentum, nullumque profectum ex eo reportatum, iussus est projici in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. Idipsum probat Evangelica Parabola ficulnae in aeternum maledictae, quia non reulit fructum. Parabola quoque vineae, à patrefamilias desertae, quia non protulit vinum, sed acetum. Idipsum denique demonstrat tremenda illa sententia Salvatoris: Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Argumentum octavum, est quia insuper peccant, & graviter peccant contra professionem vitae christianae, quam in baptismo fecerunt, & contra Christiani hominis qualitates ac prerogativas, Prolegomeno 3. c. 1. enarratas: cum enim sint specialis possessio, peculiumque Domini; cives Sanctorum, domesticique Dei; discipuli, oves, palmites, membra & sponsa Christi; templum, victima & filii Dei, tam nobiles sublimesque qualitates ac prerogativae vitam non permittunt ignobilem, inertem, terrenam, animale (qualis est vita eorum, de quibus agimus) sed vitam postulant nobilem, caelestem, sublimem, sanctam, (à qua longissime distat vita ipsorum) oportet namque vitam esse proportionatam statui & conditioni cujusque, prout ibidem pluribus demonstravimus.

Argumentum nonum petitur ex iis quae sacri Interpretes dicunt ad illud Proverb. 24. Per agrum hominis pigri transire, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleverant urtica, & operuerant superficiem ejus spine, & maceria lapidum destructa erat, &c. Aiunt enim ibi luculentam Parabolam ex agricultura petita declarari, omnia in corde hominis silvescere, gratiamque atque protectionem divinam subtrahi, nisi accurata diligentia cor excolatur. Ita D. Gregorius pulchre hoc decla-

Tom. I.

rans 1. 20. Moral. c. 20. Per agrum quippe hominis pigri transire, est (inquit) cuiuslibet vitam christianam, ecclesiasticam, religiosam valde negligentis inspicere, ejusque opera considerare. Vitam quippe ipsius replent urtica & spinae vitiorum terrenorumque desideriorum. Et idem in tali homine destruitur maceria lapidum, id est vita disciplinata; corque indisciplinatum ipsius deserit gratia & protectio divina (per maceriam quippe lapidum sacri Interpretes utrumque intelligunt, Patrum utique disciplinam, & gratiam protectionemque divinam; eò quod utroque, tamquam validam sepe, quam significat lapidum maceria, homo vallatus, adversus spiritualium bestiarum & hostium insidias validè sit munitus) quae desertus totus fit animalis ac terrenus, ambulans in desideris suis, & expositus incurſibus ac morſibus spiritualium illarum bestiarum, quae ipsum redigunt ad magnam egestatem spiritualem. Scriptum est enim: Omnis piger semper in egestate est. Prov. 21. Et, egestatem operata est manus remissa. Ibid. c. 10. Et, in pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perfillabit domus. Eccles. 10. Quo parabolico sermone Spiritus sanctus significat, ipsas etiam res firmissimas otio, desidia, ac remediorum neglectu sensim collabi. Scilicet quippe tectum, parietes ac trabes corruptente, humiliatur contignatio, id est structura virtutum, totumque aedificium spirituale ruit. Videri potest Cornelius à Lapide ad citatum locum ex Proverb. 24. ubi ex D. Gregorio, V. Beda, Glossa, & aliis, sic habet: Ostendit Salomon, in quantas miseras se conjiciat, qui agrum suum negligenter colit, & per pigritiam temporalem describit pigritiam spiritualem, ejusque damna & noxas. Quasi dicat: sicut pedibus transiens per agrum pigri, vidi ejus squallorem defectu cultura; sic oculis mentis transiens, lustransque vitam, animam, conscientiam (haec enim cujusque est ager & pradium, illi à Deo datum, imò elocatum ad culturam) hominis inertis, qui illam excolere negligit, non tantum vacuum vidi virtutibus, & fructibus bonorum operum, sed repletam quoque urticis, carduis & spinis vitiorum omnium, ac demonum, carnis & mundi incurſionibus expositam, eò quod maceria, seu sepes ejus sit diruta. Sepes haec est disciplina Patrum juxta D. Gregorium; vel etiam est intrinsecus gratia & custodia sui, extrinsecus protectio Dei & Angelorum. Utraque enim hac sepe disjecta, anima (ceu vinea, disjecta sepe) aperta patet bestiarum & hostium, id est, temptationum & demonum incurſibus, qui eam radionis depascuntur & demoliuntur. Quo fit, ut in extremam sterilitatem, & penuriam rerum omnium incidat, ac in morte eum opprimat omnis meritum inopia: ideoque subito & inevitabiliter relegatur in gehennam, ubi cum divite epulone in flammis sitiens, nec guttam aquae ad linguam refrigerandam inveniat. Enimvero regnum Dei non dabitur otiosi, sed in servitio Dei studiosis.

*Regnum Dei non dabitur vagantibus, sed pro
servitio Dei dignè laborantibus.* Bernardus,
seu Author libri de modo bene vivendi c. 51.
Et serm. 63. in Cant. graphicè describens vi-
tam eorum, de quibus agimus: Viro, inquit,
sapienti sua vita vinea est, sua mens, sua con-
scientia. Nihil quippe incultum desertumve in
se sapiens derelinquet. Stultus non ita. Cuncta
apud eum neglecta invenies, cuncta jacenta,
cuncta inculta & sordida. Non est vinea stulto.
Quomodo vinea, ubi nihil plantatum, nihil elab-
oratum usquam patet? Tota spinis silvescitur &
tribulis stulti vita, & vinea est? Si fuit, jam
non est, redacta in solitudinem. Ubi vitis vir-
tutis? Ubi botrus boni operis? Ubi vinum lei-
tia spiritualis? Et citatis verbis supra allegatis
ex Prov. 24. *Per agrum hominis pigri transi-
vi, &c.* sic prosequitur: *Audis sapientem
irridentem stultum, quòd bona natura, & do-
na gratia, que forte per lavacrum regenerati-
onis acceperat, tamquam illam quam plantavit
Deus... primam suam vineam, in non vineam
negligendo redegit. Demque non potest vinea esse,
ubi vita non est. Nam stultus quòd vivit,
mortem potius quam vitam esse censuerit (ip-
sum ergo spiritualiter mortuum censet, non
viventem.) Quomodo vita cum sterilitate? Ar-
bor arida, & in sterilitatem versa, nonne mor-
tua judicatur? Et fœrmenta mortua sunt...
sic stultus eo ipso quòd inutiliter vivit, vivens
mortuus est. Neque enim dignus est qui vivat,
sed qui è vita excidat, ait S. Petrus Chrylo-
logus serm. 106. hisce verbis: *Homo, qui na-
tura donum, munus anima, rationis benefi-
cium, excellentiam sensus, iudicium mentis...
cultura bonum per steriles atque inopes actus
evertit, occupat, mergit, Authori fructum,
Culcetri gratiam negat: sicut infructuosa arbor
è terra, sic iste è vita meretur excidi.**

202 *Argumentum decimum, est quia (juxta
Scripturam & Patres) vix contingit in statu
gratiæ & salutis diù esse, qui venialia cavere
& emendare parum curant, sed valdè negli-
gunt. Scriptum est enim: Qui spernit moasca,
paulatim decidet. Eccli. 19. Et si non in timo-
re Domini tenueris te instanter, citò subver-
tetur domus tua. Ibid. c. 27. Manifestum ve-
rò est in timore Domini sese instanter non te-
nere, qui parum curant ferè continuò ipsum
offendere, offensamque emendare.*

Et quænam est hac de re doctrina Sancto-
rum? *Hoc ipsum est malorum omnium causa*
(ait Chrysostomus in c. 1. ad Galat.) *quòd
ob pusilla non indignamur. Quemadmodum in
corporibus qui vulnera neglexerunt, febres gi-
gnunt, & putrefactiones, ac mortem demque;
iudem & in animis, qui pusilla dissimulant, ma-
jora invitant.* Alià similitudine idipsum osten-
dit Homil. 8. in 1. ad Cor. similitudine utique
vestimenti, ac tecti neglecti. Vestimentum
namque ab initio ruptum, & neglectum, per
totum producit scissuram; & tectum, si cum
parvæ regulæ decidunt, neglectum fuerit, to-
tam domum dejicit.

Augustinus epist. 108. *Quid interest ad non-
fragium, utrum uno granulo icla navis operia-
tur, & obruatur, aut paulatim surrepens aqua
in sentinam, & per negligentiam derelicta,
atque contempta, impleat navem, atque sub-
mergat? Itaque noli contemnere, quia minora
sunt (ait serm. 96. de temp.) sed time, quia
plura sunt. Attendite, fratres mei, minuta sunt,
non sunt magna. Non est bestia quasi leo, ne
uno morsu guttur frangat; sed & plerumque
bestia minuta multa necant... Infirmum est na-
tura humana, que etiam minutissimis bestis in-
teriri potest... Quàm minuta sunt grana are-
ne, sed si arena amplius in navem mittitur,
mergit illam ut pereat. Tract. 12. in Joan. Mi-
nuta plura peccata, si negligentur, occidunt.
Modica aqua paulatim per sentinam intrat,
sed àrà intrando, & non exhausto, mergit
navim. Quid est autem exhaustio minuta pec-
cata, nisi bonis operibus agere ne obruant, ge-
mendo, jejunando, tribuendo, ignoscendo?
Quod non faciunt, qui ea emendare parum
curant.*

Gregorius I. Pastor. cur. admonit. 34. *Qui
peccata minima flere ac devotare negligi, à sta-
tu justitia, non quidem repemè, sed paribus to-
tus cadit.* Similia proferunt reliqui SS. Pa-
tres, ita ut ista sit doctrina clarissima.

Et ratione faciliè probatur, quia dum ho-
mo tam parum timet Deum, ut post tot ac-
cepta ab ipso beneficia parum curet ipsum ve-
nialiter offendere; dum etiam tantà laborat
sua salutis incuriâ, ut per negligentiam mag-
nam venialia cavendi, emendandique, pa-
rum curet exponere se periculo peccati mor-
talis, sibi per Otacula sacra comminato: hoc
ipso indignum se reddit speciali gratiâ, pro-
tectioneque Dei, quâ destituta humana infir-
mitas, tam debilis, tam languida, tam iner-
mis efficitur, ut prævalere non possit adver-
sus graves tentationes, quæ nunquam desunt
in hoc statu corruptionis, diabolo ad tentan-
dum nunquam dormiente. Per consequens
necesse est ut succumbat, necessitate quam suâ
culpâ & voluntate contraxit. Quia, prout In-
nocentius I. ait epist. 39. ad Augustinum,
*necesse est, ut quo auxiliante vincimus, eo non
adjuvante vincamur.*

Porro Deus triplici de causa sua ipsi au-
xilia subtrahit. Prima est medicus ille Dei ti-
mor. Secunda, propria incuria salutis. Ter-
tia, ingratitude & inurbanitas ipsius erga Deum.
Nam, ut bene explicat R. P. Segnerus, è
Soc. Jesu, in suo Homine Christiano p. 2. dis-
cursu 22. Deus inurbanitatis ipsius peritus,
sua tandem ipsi subtrahit auxilia, dimittitque
eum in via cordis ipsius, juxta id quod scrip-
tum est Isa. 57. *Propter iniquitatem avaritia
ejus iratus sum... Abscondi à te faciem meam,
& indignatus sum. Et abiit vagus in via cor-
dis sui.* Est enim Deo valdè avarus Christia-
nus, Ecclesiasticus, Religiosus, qui tantis à
Deo cumulatus beneficiis, tam parè, tam-
que inurbanè ipsi servit, ut à peccatis dum-

taxat mortalibus, non à venialibus cavere velit. Suàque illà erga Deum, & Patrem tam liberalem avaritià & inurbanitate dignum se reddit, ut ab ipso Deus iratus faciem suam abscondat, id est, gratiæ suæ beneficentiam ipsi subtrahat, ipsumque deserens in via cordis sui, in ea ipsum perire permittat.

203 Nec mirum quòd pereat in periculo, cui se per tantam venialia cavendi & emendandi negligentiam voluntariè exposuit. Non mirum etiam, si malo suo sentiat, quàm verè Prov. 19. v. 16. scriptum sit: *Qui negligit viam suam, morificabitur*, id est morte aternâ peribit. Ratio redditur versu præcedente, quia qui negligit viam suam, in ea piger est, remissus, torpidus: *Pigredo verò immittit soporem, & anima dissoluta* (id est remissa, pigra, torpida, prout ex hebraica voce *remia* Cornelius à Lapide exponit) *esuriet*. Quem locum D. Gregorius 3. p. Pastor. admon. 16. egregiè sic explicat: *Pigritas itaque in Dei servitio, suæque salutis studio, inimicandum est, quòd sæpe dum opportunè agere, qua possumus, volumus, paulò post, cum volumus, non valeamus. Ipsa quippe mentis desidia, dum congruo fervore non accenditur, à bonorum desiderio funditus convalescente furim torpore maciatur. Unde aptè per Salomonem dicitur: pigredo immittit soporem. Piger enim rectè sentiendo quasi vigilat, quamvis nihil operando torpescat. Sed pigredo soporem immittere dicitur, quia paulisper etiam rectè sentiendi vigilantia amittitur, dum à bene operandi studio cessatur. Ubi rectè subjungitur: & anima dissoluta esuriet. Nam quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit: & dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infima fame sauciatur; ut quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatum desideria spargat. Hinc ab eodem rursus Salomone scribitur: in desideriis est omnis otiosus. Hinc ipsa Veritate predicante, uno quidem exeunte spiritu, munda domus dicitur; sed multipliciùs redeunte, dum vacat, occupatur.*

204 Dum itaque piger abit in via cordis sui, affluens ad sequenda terrena desideria sua, seu passiones & concupiscentias in parvis, in proximo est ut eas quoque sequatur in magnis. Eò quòd utique passiones & concupiscentiæ ipsius, tantò magis accendantur, quantò frequentius ipsis indulgetur. Quantò verò magis accendantur, tantò fortius alliciunt hominem ad objecta sua. Tantò ergo majori gratià homo ille indiget ad ipsis resistendum. Porro secundum ordinariam divinæ providentiæ economiam gratià illà tantò majore non solum est destitutus, ob rationes suprà allegatas; imò tantò magis diminuta est in ipso divina gratia, quantò magis eam neglexit, per tam frequentia neglectaque peccata venialia. Peccata quippe illa neglecta, „ mentis oculum offuscant, „ (ait Taulerus Institut. c. 2.) „ ut Deum „ aspicere nequeamus, divinæ dilectionis fer-

vorem extinguunt, orationes nostras difficiliùs exaudiri faciunt, Spiritum sanctum contristant, Dei ab anima familiaritatem excludunt, hominem ad majora gravioraque peccata pertrahunt „ (nam ut iterum D. Gregorius ait l. 10. Moral. c. 14. *Cum per levia delicta desectimus, usi cuncta levigante, non timemus postea graviora*. Et Pastor. p. 3. admon. 24. *Fit plerumque, ut mens assueta malis levibus, nec graviora perhorrescat, atque ad quamdam auctoritatem nequitiæ per culpas nutrita perveniat, & tamò in majoribus contemnat pertimescere, quantò in minimis disceat non timendo peccare*) denique vires animæ ad resistendum pravis inclinationibus debiliores reddunt. Et tantò debiliores, quantò magis peccata illa negliguntur. Quid ergo mirum, si homo tam debilis factus, satis fortis non sit ad resistendum tot hostibus, tantò fortioribus effectis, quantò ipse factus est debilior?

Corollaria magni valde momenti.

205 **C**ontremiscant igitur 1.º venialium neglectores, præsertim Ecclesiastici ac Religiosi, qui tam liberè quovis intuentur vultus, cum quovis sexu otiosè conversantur, alter alterius manus juvenili atrectant levitate, ad quasvis invicem dant facetias, de excolendo mentis agro parum solliciti, tempus inutiliter terentes, nihil nisi vana cogitantes, & loquentes, nullam oculorum modestiam servantes in Choro, nullam, aut vix ullam reverentiam & gravitatem in divino Officio, nullam aut vix ullam silentii & solitudinis observantiam in Claustro, sicque vitam, vel notabilem vitæ partem transigentes. Tamen parva fortè sint singula peccata illa, in funesta ducunt præcipitia, notabilique parte vitæ continuata, ex suprà dictis faciunt hominem reum plurium evangelicorum præceptorum graviter obligantium, atque ad resistendum gravibus tentationibus imparem. O! (inquit P. Segnerus) quantum profuisset Christiano illi, qui, ad extrema deductus, diabolicæ consensit tentationi, si speciali misericordià suâ, benignaque providentià Deus, in articulo illo, demones, ne eum tentare potuissent, cohibuissent, vel efficaci adversus tentationes gratià ipsum sic confortasset, ut earum insultibus prævaluisset! Sed negligentia suâ, suæque salutis incuriâ, sicut & ingratitude, misericordiam illam miser non promeruit, & ideò periit. Et tantò justius periit, quantò verius, quòd ad tantæ ruinæ principium, unicum aliquando sufficiat veniale peccatum. Quantò magis sufficiunt innumera usque adeò neglecta? Principium perditionis Judæ traditoris Hugo de S. Victore inde repetit, dicens, quòd *Judam in bethrathrum nequitiæ præcipitavit neglecta minorum cura.*

Non dicant ergo in corde suo venialium neglectores, *levia sunt ista* (ait Bernardus serm. 1. in convers. S. Pauli) *non curò corrigere.*

Non est magnum, si in his maneam venialibus minutisque peccatis. Hac est enim, dilectissimi, impœnitentia; hac blasphemia in Spiritum sanctum; blasphemia irremissibilis. Ubi tria dicit. 1.º voluntatem perseverandi in venialibus, seu parum curandi eorum emendationem, quia venialia sunt, esse impœnitentiam. 2.º esse blasphemiam in Spiritum sanctum. 3.º esse blasphemiam irremissibilem.

206 Cur dicit primum? quia impœnitentia est, dum quis non vult pœnitere. Non vult autem de venialibus pœnitere, qui ea cavere non vult, nec emendare. Cur secundum? quia blasphemia committitur, quoties Deus, vel aliquod divinum attributum, corde, ore vel opere, sive formaliter, sive interpretative contemnitur. Estque blasphemia ista in Spiritum sanctum, quando Spiritus sanctus, vel effectus Spiritui sancto specialiter attributus, taliter contemnitur. Spiritus verò sanctus contemni censetur, dum ex propria electione, ex propria proinde malitia, quis abjicit media necessaria ad remissionem peccatorum, quæ fit per Spiritum sanctum, prout docet S. Thomas 2. 2. q. 14. a. 1. Neque enim abjectio ista fit absque contemptu, saltem interpretativo. Non ergo absque blasphemia aliqua. Quodam igitur modo in Spiritum sanctum interpretative blasphematur, qui venialia corrigere sciens & volens, adeoque ex propria electione, non curat. Quia eo ipso de iis sincerè, atque efficaciter non vult pœnitere. Quippe pœnitentiam, quæ est per Spiritum sanctum, sciens & volens interpretative contemnit, dum sciens & volens curam ipsius abjicit.

Et ista est ratio, propter quam impœnitentiam illam D. Bernardus vocat blasphemiam irremissibilem: quia scilicet peccata in Spiritum sanctum irremissibilia Salvator appellat Matth. 12. eò quòd utique peccata illa comitari soleat finalis impœnitentia. Quæ etiam perseverantem venialia parum curandi voluntatem comitari solet; maxime dum ex eis nullum timeretur salutis dispendium; & adhuc magis dum nullum inde timendum esse obfirmato creditur animo. Obfirmata namque voluntas ista Spiritui sancto directè adversatur, nec esse solet absque vana præsumptione, per quam, remoto Dei timore, janua ocluditur divinæ misericordiæ. Quam ob causam mortali se illaqueat crimine, quisquis animo sic est affectus, ut formaliter vel interpretative dicat: *Nolo venialia vitare, sed mortalia duntaxat*, prout graviores Theologi docent, specialiter è nostris Lezana in 1. 2. disp. 5. de peccat. ven. q. 7.

207 2.º. Contremiscant Sacerdotes, qui sacrosanctum Missæ sacrificium absque ulla, vel vix ulla præparatione, devotione, & post Missam gratiarum actione facere consueverunt. Et maxime illi, qui (ut Bellarminus deplorat lib. 2. de gemitu columba c. 5.) *sacrosancta illa mysteria soliti sunt tam indecore tractare, ut videantur non credere Majestatem Domini præ-*

sentem; eò quòd utique sine spiritu, sine affectu, sine timore ac tremore, festinatione incredibili, sacrificium perficiunt, quasi fide Christum Dominum non viderent, aut ab eo se videri non crederent.

3.º. Contremiscant Canonici, Religiosi, 208 Abbates & Priores commendatarii, & quicumque officio adstricti, illud sive publicè, sive privatim recitare solent tam cursim, & tam damnabili celeritate, ut Deum alloquantur cum ea irreverentia & præcipitatione, quæ vix honestum hominem, imò famulos suos alloqui auderent. Idem dic de iis, qui illud persolvere solent in continua quasi distractione, quam suâ sibi culpâ accersunt: partim quia animus ipsorum extra officium est quasi perpetuò dissipatus, nec ad officium divinum debita cum devotione persolvendum præparatus: partim quia toto penè officii tempore elatos oculos quaquaversum circumferunt, atque huc & illuc gyran. Quia ista in causa distractiones ipsorum haud dubiè voluntariæ sunt, maxime dum causam illam emendare parum solliciti sunt. Meminerint isti omnes, se publicos Ecclesiæ esse Ministros, horarum canonicarum officio adstrictos, velut publicis precibus, Ecclesiæ nomine persolvendis, pro omnibus Ecclesiis, & Ecclesiarum Ministris, pro Regibus, Parliamentis, Tribunalibus, exercitibus, omnique status, pro pace provinciarum, quiete familiarum, conversione peccatorum, & necessitatibus omnium, maxime artificum & pauperum, quos dura necessitas cogit à mane in vesperam laborare, in sudoreque vultus sui necessaria alimenta comparare. O quam multi ex ipsis duram illam assidue laborandi necessitatem in assiduum ferventemque converterent orationem, si liberi essent à sollicitudine sibi suisque victum & amicum conquirendi, prout nos sumus? Exurgent ipsi in iudicio adversum nos, quòd cum ab Ecclesiâ deputati essemus, ad offerenda Deo vota & gemitus ipsorum, ad Deum ipsis placandum, ad avertendam ab ipsis iram Dei, ad divinam gratiam & benedictionem ipsis impetrandam, ad Deum pro ipsis orandum, laudandum & glorificandum, in eoque supplendum quod ipsi præstare nequeunt, dum ipsos portare oportet *jugum grave* impositum super filios Adam: cum ad ista (inquam) omnia essemus ab Ecclesiâ deputati, id tam irreverenter, tam indevote, tam præcipitanter præstiterimus, ut publicæ preces nostræ versæ fuerint in peccatum, potius quàm in levamen, profectum & supplementum ipsorum. An non justè coram supremo Iudice expostulabunt, quòd ipsos deceperimus? An non justè repentent spiritualia bona, quorum jacturam nostra ipsis causaverit otiositas, tepiditas & incuria? Pia ipsorum desideria nobis erant per Ecclesiam commissa, velut semina pretiosa, quæ per nostras pro ipsis orationes oportebat nos in centuplum reddere fecunda. Per eandem Eccle-

Ecclesiam deputati eramus ipsorum velut Interpretes & Mediatores apud Deum. Propterea confidebant in charitate, & piâ pro ipsius sollicitudine nostrâ. Sed post frustratam illam expectationem confidentiamque, per supradictam negligentiam & indevotionem nostram, ubinam nos abscondere poterimus à facie tot accusatorum? Et ubi à facie Dei, dum nobis exprobrabit, quòd dum illi, medias inter necessitates egestatis suæ, vel negotiorum publicorum, tantum habuerunt affectum ad orandum, nos, Dei benignitate tantum habentes otium & honorem, quem & quod habent Angeli ad Dei laudes canendas, angelicum istud ministerium tam oscitanter, tam irreverenter, tam flaccidè persolverimus? An non ejicier nos justus Judex à nuptiali convivio Abraham, Isaac & Jacob, tamquam extorres, non hæredes ardentis pietatis ipsorum, ad illudque introducet debiles, pauperes & claudos, secundum opinionem hominum, sed in fide divites, secundum Deum, utpote dignos ipsum cum Angelis aeternum laudare, ob fidem per charitatem operantem, quâ id ardentur concupierunt?

209 4°. Contremiscant adolescentes illi calamitratu, barbatuli, & ad omnem mollitiem effeminati, quos cum ex Ecclesiæ præcepto diebus Dominicis ac Festis Missæ sacrificio interesse oporteat, intersunt quidem, sed sedentes, & huc illuc oculos circumferentes, atque identidem garrientes, & jocofum aliquid, (si non obscœnum) infuscantes in alterius aurem. Tum, ubi cælestis victima Sacerdotis attollitur manibus, uno in terram genu ægrè posito, altero collineantis ad scopum instar extento (inquit Merbælius Sum. Christ. p. 1. q. 17.) sese ad aram convertere, perinde ac si Christum, quem ad id usque tempus quasi irriterunt, ibi latitantem, ad implenda religionis officia strictim mentis oculis observare sufficeret. Neque enim sic interessendi frequentia, eamque emendandi neglecta cura, utpote continuæ, vel quasi continuæ distractionis causa voluntaria, à mortali potest excusari. Imò frequenter contingit, quòd nec semel isti absque mortali Sacrum audiant.

5°. Contremiscant Religiosi, qui parum curant regularum suarum, constitutionumque ac ceremoniarum sub gravi culpa non obligantium observantiam. Ob ea quæ dixi num. 193, & seqq.

210 Unde tales in via salutis non esse, sed in statu peccati mortalis, & ut plurimum perire, docent (post Bernardum) Taulerus & Dionysius Carthusianus, postea referendi, Joannes Dominicus, eximius Doctor Ord. Prædicat, quem allegat sequiturque D. Antoninus 3. p. Sum. tit. 16. c. 1. §. 9. Magister Vincentius de Castrofranco in Prolog. Constit. Prædicat. Joannes ex curia Vicarius Generalis Reformatorem ejusd. Ord. Congregationis Burgundiæ, in epist. hac de re scripta ad Carolum, Burgundiæ Ducem. Passarelus de pri-

vileg. c. 25. Atque è nostris Lezana l. 2. de oblig. regul. c. 1. n. 8. Et in Consultis suis Consulto 44. Stephanus à S. Francisco Xaverio, Provincia Turonia semel & iterum Provincialis, in suis doctissimis, pietateque, & vitæ Monasticæ zelo commendatissimis exhortationibus in regulam Ordinis nostri, exhortatione decimâ. Albertus à S. Germano, Provincialis Provinciae Franciæ, in compendiarie dilucidatione Regulæ pag. 97.

Et sequitur 1°. ex iis quæ S. Bernardus supra dixit ferm. 2. in Quadrag. quia quicumque talis est, nihil aliud est, nisi miser homo, qui totus pergens in ea que foris sunt, & ignarus interiorum suorum, putans aliquid se esse, cum nihil sit, ipse se seduci. Sicut aqua effusus sum (ait Psalmista in persona hominis hujusmodi) & dispersa sunt omnia ossa mea. Ps. 21. Et alius quidam Propheta: Comederunt (inquit) alieni robur ejus, & ignoravit. Osee 8. Exteriore quippe superficiem intuens, salva sibi omnia suspicatur (quia Ordinis jejunia utcumque servat, psallit in Choro, surgit cum aliis ad matutinum, &c.) non sentiens vermem occultum, qui interiora corrodit. Manet tonsura, vestis necdum mutata est, jejuniorum regula custodiunt, statuta psalluntur horis. Sed cor, ad exteriora & inania valdè dissipatum, longe est à me, dicit Dominus Isa. 29. & Matth. 15. Sub habitu religionis animum habet seculari, sub panis conversionis cor perversum, &c. His adde ea quæ idem Mellifluus Doctor habet supra in argumento tertio.

2°. Idipsum sequitur ex iis quæ Pinus Abbas (apud Cassianum l. 4. de instit. renunt. c. 38.) ait: Non leve noveris esse peccatum, perfectionem (id est studium perfectionis) professum, imperfecta sectari. Quia hoc est in religione non religiosè vivere. Religiosus namque (prout S. Thomas 2. 2. q. 184. a. 5. ad 2. dicit) proficitur se ad perfectionem tendere. Et q. 186. a. 2. Status religionis est quadam disciplina, vel exercitium ad perfectionem perveniendi, ita quòd ille qui statum religionis assumit... tenetur ad hoc tendere, & operam dare, ut habeat charitatem perfectam, per observantiam eorum que sunt ei taxata secundum regulam quam professus est. Et a. 3. Sicut supra dictum est, status religionis est quoddam exercitium & disciplina, per quam pervenitur ad perfectionem charitatis. Ad quod quidem necessarium est, quòd aliquis affectum suum totaliter abstrahat à rebus mundanis. Et (ut a. 4. ait) abstineat ab iis per qua homo impeditur, ne feratur totaliter in Dei servitium. A quibus præstandis notabiliter deficient Religiosi, de quibus agimus. Et idè manifestum videtur ipsos parum curate ad perfectionem sui status tendere. Religiosos verò parum id curantes mortaliter peccare, Theologi communiter cum S. Thoma docent apud Sanchez op. mor. to. 2. l. 6. c. 5.

Et quid de ipsis Taulerus? Ipsi (inquit ferm. 4. de venerab. Sacram. festivit.) in mortalium

peccatorum precipuis sunt constituti, jamque propè est, ut vel intus, vel foris incomparabile eorumdem peccatorum damnum incurrant. Imò frequenter, antequam advertant, ipsi in multa gravia peccata collabuntur. De iis loquitur, qui, assueti hominum amicitias superfluas, vanasque recreationes, ac sensuum voluptates inter se expetere, iis emori nolunt. Hæc (inquit) sunt impedimenta (perfectionis) perseverantia, & culpa inhaerentes, cum quibus tamen multi, proh dolor! ad reverendissima Christi Sacramenta accedere non metunt, suas nihilominus consuetudines & modos retinentes, nec aliquid ex prædictis repudiare volentes... Verùm urrum isti feliciter hinc discessuri, & ad extremum salvandi sint, vehementer incertum est, eò quòd fundus eorum sponte irritus est. Unde ubi necessitas extrema ingruerit... nescient prorsus quo in statu res sua sint, nec facillè Deum invenire poterunt... Nec poterunt, his substituentibus, sancti Spiritus in anima sua consolationem sentire... Quantum eos creatura impleat, à tanto Deum cum gratia abscedere oportet.

- 214 Plus dicit Dionysius Carthusianus l. de reform. Monach. a. 6. non solum enim dicit, quòd quamvis multa contineantur in regulis, aut statutis Religiosorum, ad qua non tenentur de necessitate præcepti, ita quòd statim mortaliter peccent, quando in aliquo eorum fuerint negligentes, ut est observantia silentii, surgere alacriter ad matutinas, otiositates vitare, inutiliter hinc inde discurrere, & similia: verùm tamen consuetudo, seu assiduitas delinquendi in istis, & non curare, nec emendare, non potest à mortali excusari peccato. Sed & loquens de Religiosis illis, in quibus pauca, aut nulla est rigoris, aut disciplina observantia, dicit quòd tota vita eorum est quasi quoddam peccare continuum, loquiturque de mortali peccato. Eique subscribit Vasquez alios referens t. 2. q. 69. a. 4. disp. 158. c. 6. sciens, quòd semper sint in statu damnationis. Subscribit & noster Stephanus à S. Francisco Xaverio ubi supra dicens, quòd tales Religiosi bonis operibus suis, videlicet confessionibus quas faciunt, Missis quas celebrant, precibus quas fundunt, Deum potius offendunt, quàm honorant, Deique justitiam non tam placant, quàm irritant: " Ils offensent plutôt Dieu par leurs bonnes œuvres, comme par les confessions qu'ils font, par les Messes qu'ils celebrent, & par les prières qu'ils lui adressent, qu'ils ne l'honorent; & ils irritent plutôt la justice, qu'ils ne l'appaisent, puisqu'ils ne pensent pas à se corriger, & à vivre selon les obligations de leur profession. Quibus verbis non vult Deum ab ipsis offendi quia confitentur, celebrant, orant; sed quia non ut oportet hæc faciunt. Eò quòd utique numquam seriò cogitent de emendatione, deque adimplendis obligationibus professionis suæ. Retineant proinde affectum peccati mortalis, nec illum efficaciter unquam deponant, quamdiù efficaciter non

proponunt venialia vitare, in studio perfectionis proficere, corrigereque notabilem, in qua sunt, negligentiam implendi spectantia ad vitam christianam, & religiosam. Cum affectu verò peccati mortalis confiteri, Missam audire, vel celebrare, Deum orare, &c. grave peccatum est, prout to. 2. ostendemus, pluribusque probat Natalis Alexander Theol. dogm. & mor. l. 4. c. 5. a. 6. reg. 9. & in Paralipom. Th. mor. pag. 43. & seqq. Et hanc (inquit) doctrinam plurimi Præsules & Doctores, ut saniores & tutiores propugnant, ac in suis Diocesis doceri jubent, & prædicari.

Iste etiam videtur esse sensus illuminatissimæ Virginis, fororis Angelicæ Paulæ Antonicæ 216 (cujus epistolas in Concilio Tridentino R. P. Didacus Laynes, ad id à Legatis Concilii commissus, approbavit) epistolâ namque 19. tales ad sacram Missam dicit indignè accedere, judiciumque sibi manducare. Quodnam est autem judicium, quòd sibi manducat ejusmodi anima? De ea hic non loquor, que in mortali palpabiliter perseverat crimine, sed de ea que communicat, nec curat proficere in virtute, nec in perfectione progredi, sed in sua tepiditate, degenerique negligentia seipsam fovet. Audite S. Paulum prædicantem: " Ideo inter vos multum infirmi, & imbecilles, & dormiunt multum. " Ipse est status hominum istorum, qui semper iidem manent, in passionibus suis ferventes, magni boni incapaces, debiles & fragiles, ignorantes & cæci, pigri & somnolenti, spiritu torpentes, absque fervore in tenebris ambulantes, nec unquam in virtute & perfectione proficientes. Dum conspiciunt homines, qui sacram communionem à longo tempore recipiunt, nec solum vivendi morem unquam immutant, hi sunt, qui non annuntiant mortem Domini, cum sincero, ut oportet, desiderio sibi seipsos moriendi, ut vivat in ipsis Christis. Signa fortè eorum animas de eo cogitatio, vel desiderium aliquod subeat, evanida dumtaxat cogitationes sunt, & imaginaria desideria: cum non respondeant gratia Sacramenti, nec faciant quòd oportet ad consequendum id quòd desiderant. Ipsi namque satis est, quòd tres vel quatuor lacrymas, inter communicandum, ex oculis suis mollior exstillent; & post tempus istud ad solitas redeunt ambitunculas, ad suos affectus, ad laudis appetitiones, ad distractiones, ad vanitates, resque similes.

Nec doctrina ista fundata est dumtaxat in 217 iis quæ tradunt Sancti, illustresque Theologi, sed & in decem argumentis §. præcedenti deductis, & rationibus solidis. Prima est, quia, ut S. Antoninus supra, cum Joanne Dominico, & Vincentio de Castrofranco censet, tales Religiosi, tam parum curantes regularum suarum, constitutionumque observantiam, non videntur excusari posse à damnabili seu mortali earum contemptu, saltem interpretativo. Tamen enim ore, seu formaliter & expressè non dicant, se nolle iis subijci, opere tamen, seu interpretativè hoc dicere censentur,

ferant, dum parum curant earum observantiam, nec serio emendare volunt eas passim violandi consuetudinem, eò quòd sub mortali non obligent. Neque enim solus earum contemptus formalis & expressus lethalis est, sed & interpretativus, uti colligitur ex S. Bernardo Corollario 1. laudato, & à simili ostenditur ex eo quòd non sola Dei tentatio formalis & expressa, sed & interpretativa lethalis sit.

218 Secunda ratio petitur ex verbis supra laudatis D. Dionysii Carthusiani: quia licet ea quæ Regula præscribit, extra substantiam votorum, non ita sint de necessitate præcepti, quòd statim mortaliter peccent; qui in aliquorum fuerint negligentes; verùntamen consuetudo excedendi, seu assiduitas delinquendi in istis, & non curare, nec emendare, non potest à mortali excusari peccato.

219 Tertia ratio est, quia Religiosi tam parvam habentes curam observantiæ regularum suarum, valde perniciosi sunt religioni suæ: utpote non custodientes castrum religionis suæ, sed illud proderentes per malum exemplum suum. Videri potest S. Bernardus serm. 3. in dedic. Eccles. ubi tria salutis pericula describit in Religiosis non custodientibus castrum religionis. Primum est in proditoribus illius, sive imminuere conantibus Ordinis disciplinam... Secundum in deferentibus illud. Tertium (inquit) periculum breviter dico... quid prodest si nec proderet castrum, nec relinquere velis, sed segnis & desidiosus in eo permaneat, &c.

CAPUT XXIV.

Peccata venialia sui multiplicatione, seu collectione, nunquam efficiunt unum mortale.

220 Peccata venialia disponere ad mortalia, visum est cap. præcedenti. Quæritur jam, an ex multis venialibus collectivè sumptis aliquando efficiatur unum mortale? Subtilis Neotericus disp. 9. de peccat. dub. 4. resol. 5. affirmat. Sed negativa omnium est penè Doctorum, nominatim S. Thomæ 1. 2. q. 88. a. 4. ubi dicit, tripliciter fieri posse, quòd veniale fiat mortale: Uno modo sic quòd idem actus numero, sit peccatum veniale, & postea mortale. Et hoc esse non potest... Alio modo potest intelligi, ut id quòd est veniale ex genere suo, per accidens fiat mortale, per adjunctam utique circumstantiam aliquam, transferentem ipsum ad alteram speciem. Et hoc possibile esse dicit, prout & nos diximus cap. præcedenti. Tertio, ita quòd multa peccata venialia constituant unum mortale, sic quòd ex multis venialibus integraliter constituatur unum peccatum mortale. Et hoc absolutè & simpliciter, absque ulla exceptione, vel limitatione pronuntiat impossibile: Non enim omnia venialia de mundo possunt habere tantum de reatu, quantum unum mortale; eò quòd utique 1.º. peccatum mortale & veniale dif-

Tom. I.

ferant in infinitum, uti dicit in argumento, sed contra. 2.º. voluntas peccandi venialiter non præferat creaturam Deo, uti voluntas peccandi mortaliter. Peccatum autem mortale principaliter consistit in tali actu voluntatis; 3.º. peccatum mortale & veniale diversi sint generis & ordinis; veniale ordinis inferioris, mortale ordinis superioris. Entia verò inferioris ordinis, solà sui multiplicatione, nunquam transeunt ad superiorem ordinem, v. g. accidentia ad ordinem substantiæ, inanimata ad ordinem animatorum, corporalia ad ordinem spiritualium, &c. Sed hac de re plura ad septimum Decalogi præceptum, ubi dissolventur argumenta in contrarium.

CAPUT XXV.

Ad hoc ut peccata actualia in seipsis imputentur, esse debent voluntaria & libera voluntate & libertate actuali, seu personali; non necessario tamen directe & in se; sed sufficit quòd voluntaria & libera sint in causa.

AD hoc ut peccata actualia in seipsis imputentur, non sufficere quòd voluntaria sint voluntate originali Protoparentis hominum, sed ea esse debere voluntaria voluntate actuali, seu personali, Ecclesia jam declaravit, dum per Alexandrum VIII. propositionem hanc damnavit: In statu natura lapsæ ad peccatum mortale & demeritum, sufficit illa voluntas, quæ voluntarium & liberum fuit in causa, peccato originali, & voluntate Adami peccantis. Et ratio est 1.º. quia ad peccandum actualiter & personaliter requiritur voluntarium proportionatum, actuale scilicet & personale, uti docent S. Augustinus 1. de duabus animabus cap. 11. his verbis: Nec peccatum, nec rectè factum (actuale) imputari cuiquam justè potest, qui nihil fecerit propria voluntate. Et S. Thomas in 1. dist. 3. q. 1. a. 2. Oportet quòd secundum hoc quòd aliquid rationem culpe habet, secundum hoc ratio voluntarii in eo reperitur... Unde ad culpam persone requiritur voluntas persona.

2.º. quia si ad peccatum actuale sufficeret voluntarium originale, consecutaria foret propositio à tribus Summis Pontificibus damnata: Ad rationem & definitionem peccati (actualis) non pertinet voluntarium (actuale) nec definitionis questio est, sed causa & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium. Quæ profectò justè damnata fuit, quia aliàs pravi concupiscentiæ motus, quibus homo personaliter non consentit, ad culpam imputarentur, contra Tridentinum sess. 5. can. 5. phreneticis quoque & amentibus à nativitate, imputarentur quæcumque peccata faciunt, saltem contra jus naturale; imò & amentia ipsa. Cum omnia ista (utpote peccati originalis effectus) voluntaria sint originaliter in Adamo.

His tamèn non obstantibus, vera est pars

altera nostræ assertionis, ad imputabilitatem
 unicuique peccatorum actualium in seipsis, ne-
 cessarium non esse, quod voluntaria sint di-
 rectè & in se, sed satis esse quod personali-
 ter voluntaria sint indirectè, & in causa suffi-
 cienter non retractata, prout docent cum S.
 Thoma, Sylvester, Cajetanus, Medina, So-
 tus, Thomas de Lemos in Panoplia to. 4. l.
 4. p. 2. tr. 3. n. 300. & seqq. Illustrissimus
 Godoy, Contentonius, alique Thomistæ com-
 munitè, atque cum ipsis Suarez, Valentia,
 Tannerus, & è nostris Corneio, Salmanti-
 censes, Lezana, contra Vasquez, Arriagam,
 Amicum, Oviedum, Terillum, Matrium,
 &c.

224 Et probatur 1°. ex divina Scriptura, se-
 cundùm quam dantur ignorantie peccata prop-
 riè dicta, in se proinde verè & formaliter
 imputabilia (licet ex ignorantia, adeoque pro-
 tempore ignorantie commissa) uti probat S.
 Bernardus epist. ad Hugonem à S. Victore:
 Scripturæ namque testimonia, ab ipso proba-
 ta, exponi nequeunt de peccatis improprie,
 sed intelliguntur de propriè dictis, in se pro-
 inde verè imputabilibus, juxta legitimam di-
 vine Scripturæ interpretandæ regulam. Atqui
 peccata ex ignorantia, adeoque tempore ig-
 norantiæ commissa, voluntaria non sunt dire-
 ctè & in seipsis, sicut cognita non sunt dire-
 ctè & in seipsis.

225 2°. ex communi sensu Ecclesiæ Catholi-
 cæ, cujus testimonium reddit Synodus Diof-
 politana: in qua cum lecta fuissent Capitula
 quædam de libro Cælestii hæretici, quorum
 unum erat, *oblivio ignorantia non subjacens*
peccato, quoniam non secundum voluntatem
eveniunt, sed secundum necessitatem. Finita le-
 ctione, Synodus dixit: *Quid ad hæc qualis*
Est sunt Capitula dicit præfens Pelagius Mma-
chus? Hæc enim reprobat sancta Synodus, &
per eam sanctæ Ecclesiæ sensus. Ex communi
 igitur sensu Ecclesiæ patet ignorantiam & obli-
 vionem, absque voluntate, quæ in se for-
 maliter voluntariae sint, verè & propriè sub-
 jacere peccato; per consequens esse peccatum
 in se. Ad peccatum proinde in se impu-
 tabile, satis esse quod voluntarium sit in causa.

226 3°. ex unanimi sententia SS. Patrum lib-
 9. laudatorum, in quibus habemus impoten-
 tiam, & necessitatem consequentem, à vo-
 luntate ipsa, seu causa culpabili inductam,
 à culpa non excusare actus, ex tali necessita-
 te vel impotentia procedentes, culpam manen-
 te, seu per pœnitentiam convenientem non re-
 tractatâ. Ex ista namque SS. Patrum doctrina,
 manifestè consequitur, actus inimpedibiliter
 secutos ex causa culpabili, voluntariè posita,
 in se culpabiles esse, etiam si sequantur tempo-
 re istius impotentie & necessitatis, licet pro
 tunc non sint in se voluntarii, sed necessari
 necessitate consequente.

227 4°. ex communi doctrina veterum Scho-
 lasticorum, pariter aientium, necessitatem con-
 sequentem, sive à voluntate inductam, non

tollere malitiam propriè dictam ab actibus ex
 tali necessitate provenientius.

5°. specialiter ex S. Thoma, assertionem 228
 nostram tradente in 2. dist. 35. a. 3. ad 3. q.
 2. de malo a. 1. ad 11. q. 23. de volunt. Dei
 a. 7. ad 6. r. 2. q. 71. a. 5. 2. q. 79. a. 3. &
 q. 150. a. 4. Ibi namque docet, effectus cau-
 sam voluntariam subsequentes, imputari, eo
 etiam tempore, quo in potestate nostra non
 est ipso impedire. Siquidem citatâ q. 79. de
 peccato omissionis dicit, quod ei, qui per
 ebrietatem se reddidit impotentem ad non
 omittendum, omisso inceptit (effectivè) im-
 putari ad culpam, quando fuit tempus ope-
 randi, propter causam præcedentem, ex qua
 omisso secuta est. Citatâ etiam q. 150. a. 4.
 idem tradit de peccatis commissis per ebrieta-
 tem, vel passionem auferentem totaliter usum
 rationis, si ab initio voluntaria fuerit. Et 3.
 contra Gent. 159. & 160. idem asserit de pec-
 catis secutis ex culpabili subtractione gratiæ
 prævenientis, sine qua vitari nequeunt. Vide
 supra lib. 9. cap. 22.

6°. idipsum probatur ex communi sensu 229
 hominum, secundùm quem ebrietas verè &
 propriè est peccatum, eo instanti quo est, licet
 pro tunc non sit in se libera: utpote for-
 maliter auferens libertatem, sicut & rationis
 usum. Et idem est de homicidio, pollutione,
 &c. Aliàs ista nunquam forent in se formaliter
 peccata: quia homo, qui lethalem ictum
 accepit, nunquam moritur in instanti quo
 quis ictum illum liberè infixit: q. illo in-
 stanti non dissolvitur omnis dispositio; quæ
 non dissoluta, non solvitur animæ & corporis
 unio. Neque excusso fortissimè gladio in cer-
 vicem proximi, in potestate excurientis est
 gladium sistere in finali puncto cervicis, quo
 lecto primùm homo moritur. Nec in potesta-
 te hominis est, posita liberè causa necessariâ
 pollutionis, ipsam cohibere. Et sic de aliis,
 quæ tamen, ex communi sensu hominum, &
 ipsiusmet Ecclesiæ, verè in se sunt formaliter
 peccata, dum in se sequuntur. Unde & ple-
 rumque in se reservantur. Quod alioqui non
 fieret.

7°. ex gravissimis quæ aliàs consequeren- 230
 tur absurdis. Sequeretur enim primò, pecca-
 tum formaliter non continuari omni momen-
 to, quo quis iracundiæ furia inectus in pro-
 ximum insurgit, vel momento quo ex flamma
 concupiscentiæ in copulam fornicariam,
 adulterium, sodomiam, vel in pollutionem
 abripitur. Neque enim omni illo momento
 adeò sibi præfens est, vel sui dominus, ut
 furiam illam, vel flammam reprimere queat,
 vel impetum inchoatum quolibet momento
 retractare.

Secundò, dæmones ac damnatos esse impec- 231
 cabiles peccato in se imputabili. Cujus oppo-
 situm docent Sancti.

Tertiò, omnes illos, qui in pœnam horri- 232
 bilium peccatorum suorum, iusto Dei judi-
 cio excacati & obdurati, ad tempus destitu-

si sunt gratiā ad peccatum vitandum necessariā, toto istius destitutionis tempore impeccabiles esse, peccato in se imputabili, quidquid interim de se sceleratissimum egerint. Cuius etiam oppositum docent Sancti l. 9. laudati.

233 Quartò, omnem vitæ partem, quā Athei, Neronēs, Caligulæ, Domitiani, putidæ etiam publicarum libidinum victimæ, in pœnam nefandorum flagitiorum suorum, divinā id exigente iustitiā, privati fuerunt gratiā supernæ illuminationis ad cognoscendam vitandamque malitiam brutalitatum suarum, piæque affectionis, saltem excitantis ad opem divinam contra eas implorandam, fuisse in se formaliter innoxiam, & inimputabilem, tamen interim abjecto omni timore Dei, se totos dederunt immanissimis libidinibus, iniustitiis, crudelitatibus, &c. Quòd enim omni momento talis bestialis vitæ non adsit duplex illa gratia, intellectus & voluntatis, sine qua peccatum vitare non possunt, sacræ Litteræ, sanctique Doctores, eodem lib. 9. exhibiti, contestantur, & ipsimet peccatores ex proprio sciunt experimento. Nec certè Christus mortuus est, ut ipsis promeretur gratiam, quā peccare possent, & sine qua impeccabiles forent, peccato in se imputabili. Hoc enim piæ aures exhorrescunt.

234 Quintò, si isti perditæ vitæ homines inter confitendum affirmant, se, dum in crimina illa plusquam bestialia prolapsi sunt, nullam eiusmodi gratiam habuisse, nullam (inquam) de illis vitandis, nec de implorando adversus ea divino auxilio piam cogitationem, nec affectionem, à Confessario censendos non esse reos peccatorum in se imputabilium, vel Confessarium ipsis quoad hoc credere non oportere, sed contestari quòd nunquam sine illa pia cogitatione & affectione peccaverint, sed etiam incogitando cogitaverint, incogitantique cogitatione ad non peccandum adjuri fuerint; ideòque rei, quia non consenserunt cogitationi quam non senserint, nec advertierint. Quod ridet Bellarminus l. 2. de gratia & lib. arb. c. 6.

CAPUT XXVI.

Solvuntur objectiones adversus doctrinam superiori capite traditam.

235 **O**bjicies 1°. S. Augustinus l. 1. de expositione quarumdam proposit. Epist. ad Rom. propositione sexagesimā secundā de Pharaone dicit: *Non ergo hoc illi imputatur, quòd tunc non obtemperaverit; quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat; sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur priore infidelitate.*

Respondeo expositionem illam à S. Augustino scriptam esse, cum adhuc Præbiter esset, nec in istis materiis ita, sicut postea, versatus, prout ipse fatetur l. 1. Retract. c. 23. his verbis: *Nondum diligentius quaesiveram, nec*

Tom. I.

adhuc inveneram, qualis sit electio gratiæ. Unde licet in allata expositione nobis adversaretur, veritati nostræ assertionis non obstaret: utpote quam ipse postmodum tradidit locis l. 9. allegatis & serm. 88. de tempore (qui tamen Cæsario tribuitur in novissima additione sermonum S. Augustini) ibi namque ex instituto refellit eos, qui putant Pharaoni non imputandum peccatum, obdurationis tempore commissum. Et l. Retract. 15. *Qui cogenti cupiditati bonâ voluntate resistere non potest (defectu gratiæ necessaria ad resistendum) & ideò facit contra præceptum iustitiæ, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati.*

Respondeo 2°. sensum Augustini in verbis objectis esse, quòd inobedientia Pharaonis ipsi imputata non fuerit præcisè & adæquatè, quia tempore obdurationis obtemperare non potuit (non enim imputata fuisset, nisi peccatum præcessisset, cuius merito obduratus, sive à Deo desertus fuisset) sed quia per præcedens illud peccatum, dignum se præbuit, cui cor obduraretur. Vocula namque quòd ibi est casualis, idem significans quòd quia, vel eò quòd; uti patet ex posteriori vocula adversativa, sed quia dignum se præbuit, &c.

Objicies 2°. De fide est libertatem esse necessariam ad peccandum, & demerendum: utpote fundamentum omnis bonitatis & malitiæ moralis. Ergo quòd non est verè & propriè liberum, esse non potest verè & propriè peccatum. Atqui effectus secuti ex causa liberè posita, eo tempore quo in potestate hominis non est eos impedire, non sunt verè & propriè liberi. Igitur non sunt verè & propriè peccata.

Respondeo negando subsumptum: quia inimpedibilitas consequens liberam determinationem voluntatis, non tollit veram & propriam rationem libertatis; sed sola inimpedibilitas antecedens.

Objicies 3°. Saltem effectus tempore somni, ebrietatis, & amentiæ secuti ex causa liberè antè posita, non sunt verè & propriè liberi; verè proinde ac propriè non sunt peccata. Cum enim homo tunc non sit sui compos, nec ratione utens; tunc non operatur liberè.

Respondeo, licet tunc non sint verè ac propriè liberi in se; secus in causa. Et ista libertas in causa, juxta S. Thomam, sufficit, ut sine nova libertate, effectus illi incipiant imputari ad culpam distinctam à malitia causa. De peccato namque omissionis, secuto in ebrietate culpabili, sic discurrit 2. 2. q. 79. a. 3. ad 3. *Omissionis peccatum præceptis affirmativis opponitur, quæ non ad semper obligant, sed ad tempus determinatum. Et ideò pro illo tempore peccatum omissionis incipit. Potest tamen contingere, quòd aliquis tunc sit impotens ad faciendum quòd debet. Quòd quidem si sit præter ejus culpam, non omittit quòd debet, ut dictum est. Si verò sit propter ejus culpam præcedentem, pu-*

Z. 2. 2.

ea cum aliquis de sero se inebriavit, & non potest surgere ad matutinas, ut debet. Dicunt quidam, quod tunc incipit peccatum omissionis, quando aliquis se applicat ad actum illicitum & impossibilem cum illo actu ad quem tenetur. Sed hoc non videtur verum: quia dato quod excitaretur per violentiam, & iret ad matutinas, non omitteret. Unde patet quod procedens inebriatio non fuit ommissio, sed omissionis causa. Unde dicendum est, quod ommissio incipit imputari ad culpam, quando fuit tempus operandi; tamen propter causam precedentem, ex qua sequens ommissio (tamen secuta tempore ebrietatis, & impotentia ad non omittendum) redditur voluntaria. Quid clarius? Videri meretur Thomas de Lemos in Panoplia to. 4. l. 4. p. 2. ut. 3. c. 20. à num. 301. ad 314.

239 Objicies 4°. Si effectus illi non sunt liberi in se, sed in causa dumtaxat: ergo non sunt peccata in se, sed tantum in causa. Cum in tantum peccata sint, in quantum libertate non careant.

Nego consequentiam. Tametsi enim omne in se peccatum, esse debeat liberum; non necessario tamen esse debet liberum in se, sed in se vel in causa, ut probatum est.

Objicies 5°. Liberè posuisse causam, homicidii v. g. non sufficit ad hoc ut homo dicatur liberè homicidium committere, si eo committat tempore, quo sui compos non est.

Distinguo antecedens: non sufficit ad hoc ut dicatur liberè homicidium committere, libertate homicidii in se, concedo: libertate homicidii in causa liberè posita, nego, dummodò causa illa moraliter adhuc perseveret in effectu suo, & iste sequatur ex vi ipsius.

240 Objicies 6°. Effectus non magis potest esse liber libertate causa, quæ præcessit, & amplius non est, quàm paries albus ab albedine præterita.

Respondeo 1°. à physicis ad moralia in similibus non sequi. Quia licet in casu nostro libertas causa non sit amplius physicè, bene moraliter, sensu explicato. Quamvis etiam nullum subjectum denominari queat album nisi ab albedine physicè actu existente; non est tamen dubium, quidpiam denominari posse, liberum à libertate physicè actu non existente, dummodò moraliter existat.

241 Respondeo 2°. denominationem albi esse physicè intrinsicam; denominationem verò liberi plerumque moraliter extrinsecam. Tametsi verò denominationes physicè intrinsicæ requirant formam physicè in se existentem; ad denominationes moraliter extrinsecas sufficit forma moraliter existens in effectu.

242 Objicies 7°. Si ita esset, peccata quæ insanus, seu amens committit in amentia, causata ex precedente ipsius culpa, ipsi in se imputarentur.

Respondeo id non magis esse inconueniens de peccatis secutis ex amentia culpabili, quàm secutis ex culpabili ebrietate (quæ est brevis quædam amentia) de quibus S. Thomas id

expressè tradit locis suprâ relatis. Videri potest Thomas de Lemos ubi suprâ pariformiter discurrens.

Objicies 8°. Saltem alia inconuenientia sequerentur. 1°. hominem iustificatum absque nova libertate, mortaliter peccare posse, ut si homini dormienti, post causam pollutionis liberè positam, Deus infunderet gratiam, vel homo ipse de causa illa à se posita pœniteret, antequam effectus sequeretur. 2°. peccatorem, qui propinavit alteri venenum, peccare toto tempore operationis veneni, adhuc post pœnitentiam de causa istius operationis liberè posita: utpote quâ non obstante veneni operatio adhuc libera foret in causa. 3°. hominem in somno mereri posse, Sacramentaque conficere; cum libertas amplior non requiratur ad merendum, vel Sacramenta perficiendum, quàm ad peccandum. 4°. hominem adhuc peccare post mortem per effectum, cuius effectum liberè posuit ante mortem.

Respondeo nullum inconueniens ex assertione nostra consequi. Non primum; quia infusio gratiæ incompatibilis est cum peccato, etiam causæ; quod proinde eo ipso deletur, & esse definit; quo gratia infunditur, si tamen hoc absque pœnitentia possibile sit. Quod à pluribus negatur, & disputare non est huius loci. Posita verò pœnitentiâ, homo non censetur amplius moraliter velle, quod antè volebat. Et ideo homicidium, retractatâ per pœnitentiam volitione illius, non censetur amplius moraliter volitum; sed fit de volito nolitum. Nec jam amplius moraliter sequitur ex vi præcedentis voluntatis, sed physicè ad summum.

Atque hinc perspicuum est secundum inconueniens non sequi ex assertione nostra. Posita namque retractatione, operatio veneni definit esse moraliter volita, ut proximè dictum est. Eâ verò sepositâ, nullum est inconueniens in eo quòd peccator ille dicatur continuo peccare, quamdiù voluntas, quâ liberè propinavit venenum, in effectu suo moraliter perseverat; licet continuo non peccet additione novi, sed continuatione eisdem peccati, usque ad consummationem.

Ad tertium respondeo non esse inconueniens, quòd homo in somno mereatur, continuatione meriti in vigilia comparati; quemadmodum martyr meretur toto passionis tempore, licet ex doloris vehementia rationis usu identidem priuetur. Sacramenta tamen confici nequeunt, nisi à sui compote. Non quòd alioqui libera esse non possent in causa; sed quia Saluator, ex communi Ecclesiæ sensu, sic instituit, ob periculum multorum inconuenientium alioqui futurorum.

Ad quartum nego sequelam; quia homo mortuus, non est amplius homo, nec humanis tenetur legibus; & ideo contra eas amplius peccare non potest. Contra legem verò divinam & naturalem peccat quidem anima peccatoris, qui ante mortem causam posuit alienam

mortis, sed post mortem non demeretur: utpote non jam amplius in statu demeriti.

CAPUT XXVI.

Tametsi peccata omnia invicem connexa non sint; plurima tamen cum quibusdam aliis connexa esse solent.

- 247 **P**lurimum expedit Confessarios nosse istam connexionem, ad eamque reflectere, dum peccatorum confessiones excipiunt, tum ut penitentes congruè examinent, tum ut ipsos instruant, convenientiaque ipsis remedia præscribant.
- 248 Certum est ergo peccata omnia invicem connexa non esse, nec actu, nec affectu, quasi reus unius, reus sit omnium. Cum frequenter contingat affectum erga unum excludere affectum erga aliud ipsi oppositum. Nam affectus avaritiæ v. g. excludit affectum prodigalitati.
- 249 Opponitur quidem testimonium Jacobi 2. dicentis: *Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Sed Augustinus epist. 29. & Beda sic illud exponunt, ut offendens mortaliter uno, perdat charitatem, quæ finis est præceptorum omnium; & sic reus sit omnium, non quod omnia violet, propriè loquendo, sed quod omnia frustret principali sine suo. Quemadmodum si Rex Gubernatori civitatis, ab hostibus obsidenda, multa det præcepta, v. g. tenendi portas clausas, singulis propugnaculis providendi de sufficienti militum numero, ponendi bonas excubias ad loca magis exposita, &c. per negligentiam verò unius ex dictis præceptis contingeret civitatem ab hostibus capi: Gubernator iste rectè diceretur frustranea reddidisse omnia ista præcepta, & sic quodammodo reus omnium; eò quod omnia frustra esset sine principali à Rege intento, qui erat impedire ne civitas interciperetur.
- 250 Plurima nihilominus peccata cum quibusdam aliis frequenter connexa esse, manifestum faciunt exempla sequentia.
- Nam superbia v. g. per quam appetimus supra alios in aliqua qualitate excellere (v. g. in doctrina, divitiis, honoribus) causa esse solet invidiæ, quâ invidemus aliis in ea qualitate nos superantibus, vel æquantibus, seu eorumque qualitatibus, ut æstimationem nostram propterea diminui putemus. Ipsaque invidia ulterius causa esse solet detractionum, vituperationumque, quibus hominum illorum æstimationem diminuere conamur; sicut & gaudiorum de malis ipsorum, necnon desideriorum, quibus malum ipsis optamus, & quandoque etiam procuramus; odiorum quoque & aversionum ab istis personis, &c.
- 251 Peccatum fornicationis sæpè consequuntur peccata contra naturam, quibus generatio proli, vel nativitas impeditur, scilicet pollutio vel abortus. Eandemque fornicationem antecedere solent sollicitationes, deceptiones, fictæ

promissiones, turpiloquia, fœdi tactus, pollutiones, &c.; eandemque frequenter subsequuntur variæ delectationes morosæ, impuraque desideria, ad resuscitandam imaginationem actus commissi. Tamen verò ex ipsa confessione fornicationis satis intelligantur aliqui tactus libidinosi, & turpiloquia proximè antecessisse, vel subsecuta esse; non tamen ea quæ repetitis vicibus diu antè, vel post contigerunt. Eidem quoque fornicationis peccato frequenter conjuncta est seductio ac perditio innocentis animæ, quam seductor tenetur exemplo, oratione, & quibus potest modis ad emendationem, gratiaque amissæ statum reducere. Ad quod pauci attendunt. Denique inveterata consuetudo istius, seu aliorum peccatorum mortalium, sicut & frequens facilisque relapsus, frequenter connectuntur cum sacrilegis confessionibus, & communionibus, violationibusque præcepti de sabbatho sanctificando, dum ne in ordine quidem ad eorum sanctificationem affectum ad similia exuunt, sed scienter retinent.

Peccatum furti sæpè connexum est cum iræ interruptis desideriis ac deliberationibus alia furtiva committendi, injuriosisque suspicionibus, quibus persona innocens propter istud furtum impetitur, & aliquando diffamatur, affligitur, &c.

Peccatum ebrietatis, in frequentata popina commissum, connexum esse solet cum provocationibus aliorum ad haustus intemperatos, turpiloquiis, detractionibus, blasphemis, pejerationibus, temporalium bonorum dissipationibus, festorum profanationibus, magnis in familia jurgiis & discordiis, neglectu officii specialis, sicut & generalis officii hominis Christiani.

Peccatum iræ comitari solent rixæ, altercationes, injuriosæ improprietates, contumeliæ, diræ imprecationes, scandala præsentium, voluntas ulciscendi, vel nocendi, seu ipsa etiam illatio nocenti. Post altercationem quoque frequenter sequitur diuturna aversio animi, denegatio communium dilectionis signorum, vel specialium, quæ inferior superiori, vel conjux debet conjugi, &c. v. g. denegatio debiti conjugalis. Frequenter etiam sequuntur detractiones, aliaque ejusmodi.

Peccatum avaritiæ, in personis divitibus, frequenter connexum est cum gravi transgressione præcepti eleëmofinæ, cumque illicitis conquirendi modis, licet avaritiâ excæcati illicitos esse non agnoscant. In Ecclesiasticis verò, præter frequentem transgressionem præcepti eleëmofinæ, frequenter connectitur cum simoniacis, seu aliis pervertis intentionibus & modis, quibus ad ecclesiastica perventum est beneficia, vel ad Ordines sacros; cum simoniaco quoque affectu, quo functiones sacræ peraguntur, cumque Laicorum scandalo, & tanta implicatione temporalium, ut spiritualia negligantur. Ex quibus satis patet, Confessarium reflectere debere ad similes peccatorum connexiones.

CAPUT XXVIII.

Causa peccatorum interna & externa.

256 **N**otitia causarum illarum, ad easque reflexio, valde utilis, imò necessaria est ad humiliandam hominis superbiam, ipsumque excitandum ad jugem sui custodiam, vigilantiamque adversus inimicos suos, tam domesticos, quam extraneos (de quibus c. seq.) nec Confessario minus necessarium est nosse causas morborum spiritualium, quam corporali medico corporalium; ad hoc utique ut possit causas illas pœnitentibus exponere, congruaque adversus eas remedia præscribere.

257 Meminerit itaque homo se esse ad instar civitatis obsesse, quæ (præter hostes ipsum exterius oppugnantes) interius habet proditores, cum externis hostibus communicationem habentes, à quibus moventur ut unà cum ipsis prodicionem civitatis machinentur. Accedit ad cumulum miseriæ, quòd civitatis istius Gubernator, nec scientiam habeat, nec zelum necessarium pro defensione civitatis.

258 Quòd homo sit ad instar talis civitatis, ostenditur ex eo quòd hostes ipsius exteriores sint dæmon & mundus, à quibus continuò oppugnatur, (uti videbitur cap. . .) ad procurandum ipsius ruinam. Ratio verò, ipsi data ad ipsum dirigendum, & voluntas per quam imperare debet reliquis animi facultatibus pro defensione ipsius in negotio salutis, valde deficiant in necessariis ad bonam defensionem; ratio propter profundas ignorantia tenebras, quibus subjacet in iis quæ spectant ad salutem; voluntas propter malitiam, sui amorem, & salutis incuriam.

259 Variæ itaque sunt causæ internæ peccatorum, videlicet ex parte intellectus ignorantia, & pronitas in errores; ex parte voluntatis, inordinatæ concupiscentiæ & passiones, tantaque infirmitas, seu pronitas in malum, ut voluntas, sui amore corrupta, sine auxilio gratiæ peccatum vitare non possit. Hisce causis internis, aliæ plerumque accedunt, prava scilicet consuetudo, malitia, salutis incuria, &c. Accedunt & causæ peccatorum externæ, dæmon scilicet & mundus, sub quo comprehenduntur omnia quæ in mundo sunt, etiam prava exempla, & consilia, quæ nos ad peccatum sollicitare possunt, vel decipiendo nos ex parte intellectus, vel excitando in nobis concupiscentias & passiones.

260 Cæterum ut suam quisque miseriam magnam agnoscat, ad originem recurrendum est, explicandaque quatuor vulnera magna, per peccatum originale nobis inflicta (quæ sunt ignorantia in intellectu, malitia in voluntate, concupiscentia & infirmitas in appetitu inferiori) & quomodò vulnera ista per peccata augeantur actualia. Sit itaque

§. I.

Explicatur magna hominis ignorantia.

261 **Q**uam magnum sit ignorantia vulnus, experientia docet in parvulis & adultis.

Nam in parvulis ita sopita, & quasi extincta est ratio, ut pluribus annis sint quasi pecudes, non quasi homines, animam rationalem habentes: jam enim reus delicti infans, necdum capax præcepti, tam profundâ ignorantia caligine est involutus & pressus (ait Aug. l. 2. de peccat. merit. c. 36.) ut nesciat ubi sit, quid sit, à quo creatus, à quibus genitus sit, neque tamquam de somno excitari possit, ut hæc saltem demonstrata cognoscat, sed expectetur tempus, quo hanc, nescio quam, velut ebrietatem, non per unam noctem (sicut qualibet gravissima solet) sed per aliquot menses, annos, paulatim digerat, nec nisi multis molestiis, laboribus, instructionibus, castigacionibus, perveniat ad modicum scientia, quo rudioris ignorantia partem depellat.

Jam quid de adultis dicam? quorum pars 262 longè maxima res scitu maximè necessarias damnabiliter ignorat toto vitæ tempore, ita ut vel nesciant à quo Conditor, & quem in finem acceperint ut sint, & quem ad scopum ipsis præcipuè sit collimandum; vel, si prima ista fundamenta sciant, ad ea non reflectant, vel certè ignorent media, per quæ ad finem illum & scopum pervenire debeant. Cum enim unica ad id via, vita sit christiana, maxima eorum, etiam Catholicorum pars, ne quidem novit in quo vita ista consistat, nec quæ sint ipsius regulæ, quod Christiani hominis officium, &c. Et si hoc aliquousque noverunt in generali, pauci sciunt, vel ad id advertunt in particulari, saltem in plerisque actionibus suis, ut patet, tum in tot superbis, avaris, ambitiosis, voluptuosis, & mundanis hominibus, qui sæculi amorem in se prædominantem, quamdiù in crimen palpabile non prodit, præcordis cæcitate non vident. Tum in peccatis omissionis, in quæ ignorant, vel non advertentes incidimus, dum v. g. Deo non rependimus satis frequentem, vel satis ferventem amorem, cultum, gratiarum actionem, orationem; vel proximis, maximè domesticis, ea non impendimus, ad quæ ex officio, vel ex charitate tenemur, v. g. monitionem, correptionem, pro ipsis orationem, eleëmofynam corporalem vel spiritualem; vel dum salutem nostram non satis consulimus, vigilando, orando, regulam nostram servando, peccata etiam venialia vitando, &c.; vel denique actiones nostras, penè omnes, occulto quodam inficimus affectu superbiæ, amoris proprii, &c.

Tam profundam, universalemque ignorantiam 263 adjuvat summa plurimorum indocilitas, in aliquibus proveniens ex dispositione corporis, quâ carni sic immerfa est anima, ut spiritualia vix concipere queat, vix etiam capere, & retinere necessaria necessitate mediæ ad salutem; quam indocilitatem plerumque fovet modica rerum spiritualium cura, æstimatioque, & nimia implicatio in negotiis secularibus, vel rebus corporalibus. In aliis, iisque valde multis, indocilitas illa provenit, vel à pertinaci sensuum præjudicio, quo fit ut ea omnia respuant quæ

quæ sensibus repugnare videntur, nec credere velint, nisi ea ad quæ aliquo sui corporis sensu perveniunt (quam ob causam Calvinistæ credere nolunt mysterium SS. Eucharistiæ) vel à longa præventionem, judicandive consuetudine; cui præventioni vel consuetudini dum accedit superbia, quâ se sapere putant, qui errant, indocilitatem difficillimè exuunt; sicut videre est partim in senibus, qui ab opinionibus dudum conceptis, tametsi erroneis, ægerimè avertuntur, si sibi sapientes videantur; partim in iis, qui dudum præventi sunt laxioribus, tametsi perniciosis opinamentis quorundam Casuistarum, circa administrationem Sacramenti pœnitentiæ, &c.; iisque tam pertinaciter adhærent, ut libros, vel argumenta in contrarium vix, aut ne vix quidem legere, vel seriò (depositis præiudiciis) pendere dignentur. Vel denique indocilitas illa provenit à vitiosis erga creaturas affectibus, humanisque cupiditatibus, quas multum valere ad excæcandum, non semel ostendimus. Dum enim Confessarius v. g. quærit hominibus placere, difficillimè sequitur veritates, quarum usu timet ipsis displicere. *Lege namque insatigabili* (inquit Aug.) *Deus spargit pœnales cacuantes super illicitas cupiditates.*

264 Ad idem ignorantia malum pertinent illæ, in quas adeò proni sumus in iudicando, præcipitantiæ, sicut & assidua inadvertentiæ, seu inconsiderantiæ nostræ, quibus fit ut practicè non consideremus, vel satis seriò non perpendamus veritates, quas speculativè scimus. Aperiemus demum oculos post mortem, quando obtusè clamabimus: *Ergo erravimus à via veritatis*, &c. Sap. 5.

265 Tot denique perniciosi errores, perniciosæque opinionones in materia morum, falsissimæque Gentilium Philosophorum de ultimo fine hominis, mediisque necessariis ad illum consequendum opinionones palam ostendunt, quantum, & quam exitiosum sit ignorantia vulnus per peccatum originale inflictum.

§. II.

Explicatur secundum vulnus, scilicet concupiscentia.

266 Per illud vitiosa intelligitur propensio partis inferioris, quâ homo trahitur ad voluptatem sensuum propter se expetendam, sive sit voluptas carnis, id est tactus carnalis, sive gustus, sive aliorum sensuum. Unde concupiscentia ab Augustino sæpè vocatur *libido sentiendi*, eamque (sive actualis sit, sive habitualis) idem Augustinus constanter docet esse malam, malèque nos agere quotiescumque ipsi obsequimur, non solum quando inclinat ad actus illicitos, v. g. fornicationem, vel esum cibi veni; sed & quandocumque aliquid facimus propter illam, sive quandocumque voluptatem sensualem gustus, vel tactus, vel visus, vel auditus, vel odoratus quærimus propter ipsam. Quod profectò illicitum esse demonstravimus lib. 7.

Per concupiscentia vulnus intelligi etiam 267 posset inordinatus amor sui, qui est generalis causa, ex qua omnia peccata oriuntur, dividiturque in tres latissimos fontes, è quibus omnia promanant peccata, scilicet in concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ, juxta illud Augustini in Psal. 8. *Hæc tria genera vitiorum, id est voluptas carnis, & curiositas, & superbia* (quæ alibi vocat *libidinem sentiendi, sciendi, & excellendi*) *omnia peccata concludunt, quæ mihi videntur à Joanne Apostolo enumerata, cum dicit: "Nolite diligere mundum, quoniam omnia quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio sæculi."* Quòd enim inordinatus amor sui, seu humana cupiditas, in tres illas propagines divisa, sit causa, seu radix omnium peccatorum, sententia est S. Thomæ 1. 2. q. 77. a. 4. *Manifestum est quòd inordinatus amor sui est causa omnis peccati.* Quia omnis actus peccati procedit ex inordinato appetitu alicujus temporalis boni. Quòd autem aliquis appetat inordinatè aliquod temporale bonum, procedit ex hoc quòd inordinatè amat seipsum. Inordinatum verò amorem temporalis boni art. 8. dividit in tres dictas concupiscentias, sicut humanam cupiditatem Augustinus dividit tr. 1. in epist. Joan. dicens: *Tria sunt ista, & nihil invenies unde tenetur cupiditas humana, nisi aut desiderio carnis, aut desiderio oculorum, aut ambitione sæculi.* Per tria ista tentatus est Dominus à diabolo. Unde cum ex 2. Timoth. 3. longam peccatorum seriem enumerasset, hæc (inquit) *omnia ab eo velut fonte manant, quòd primum posuit: seipsum amans.* Et serm. 47. de divers. amorem sui vocat primam hominis perditionem: *Prima hominis perditio fuit amor sui.* Et 14. Civit. 28. amorem sui structorem vocat civitatis terrenæ, sicut amor Dei structor est civitatis cælestis: *Fecerunt civitates duas amores duo: terrenam scilicet amor sui, usque ad contemptum Dei; cælestem verò amor Dei, usque ad contemptum sui.* Et Apostolus ipse 1. Timoth. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas*, in tres classes illas divisa.

Porro utiliter Confessarius investigabit, ex qua radice pullulent peccata sui pœnitentis, ut securim ad radicem ponat, congrua contra relapsus remedia præscribendo, pœnitentemque monendo contra quam præcipuè cupiditatem pugnare debeat: Quia in re multi graviter deficiunt, de quibusdam quidem actibus palpabiliter malis dolendo, & se excusando, sed securim ad radicem nunquam apponendo, eamque inexpugnatam relinquendo.

Supereft explananda difficultas, quomodo ex tribus fontibus illis peccata omnia profluant? quia vel per oculorum concupiscentiam (cum Augustino) intelligitur libido cognoscendi, seu curiositas; vel cum aliis, libido possidendi, seu cupiditas divitiarum? Si primum, avaritia ex nullo fontium illorum profluit. Si secundum, ex nullo eorum profluit curiositas. Deinde non apparet ex quo illorum fontium profluent pec-

cata, quæ ex mero alterius amore committuntur, v. g. à parentibus ex amore filiorum.

269 Ad 1. respondeo per oculorum concupiscentiam utrumque intelligi, tam scilicet libidinem sciendi, quam possidendi. Vel, si (cum Augustino) sola curiositas intelligatur, libido quidem possidendi nunquam est prima, sed semper oritur ex aliqua trium illarum, vel scilicet ex libidine sentiendi, vel ex libidine excellendi, vel ex utraque, vel ex triplici illa libidine, quasi ex radice, juxta illud Augustini 10. Confess. 37. *Divina ob hoc expetuntur, ut alicui istarum trium cupiditatum, vel duabus ipsarum, vel omnibus serviant.*

270 Ad 2. respondeo cum S. Thoma citatâ q. 77. a. 4. ad 4. quod amicus est quasi alter ipse; & idè quod peccatur propter amorem amici, videtur propter amorem sui peccari. Siquidem amor amantem cum amato quodammodò facit unum.

Si quis ex inordinato amore sui non profuerit putet peccata, quæ fiunt ex compassione alienæ miseræ, v. g. mendacia facta ab obstrictibus Aegyptiacis ad salvandam vitam Hebræorum, furtum factum ex affectu alendi patrem egenum, mendacium factum in circumstantiis ab Augustino descriptis in lib. contra mendac. c. 20. quando scilicet absque mendacio haberi nequit accessus ad baptizandum infantem, aliàs sine baptismo moriturum.

Respondeo peccata ista non committi ex affectu charitatis: cum charitas non agat perperam. Per consequens fiunt ex affectu bono (ex officio utique liberandi proximum à malo) sed ex circumstantia mali mediè malo; qui affectus cum hæreat in creatura, non in Deo, cupiditas est, juxta Augustinum, aliòque Patres, generaliter asserentes fieri ex cupiditate (generaliter acceptâ) quidquid non fit ex charitate, sive ex Dei propter se amore. Qui nunquam mover ad eligendum medium lege divinâ vetitum, ad consequendum finem bonum.

Sola proinde voluntas propria, legi Dei quoad hoc se non subjiciens, adedque amor proprius, mover ad istam electionem, si medium istud sciat esse vetitum: si verò id ignoretur, ignorantia ista, utpote juris naturalis, non est inculpabilis & involuntaria, sed culpabilis & voluntaria in causa, scilicet cupiditate, uti videbitur infra.

271 Ecce ergo deploranda hominis miseria, qui sibi relictus, nihil facit, nisi ex inordinato amore sui, cujus pondere ad seipsum semper convertitur. Natura quippe corrupta, divinis rationibus, ac puræ intentioni repugnat (ait Card. Bona in princip. vit. Christ. p. 1. §. 3.) & ad se omnia refert. Inde autem cum omnia profluant mala, homo semper vigilare debet, semperque pugnare contra inordinatum amorem sui; ne alioqui causa sibi sit perditionis, uti causa fuit corruptionis totius humani generis, causa perditionis ejusdem per aquas diluvii, causa damnationis omnium Angelo-

rum, hominumque reproborum.

§. III.

Elucidatur tertium vulnus, scilicet malitia.

272 **P**er malitiam hæc intelligitur pronitas voluntatis in malum. Voluntas quippe hominis lapsi non solum flexibilis, sed & prona est in malum, juxta illud Gen. 8. *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Oritur verò pronitas ista ex triplici supradicta concupiscentia, aliisque causis, ex quibus aliquando fit, quod uni homini congenita sit major pronitas ad malum, quam alteri, qui *sortitus est animam bonam.* Istarum causarum una est, vitiosa corporis dispositio, ob quam aliqui ad certa genera malorum præ aliis sunt inclinati; alii scilicet ad libidines, alii ad furta, alii ad rixas, & pugnas, &c. Altera causa est, quod aliqui destituti sint retinaculis, quibus alii à peccato cohibentur, ingenito scilicet pudore, pœnarum, & offensæ Superiorum timore, inclinationibus ad officia virtutum; quæ diminutæ quidem sunt, sed non penitus deletæ per originale peccatum.

§. IV.

Declaratur quartum vulnus, nimirum infirmitatis.

273 **I**nfirmatem ex peccato originali profluentem Augustinus latius accipit, quam S. Thomas, & Scholastici passim. Ipsi namque per eam intelligunt infirmitatem appetitûs inferioris, qui sicut per concupiscentiam inordinatè appetit ea quæ sensibus delectabilia sunt; ita per infirmitatem inordinatè refugit ea quæ sensibus molesta sunt & ardua; ita ut quemadmodum justus indiget virtute temperantiæ, ad cohibendam inordinatam istius appetitûs propensionem in sensuum oblectationes; sic indigeat virtute fortitudinis, ad reprimendam inordinatam ejus appetitûs propensionem in timores, pusillanimitates, torpores, desperationes, &c.

274 Verùm Augustinus infirmitatem accipit prout se ad utrumque extendit appetitum, superiorem & inferiorem; & reverà sua etiam in appetitu superiori est infirmitas, proveniens partim ex defectu charitatis (generaliter acceptæ) partim ex excessu cupiditatis. Nam quemadmodum è quis fortior est ad bonum, quò majorem habet charitatem, minorem cupiditatem; sic ad bonum è debilior est, seu infirmior, quò charitas ipsius est minor, & cupiditas major. Infirmitatem quippe nostram ex cupiditate provenire, experientia constat, quæ experimur nos admodum infirmos & difficiles ad ea peragenda, quæ sunt hominis Christiani, vel religiosi, quando inde periculum est, vel non adipiscendi ea quæ concupiscimus, vel subeundi labores, incurrendive damna temporalia, quæ formidamus. Tunc enim difficultatem nobis facit cupiditas, juxta Augustinianum istud: *Non est in carendo difficultas, ubi non*

non est in habendo cupiditas. Et quid est quod tantam difficultatem & infirmitatem sentimus ad subeundas humiliaciones, vel paupertatem Christi, nisi propter cupiditatem nostram excellentiæ, & divitiarum? Quid etiam, quod tantam infirmitatem in faciendis longis orationibus, subeundisque magnis pro gloria Dei, nostraque, & aliorum salute laboribus, jejuniis, frigoribus, persecutionibus, aliisque corporis incommoditatibus, nisi propter amorem nostri, concupiscentiamque carnis nostræ?

275 Quodque infirmitas nostra etiam proveniat ex defectu charitatis, atque clarè experientia docet. Nam ubi est magna, plena, & perfecta charitas, ibi nec tribulatio, nec angustia, nec persecutio capax est à Christo nos separare, uti patuit in Martyribus, & in tot aliis Sanctis, qui cum gaudio tanta passi sunt, vitæque tam laboriosam ac poenitentem animo tam hilari duxerunt. Nec mirum, ubi enim amatur, non laboratur, vel labor ipse amatur. Propterea ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Propterea qui vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam; atque aded charitatem (inquit Augustinus l. de grat. & lib. arb. c. 17.) sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem, cum magnam habueris & robustam. Quando enim Martyres illa magna mandata fecerunt, magnam utique voluntate, hoc est, magnam charitate fecerunt... Ipsam charitatem (magnam) Petrus nondum habuit, quando timore Dominum ter negavit... Et tamen, quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino: „Animam meam pro te ponam: „ putabat enim se posse, quod se velle semiebat. Magnam tamen charitatem habuit, quando passus est pro Christo terribiles scilicet passiones. Sarcina quippe illa Christi, quæ infirmitati gravis est, levis efficitur charitati. Talibus enim Dominus dixit, esse suam sarcinam levem, qualis Petrus fuit, quando passus est pro Christo; non qualis fuit, quando negavit Christum. Iam charitatem, id est, divino amore ardentissimam voluntatem commendans Apostolus dicit: „ Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio... an gladius?... Certus sum, quia neque mors... poterit nos separare à charitate Dei, &c. „ Talis ergo charitas præbet vires efficacissimas voluntati, prout Augustinus paulò antè dixit.

276 Fortitudo itaque nostra à charitate est, infirmitas à cupiditate; & ided infirmitas tantò minor, quantò major charitas: tantò major, quantò charitas minor; infirmitas maxima, ubi charitas nulla. Per consequens minuitur infirmitas, charitate crescente, quia minuitur cupiditas. Quia, ut rursum Augustinus l. qq. 83. q. 36. ait: Charitatis nutrimentum est immunitio cupiditatis; perfectio, nulla cupiditas... Quisquis igitur eam nutrit, suamque proinde infirmitatem mi-

Tom. I.

nuere, instet minuendis cupiditatibus.

§. V.

Hæc vulnera augeantur per peccata actualia.

DE ignorantia vulnera testatur divina Scriptura, dicens Prov. 4. *Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corrumpunt.* Ephes. 4. *Gentes ambulam in vanitate sensus sui; tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam qua est in illis, propter cecitatem (textus græcus habet obdurationem) qua est in illis.* 277

Idipsum testatur experientia, peccata utique luxuriæ & intemperantiæ causare mentis cecitatem, sensusque hebetudinem, pravissimeque generatim affectionibus rectum iudicium perverti. *Qualis est enim unusquisque, tale est & quod iudicat.* Unde fit ut erga proximum malè affectus, idedque durius cum ipso agens; hoc ipsum plerumque non videat, quodque peccata nostra tantam pariant incogitantiam, etiam in his quæ speculative scimus, ut ne in extrema quidem senectute, cum mors est in januis, de divino iudicio, & horrenda æternitate cogitemus, sed, quasi lethargici, sopiti simus.

Quod etiam peccatis nostris, concupiscentia, malitia, infirmitas augeantur, fatalis (proh dolor!) nimis experientia docet, præsertim in consuetudinariis, in quibus concupiscentia & malitia tantò magis roboratur & crescit, quantò magis illi satisfit, in tantum ut, consuetudine verà quodammodo in naturam, jam quasi necessitate trahantur in malum, qui in principio absque ulla necessitate illud committebant. Quantò verò concupiscentia magis roboratur & crescit, tantò magis infirmitas crescit, uti constat ex dictis n. 274. & 275. Videri meretur Augustinus 8. Confess. 5. ubi id se expertum dicit: *Ex voluntate perversa, facta est libido; & dum servitur libidini, facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas... quæ trahitur & tenetur etiam invitus animus, eo merito, quo in eam volens illabatur.* Ita etiam Bernardus l. de præc. & dispens. c. 18. & Hugo de S. Victore l. 1. de Sacram. p. 2. c. 23. Idipsum fatentur etiam consuetudinarii in potu, tabacho, luxuria, &c. se utique violentiæ consuetudinis non posse resistere. Nec tamen propterea excusantur, quia necessitas illa non est antecedens (quæ sola est inimica libertatis, necessariæ ad peccandum) sed consequens liberam voluntatem, quæ suâ perversitate, peccatorumque ad peccata additione, istam sibi necessitatem facit. Audi Bernardum serm. 82. in Cant. pulchrè id explicantem, dum respondet consuetudinario contententi se non liberè peccare: *Dicit (inquit) aliquis mihi: Tu-ne voluntarius dixeris, quod iam necessarium constat esse? Verum quidem est, quod voluntas seipsam addixerit (id est, captivam reddiderit) sed non ipsa se retinet: ma-*

Aaaa

gia retinetur & nolens. Cui objectioni sic respondet: Bene hoc saltem das, quia retinetur. Sed vigilanter retine, voluntatem esse, quam retineri fateris. Itaque voluntatem volentem, dicis? Non utique voluntas retinetur non volens. Voluntas enim volentis est, non nolentis. Quod si volens retinetur, ipsa se retinet. Quid ergo dicet, aut quid respondebit ei, cum ipsa fecerit? Quid fecit? Servam se fecit. Unde dicitur: Qui facit peccatum, servus est peccati.... Sed non me (inquis) decredere facies necessitatem quam patior, quam in memetipso experior, contra quam & assidue luctor. Ubi nam quæso hanc necessitatem sentis? Nonne in voluntate? Non ergo parum firmiter vis, quod & necessario vis.... Porro ubi voluntas, ibi libertas, à necessitate naturali, licet non à necessitate, qua nihil aliud est nisi obfirmata in malo voluntas. Ita anima miro & quodam malo modo, sub hac voluntaria quadam ac male libera necessitate, & ancilla tenetur, & libera; ancilla propter necessitatem, libera propter voluntatem.

280 Nec huic explicationi S. Bernardi contrarius est Augustinus loco citato, dicens, consuetudinarium prouidendo, augere vitium trahi ad peccandum. Quia si subtilius advertamus (inquit I. de spir. & lit. c. 31.) etiam quod invitus quis facere cogitur, si facit, voluntate facit; sed quia malit aliud, ideo invitus, hoc est nolens, facere dicitur. Quomodo volens & nolens? probans & improbat? Quia non ex toto improbat, sed partim approbat, partim improbat. Non enim ex toto vult (inquit 8. Confess. 9.).... Non igitur monstrum, partim velle, partim nolle; sed aegritudo animi est. Quia non totus affurgit (contra peccatum) veritate subleuatus, consuetudine prægriavatus. Et cap. 10. Ego eram (inquit de seipso ante conversionem) qui volebam; ego eram, qui volebam. Ego ego eram, nec plenè volebam, nec plenè volebam: ideo mecum contendebam, & dissipabar à meipso.

281 Maneat ergo indubitatum, peccatis actualibus augeri vulnera peccati originalis. Actualia proinde peccata alia ex aliis profluere. Nec id mirum de mortalibus: cum per ea peccator, amisit gratiâ, & amicitia Dei, subijciatur potestati diaboli, suasque ageat ignorantias, concupiscentias, malitias, infirmitates, ut ostendimus. Ideoque S. Thomas dicit hominem in statu peccati mortalis diu esse non posse, quin in aliud adhuc mortale prolabatur.

282 Ipsa quoque venialia, aliorum peccatorum sæpè causas esse, constat ex dictis cap. 23. Fatendum nihilominus 1°. non omnia actualia, sive mortalia, sive venialia, æqualiter influere in alia. 2°. nullum esse quod alia æquè causet, ac peccatum superbiæ: utpote per quod Deus specialiter impeditur, ne suam nobis contra peccatum gratiam largiatur. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Jacobi 4. Testeque Augustino l. 3. de doctr. Christ. c. 23. nulla ferè pagina est sanctorum librorum, que hoc non sonet; innume-

risque idipsum firmatur exemplis, ex antiquitate petitis, eorum utique, qui evanescentes in cogitationibus suis, in reprobum traditi sunt sensum, permittique in gravissima ruere peccata, signanter in fœtidum luxuriæ peccatum. Quod & Apostolus testatur Rom. 1. Et quot temporibus nostris audivimus, qui, per superbiam evanescentes, apostatarunt à religione & fide, ut liberius servirent fœdæ concupiscentiæ carnis suæ?

Nec sola superbia aperta, quæ supra alios quis vult excellere, ad alia ducit peccata; sed & superbia illa spiritalis, quæ fit ut non satis agnoscamus, quantum adjutorio gratiæ Dei indigeamus contra peccatum; ideoque non satis oremus pro eo obtinendo. Hoc suo experimento didicit certus quidam adolescens, nomine Pacco (apud R. P. Paulum Segneri, in suo Homine Christiano p. 3. discursu 2. n. 14.) qui, penitentiâ peccata sua expiaturus, Scetes desertum ingressus, post plures annos inibi transactos, tam atroci carnis tentatione impetitus fuit, ut desperans sibipsum mortem inferre sterneret. Dicebat enim, satius esse vitam finire, quam, eam prolongando, augere damnationem. Sicque ratâ & fixâ voluntate fauces cujusdam caverna adit.... ut ab egredientibus sub vesperum duabus hyænis, quas ibi latitare noverat, in frustra discerperetur. Et jam planè nudus aliquo tempore motum illarum operiebatur. Et ecce bestia illa, odore corporis humani, cuius sunt cupidissima, inescata, ingenti cum furore accurrunt. Sed vix attingerant hominem, statim mansueta ad ejus se provolunt pedes; illosque non secus ac duo catelli mollior lingere incipiunt. Hoc prodigium Monacho tantos addidit animos, ut receptis inanius vestibus, quasi triumphabundus magna cum laetitia ad atrium suum redierit. At demon non abscesserat, sed, ut misero magis illuderet, tantisper se subtraxerat. Quare magis quam unquam antè, primis eum tentationibus aggreditur.... adeo ut Eremiticola in pejorem quam unquam antè, desperationem adactus fuisset. Quare iterum foras egressus, certius velocissimè vitam abrumpere, videt aspitem in arena latentem, quam mox arripit, pungit, & ad magis veneno nocendum irritat, magnoque animo nuado applicat pectori. Verum aspis solius crudelitati non indulsit; imò ne offendi quidem visa est. Quare dum ignorans, celo indignatus, queritur, occur fugientibus adeo prodigè acceleraret mortem, querentibus verò adeo parcè eam negaret? vocem audit ab alio clamantem: Quid tibi miser imaginaris, à te viribus tuis posse tentationes superari? Deum roga, Deum precare, & quando, cognitâ vilitate tuâ, omnem in Deo spem collocaveris, tunc palmam reportabis. Quâ voce tamâ mens Monachi instructa fuit luce, ut ad debellandus demonis insulsi, non aliud magis expediens cognoverit medium, quam continuam orationem. Quâ ille quamprimum se munivit, diviniæ gratiæ opem sibi necessariam agnoscens imploravit, deinceps nec toti Acheronti cessit. Superbia

itaque spiritualis, quâ quis in suis confidit viribus, causâ est, propter quam Deus plerumque vel dare differt, vel subtrahit gratias suas; & idèd homo tentationi succubabat, in variâque ruat peccata (prout ille in peccatum desperationis) ut dicat se sine Deo nihil posse. Non mirum proinde, quòd tam facilè prolabamur, qui de superbia illa multum habere solemus, tametì ad id non advertamus; verbisque profiteamur nos nihil posse sine Deo. Videri potest Augustinus serm. 3. de verb. Apost. ubi sic: *Pugnantium vox est: Misere mei Domine, quoniam infirmus sum...* Et in Domine usquequò? *Quid est usquequò? quousque probes, quia ego subvenio. Si enim cito subvenirem, lucifera non sentiret. Si lucifera non sentiret, tamquam de tuis viribus superbiat; & per istam superbiam nunquam ad victoriam perveniret.*

284 Præter superbiam illam spiritualem, quâ de nostris præsumimus viribus, in iis quæ agenda sunt, nec satis agnoscimus indigentiam nostram magnam divini auxilii, ne peccemus; alia est valdè noxia, quâ interiùs nobis complacemur, & velut gratulamur de bono successu, perinde ac si laus præcipua nobis deberetur. De ea reflexione digna est August. sententia l. de nat. & grat. c. 28. *Deserit aliquantum Deus unde superbis, ut discas non tuum, sed ejus esse, & discas superbus non esse.* Estque superbia illa satis frequens, etiam hominibus maximè spiritualibus, ipsique adèd timendam docet S. Bern. ut putet causam esse languoris, & ariditatem ipsius contingentium; quas dum in se ipse experiebatur, cogitabat vel iustius superbiæ peccatum à se esse commissum, vel iis se à Deo affligi, quòd videret Deus in corde ipsius periculum ne in illud laberetur, uti videre est serm. 54. in Cant. & serm. 84. juxta finem.

S. VI.

Utilitates in nobis provenientes ex consideratione ditorum vulnerum.

285 Consideratio namque ista apprime utilis est 1.º ad incitamentum humilitatis. Necessè quippe est ut homo sibi ipsi summopere vilescat, dum attentâ mente perpendit, se in omnibus animæ potentis adèd esse corruptum, depravatumque, ut quodammodò dici possit, *in peccatis natus totus*, pravisque concupiscentiis adèd mancipatus, ut nisi omnipotentissimâ gratiâ suâ Deus ipsum sublevet, semper vincatur, juxta illud Innocentii I. *Necessè est, ut quo adjuvante vincimus, eo non adjuvante vincamur.*

286 2.º ad diffidentiam de nobis ipsis, fiduciamque & spem totam ponendam in Deo solo, meriti que Salvatoris. A quo enim alio, tot inter hostes, & tantas infirmitates suas, homo sanitatem & salutem expectare potest, nisi ab eo qui solus est Medicus, Sanator & Salvator noster.

287 3.º ad humilem, frequentem, & ferventem

Tom. I.

tem orationem, pro obtinenda à Deo misericordia & gratia, tot inter miseras, peccata, & pericula. Quis enim pericula ista perpendens, non clamet: *Dominus illuminatio mea, & salus mea?* Quis in tantis tenebris constitutus non oret: *Illumina tenebras meas. Illumina oculos, ne unquam obdormiam in morte. Notam fac mihi viam, in qua ambulem, ne forte offendam ad lapidem pedem meum.* Et contra tam noxiam concupiscentiam triplicem: *Fac Domine, ut quod habitat in me peccatum non dominetur mihi, in obedientiam concupiscentiis ejus. Jube Domine, ut post concupiscentias meas non caream. Da quod jubes, & jube quod vis. Non veniat mihi pes superbie, extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi. Concupiscentiam quoque oculorum amove à me.* Denique contra infirmitatem: *Misere mei, quoniam infirmus sum: sana me Domine, & sanabor: salvum me fac, & salvus ero.* Et contra malitiam: *Repleta est malis anima mea, induratum est cor meum. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis, &c.*

4.º ad salutem operandam in timore & tremore, muniendumque se armis spiritualibus, contra tot domesticos hostes & extraneos. Quis enim non timeat, dum usque adèd periclitatur æternitas? Quis non contremiscat, tot inter laqueos, dum Apostolum audit 1.º Cor. 10. clamantem: *Qui se existimat stare, videat ne cadat;* dum seriam quoque monitionem audit Concilii Tridentini sess. 6. cap. 13. ut ipsi etiam justis cum timore & tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in elemosynis, in orationibus & oblationibus, in jeuniis & castitate: *formidare enim debent (scientes quòd in spem gloria, & nondum in gloriam renati sunt) de pugna, que superest cum carne, cum mundo, cum diabolo; in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti: Debitor es sumus, non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Rom. 8. Et rursus Ephes. 6. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli... Stare ergo succincti lumbis in veritate, & induiti loriceam justitiæ... in omnibus sumentes scutum fidei, ut possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeam salutis assumere (ut de solo Salvatore speretis salutem) & gladium spiritus, quod est verbum Dei, per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instantia. Scriptum est enim, videte periculum vestrum, vigilate, & orate.*

5.º ad sedulo discutiendos actus & affectus nostros, ut videamus quid nos ad agendum impellat, concupiscentia, an charitas? oportet enim nos sollicitè laborare ad comprimendos concupiscentiæ motus: utpote quæ sit charitatis venenum, feminatrix zizaniorum,

corruptrix omnium actuum nostrorum.
 290 6°. ad jugem exercitationem adversus triplicis concupiscentiæ motus, nequando iis obediamus. Cum enim illam penitus (in hac vita) interimere non valeamus, saltem mortificare, ac velut crucifigere debemus, juxta illud: *Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt, cum vitiis & concupiscentiis*, Galat. 5. ut per jugem mortificationem jugiter minuatur in nobis, quæ non potest totaliter extirpari; contraria verò ipsi charitas augeatur: & sic *expoltemus nos veterem hominem cum attribus suis*, Coloss. 3. *inveniamusque novum hominem, qui secundum Deum creatus est*, Ephes. 4. In utraque quippe exercitatione ista, vita consistit christiana, duobus verbis Petro per Spiritum sanctum significata: *Occide, & manduca*. Act. 10. Nec aliud à nobis Scriptura exigit; non enim *præcipit nisi charitatem, nec culpatur nisi cupiditatem*.

§. VII.

Variis modis, quibus diabolus nobis est causa peccati.

- 291 **T**amet si diabolus author quodammodò sit omnis peccati, quatenus causa fuit primi peccati protoparentis nostri, ex quo reliqua hominum peccata trahunt originem; potest tamen homo subinde peccare absque dæmone: cum per passiones & concupiscentias suas ad peccatum sufficienter impellatur, absque eo quòd necesse sit diabolum iis se immiscere. Quia tamen *diabolus, tamquam leo rugiens, continuò nos circum, quærens quem devoret*; meritò dici potest causa omnis peccati, non solum remota, modo dicto, sed & proxima, quatenus meritò supponitur uti passionibus & concupiscentiis nostris, easque commovere, ad tentandum nos.
- 292 Nec solum tentat nos per se, & per concupiscentias passionesque nostras, sed & per alios homines & creaturas, quibus velut instrumentis utitur ad nos ad malum attrahendos, vel à bono retrahendos: quomodò per Elymam Magum Act. 23. conatus est Sergium Proconsulem avertere à fide. Et iste modus adeò communis est, ut totus mundus plenus sit diaboli laqueis, uti S. Antonius in Spiritu vidisse legitur.
- 293 Per se verò diabolus hominem variis modis tentat. 1°. transfigurando se in Angelum lucis, vel in personam hominis ad peccatum allicientis, v. g. speciosæ mulieris, allicientis ad luxuriam.
- 294 2°. sensibus externis objecta exhibendo similiter excitantia ad peccatum: quomodò Salvatori exhibuit omnia regna mundi, & gloriam eorum, ut ad eorum cupiditatem, ambitionemque ipsam excitaret. Quæ quidem exhibitio aliquando est vera (quomodò S. Antonio verum exhibuit aurum) aliquando illusoria, seu fascinatoria, efficiendo ut sententiæ externo adeste videatur objectum, quod

revera non adest. Quod profectò efficere potest, vel extra organum sensus operando, vel intra. Quod non difficulter intelliges, si advertas quòd quodcumque visum v. g. (estque similis ratio de auditu, vel odoratu) percipimus aliquod objectum, v. g. pomum, à pomo lumen reverberatur ad oculum, quasi imago vel species visibilis pomi, quæ nervo visorio certum imprimit impulsum, quo anima excitatur ad visionem pomi. Quando ergo diabolus efficit ut lumen eo modo ad oculum reflectatur, quo reflecteretur à pomo, si adestet, tunc primo modo illudit sensum nostrum. Et sic, multorum opinione, diabolus in momento apparere Christo fecit omnia regna mundi. Quando verò diabolus nervo visorio immediatè talem imprimit impulsum, qualem imprimeret lumen sic reverberatum, tunc visum illudit secundo modo. Alterutro horum modorum diabolus apparere facit spectra, incendia, latratus canum, rugitus leonum, mugitus boum, &c.

3°. excitando tales in cerebro motus, fluxusque spirituum, à quibus dependere scit certas imaginationes, quas in anima nostra vult suscitari. Quemadmodum enim sensationes externæ dependent à certis motibus, excitatis in organo sensuum externorum; sic imaginationes ita dependent à certis motibus in sensorio communi, seu cerebro excitatis, ut, iis in cerebro excitatis, velimus nolimus, conformis imaginatio sit conjungenda. Et iste est modus, quo fiunt somnia, & quo phantasiam Sanctorum diabolus nonnunquam implet imaginationibus obscænis, blasphemis, terrificis, &c.

4°. suscitando inordinatas passiones: utpote quæ similiter dependent à certa spirituum humorumque commotione, per quam passiones dæmon suscitare potest, quando Deus permittit. Neque enim ipsi deest scientia motuum, isti vel illi passioni correspondentium; neque potentia motus illos excitandi.

Ex his intelligi potest 1°. quâ ratione spiritus malus exagitaverit Saül, 1. Reg. 16. 2°. quâ ratione diabolus miserit in cor Judæ Iscariotis, ut Dominum traderet, Joan. 16. 3°. quâ ratione libidinis ardentis passionem excitaverit in corpore Sanctorum Apostoli Pauli, Hilarionis, Benedicti, &c. Non movet tamen diabolus immediatè voluntatem ad malum, sicut Deus movet ad bonum. Nec enim voluntatem immediatè attingere potest, nec ipsius consensum extorquere. Nam, ut pulcherrimè Augustinus serm. 197. de tempore, seu potiùs S. Cæsarius Arelatensis serm. 18. *Veni Christus, & alligasti diabolum. Sed dicit aliquis: si alligatus est, quare tantum adhuc prævalet? Verum est, quia multum prævalet; sed tepidis & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus dominatur. Alligatus est tanquam canis innexus catenis, & neminem potest mordere, nisi eum qui se illi moriferâ securitate conjunxerit. Jam videte quàm stultus*

est homo ille, quem canis in catena positus mordet? Tu te illi per voluptates & cupiditates faculi noli conjungere, & ille ad te non presumet accedere. Latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino nisi volentem non potest. Non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Quòd si justo subinde judicio Deus ipsi permittat, ut consensum quasi moraliter extorqueat per tentationem fortissimam; non sic tamen ut consentiamus simpliciter inviti, sed volentes, uti de consuetudinariis dictum est.

§. VIII.

Absque execranda blasphemia Deus dici non potest auctor seu causa peccati.

298 **E**Vomuerunt quidem hanc blasphemiam Lutherus & Calvinus. Sed tam impia & execranda visa est ipsismet hæreticis, ut à Luthero & Calvino hac in parte recesserint peritiores sectatores ipsorum, qui, desuper interrogati, palam profitentur se horribile dogma illud non sustinere, sed solum (cum Thomistis) quòd Deus prædeterminet ad materiale peccati.

299 Impium enim verò dogma illud nimis aperte divinis contrarium est Scripturis, quibus Deus Psal. 144. *sanctus predicatur in omnibus viis suis*: quandoquidem iniquitas repugnet sanctitati, nec sanctitas esse possit causa iniquitatis. Psalmo etiam 5. dicitur, quòd *non Deus volens iniquitatem tu es*. Jacob. 1. *Deus intentator malorum est; ipse autem neminem tentat. Nunquam etiam legimus in Scripturis: Non est voluntas nisi à Deo* (inquit Augustinus l. de spir. & litt. c. 31.) *Et rectè non scriptum est, quia verum non est.*

300 Si impius Calvinus objiciat scriptum esse 1°. quòd Deus decreverit ut hoc fieret, quòd sine peccato fieri non potuit, v. g. ut Salvator crucifigeretur. 2°. Deum præcepisse Semei, ut *malediceret David*. 3°. Deum *inducere corda hominum in malum; tradere homines in immunditiam; inducere & suscitare corda hominum ad bella injusta*, &c.

Ad 1. respondeo, Deum decrevisse ut Christus crucifigeretur, passivè, non activè: non enim decrevit Judæorum actionem, quâ Salvatori passio illata fuit. Ita S. Leo serm. 16. de passione, & S. Thomas 1. ad Annibald. dist. 48. a. 4. ad 3. ibi: *Deus, non volendo actionem Judæorum malam, voluit bonam Passionem Christi*. Passio quippe Christi duas habuit causas, unam efficientem, quæ mala fuit, alteram susipientem & patientem, & ista bona fuit, juxta versum sequentem: *Actio displicuit, passio grata fuit.*

301 Ad 2. respondeo expressione illâ solum significari, quòd illa maledictio Semei contigerit divinâ providentiâ, ordinante & disponente, ut per eam mansuetudo David probaretur & coronaretur.

302 Ad 3. respondeo cum S. Thoma q. 3. de

malo a. 1. quòd *Deus dicitur inducere, seu inclinare voluntates ad malum, non agendo & movendo, sed deserendo, vel non impediendo*. Ita etiam S. Augustinus l. de nat. & grat. c. 23. l. 5. contra Jul. c. 3. Epist. 105. &c. Vel ad malum dicitur suscitare homines occasionaliter (ait S. Thomas lect. 3. super c. 9. ad Rom.) *in quantum homini aliquid proponit, vel interiùs, vel exteriùs, quòd, quantum est de se, est inductivum ad bonum; sed homo propter suam malitiam perversè vivit ad malum*. Quòd pluribus ibi factis testimoniis exemplisque ostendit, inductionem occasionalem exponens per instinctum aliquem, de se inclinantem homines ad bonum, quo illi abutuntur ad malum. Quem etiam sensum Augustinus sequitur in Psal. 104. ad illa verba: *Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus: non utique cor illorum malum faciendo* (inquit) *sed populo suo bene faciendo*. Pro eo namque quòd populum suum in Ægypto valde multiplicavit, & Pharaonem ad regni sui tutelam excitavit; istis beneficiis Pharaon, cum suis, abusus est ad invidendum & crudeliter affligendum populum Dei. Videri possunt ista fufius

303 declarata in tomo nostro de Deo distinct. 10. q. 2. à num. 124. ad 138. ubi & ostensum est, ad ea loca exponenda necessariam non esse physicam prædeterminationem ad materiale peccati; eamque à S. Thoma non tradi, & à plerisque Thomistis, Alvelda, Aravio, Nazario, &c. rejici, probavimus ibidem q. 3. a. 1. Articulo verò 3. explicavimus, quomodo via infallibilis ad actus malos, independenter à physica illa prædeterminatione, sit per divinam providentiam concessionis, seu permissionis, per quam divina providentia non præparat adminicula necessaria ad non deficiendum, nec impedit concursus & occurfus caularum, per quas voluntas procedit in actum peccati. Scit enim Deus quàm promptus sit dæmon ad tentandum, dum non impeditur, & quàm prona sit dispositio nostra ad malum, quæ etiam concausa voluntatem sic dispositam ad malum impulsurâ sint; scit denique infirmitatem nostram esse tantam, ut tot inter tentationes infallibiliter defectura sit, si in talibus & talibus circumstantiis, concaularumque occurribus & concursibus derelinquatur auxilio divino destituta. Dum ergo justo judicio nos talibus in circumstantiis derelinquere statuit, scit peccatum nostrum infallibiliter secuturum. Et hoc modo tradere dicitur homines in reprobum sensum, in passiones ignominie, &c.

CAPUT XXIX.

Occasiones peccatorum proxima & remota.

304 **Q**Uàm necessaria sit Confessariis exacta notitia occasionum à pœnitentibus fugiendarum, curaque magna ipsos ad id inducendi, satis constat ex eo quòd S. Carolus Bor-

romæus Instruct. Pastor. p. 2. c. 17. testetur, Confessarium hac in parte incuriam, maximam præbere causam, cur in omnibus ferè officiiis & exercitationibus publicis peccata gravissima inveniantur, & abusus intolerabiles, ita ut si Confessarius majorem in examinando posuerit industriam, inventurus sit magno numero, qui omnem ferè vitam in peccatis mortalibus duxerint, & multos qui nunquam Sacramento penitentia, prout oportet, sua peccata expiarint. Hactenus S. Carolus, à cujus vestigiis si plerique Recentiores Casuista procul non recessissent, laxitates tam exorbitantes hac in materia, sicut & in aliis multis, non tradidissent. Verè enim S. Carolus, velut luminare majus, verique animarum Pastoris exemplar, per Mediolanensem Ecclesiam toti præluxit Orbi, Instructionesque ipsius ad Pastores de purioribus hausta fontibus sanæ doctrinæ, cælestique sapientiæ plenæ (teste Innocentio XII.) sunt aurea Regula, quam qui sequuntur, veram solidamque doctrinam sequuntur, non in novellis opinionibus fundatam, sed in sensu & praxi sanctorum Patrum, quos cælesti Deus clarificavit lumine, ad directionem plebis christianæ. Testimonium istud Innocentii XII. videri potest in epistola ipsius in Urbe Vicarii, Eminentiss. D. Cardinalis Carpegna ad RR. Confessarios urbis Romæ, districtusque ipsius, de initio anni 1700. Episcopi quoque Galliarum die 1. Februarii 1657. in solemnibus & frequentibus Cleri Gallicani Conventu, eadem S. Caroli Instructiones, Cleri sumptibus imprimi jusserunt, ut omnes Gallia Dioceses pervaderent, & grassantes ad Evangelicæ morum institutionis perniciem novarum opinionum labes, oppositio velut obice coercerent.

395 Ideò propositum nobis est S. Caroli de peccatorum occasionibus doctrinam insistere. Per occasionem itaque peccati mortalis S. Carolus illud omne intelligit, quod causam nobis præbet mortaliter peccandi: verba ipsius sunt: *Sub occasionem peccati mortalis omne illud cadit, quod peccandi mortaliter causam subministrat.*

396 Dividi solet in occasionem remotam & proximam. Proxima, ut postea dicemus, est illa in qua homo verisimiliter seu probabiliter est peccaturus, sive quæ affert morale seu probabile periculum peccati. Remota, quæ non affert nisi periculum physicum.

397 Proxima subdividitur in occasionem proximam per se, & per accidens. Per se proxima est quæ per se absolute sic nata est inducere in peccatum, ut, attentâ communi fragilitate hominum, probabiliter timeatur hominem in ea peccaturum. Proxima per accidens illa est, quæ absolute nata non est inducere homines in peccatum, probabiliter tamen timeatur inductura hunc, vel illum, attentâ speciali fragilitate ipsius.

398 Potrò non solum occasio proxima per se vitanda est, sed & occasio per accidens: cum enim ratio vitandi sit morale periculum pec-

candi; æquè ista vitanda est ac illa, si affert periculum æquale; imò magis, si majus.

Et proximam quidem peccati mortalis occasionem voluntariam esse vitandam, uno omnes ore admittunt, si modum loquendi spectes. At plurimum falleris, si propterea existimes, unanimes esse circa obligationem occasiones proximas vitandi doctrinam. Nam doctrina S. Caroli, aliorumque Sanctorum, toto cælo distat à doctrina plurium Casuistarum, præcipuè in duobus. Primum est, quòd hi solam eam occasionem proximam appellent, quæ semper aut ferè semper, aut certè frequentius pertrahit in mortale peccatum, quàm non pertrahat. Secundum est, quòd Casuista illi solam eam occasionem consentaneam voluntariam, quæ absque gravi incommodo potest desereri; eam verò involuntariam dicant, quæ non potest desereri absque gravi incommodo, v. g. jactura, infamia, &c. Ita Franciscus Jacops, è Societate Jesu S. Th. Duaci Professor, in q. Theologica, an & quando neganda sit, aut differenda absolutio. Cujus doctrinam innumeri penè Casuista, Hispani, Germani, Belgæ, &c. ab ipso relati probarent. Ne ipsis quidquam imponere videar, propriis ipsorum verbis propositum est exhibere sententias ipsorum, non animo ipsis insultandi, sed ut cordatus lector videat, quàm parum fidendum sit plerisque Casuistis, in materia morum, quàmque meritò ipsorum placitis anteposenda sit Theologia Sanctorum.

§. I.

Exhibetur sententia plurium Casuistarum de occasionibus proximis & remotis, voluntariis & involuntariis, necessario vitandis & non vitandis.

310 **I**gitur occasionem remotam Casuista communissimè vocant omnem quæ proxima non sit, ait P. à Burgundia, seu Author praxis solidæ sect. 1. n. 1. Proxima verò (inquit) juxta Caramuelem illa sola dicitur, in qua certò moraliter. Juxta Navarum... Lestium... Averfam... Gobat... in qua semper, vel ferè semper. Juxta Oviedum, Palaum, Stephanum à S. Paulo, Antonium à S. Spiritu... in qua plerumque, seu ordinariè. Juxta Suarez, alioque mox citandos, in qua frequenter homo labitur in mortale.

311 Distinctius Suarez... Thomas Sanchez... Franciscus à Jesu Maria... Tamburinus... Herinx... Moya... Palao... approbantibus Lugo... Bosco... aliisque, proximam dicunt illam solam, quæ talis ex genere suo est, ut frequenter homines similis conditionis ad mortale inducat; vel constet in hoc homine talem effectum habere. Hactenus Author praxis solidæ, verius non solidæ. Per consequens occasio remota est, juxta Caramuelem, in qua non certò moraliter. Juxta Navarum, &c. in qua non semper, vel ferè semper. Juxta Oviedum, &c. in qua non plerumque, seu ordinariè. Juxta

311 Juxta Suarez, &c. in qua non frequenter peccatur. Unde Baunius in Summa Gallica pag. 1082. occasionem, in qua quis bis aut iterum singulis mensibus peccat cum famula sua, proximam esse non censet, sed remotam. Et ideo pag. 1089. censet dominum & ancillam necessarium sejungendos non esse, si lapsus ipsorum frequentes & penè quotidiani non sint, sed rariores, ut semel & iterum singulis mensibus, nec ab invicem disjungi sine gravi detrimento & incommodo possint. Imò pag. 1083. & 1084. Etiam si (inquit) peccandi occasio sit quasi certa, non est necessarium deferenda, si poenitens eam deferere non possit, quin sermonem populo det, & incommodi aliquid accipiat. Quia preceptum deferendi non obligat in casu talis necessitatis.

Dicafillo etiam tr. 8. de poenit. disp. 10. dub. 23. Quando (inquit) iusta & rationabiles causa non tollendi praedictam occasionem, proximam, subsistunt, etiam si saepe reincidat poenitens, non cogendus est illam tollere occasionem, v. g. dum tolli non potest absque gravi damno in fama, vel pecunia. Iltam quippe causam justam censet ipse cum Suarez, Sanchez, Salas, Palao, Lugo, &c.

312 Plus ultra progressus Caramuel in Theologia sua regulari num. . . . postquam tono magistrali dixit: Periculum, ut censeatur proximum, debet esse evidens physice, aut moraliter. Si enim tantum sit probabile, periculum morale non est: nam probabiliter etiam censere poteris periculum nullum subesse. Rationes evidentes assensum praedeterminant; si sint merè probabiles, mentem non cogunt; sed opinio eligenda committitur opinioni voluntatis. Hinc

313 Deducit, quod si ioveris ad talem domum decies, & quinquies peccaveris, & quinquies non peccaveris; est probabile, si revertaris, te peccaturum esse; & aequè probabile, te non peccaturum esse. Ergo non est periculum proximum.

314 Si octies ioveris, & septies peccaveris, & semel non peccaveris; est probabilius, te peccaturum esse; est tamen probabile te non peccaturum esse. Ratio est, quia octava pars est gravis, & si septem lapsus te condemnant, constantia, quam semel habuisti, contra septem lapsus, dat gravem auctoritatem, facitque opinionem probabilem.

315 Si novies ioveris, & octies fueris lapsus, scias te exponi periculo proximo, si revertaris: quia nona pars non est gravis auctoritatis; & ideo improbabile est, te, data occasione, restitutum esse; ac per consequens est moraliter evidens, hoc est certum, te, si ede redeas, miserimè peccaturum. . . .

316 Quid si mutantur circumstantiae tollitur periculum proximum, si non possit iudicium sumi ab experientia: puta, si octies solus ioveris ad domum talem, & semper fueris lapsus; & velis ede reverti cum socio prudenti & modesto; credo jam te non exponi evidenti & proximo periculo. Quoniam qui certò moraliter sciebas te

peccaturum esse, si solus ires, nondum certò nosti, quid sis facturus praesente tali socio; & ideo, quoadusque experiaris, pro te ferre favorabilem sententiam potes.

Postea sequentem ponit casum: Petrus v. g. 317 tenetur graviter ire ad talem locum, audire confessiones, alicui femina mederi, aut aliquam similem actionem agere, quam omittere non potest sine culpa mortali, puta, quia est voto aut juramento obstrictus, vel precepto legitimo obligatus, examinat experientiam, & reperit esse periculum proximum consentiendi in molliem. Hoc periculum non evadet, si conducat socium: nam alius merè internus praesentium reverentia non cohibet. Quid igitur facturus est? An tenebitur ex causa necessaria se credere periculo formali? Respondet: In casu posito teneris ire ad talem locum, in quo est periculum proximum, & teneris non te credere tali periculo. Quoniam utrumque simul potes facere, si addas voluntatem non peccandi, quam antea non habueras; aut saltem intensiorem, si antea remissam habueris: efficias enim quod non sit proximum periculum, ubi antè fuit. Et ideo illam actionem non solum potes, sed & teneris facere.

Per hæc lux (inquit) obscurissimis difficultatibus. Imò per hæc tenebra lucidissimis veritatibus. 318 Evidenti namque veritati usque adeò advertantur illa ipsius resolutiones, ut nesciam quid in ipso potius sit stupendum, an supina cæcitas, in dandis resolutionibus divinæ Scripturæ, Traditioni, rectæque rationi tam manifestè repugnantibus? An plectenda temeritas, tam audacter, tamque leviter resolvendi res tam periculosas, absque ullo prorsus fundamento in germanis Ethices Christianæ fontibus. Si enim omnis questio, in qua de peccato mortali agitur, nisi expressè veritas habeatur, periculose determinatur, uti S. Thomas ait quodlib. 9. a. 15. quanto magis periculose determinatur, ubi determinatio sequacem exponit periculo infinitorum mortalium, & contra eam habetur expressè veritas divinæ Scripturæ, Traditionis & rationis, prout ex dicendis apparebit? Sit itaque

§. II.

Ex divina Scriptura demonstratur exorbitantia opinionum illarum.

NON magnoperè referret, quam Recentioribus Casuistis vocare lubeat occasionem proximam, quam remotam, si dum remotam vocant occasionem omnem, quæ proxima non est, id est, quæ non est ejusmodi, ut eam nunquam, vel ferè nunquam, vel certè non frequentius, vel non frequenter, consideratis circumstantiis, homo utatur, absque novo peccato; adeòque remotam nonnulli ex ipsis appellant, in qua probabilius, alii in qua probabiliter timeretur quispiam peccaturus: si (inquam) dum remotam ipsi occasionem usque adeò extendunt, vitandæ occasionis obligationem ad solam occasionem proximam

non restringerent, sed quasdam etiam occasiones remotas, probabile utique peccati mortalis periculum afferentes, vitandas assererent.

320. Verum non satis christiana videtur doctrina ipsorum in duobus. Primum in eo quod asserunt, deserendam non esse occasionem, in qua frequenter quis peccat, modò non frequentius; imò (ut nonnullis placet) nec eam in qua frequentius, modò non semper, vel ferè semper peccet. Secundò, eum qui versatur in occasione proxima, in qua semper, vel ferè semper, vel certè frequentius peccat, non teneri eam abjicere, licet possit quidem, sed non absque gravi jactura famæ, honoris, vel pecuniæ; eò quòd talem occasionem voluntariam non censeant, sed involuntariam.

321. Quis Christianus tantam non abhorreat laxitatem? Quis non rejiciat exoticam novitatem? Novitatem voco: non sic enim majores nostri, seu antiqui Doctores, qui non solam illam occasionem sub gravi culpa vitandam censuerunt, in qua moraliter certò, sed & illam in qua verisimiliter, seu probabiliter quispiam pertrahendus est in mortale peccatum, uti videre est in S. Thoma, S. Carolo Borromæo, Sylvestro, Adriano VI. Toletò, &c. Siquidem S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 9. *Infirmi (inquit) in fide, de quorum salute probabiliter timeri potest (nota bene) prohibendi sunt ab infidelium communione.* S. Carolus Borromæus Instruct. Pastor. p. 2. postquam in fine cap. 15. dixit, absolvendos non esse, qui peccatorum mortalium occasiones vitare non proponunt. Cap. 16. occasiones necessariò vitandas explicans: *Sub occasionem peccati mortalis (inquit) omne illud cadit, quod peccandi mortaliter causam subministrat, eò quòd... vel per se ad peccandum inducat; vel ejus occasione confitens, usque adeò ad peccatum allicitur, ut certè Confessarius metuere possit, quòd, ex perversa, quem diu induit, habitu, imposturum non magis abstinebit, quàm prius, à peccato, si in iisdem occasionibus versetur.* Quod cap. 17. exponit de metu probabili, dum, explicans occasiones per accidens, quæ videntur ex conditione peccantium sumuntur, eas esse dicit, ea facta, quæ, etiamsi per se licent, tamen probabiliter timeantur, ne is qui confitetur, in eadem ipsa, quæ olim admisit, peccata relapsurus sit.

Sylvester verbo chorea docet, choreas sub mortali vitandas; eò quòd præbeant probabile periculum perditionis animæ, suæ vel alterius. Adrianus VI. in 4. agens de clavibus Ecclesiæ: *Fateor (inquit) quòd non licet Sacerdoti facile judicare, confitentem dignum esse sacramentali absolutione. Quoniam offensas in Deum commissas non absque magna discretione, & sine penitentia dimittere non possumus. Debet ad minus in penitente cognoscere magnum dolorem de peccatis præteritis, & firmum propositum cavendi in futurum. Quo includitur propositum rejiciendi à se omnem occasionem, unde verisimiliter ad mortalem culpam sit pertrahendus.*

Toletus l. 3. c. 18. *Probabiles occasiones peccandi sunt omninò extirpanda.* Sic alii quoque veteres passim. Et meritò: quia peccatum eo ipso imputatur, tamquam voluntarium in causa, quo voluntariè ponitur causa, ex qua probabiliter cognoscitur, vel cognosci debet futurum, ut constat ex cap. ult. de injuriis, ubi Gregorius IX. docet, probabile periculum sufficere ad imputationem homicidii: *nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter, id est probabiliter, posse contingere.*

Exoticam autem novitatem ideò voco, quia 322 prorsus exorbitans est, seu extranea à Regulis Evangelicis, sanctorumque Patrum, & Ecclesiæ doctrinà.

Extraneam esse à doctrina SS. Patrum, & Ecclesiæ, §. 3. & 4. demonstrabitur.

Extraneam esse ab Evangelicis Regulis, demonstratur 1°. quia Regulà Evangelicà jubemur Deum super omnia diligere, etiam plusquam patrem & matrem, plusquam uxorem & filios, plusquam animam, seu vitam propriam. At qui probabili se periculo peccati mortalis exponit, ne famam perdat, vel honorem temporalem, vel pecuniam, v. g. 20. 30. 40. 50. vel 100. aureos, vel ducentos, plus diligit famam suam, vel honorem, vel pecuniam illam, quàm Deum. Plus enim diligit famam suam, vel pecuniam, quàm Deum; qui probabili se periculo exponit amittendi Deum, ne amittat famam, vel pecuniam. Id enim plus diligit, quòd magis in tuto ponere satagit. Ipse verò magis satagit in tuto ponere famam suam, vel pecuniam, quàm Deum, seu gratiam amicitiamque ipsius: cum in tuto ponere omitat gratiam amicitiamque divinam, ut in tuto ponat (sicut ipse putat, vel putare se fingit) famam, vel pecuniam suam.

Et confirmatur 1°. quia quanti rem aliquam faciamus, intelligitur, cum eam in tuto ponere cupimus: nunquam enim vir sapiens rem summè charam probabili amissionis periculo exponit, pro re infimè chara; nec vitam & animam suam probabili amissionis periculo exponit pro falsà mundi gloria, nisi qui falsam mundi gloriam plus amat quàm vitam & animam suam. Quemadmodum ergo falsam mundi gloriam magis amare convincitur, quàm vitam & animam suam, qui ne careat falsà mundi glorià, vitam & animam suam probabili exponit periculo (uti de duellantibus docent omnes qui christianè docent) sic famam suam, vel pecuniam, vel delectationem suam plusquam Deum amare convincitur, qui ne careat famà, vel pecunià, vel delectatione, probabili se periculo exponit amittendi Deum.

Confirmatur 2°. quia quisquis Deum summè amat, summè cavet ne Deum amittat. Atqui hoc summè non cavet, qui ne careat bono infinites viliore, probabili se periculo exponit amittendi bonum illud infinites majus.

jus. Quomodo ergo Deum, summum & infinitum bonum suum summè diligit? Quomodo bonum infinitis majus summè diligit, qui magis curat ne bonum infinitis minus amittat, quam ne amittat bonum infinitis majus?

Exponuntur quidem aliquando res valdè charæ alicui periculo; sed nunquam prudenter, nunquam salvo amoris ordine, nisi dum inde speratur bonum aliquod majus, vel saltem æquale ei quod exponitur. Nullum verò sperari potest bonum majus, vel æquale Deo. Pro nullo igitur alio bono sperato, Deus, seu gratia & amicitia ipsius, prudenter, & salvo amoris ordine, probabili exponitur amissionis periculo.

Jam verò si famam vel pecuniam plusquam Deum amare convincitur, qui probabili se periculo exponit amittendi Deum, ne amittat famam, &c. quantum magis qui propter eam probabili se periculo exponit Deum amittendi? Reclatur quod dixi, nimirum quòd magnitudo affectus appetitivi erga rem aliquam intelligatur, cum eam in tuto ponere cupimus. Si enim illa nobis charissima sit, quantum probabilius est illius amittendæ periculum, tanto majori pretio consulimus ejus incolumitati. Si enim v. g. rem ducentis aureis æstimemus, & æqualis probabilitatis sint ejus amittendæ timor, & spes conservandæ, centum aureos, pro assecuratione ipsius, dabimus assecuranti.

Si supra quinquaginta aureos pro ejus assecuratione dare nolumus, argumentum certissimum est, nos rem centum dumtaxat aureis æstimare. Eademque servatur proportio in omnibus contractibus, quos assecurationes vocant, ait doctissimus vir Antonius Charlas in disput. Theol. de opinionum delectu c. 9. Minus ergo Deum facimus, quam rem 100. vel 200. aureis æstimatam, si periculum amittendi Deum, probabilius spe non amittendi, redimere nolumus jacturâ 50. vel 100. auro- rum.

326 Demonstratur 2°. quia lex Evangelica jubet nos renuntiare omnibus bonis creatis, si- ve omnia abjicere potius, quam amittamus Deum, vel probabili probabiliore periculo Deum amittendi ob temporalia bona nos committamus. Hoc est enim quod Luc. 14. edocemur: *Quis Rex, iurus committere bellum adversus alium Regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea qua pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus qua possidet, non potest meus esse discipulus.* Quippe perinde est ac si dicat: discipulus meus non minùs esse debet providus, ne perdat me, quam Rex pugnaturus adversus alium Regem, ne ei succumbat. Quemadmodum ergo Rex providus, adversus alium Regem pugnaturus, si omnibus pensatis, videat alium se esse fortiorem, ideòque periculum magnum esse, ne ei succumbat, dimittit consilium pugnandi adver-

Tom. I.

sus eum, misisq; legatione, rogans ea qua pacis sunt, periculum illud vitat, si potest, maximè si probabilius sit, quam spes vincendi. Sic providus discipulus meus, spe magni lucri temporalis, occasionem aliquam peccati aditurus, si pensatis omnibus, videat diabolum in ista occasione se fortiorem, ideòque periculum magnum esse ne in ea ipsi succumbat, dimittit consilium adeundi illam occasionem, lucrumque speratum, imò omnia potius temporalia bona sua abjicit, quam ei se periculo committat, maximè si probabilius sit, quam spes lucri. Aliàs non est nec esse potest verus discipulus meus.

Demonstratur 3°. ex Matth. 5. & 18. ubi 327 Christus, subinterminatione gehennæ infernalis, dicit: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Et, *si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te.* Quod & de dextro dicit pede. Atqui per dextrum oculum, manum, pedem, Salvator non intelligit membra illa corporis nostri: utpote qua abscindi, quinto prohibet Decalogi præcepto. Intelligit ergo perfonas, nobis tam charas, tamque utiles & necessarias, ac sunt dexter oculus noster, manus, pes, &c. Sic enim verba illa Evangelica unanimiter intelligunt SS. Patres, uti videbitur §. sequenti. Eruenda igitur, projicienda, abscindenda, non obstante quacumque tali necessitate, est talis persona, si nos scandalizet, id est, si accessus ad illam nobis sit causa moralis peccati mortalis.

Demonstratur 4°. ex Evangelica alia sententia: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur; anima verò sua detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Matth. 16. Per eam namque Salvator docet, salutem animæ præferendam lucro totius mundi, pro nihiloque habendam totius mundi jacturam, jacturam animæ comparatam. Denique ad nihil utile esse totius mundi lucrum, cum animæ detrimento conjunctum. Ergo docet faciendam potius jacturam totius mundi, quam jacturam animæ suæ; deferendam proinde occasionem, in qua animæ salus moraliter periclitatur, etiam si occasio illa nobis afferret lucrum totius mundi. Si enim animam in ea perire contingat, nihil proderit totius mundi lucrum, nec recompenfabit animæ jacturam. Vult ergo Salvator omnes considerationes temporales floccifaciendas, potius quam nostra periclitetur æternitas, & pro totius mundi lucro neminem committere se debere probabili periculo damnationis æternæ.

Demonstratur 5°. ex celebri regula, quam 329 Spiritus sanctus tradit Eccli. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Atqui periculum amat peccati mortalis, qui sciens & volens illud eligit. Neque enim electio ista sine amore fit. Et quamvis periculum istud non amet nec eligat propter se; amat tamen propter considerationem temporalem supradictam, vel famæ, vel pecuniæ; & amat tanto damnabilius,

B b b

quantò verius, quòd considerationem istam postponere deberet periculo perdendi animam suam per mortale peccatum, ut ex præmissis est manifestum. Amat (inquam) & valdè damnabiliter amat, dum mavult periculum istud suscipere, quàm temporali illo bono carere; cum tamen mundum potius universum amittere deberet, quàm periculo isti se committere: id namque ordo postulat amoris, quo quisque tenetur animæ salutem magis diligere, quàm mundum universum; diligetque mandata Dei *super aurum & topazion*, & gloriam Dei magis quàm gloriam hominum.

330 Aberrant igitur à veritate, qui dicunt voluntarium non esse periculum peccati mortalis, quod non suscipitur nisi ad vitandam jacturam notabilem famæ vel pecuniæ. Cum evidens sit, voluntarium esse, quod voluntariè suscipitur, & eligitur; cum subeunda potius foret jactura illa, quàm probabile peccati mortalis periculum suscipiendum. Aliàs simili errore involuntaria præcis Christianis dici potuisset thurificatio idolorum, in quam non consentiebant, nisi ad vitandam crudelem mortem, vel immania tormenta, vel jacturam honorum & honorum omnium. Involuntaria quoque dici posset concubinario retentio concubinæ, dum eam dimittere non posset absque gravi incommodo vel damno temporali. Involuntaria retentio dextri oculi, manûs, vel pedis scandalizantis: quia erui, abscindi, & projici non posset absque gravi jactura boni valdè necessarii. Involuntarium periculum contrahendæ pestis & mortis corporalis, dum non aditur nisi ad consequendum notabile bonum temporale, v. g. pingue testamentum ab infirmo peste laborante, &c.

331 Perpendatur jam ratio cur thurificatio illa, sicut & concubinæ ac dextri oculi, &c. retentio, & aditio periculi contrahendæ pestis, seu mortis corporalis, dici nequeant involuntariæ, sed verissimè & propriissimè sint voluntariæ? Alia certè non est, nisi quia ex inordinato amore vitæ, vel immunitatis à tormentis, thurificatio illa à scientibus & volentibus electa fuit, dum secundùm ordinem amoris, potius eligere debuissent mortem & tormenta illa, quàm idolis contra Dei legem thurificare. Et idem est pariformiter de concubinario, & adeunte domum pestiferam, &c. Atqui similiter periculum probabile peccati mortalis, ad vitandam jacturam boni temporalis, à sciente & volente eligitur, ex inordinato amore istius boni temporalis, dum secundùm ordinem amoris potius eligere quis deberet jacturam illius, quàm adire probabile periculum peccati mortalis ad vitandam jacturam istam. Ergo electio ista non minus est verissimè & propriissimè voluntaria, nec magis dici potest involuntaria, quàm illa.

332 Et ampliùs declaratur alio simili: supponatur quispiam constitutus in occasione, quam deferere nequeat sine jactura mille aureorum,

nec eam retinere sine probabili, vel etiã probabiliori periculo jacturæ centum millium aureorum; si eam retineat ad vitandam jacturam mille aureorum, nullum est dubium, quin prorsus voluntariè retineat, quia sciens & volens retinet, ex inordinato mille aureorum amore, dum potius amittere deberet mille aureos, quàm committere se probabili, vel probabiliori periculo amitrendi centum millia aureorum. Estne Christianus, cui dubium esse potest, simile esse in nostro casu, in quo agitur de occasione, quam quis supponitur deferere non posse sine jactura v. g. 100. aureorum, nec retinere sine probabili, vel etiã probabiliori periculo jacturæ animæ suæ, quæ judicio Salvatoris valet incomparabiliter plusquam centum millia aureorum, imò plusquam omne aurum & argentum, temporaliaque omnia mundi universi? Si ergo certissimum est quòd prior ille prorsus voluntariè retineat occasionem ex amore prorsus inordinato mille aureorum; à fortiori certissimum est quòd posterior omninò voluntariè eam retineat ex amore adhuc magis inordinato centum aureorum.

Quid plura? si occasionem illam retinere non posset sine valdè probabili periculo amissionis oculorum, manuum, & pedum suorum, vel etiã amissionis vitæ suæ, haud dubiè mallet occasionem illam abicere cum jactura centum aureorum, quàm retinere cum valdè probabili periculo amissionis oculorum, &c. & si cum periculo isto retineret, stultissimè & planè voluntariè retineret. Ergo similiter in casu nostro.

Resectant igitur Adversarii ad veritatem in Evangelio certissimam, quòd assecurate se contra probabile periculum amitrendi Deum, cælum, & animam suam, incomparabiliter majoris æstimationis esse debeat, quàm valor centum, vel etiam mille, aut centum millium aureorum; sicut & assecurare se contra probabile periculum amitrendi oculos, manus, pedes, & vitam ipsam, incomparabiliter majoris æstimationis esse debeat, quàm valor centum aureorum, &c. Per consequens æquè vel magis fatuum inordinatumque esse, velle perdere assecurationem illam, quàm istam pro centum aureis. Si sapiens mercator, ubi æquale periculum est amitrendi rem ducentis aureis æstimatam, & spes conservandi, libenter dimittere debet 100. aureos pro ejus assecuratione, eosque dare assecuranti, ut dictum est num. 325. Quantò magis sapiens Christianus, ubi æquale periculum est amitrendi, spesque non amitrendi Deum & animam suam, dimittere debet centum aureos pro ejus assecuratione? Et si hoc, ubi æqualis est probabilitas periculi ac spei; quantò magis, ubi major est probabilitas periculi, quàm spei?

Demonstratur 6°. ex Eccli. 21. 2. *Quasi à facie colubri fuge peccata*, id est, fuge periculum mortis animæ per peccatum, cæ salutem sollicitudine, quâ fugis periculum mortis corporis per colubrum, seu serpentem:

cum periculum mortis animæ aequè, imò longè magis fugiendum sit, quàm periculum mortis corporis, utpote periculum mali incomparabiliter majoris. Sed contra prudentiam & amoris ordinem peccaret, qui pro non amittendis 20. 30. 50. vel 100. aureis, exponeret se probabili, vel probabiliori periculo mortis corporalis per serpentem. Igitur à fortiori & qui pro iis non amittendis exponeret se probabili, vel probabiliori periculo mortis animæ per peccatum.

336 Nec dicas cum Casuistis suprà relatis, esse disparitatem inter periculum mortis corporalis & spiritualis. 1°. quòd mors corporis, dum semel incurritur, sit irreparabilis; mors verò spiritualis reparabilis sit per pœnitentiam. 2°. quòd sit in potestate hominis constitutum in probabili, vel etiam probabiliori periculo mortis spiritualis, seu peccati mortalis, non peccare, possitque, præmuniendo se novo proposito, & spe in Deum, confidere se cum divina gratia non peccaturum; in potestate verò hominis constitutum in probabili, vel probabiliori periculo mortis corporalis, non sit mortem corporalem effugere, si incidat in dentes serpentis. Ne (inquam) id dicas: quia neutra disparitas est satis christiana.

337 Non prima: tum quia probabile periculum mortis spiritualis animæ per peccatum mortale, licet reparabilis per pœnitentiam, majus malum est, magis proinde fugiendum, quàm probabile periculum mortis corporalis, licet irreparabilis; quemadmodum certum periculum mortis spiritualis, per pœnitentiam reparabilis, majus malum est, magisque fugiendum, quàm certum periculum mortis corporalis, licet irreparabilis, ut constat ex præmissis, necnon ex eo quòd certam mortem corporalem, imò mille corporales mortes subire teneamur, potiùs quàm semel peccando incurere mortem spirituale. Tum quia mors animæ spiritualis non est reparabilis per vires naturales humanæ voluntatis, sed per efficacem Dei gratiam & misericordiam dumtaxat. Hanc autem sperare quidem potest, qui cum metu & tremore salutem suam operatur, Deoque servit in timore: juxta illud Philipp. 2. *Cum metu & tremore vestram salutem operamini; Deus est enim qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.* Et Psal. 2. *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore: nequando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.* Temerariè verò sperat, qui adeò temerarius est, ut non refugiat probabilia, vel etiam probabiliora pericula mortaliter peccandi. Quia factò ostendit se cum metu & tremore salutem suam non operari; sibi proinde temerè promittit gratiam efficacem Dei, nec tam sperat in Deo, quàm Deum tentat: juxta illud Augustini lib. 16. de Civit. Dei c. 19. *Qui periculum, quantum cavere potest, non cavet, magis tentat Deum, quàm speret in Deo.* Imò præsumit de misericordia Dei, adeoque peccat in Spiritum san-

Tom. I.

ctum. In vanum verò præsumit & sperat: quia, ut sapienter monet Cyprianus, seu (ut vetulis aliqui) Origenes in l. de singularitate Clericorum: *homines sumus, fragilitatem nostram carne portamus... accipimus quidem fortitudinem spiritualem, per quam substantia nostra fragilitas roboratur. Sed ita nobis spiritualis fortitudo collata est, ut providos, non ut precipites evectur... nec ut voluntarios, & promos in adversa confortet, sed ut ab adversis nitentes separari, confirmet. Nam... juvamen Spiritus sancti... non protegit eum, quin imò deserit, quem periculis irruentem... agnovit; sicut ipse jam tunc per Salomonem locutus est, dicens: Amans periculum, in ipso periet. Ordine suo igitur, non nostro arbitrio, virtus sancti Spiritus ministratur, & secundum institutum ejus (secundum Evangelicas Regulas suprà allegatas) prælia prosperantur, non secundum humanam voluntatem, istis se regulis non conformantem. Itaque, ut pari gravitate in principio dixerat, lubrica spes est, quæ inter fomenta peccati salvari se sperat. Incerta victoria est, inter hostilia arma pugnare... verendum est dormienti in ripa, ne cadat; cum dicat Apostolus: Qui se putat stare, videat ne cadat. In hac parte expedit plus bene timere, quàm malè fidere. Et utilius est infirmum se homo cognoscat, ut fortis existat, quàm fortis videri velit, & infirmus emergat. De qua re presumptores objurgat Apostolus dicens: Siquis putat se aliquid esse, cum nihil sit, seipsum implanat. Pro certo implanator proprius suam animam decipit, qui non cavendo contraria, noxiis rebus semetipso commiserit. Ille autem tutius sibi consulit, qui circa malos semper insidus, species quascumque noxias extimescit; quorum distantiam Salomon differuit dicens: Sapienter timendo declinabit ab omni malo; insipienter autem, confidens sui, miscetur iniquo. Magnum sapientia divina consilium inventum est, ubi timoris auxilio liberemur. Magna compendia providentia, ut aliquando fiat virtus & victoria per timorem.*

Atque ex his secunda disparitas funditè corruit, & ostenditur non satis christiana, imò prorsus illusoria. Primò namque in potestate hominis, se constituentis in probabili, vel probabiliori periculo peccati mortalis, non est non peccare, in sententià composito: quia eo ipso quo ei se periculo voluntariè committit, peccat contra divinas utriusque Testamenti Regulas, à num. 322. usque ad numerum præsentem commemoratas, sicut & contra omnia Decalogi præcepta, quorum violandorum probabili se periculo committit. Nam v. g. præcepto unum Deum adorandi, præcepto non occides, præcepto non mœchaberis, &c. respectivè quisque prohibetur voluntariè se committere probabili periculo adorandi idola, occidendi, mœchandi, &c. Maximè cum mandet Deus, mandata sua custodiri à nimis, id est, maximà sollicitudine cavendo ne aliquod eorum violeatur. Quod profectò maximà sollicitudine non cavet, qui probabili, vel etiam

Bbbb 2

probabiliore ea violandi periculo voluntarie se committit, sub pretextu necessitatis alicujus temporalis, quam isti periculo postponere deberet. Secundò, licet in potestate hominis sit vitare novum peccatum, cujus periculo se committit; quia liberè illud committit: committit equidem, & stultè sibi promittit se non commissurum. Nam, ut bene Paulus Segneri in suo Homine Christiano p. 3. discursu 15. mira est stultitia hominum, qui ne tentati quidem & illecti, suamet libidine non semel peccatis se inquinaverunt, præsumunt nihilominus mediis in tentationibus & periculis voluntariis victoriam sibi polliceri. Imponit istis hominibus, tum noxia Casuistarum opinio quam impugnamus: Tum sua ipsorum cupiditas; quæ dum ægrè admodum à rebus amatis avellitur, illud faciliè ut verum probat, quod ab ipsis sperari posse illa Casuistica adulatione persuadet. Tum denique dæmon, qui, cum probè norit eam se fraude majorem ac certiorum animarum stragem agere, in eam incautos homines impellens, hoc probabilium periculorum rete quâ potest industriâ tegit, periculum elevans, ut prædas augeat, immitteatque seu promittens securitatem, ut immitteat perditionem. Unde homines Casuistica adulatione, simulque diabolicâ illâ fraude decepti, dum de periculo monentur, perinde ac si cecidi essent, omnis corruptionis expertes, nunquam respondent: *Nullum est periculum: redibo ad illas ades, sed non redibo ad flagitium.* Itane nullum periculum? Et quo tandem cælesti tibia hæc vestra non peccandi spes nititur? vel utique divinæ gratiæ ope, aut vestræ voluntatis fortitudine. At quam infirmum sit fulcrum opis divinæ in periculo adfuturæ, num. præcedenti ostendimus. Subministraret quidem Deus gratiæ suæ opem, si attenderetis rationibus & regulis, quibus ad occasionum fugam vos invitat impellitque Deus: quia verò iis attendere non curatis, indigni estis speciali gratiâ, cujus ope media inter pericula staretis, & non peccaretis. Hoc utique expertus est Petrus, qui monitus à Christo ut attenderet sibi, vigilando & orando, periculo salique occasiones declinando, aliàs Magistrum suum ter negaturus; neglecto tam salutari monito, quo totis tremiscere debebat artibus, medio se credidit periculo, in quo efficaci auxilio Dei destitutus, trinâ negatione Magistrum perjurus est execratus. Enimverò quis miserebitur omnibus qui appropiant bestis, id est tentationibus? Certè illorum sortem Deus non miserebitur, cujus providentia hanc in regendis animabus legem tulit, ut fugiant à facie arcûs, fugiant amittendæ divinæ gratiæ pericula, si in illis perire nolint. *Recedite, recedite, exite inde* (dicit Dominus Isa. 52.) *pollutum nolite tangere, exite de medio ejus.* Ecce quo verborum ponderè Deus hanc fugiendarum occasionum legem inculcat: *Recedite, recedite, si iis vicini estis. Exite inde, si in iis versamini; dumque exitis, ca-*

vete ne extenso digito peccati occasionem dantem contingatis: *pollutum nolite tangere.* Nullus sit qui in medio ejus subsistere audeat: *exite de medio ejus.*

Non minore verborum emphasi Salvator in nova lege jussit oculum, manum, pedem scandalizantem eruere, abscindere, projicere, ut non contenti eruisse, & abscidisse, procul etiam à nobis, etiam à cordibus nostris projiciamus occasionem peccati, quasi dicat: Siqua vobis persona, quàmlibet chara, quàmlibet necessaria, ut oculus, manus, pes, vobis scandalum facit, præbens occasionem peccati, non satis est eam à vobis abscidisse & corporaliter separasse; sed oportet etiam à corde projecisse, non amplius amando, nec officiosas ipsi litteras scribendo, vel salutem ipsi mittendo, vel opem & alimoniam ministrando; sed tam procul à te ipsam oportet te habere, ut nihil amplius de illa inquiras, nec ullo modo appropies. Hæc sunt quæ divina à vobis providentia postulat, ut gratiæ suæ opem vobis ferat. Si obtemperate tenueritis, eam destituemini.

Eam verò mediis in occasionibus destitui, solâ non poteritis voluntatis vestræ libertate firmi stare; cum scriptum sit: *Sine me nihil potestis facere; & juxta Innocentii I. definitio- nem, necesse sit, ut quo auxiliante vincimus, eodem iterum non adjuvante vincamur.* Non decipiant ergo vos Casuista dicentes, occasionem antè proximam, firmiori accedente non peccandi proposito, desinere esse proximam. Quia nimia est temeritas de firmiori vobis præsumere proposito, nisi efficaciter velit separare vos à periculosis occasionibus, in quas si pedem immitteratis, hæc dicit Dominus: *Immisit in rete pedes suos, tenebitur planta ejus laqueo.* Job 18.

Hinc prudenter colligere licet 1°. quantum animarum stragem afferant Confessarii, qui fidem promissis & protestationibus suorum pœnitentium afferentes, ipsos absolvent, non paratos deserere occasionem, vel ipsam reipsâ non deserentes, cum possint, licet fortè non sine jactura aliqua temporali. Nemo ambigat (inquit Segnerus) quin ejusmodi absolutio non tam solvat, quàm liget pœnitentem, simul & Confessarium, uno eodemque fune. Neque enim arbitrio Confessarii permisum est, falsâ miseratione sinere eum manere in probabili occasione, vel eam adire; neque si permittat, suam Deo probabit clementiam; sed una cum ipso in foveam cadet, factus particeps delictorum ipsius. Reddent, reddent aliquando Confessarii illi supremo Judici rationem animarum, stultâ ipsorum benignitate perditarum, & ipse quidem impius in iniquitate sua morietur; ac sanguinem ejus de manibus ipsorum requirere, Dominus. Ezech. 33.

Reddent (inquam) rationem malè administrati muneris, non Judiciis tantum, sed & Medici. Nam utriusque mala administratio causa est magnæ illius inconstantiæ, quam in

hominibus Christianis observare est, qui vix à peccatis absoluti, dolere videntur dolorem suum, & prioribus mox se flagitiis immergunt. Omnis quidem culpa à nonnullis in hominum imbecillitatem conjicitur, voluntatisque varietatem. Sed vera ut plurimum causa est quam diximus: dum neque confitentes fugere fatagunt occasionem, neque Confessarii in id operam conferunt; sed incuriâ suâ, vel falsâ benignitate, in ea persistentes absolvent, non utique conversos ad Deum in toto corde suo, sed in mendacio. Nam in toto corde suo convertentibus se ad Deum, Deus ipse dicit: *Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferite deos alienos de medio vestri*, id est adamata à vobis idola, quæ vos in peccatum induxerunt. Hac in re Confessarios, verè & christianè benignos, imitari oportet Chirurghum, qui acceptam ab aliquo plagam medicaturus, ante omnia quidquid humoris noxii ac putridi illam occupat, quâ potest diligentia abstergit; & tunc demùm emplastrum, vel unguentum, quod sanat, applicat. Ista est vera benignitas; non illa quâ sacer Chirurgus, absque noxiarum occasionum absterfione, confitentes absolvit, modò promittant amplius non peccare. Non satis est promittere, extrahatur priùs è vulnere sagitta, & tum sanando vulnere cura impendatur, id est, tollatur priùs occasio peccati, & tum pœnitens absolvatur. Qui aliter facit, vulnus non sanat, sed emplastro tegit, prout experientia demonstrat. Verùm de his plura, ubi de pœnitentia.

§. III.

Demonstratur amplius ex unanimi traditione Sanctorum.

³⁴² Necessariò quippe fugiendas, dimittendasque probabiles occasiones peccandi moraliter, quàmlibet necessarias, si absque peccato dimitti queant, unanimis est doctrina veterum Patrum & Sanctorum, etiam Novissimorum, Origenis, Tertulliani, Cypriani, Paciani, Athanasii, Hilarii, Chryostomi, Cyrilli Alexandrini, Hieronymi, Augustini, Salviani, Gregorii, Remigii, Theophylacti, Alredi, Bernardi, Thomæ Villanovani, Francisci Xaverii, Caroli Borromæi, Salesii, &c. Et testimonia quidem Tertulliani, Origenis, Cyrilli, Paciani, Salviani, Theophylacti, Remigii videre licet partim apud D. Thomam in Catena ad cap. 5. Matth. partim apud Maldonatum in eundem locum, partim apud Sinichium in Saule exrege l. 1. §. 430.

³⁴³ Ad reliquos quod attinet, Cyprianus epist. 62. loquens de virginibus, quæ cum masculis dormierant, *asseverantes nihilominus integras se esse: Si virginis* (inquit) *inventæ fuerint, acceptâ communi scationis gratiâ, ab Ecclesia admittantur; hæc tamen interminatione, ut, si ad eosdem masculos postmodum reversa fuerim, aut si cum isdem in una domo, & sub*

eodem tecto simul habitaverint; graviore censurâ ejiciantur, nec in Ecclesiam facile recipiantur. Ecce cohabitationem, utpote probabili periculo peccati non carentem, non perimitit iis, qui sine peccato condormierant. Quia scilicet, *lubrica spes est, qua inter fomenta peccati salvari se sperat*, uti dicit in lib. de singulari Cleric. Unde de eis qui ex assidua sua cum mulieribus conversatione & colloquio se non admodum lædi jactabant, Basilii Magni Constitut. Monast. c. 3. *Hic* (inquit) *aut maris particeps non est, aut portentum est quoddam insolentissimum, & præter omnium opinionem admirabile.* Et S. Bernardus: *Cum femina esse, conversari, & vivere, & feminam non tangere, plus est quam mortuum suscitare.* Si ergo propterea Cyprianus tam districtus fuit erga virgines, quæ non peccaverant cum masculis, quibus condormierant; quantò districtior fuisset, si cum iis vel semel peccavissent; quantò districtius (inquam) separationem iis injunxisset? Ubi enim vir & mulier semel commixti fuerunt, ordinariè censendi sunt versari in occasione proxima relapsus, si sub eodem remaneant tecto (inquit Iveninus de Sacram. Pœnit. q. 9. c. 4. a. 7. §. 2. in fine) sive sint æqualis conditionis, ut famulus & famula, sive unus ab alio pendeat, ut famula ab hero. Quia, per unicum peccatum carnis consummatum; tollitur repagulum pudoris, quo honesta puella ordinariè retinetur, ne viro provocanti consentiat; vel etiam honestus juvenis, ne ipsam ad peccandum provocet. Et ideò morale periculum est ne mutua cohabitatio, confabulatio, & velut assidua conversatio, ad expertam voluptatem denuò experiendam inducat. In peccatis tamen aliis à peccato carnis, in aliqua occasione semel peccasse; ordinariè non sufficit ad judicandum de occasione proxima seu morali, nisi Sacerdos in pœnitente animadvertat indolem valdè propensam ad simile peccatum, ubi fuerit in occasione opportuna.

Cyprianum audivimus, audiamus Athanasium, qui Dominicam sententiam de dextro oculo projiciendo, &c. exponens: *Non de membris corporis hoc dixit Dominus* (inquit interpretans dicta & parabolas Evang. q. 34.) *sed de amicis & cognatis: membra namque sumus invicem. Si igitur habes cognatum & amicum, cujus tanta sit tibi necessitas, quanta vel dextri oculi, vel manus, si videris ab ipso damnatum inferri anima tua, absconde eum.* Ita etiam Dominicam illam sententiam interpretantur Origenes, Hilarius, Cyrillus, Pacianus, Salvianus, Theophylactus, Remigius apud laudatos Authores. Similiter Chryostomus homil. 17. in Matth. monens diligentius vim ipsam sermonis attendi debere. *Non enim* (inquit) *dixit, discede à societate talis; sed maximam separationem indicans, orne* (inquit) *& projice ab te.*

Igitur omnis truncatur affectus (ait Hieronymus l. 3. Commentar. in Matth. c. 18.) &

universa propinquitat amputatur, ne per occasionem pietatis unusquisque credentium scandalis pateat. Si, inquit, ita est quis tibi conjunctus, ut manus, pes, oculus, & est tibi nihil... scandalum autem tibi facit, &... te pertrahit in gehennam; melius est ut & propinquitat ejus, & emolumentis carnalibus careas, quam dum vis lucrifacere cognatos & necessarios, causas habeas ruinarum. Itaque non frater, non uxor, non filius, non amici, non omnis affectus, qui nos excludere potest à regno calorum, amori Domini preponatur. Novit unusquisque credentium quid sibi noceat, vel in quo... sæpe tenetur. Melius est vitam solitariam ducere, quam, ob vita presentis necessaria, vitam aeternam perdere, &c.

346 Augustinus l. 1. de ferm. Dom. in monte c.

24. Hic verò magnà opus fortitudine ad membra præcidenda. Quidquid enim... ita diligis, ut pro dextro oculo habeas, si scandalizat te, id est, si tibi impedimento est ad veram beatitudinem, erue illud, & projice abs te. Expedi enim tibi, ut pereat unum horum, quæ ita diligis, ut tamquam membra tibi hæreant, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

347 Gregorius homil. 24. in Joan. Quæ ad peccatum implicant, ad hæc necesse est ut post conversionem animus non recurat.

348 Rationem dat Sanctus quidam ferm. 12. in cap. 13. Ila. quia ad conversionem necessarium est, ut sicut damula insequentes, sic anima timens materias fugiat peccatorum.

349 Bernardus quoque ferm. 1. Pasch. c. 16. Non satis cecidisse pigit hominem (ut videtur) qui adhuc manere disponit in lubrico... sit vera compunctionis indicium, opportunitatis fuga, subtractio occasionis.

350 S. Thomas Villanovanus ferm. fer. 6. post Domin. 4. Quadrag. O peccator, si verè ploras, veni foras, fuge concupiscentiam, dimitte lasciviam, expelle mulierculam, solve catenam. Alias non credo verbis, non credo lachrymis. Funiculus triplex, mala inclinationis, prava consuetudinis, violenta occasionis, difficilè rumpitur. Miraculum grande est, ut habens juxta se mulierem, non tangat eam... in sinu tuo carbones foves, & tuum non comburetur vestimentum? Etiam si millies juraveris, etiam si obtestando promiseris, nunquam tibi credam.

351 S. Franciscus Xaverius epistolæ. l. 5. epist. 9. Peccata confessis... & absolvi poscentibus ne annuat, antequam satisfactionem repræsentaverint, in triplici præsertim genere, odiorum, amorum, & injusta retentionis rerum alieni juris. Jube prius... procul amoveant offendicula pudicitia... nec sola promissione defungantur... Nam cum talibus... tam promptis... ad obligandam fidem, quam ad exolvendam tardis... cum arrha in manu transigendum est.

S. Carolus Borromæus in Instructionibus ab Innocentio XII. tantoperè commendatis, & à Clero Gallicano adoptatis p. 2. c. 16. prohibet iis absolutionem impendi, qui versantur in occasionibus per se ad peccatum indu-

centibus, nisi ab eis imposterum abstinere, verè sincereque promittant, ut si concubinam alit, nisi prius illam ipsam occasionem prorsus abscindat. Capite verò 17. loquens de occasionibus per accidens, sive de exercitibus professionem, vel exercitium, de se quidem licitum, in quo tamen ex speciali sua fragilitate, vel pravo habitu, sæpè mortaliter peccant; in quo proinde si diutius aliquis perseveraverit, verisimile sit (nota bene) ad eadem quæ commisit peccata rediturum; de iis (inquam) dicit, quòd quis sic sunt affecti, aut professioni sua renuntiare tenentur, ut sentit B. Augustinus; aut eam non ampliùs exercere, nisi cum consilio pii cujusdam prudentisque Sacerdotis; qui eum non absolvat, cum probabiliter videt (iterum nota) ad eadem peccata reversurum, si iisdem in occasionibus permaneat: sed per aliquod tempus emendationem ejus oportet experiri. Atque hic vigilandum est eò diligentius, quòd Confessariorum hæc in parte incuria, in omnibus artibus & professionibus regnent plures abusus, peccataque gravissima, sine quibus jam videtur à multis ne justissimas quidem professiones exerceri posse... Quo fit ut eorum plurimi vitam omnem in peccatis mortalibus traducant; qui proinde absolutionis capaces non debent estimari, nisi primum diligentia omnis adhibeatur, ut liberentur ab occasionibus, & fortiores quam antea reddantur. Imò Confessarius accuratior, habito examine, forsitan inveniet eorum aliquos nunquam rectè confessos fuisse. In urgenda Instructionum, seu Regularum istarum praxi, S. Carolus constans fuit. Unde inter monita à Confessariis Jubilæi tempore servanda postmodum jussit, ut quidquid in Instructionibus illis præcipitur, executioni fideliter mandenti, signanter de necessitate subducendi sese è peccati occasionibus.

Eadem Instructiones plurimum commendat S. Franciscus Salesius Constit. Synod. tit. 9. c. 5. iisque conformiter statuit, ut dum Confessarius confitentem in proxima aliqua occasione constitutosprehendit, tamen eam mox se abjecturos polliceatur, non protinus acquiescat; sed diligens examen instituat, an idem in antea actis confessionibus promiserint. Si quidem illud polliciti fuerint, nec tamen steterint verbo, non est cur Confessarius fidem adhibeat, sed absolutionem differat, donec sint ab occasione sejuncti, & quidem donec aliquo tempore eam non repetentes vixerint.

S. IV.

Traditioni illi consonantia docet Ecclesia in Conciliis; docent & summi Pontifices in Decretis suis, & Ritualis Romano; docent denique sapientissimi Cardinales, Episcopi, præcipueque nominis Theologi.

Concilium quippe Romanum V. sub Gregorio VII. cap. 6. sic habet: Quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad penitentiam venerit... reco-

recognoscat se veram poenitentiam non posse peragere, per quam ad aeternam vitam valeat pervenire, nisi negotium derelinquat, vel officium deserat.

354 Concilium Lateranense II. Generale X. sub Innocentio I. can. 22. Quia inter cetera, unum est quod sanctam maxime perturbat Ecclesiam, falsa videlicet poenitentia, Confratres nostros & Presbyteros admonemus, ne falsis poenitentis Laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falsam autem poenitentiam esse constat... cum poenitens ab officio, vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione pravalet. Idem iidem verbis anno 1089, can. 10. statuerat Concilium Melfitanum, cui Urbanus II. interfuit.

355 Alexander VII. in Decreto de die 18. Martii 1666. damnavit hanc propositionem 41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarum, vulgò regalo, dum deficiente illo nimis egre ageret vitam, & alia epule tadio magno afficerent concubinarium, & alia famula nimis difficile inveniretur. Quae profecto propositio Joannis Sancio consecrata est ex alia quam Gobat n. 532. cum eodem Sancio admittit, nimirum quod si concubinus nequeat dimittere suam concubinam sine jactura 100. aureorum, seu ducatorum, poterit Confessarius pro re nata amplecti sententiam Joannis Sanchez, vel Oviedi paulo ante relatae, utique n. 530. hisce terminis: Qui sua concubina dedit mutuos centum aureos, quos, si eam dimittat, non sit recuperaturus, haud tenetur eam dimittere, esto versetur in proximo periculo relabendi in peccatum cum illa, si non dimittat. Sancio disput. 16. absolute sic docet: Oviedus... admittit eam doctrinam solum respectu hominis, qui habet tantum necessaria ad parca vivendum; non autem respectu mediocriter divitis. Utriusque propositio se sola profecto horrorem incutit, sed longè majorem ex eo quod damnatam illam ab Alexandro VII. inferat, saltem prout à Sancio & Gobatio admittitur. Infert tamen: quia contingit tantum altimari industriam parandi oblectamenta illa, vulgò regalo, ut plerique, saltem divites, pati mallent jacturam centum & amplius aureorum, quam oblectamentis illis carere, sine quibus alia epulae magno ipsos tadio afficerent. Qui proinde centum & amplius aureos pro habenda famula, specialem in iis parandis industriam habente, libenter impendunt.

356 Innocentius XI. in Decreto de die 2. Martii 1679. hanc & ipse propositionem 61. velut scandalosam & in praxi perniciosam proscripsit: Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest & non vult dimittere; quin imò directe & ex proposito querit, aut ei se ingerit. Et istam 62. Proxima occasio peccati non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrat. Et 63. Licitum est querere directe occasionem proximam peccandi, pro bono spiritali.

vel temporali, nostro vel proximo. Certè si ad vitandum grave damnum, vel incommodum temporale, licitum esset in occasione proxima permanere; licitum esset & illam adire, eique se ingerere. Et hoc est quod iterum docet Gobat n. 529. hisce verbis: Per accidens fas est permanere in occasione proxima, seu etiam adire occasionem proximam, quando grave aut gravissimum malum corporis, honoris, fortunarum, alias foret certò perferendum. Et to. 3. tr. 5. c. 45 n. 49. Gravi ex causa potest quis se committere moraliter certo periculo peccandi. Quid hoc est, nisi damnatas illas ab Innocentio XI. propositiones vel formaliter, vel æquivalenter sustinere, imò amplius quam illas: utpote quæ non expriment periculum peccandi moraliter certum, prout exprimit novissima ista Gobati propositio; seu potius propositionis monstrum.

Rituale Romanum à Paulo V. approbatum tit. de Sacram. poenit. absolutionis incapaces declarat, qui proximam peccandi occasionem deserere nolunt. Eminentissimus Cardinalis Grimaldi Archiepiscopus Aquensis in. Canonibus casuum, quibus Confessarii debent absolutionem negare aut differre, Can. IV. Si poenitens sit in occasione proxima alicujus peccati mortalis, & possit illam deserere, non est absolvendus donec deseruerit. Si verò non possit deserere, suspendenda est absolutio, donec habeantur indicia emendationis ipsius, & existimari possit fore ut deinceps non recidat in peccatum.

Similiter Eminentiss. Joannes Casimirus Cardinalis Denhoffius, Episcopus Caslehensis, in Instruct. Pastoralis de Sacram. Poenit. §. 12. Edit. Lovan. vanam dicit illorum poenitentiam, qui versantur in occasione proxima, etiam per accidens, ni renuntient. Ubi & observat, non opus esse ad hoc ut occasio dicatur proxima, ut crebrò faciat incidere in delictum: sufficit enim ut praesens adsit, & semel iterum non ita pridem ad peccandum permoverit, aut ut fortes pariat tentationes, tamen nondum in crimen pellexerit, quia nunquam licet, ut se exponat aliquis hujusmodi periculo peccandi.

Instructionem hanc Pastoralem adoptavit, suaque in Archidiecepsi publicari fecit Eminentiss. D. Vincentius Maria Cardinalis Urfinus, Archiepiscopus Beneventanus. Sicut & Eminentiss. Cardinalis le Camus cum sua Synodo anni 1674. adoptavit antè memoratos Canones Cardinalis Grimaldi, suaque in Diocesi Gratiopolitana fideliter observari præcepit, & inter Canones, ejusdem Synodi autoritate conditos, Can. v. Siquis (inquit) deprehendatur in occasione proxima Deum offendendi, Confessarii cogent eum hanc deserere: quòd si id absque sui, aut alieni honoris detrimento facere non possit, prudenter dispiciant, quâ ratione in hoc discrimine agendum sit, tum ne exterius manifestetur peccatum poenitentis, tum ne profanetur Sacramentum, administrando illud indignis.

Anno 1658. & 1659. plures Archiepiscopi-

pi & Episcopi Gallicani Casuistarum Apologiam gravi censurâ perstrinxerunt, tanquam continentem plures propositiones falsas, perniciosas, scandalosas, Evangelicis Regulis adversas, signanter de occasionibus proximis peccandi, eò quòd utique Pirocius ista in Apologia asserere non vetatur, *dimitendam non esse professionem, in qua periculum est sapius peccandi, animamque suam perdendi, si facile dimitti non possit. Nec sine absolute dimittendis v. g. sororem saepe peccantem cum fratre, filiam cum patre, glorem cum leviro, in ista occasione manentes, si peccatum ipsi displiceat, & occasionem deserere non possint, sine magna utique difficultate.* Ista una est ex causis, propter quas Apologiam illam confixerunt Illustrissimi Domini, Ludovicus Henricus de Gondin, Archiepiscopus Senonensis, Annas de Levi de Vantadour, Archiepiscopus Bituricensis, Vicarii Generales Cardinalis Retii, Archiepiscopi Parisiensis, Ludovicus Episcopus Tullensis, Ægidius Episcopus Ebroicensis, Leonorus Matignonus Episcopus Lexoviensis, Alanus de Solminihaco Episcopus Cadurcensis, Antonius Godæus Episcopus Venciensis, & (communi consilio) quinque Illustrissimi Episcopi Aquitani, Alectensis, Appamiensis, Convenensis, Bazatensis & Conferanensis.

360 Et duas quidem illas propositiones Apologizæ, de occasionibus proximis, aliqui ex ipsis, non generali dumtaxat, sed speciali censurâ notarunt, nimirum Vicarii Generales Parisienses, velut falsas, temerarias, scandalosas, & inducentes in periculum evidens peccandi. Archiepiscopus Senonensis, velut falsas, perniciosas, expressis Summorum Pontificum definitionibus adversas, ac palam Evangelico præcepto resurgentes, quo manum & pedem amputare, oculum eruere jubemur. Episcopus Cadurcensis, velut falsas, scandalosas, perniciosas, à Summis Pontificibus, Innocentio II. in Concilio Lateranensi, & Gregorio VII. in Concilio Romano damnatas.

361 Anno 1675. Illustrissimus D. Guido de Seve Episcopus Atrebatensis, periculosus, falsus, scandalosus, temerarius, & manifestè contrarias Evangelicæ doctrinæ declaravit, & uti tales damnavit propositiones sequentes P. Jacops: Si penitens noluit deserere occasionem proximam, v. g. famulus, dum conductus est, familiam in qua peccat cum domestica. Caupo, qui consuetudinem habet se inebriandi, &c. potest absolvi. Quia licitum est, justa de causa, prout in his casibus, exponere se occasione peccati proxima, dummodo absit voluntas peccandi. Si occasio proxima peccandi deseri nequeat absque jactura temporali notabili, prout nequeunt Caupo, Auriga, Chirurgus, qui peccare solent sua in arte, nec aliam noverunt; si nulla sit emendatio, & bis terve absolutio ipsis in eo statu concessa fuerit nonnulli dicunt etiam in hoc casu semper absolvendos, nec cogendos ad deserendam occasionem proximam. Quia si dolor appareat effi-

ca, recusatio, quâ nolunt vitare occasionem proximam, non videtur contraria huic dolori: quandoquidem manere in tali occasione non sit per se peccatum. Alias ne quidem licitum fuisse manere vel primâ vice. Harum propositionum censuram supra exhibitam triginta & unus Episcopi plurimum collaudarunt, approbarunt, justissimamque censuerunt.

Anno 1703. idem laudatissimus Episcopus Atrebatensis in censura libri, cui titulus: R. P. Georgii Gobati Soc. Jesu Theologi Opera moralia. &c. triginta-duas istius Authoris propositiones damnavit, velut respectivè falsas, temerarias, scandalosas, verbo Dei contrarias, castarum aurium offensivas, usura, impudicitia, ebrietati, homicidio, & Sacramentorum profanationi faventes, improbandis subtilitatibus Ecclesiæ præcepta eludendi locum dantes, ejusdemque ac sacræ Religionis nostræ doctrinam hæreticorum calumnias, libertinorumque subsannationi exponentes; quarum & plurima jam damnata fuerunt per Generalem Cleri Gallicani Convencium, imò per ipsammet sanctam Sedem. Istarum verò propositionum 24. illa est quam exhibuimus num. 355. Si concubinus, &c. 23. Per accidens fas est permanere, &c. & 25. Gravi ex causa, &c. exhibitæ supra num. 356.

Gallicanis Episcopis præluxerunt Episcopi 362 Belgici, nimirum Illustrissimus D. Jacobus Boonenius, Archiepiscopus Mechliniensis, qui anno 1653. propositiones illas in Archidiecepsi practitari prohibuerat, sicut & anno 1657. Antonius Triestius Episcopus Gandavensis eas Academia Lovaniensî obtulerat censurâ confingendas. Anno verò 1656. Illustrissimus D. Joannes de Wactendonck, Episcopus Namurcensis, in Synodo sua Diocæsanâ, duas hæcæ proscripterat: Nemo teneatur occasionem proximam peccati vitare cum magno suo detrimento. Et, licitum est querere (idem est & retinere) occasionem proximam peccandi, pro bono spiritali, aut temporali, nostro vel proximi.

Cum Episcopis celebriores Christiani Orbis 363 Academia Parisiensis & Lovaniensis propositiones illas solemnî proffigaverunt censurâ. Siquidem Parisiensis 16. Julii 1658. propositionem hanc: Certis casibus, dum persona vitare nequit occasionem, nisi cum evidenti periculo vite, honoris, vel gravi jactura bonorum, in ea permanere potest, modo eam directe non querat; sicut & istam: Non est obligatio abdicandi professionem, in qua periculum est sapius peccandi, animamque perdendi, si facile dimitti non possit. Idque praxis Ecclesiæ ostendit: utpote qua non solum tolerat, sed & approbat militares Ordines, castitatem obedienciamque voventes, tamen plerisque ex Religiosis istis occasiones succumbere faciunt. Hæc (inquam) propositiones falsas, temerarias, scandalosas, & in periculum evidens peccandi inducentes censuit. Addens exemplum allegatum ad id probandum extra rem esse, Christianique, Ecclesiæ, & Ordibus illis ab Ecclesiâ approbatis injuriosum.

364 Ante Parisiensem Lovaniensem anno 1653. ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis, propositionem istam reprobavit: *Potesť aliquando aboleri, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere; quin imo directē & ex proposito querit, aut ei se ingerit.* Et anno 1657. ad instantiam Episcopi Gandavenſis, de ista: *Licitum est querere directē occasionem proximam peccandi, pro bono spirituali aut temporalis, nostro vel proximi, censuit sic: Est falsa, temeraria, pernicioſa, atque ab auditu fidelium procul arcenda.* De propositione verō Sanciū & Gobati: *Nemo tenetur occasionem proximam peccati vitare cum magno suo aerimento. Unde nec concubinaris tenetur dimittere concubinam, qua ipse nimis utilis ad lucrandum bona temporalia, vel ad oblectamentum concubinaris, vulgō regalo, &c. ut supra num. 355. sic pronuntiavit: Præcedenti assertioni consuetaria, & similibus notis invenienda assertio; continens præterea Corollarium, uti Epicureorum placitis consonum, ut Christianorum regulis (quibus manum, pedem, & oculum quoque dextrum scandalizantem abscindere, atque à nobis abjicere præcipimur) aduersum*

365 Præcipuos denique Theologos Sanctorum traditioni consona tradere constat ex S. Thoma, Sylvestro, Adriano VI. & Toletō n. 321. laudatis, necnon ex duabus celeberrimis Academicis proximē memoratis, quibus (unā cum tot sapientissimis Cardinalibus & Episcopis) accedunt triginta ex præcipuis Doctoribus Sorbonicis in resolut. varior. cas. moral. casu 21. Franciscus Genetus, Episcopus Vasionensis in Th. Mor. Gratianopolit. to. 4. c. 5. Joannes Neercaselius, Episcopus Castoriensis, in suo Amore pœnitente tom. 2. c. 27. §. 4. Theologia Moralis jussu & auctoritate Illustrissimi Episcopi Petrocorensis concinnata to. 4. tr. 1. c. 7. Sinnichius in vindic. Decal. c. 26. §. 4. Merbesius Sum. Christ. tom. 2. disert. 4. de pœnit. q. 48. Natalis Alexander, Contensonus, Iveninus, &c.

§. V.

Ex allatis fundamentis eruuntur Regulae sequentes.

REGULA I.

366 **A**ſerere quòd vitanda non sit occasio, in qua moraliter certò, id est semper, vel ferè semper, vel etiam in qua frequentius, vel frequenter peccatur mortali crimine, quando vitari non potest absque gravi jactura temporali, qualem v. g. famulus pateretur, si intra tempus locationis suæ desereret familiam, in qua peccat cum domestica (uti asserit P. Jacops) vel quando quis eam deserere non potest, *quin sermonem populo det, & incommodi aliquid accipiat* (uti Baunius opinatur) non tam assertio est quam monstrum assertionis, contra se manifestè habens Evangelium, Con-

Tom. I.

cilia, Pontifices, Patres, rationem, prout in §§. superioribus est demonstratum.

REGULA II.

AD occasionem peccati mortalis vitandam, 367
neceſſe non est quòd in ea peccetur frequenter (ut vult Auctor praxis solidæ) sed sufficit quòd ita verisimiliter inductura sit in peccatum, ut qui in ea manet, vel eam adit, censeatur hoc ipso in ea velle peccatum. Ratio est, quia eo ipso quo effectus malus censeatur voluntarius in causa, causa ista debet omitti, ne sequatur talis effectus, uti constat ex dictis de voluntario indirecto. Ad hoc verò ut effectus malus censeatur indirectè seu interpretativè voluntarius in causa, necesse non est quòd ex ea sequatur frequenter, sed sufficit quòd cognoscatur vel cognosci debeat secuturus verisimiliter, uti constat ex cap. ult. de injuriis num. 321. relato.

Quamvis autem ad voluntarium in causa 368
non semper sufficiat quòd effectus malus ex ea raro sequatur; id tamen aliquando sufficit, si nimirum effectus sit valde malus (ut occisio hominis) & nulla ratio causam ponendi. Unde si quis sine ratione & præcautione lapidem grandem ex alto projiciat in aulam, in qua centum spatia sint, & unicus homo, è centum illis spatiis unum occupans, occisio ipsius censeatur ei voluntaria in causa illa; tamen si lapis ille taliter projectus æquè cadere potuisset in quodvis aliud spatium è nonaginta-novem non occupatis; adeoque fieri potuisset, quòd, è centum vicibus, homo semel tantum occideretur.

Ad necessariò itaque vitandam occasionem 369
peccati, quo anima occiditur, Deusque seu gratia & amicitia ipsius amittitur (quod est malorum maximum) necesse non est quòd peccatum ex ea frequenter vel frequentius sequatur. Si enim necesse foret quòd frequentius, ingens absurdum sequeretur, in occasione utique proxima, seu necessariò vitanda, non existeret hominem, qui bis in hebdomada adulterium committeret cum domestica, si aliis quinque diebus ab ea abstineret.

Si etiam necesse foret quòd frequenter, infinitæ occasiones peccatorum omnis generis, certissimè vitandæ, negarentur esse vitandæ. In iis proinde homines manerent, innumeraque committerent peccata.

Nam, exempli gratiâ, homo uxoratus, ab aliquot annis certam frequentans feminam, non teneretur occasionem illam vitare, licet octies quotannis cum ea solitus esset adulterari. Quia, ex 365. anni diebus, octo dumtaxat vicibus, seu diebus, raro proinde cum ea peccaret. Per casuisticas itaque illas vitandarum occasionum descriptiones, liberioris vitæ hominibus, eorumque Confessariis imprimuntur ideæ valde pernicioſæ.

Quemadmodum ergo ad corporalem occi- 370
sionem hominis in causa voluntariam necesse

Cccc

non est quod occisio illa frequenter ex causa ista sequatur; ita nec ad occisionem spiritua-lem in causa voluntariam. Quod enim malum est gravius, & specialius ab ista vel illa persona cavendum, eò facilius est in causa voluntarium. Atqui nullum malum est gravius, specialiusque vitandum, quam peccatum mortale, seu spiritualis occisio hominis. Nullum ergo facilius in causa voluntarium. Et inter ipsa quidem mortalia, quanto unum altero gravius, & arctiori titulo (v. g. voti) cavendum, tanto minus frequens esse debet, ut censeatur in causa voluntarium. Certo proinde certius interdicienda visitatio Monialis ei quam quotidie quispiam invisere solet, licet non nisi bis quotannis cum ea peccet.

REGULA III.

371 **Q**uamvis Confessarius cavere debeat, ne occasiones, reverà solùm remotas, proximis annumeret, ne laqueum penitentibus injiciat, obligando ipsos ad id, ad quod ipsos Deus non obligat: magis tamen cavere debet, ne occasiones, reverà proximas (id est, morale peccati mortalis periculum afferentes) collocet inter remotas. Quia id in longè gravio-rem certioreque animarum ruinam tenderet, quando penitentes easdem ideò pegerent frequentare, quòd à Confessario jussi non essent deserere; peccatorum proinde cæno profundius semper & profundius immergerent sese, nunquam fortè deinceps emerfuri; sed lapsibus frequentes adjiciendo relapsus, ultimo tandem in infernum lapsuri.

REGULA IV.

372 **O**mnis illa occasio censenda est proxima, si necessario proinde vitanda, in qua constitutus certò vel probabiliter lapsurus cognoscitur in mortale peccatum, etsi non frequenter, ut constat ex dictis regulà secundà, & amplius constat ex proxima occasione definitione num. 321. exhibita. Quisquis ergo diurnà unius vel plurium annorum experientia cognoscitur ex speciali sua conditione adeò fragilis esse, ut dum justam habet litigandi causam, litigare equidem non possit sine odio & aversione à proximo, desistere debet à lite, juxta regulam Evangelicam Matth. 5. 40. quæ tunc est præcepti. Quisquis etiam proprio experimento cognoscitur per exercitium officii, v. g. Chirurgi medentis secretiore mulierum, vel Confessarii earum confessiones excipientis, semel aut bis in quoque mense succumbere tentationi delectationis veneræ, istud exercitium tenetur dimittere, tamquam proximam sibi peccati mortalis occasionem. Maximè cum ipsum non probabiliter tantum, sed quasi certò moraliter in illud pettractura sit, nisi dimittatur. Et quamvis ipse, ea in occasione, labi non censeatur frequenter, respectivè ad vices quibus non labitur, labi tamen censea-

tur frequenter absolutè. Meritò namque labi censeatur frequenter absolutè, qui semper labitur semel aut bis in mense, uti funesta hæcenus experientia docuisse supponitur. Meritò etiam talis occasio censeatur nata, vel quasi nata semper conjungi cum uno vel altero mortali quolibet mense. Certum verò est necessariò abjiciendam esse occasionem, tali modo natam, vel quasi natam semper conjungi quoquo mense cum uno vel altero mortali. Quemadmodum enim peccatum mortale fugiendum est propter seipsum, non propter solam frequentiam; ita propter seipsam fugienda est talis occasio proxima peccati mortalis, ut attentà speciali fragilitate hominis in ea constituti, nata, vel quasi nata sit in ipso semper conjungi cum peccato mortali, uno vel altero, quolibet mense. Dimittat ergo illam Confessarius, quamlibet multum utilis salutis plurimorum. Quia propriæ animæ salutem alienæ debet præferre salutem, etiam totius mundi, juxta Salvatoris sententiam.

REGULA V.

373 **A**liquando proxima reputatur occasio peccati mortalis, semel dumtaxat in anno moraliter inducens in illud. Quia talis reputatur occasio, respectivè ad personas, quæ semel dumtaxat per singulos annos in ea repèriuntur, si plurium annorum experientia constet, quòd quoties annua illa occasio recurrit, toties in ea labantur, v. g. quoties visitat quis Monialem cognatam suam, quam semel tantum quotannis visitat. Quia occasio ejusmodi præsumitur nata semper, vel ferè semper inducere tales personas in mortale peccatum; quandoquidem eas hæcenus semper induxerit, quoties in ea fuerunt, & ex præteritis rationabilis sit conjectura de futuris.

REGULA VI.

374 **P**lus dico, cum Eminentissimo Cardinale Denhoffio num. 358. laudato, ad proximam seu vitandam occasionem aliquando sufficere, quòd præsens sit, & adeò fortes pariat tentationes, ut periculum probabile sit, quòd in crimen pettractura sit, licet nondum pellexerit. Quia unusquisque tenetur vitare probabile periculum peccati mortalis; sicut unusquisque vitare tenetur probabile periculum homicidii corporalis. In cujus confirmationem serviet exemplum quod exulare conatus fuit Georgius Gobat è Soc. tom. 3. tr. 5. c. 32. n. 19. & 20. novissimæ Editionis Duacensis anni 1700. & 1701. Anno 1703. Illustrissimus D. Guido de Seve de Rochechovart, Episcopus Atrebatensis, censurà notavit propositionem hanc duodecimam istius Authoris: *Liquido scio, crebrò fieri, præsertim inter Plebeios & Rusticanos, ut eodem in lecto puella cum proco cubent aliquot horas, induiti & exuri, & tamen nihil omninò impudicum agant, vel nunquam of-*

cula & turpes atrectiones exerceant. Unde iudico non posse a Confessario negari absolutionem omnibus illis puellis plebeis (aliud ob varias consideraciones sentio de nobilibus) qua non videntur habere propositum nunquam amplius admittendi in lectum procum suum. Verba ista respondent ad unum omnia cum scriptis a P. Gobato; imò idem est utrimque verminorum ordo & series, prout Socii fatentur in epistola sua expositatoria adversus censuram illam pag. 6. & 7. Illustrissimum nihilominus ipsi arguunt mala fidei & fraudis, quòd non attextuerit antecedentia & consequentia, ex quibus apparuisset Gobati animus longè à propositionis censuræ significatione diversus. Neque enim censurata propositionis verba Gobatus expressit ad significandum quòd absolutio negari non possit puellis, quæ procos suos in lectum suum, nudos cum nudis admittunt, abque proposito amplius non admittendi, dum admissi oscula & atrectiones turpes cum ipsis exercent; sed ad probandum quòd licet, solum cum sola, nudum cum nuda in eodem lecto incubuisse, juxta cap. luteris de præsumpt. violentam pariat adulterii perpetrati suspicionem, uti dicit lect. 1. n. 4. eadem tamen quoad hoc commissæ fornicationis inter personas solutas præsumptio non sit, prout lect. 2. n. 19. probat: quia constat inter solutas id crebrò fieri, ea solum intentione ut aliquam dispositionem ad sponsalia faciant. Et tunc subjungit verba propositionis censurata, liquidò scio crebrò fieri, &c. Post quæ sequitur: sed si qua puella, ut quandoque fit, asserat illum procum sexies vel octies secum in eodem lecto jacuisse, verum nihil mali petiisse, aut fecisse, absolvenda videtur, esto non proponat non amplius illum admittere.... Quia.... est solum in occasione remota peccandi.

375 Verum justa non apparet Sociorum expositulatio, Illustrissimumque admissæ fraudis perpetràm arguunt. Quia Gobatianam propositionem Illustrissimus confixit, iis expressam terminis, quibus eam Gobatus expressit. Quo verò animo sic eam Gobatus expresserit, Illustrissimus non tetigit, nec tangere debuit, nec eum in finem antecedentia subsequentiæque attextere: utpote quibus additis, propositio equidem manet intolerabilis, censurataque dignissima. Siquidem iis additis resultat hic sensus: *Absolvenda est puella plebeia, que ut dispositionem aliquam ad sponsalia faceret, sexies vel octies procum suum, in eodem secum lecto, nudum cum nuda admisit, absque eo quòd mali quidquam petierit, vel fecerit; nec potest ipsi à Confessario negari absolutio, ex hoc quòd non proponat non amplius illum admittere: quia solum est in occasione remota peccandi.*

376 Ex istius propositionis iustissima confixione roboratur Regulæ nostræ veritas, ad occasionem utique proximam necesse non esse quòd in ea constituti jam antè peccaverint: cum Gobatus testetur, liquidò se scire, quòd puella cum proco, nuda cum nudo sæpius in eo-

Tom. I.

dem simul lecto jacuerint, nec tamen peccaverint. Negari tamen non potest occasionem istam esse proximam, nec tolerabiliter id negat Gobatus, intolerabileque est quòd ait, tales absolvi posse, esto non proponant sic non amplius simul eodem in lecto jacere. Et idè iustissima est censura quæ Gobatianam propositionem Illustrissimus Atrebatensis confixit. Novumque & inauditum est genus castimoniam, quæ talem puellam & procum Socii in Expositulatio sua vocat *ad exemplum castos*, eosdemque jactitant *instructo ad omnem castimoniam animo, solo intuitu sponsalium*, simul in eodem lecto nudum cum nuda ad plures horas concumbere. Nudum enim verò procum nuda puella, ad omnem castimoniam composita, juxta sacras Litteras, SS. Patres, communemque hominum sensum, in eodem secum lecto non admittit, nec procos ad exemplum castos admitti postulat, etiam prætextu dispositionis ad sponsalia. Non enim castæ nec christianæ sunt tales ad sponsalia dispositiones. Nec contrarium hæctenus auditum est in Morali Christiana. Novum proinde est Sociorum illud paradoxum, nec ad majorem Dei gloriam cedit: quia non cedit in morum ædificationem, sed in destructionem. Nec minus perniciosum est paradoxum, asserere, quòd ista non sit proxima violanda castitatis occasio, sed remota dumtaxat. Esse per se, non per accidens dumtaxat proximam, nullus (ante Gobatum) Theologus dubitavit; saltem id indubitatum asseruerunt Antiqui: cum in ea homines communiter peccent, sitque per accidens, siquando non peccent, dum v. g. diabolus in ea constitutos ad tempus aliquando non tentat, ut postea vehementius noceat.

Sed & natura, ratio christiana, divini sermonis autoritas, & Sanctorum omnium doctrina satis nos admonent, periculum istud necessariò esse cavendum.

Natura, quia ut Medici observarunt, cum mater gemellos utero fert, si uterque mas est, nullà vel pelliculà, vel alio medio separantur. At si foetus unus est masculus, alter femina, membranà quãdam, tamquam muro sejunguntur, ne se mutuo possint contingere: perinde ac si docere nos natura vellet (ait P. Segneri in suo Homine Christiano p. 3. discursu 28.) consortium masculi & femellæ tam propinquum, esse rem tam plenam periculo, ut ne frater quidem à sorore sit tutus, non tunc solum cum ad ætatem puberem venerint, sed & cum adhuc materna in alvo delitescunt.

Ratio christiana docet 1.º temerarium præsumptuosumque esse ibi non trepidare metue- 378 reque casum, ubi sanctissimi quique trepidarunt, & licet carnem circumferrent jejuniis ac vigiliis debilem & exhaustam, continuifque armatam orationibus, animumque in carne fragili Deo plenum, etiam ad occasionum minus lubricarum occursum salubri horrore toti consternabantur. 2.º docet vix fieri pos-

se, ut sæpè quis cum vipera in sinu dormiat, quin unquam ejus dentibus admordeatur; vel extremo in margine præcipitii diù & sæpè oberraret, nec tamen unquam fallente vestigio prolatur. 3°. docet non semper æquali facilitate quemquam evadere illæsum in periculis magnis: nam ut Seneca ait in Herc. fur. *Quem sæpè transit casus, aliquando invenit.* Idque in casu nostro tantò magis timendum, quantò certius experientia docet, concupiscentiam nimis pellacem esse; rei amata præsentiam tam propinquam, tamque opportunam ad carnale commercium, majores quàm facillè credi potest, vires habere; scriptum esse Isa. I. *Fortitudo vestra, ut favilla stupa:* juvenes proinde ac puellas, tam propè ad se invicem accedentes, velut stupam favillæ proximam, seriùs vel citiùs accendi: mali dæmonis impulsum nimis potentem esse ad fragilitatem nostram in casum propellendam; nullam esse rationem hîc distinguendi inter plebeios & nobiles: cum in omni conditione timenda sit incontinentia in occasione tam propinqua: magnam istam temeritatem, quâ juvenis & puella tam præsentipericulo se exponunt, dignam esse, ob quam suâ eos gratiâ Deus destituat: denique periculum istud jure cenferi proximum, & quidem proximum per se, in quo homines ferè omnes labuntur, & tamen nos in eo fortè necdum lapsi fuerimus, alii tamen ejusdem nobiscum conditionis communiter labuntur. Quia parum admodum temporis inter ejusmodi periculum & ruinam intercedere solet.

379 Non dicat ergo puella, sexies vel octies eodem in lecto cum proco meo nuda cum nudo concubui; nihil tamen à me impudicum periit, vel fecit. Quia (præterquam quòd timendum sit, ne procus, qui opere nil impudicum egit, morosâ delectatione vel desiderio fortassis egerit, cujus occasionem puella dederit) an puella illa nescit, malum dæmonem subindè cum vulpe mortuum se fingere, ut volucres præderat? Verutissimus aïstor ille, dum videt puellam & procum mutui amoris oblectamentis usque ad concubitum se dedere, aliquando ad tempus quiescit, nec ad illicita provocat, ne facillè alioqui alter alteri (animadverso periculo) nuntium remittat. Verùm ubi animum sui fiducia & securitate implevit, nihil minùs opinantes vehementi tentatione oppugnat & prosternit.

380 Hîc rationibus firmior accedit divinus sermo, accedit & SS. Patrum Traditio, quibus edocemur, periculo proximum esse, qui familiaritatem magnam habet cum feminis; quantò ergo magis, qui familiaritatem habet tantam, ut eodem in lecto nudus cum nuda ad plures horas concumbat? *Nunquid potest homo* (ait Spiritus sanctus Prov. 6.) *abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta ejus non ardeant? aut ambulabit super prunas, ut non comburantur planta ejus?* Patres (inquit à Lapide

in illum locum) *hac accipiunt*, non de ipso adulterio, sed de familiaritate cum feminis. Ita Cyprianus, Basilus, Chrysothomus, Hieronymus, Augustinus, Bernardus, &c.

Cyprianus namque tr. de singularit. Cleric. *Impossibilis liberatio est* (ait de ista familiaritate loquens) *flammis circumdari, & non ardere.*

Basilus tr. de virginit. *Veluti stupa... si 381 ignem odorata fuerit, protinus inflammata succenditur; ita & femineum corpus masculinum (vel pede) tangens non multo labore nec inflammatione opus habet; sed cum naturali ad se invicem rapiantur ardore, simul ac se contingunt, scintillam voluptatis fumantem intrinsecus sentiunt. Unde scriptum est: Alligabit quispiam ignem in sinu suo, & vestimenta ejus non comburentur, &c.?*

Chrysothomus epist. 7. ad Olympiam: *Salomon, qui valdè benè noverat, quam periculosum esset virum mulieri propinquare, dicebat: Alligabit quis in sinu ignem, &c. Hoc est autem quod dicit: Sicut impossibile est conjunctum igni non comburi; ita qui accedit ad mulierem, non potest illud effugere.*

Hieronymus epist. ad Eustoch. de custod. 382 virginit. *Unde in Ecclesia Agapezarum* (id est feminarum, quæ quali devotæ & spirituales viris spiritualibus familiariter cohabitabant) *pestis introit? Eadem domo, uno cubiculo, sæpè uno tenentur & lectulo, & suspiciosos nos vocant, si aliquid eximemus... Istiusmodi homines Salomon in Proverbiis spernit, dicens: Alligabit quis in sinu suo ignem, &c. Agapezas illas Hieronymus ibidem meretrices univiras appellat. Et epist. ad Oceanum de vita Cleric. talem feminam describens: *fanna est* (inquit) *diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nocivum genus... fornax malitie.* Et allegatis rursum verbis Salomonis: *Mibi crede* (inquit) *non potest toto corde cum Domino habitare* (nec proinde Deum toto corde diligere) *qui feminarum accessibus copulatur.* Similia habet Augustinus serm. 250. Author verò Catena Græcorum: *Quicumque* (inquit) *retigerit mulierem, id est, quicumque... familiaritate ejus usus fuerit, esto, quod prævium opus attinet, mundus evadat, intra se tamen inquinabitur.**

Bernardus serm. 65. in Cant. *Cum femina semper esse, & non cognoscere feminam, nonne plus est quàm mortuum suscitare? Quod minus est, non potes; & quod majus est, vis ut credam tibi? Quotidie laus tuum ad laus juvenula est in mensa, lectus tuus ad lectum ejus in camera, oculi tui ad oculos ejus in colloquio... & continens vis haberi?*

Ad Basilium & Cyprianum redeamus. Basilus in Constitut. Monast. c. 3. de quodam 383 jactitante se ex frequenti cum feminis congressu non admodum lædi: *Hic* (inquit) *aut maris particeps non est, aut portentum est quoddam insensissimum, & præter omnium opinionem admirabile.*

Propterea Cyprianus epist. 62. cum sanctis Collegis suis Cæcilio, Victore, Sedato, Tertullo, &c. ad quaestionem sibi à Pomponio Episcopo propositam *de us virginibus que detectæ fuerant in eodem lecto pariter mansisse cum masculis, sed asseverabant se integras esse.* Respondet talem occasionem prorsus esse proximam, omninòque illicitum ei se exponere: *ne diabolo insidanti, & seuire cupienti ad nocendum deur occasio, quando & Apostolus dicit: Nolite locum dare diabolo.* Liberanda est ergo vigilanter de periculosis locis navis, ne inter scopulos & saxa frangatur. Eruenda est velociter de incendio sarcina, priusquam flammis supervenientibus concremetur. NEMO DIÛ TUTUS EST, PERICULO PROXIMUS. Itud ergo censet periculum proximum; nec certè Laicis minus est periculum proximum violandæ castitatis, quàm Diaconis, & Monachis periculum proximum violandi voti. Probaturque Cyprianus periculi proximitatem. Nam graves multorum ejusdem conditionis ruinas hinc fieri videmus, & per hujusmodi illicitas & periculosas conjunctiones corrumpi plurimas virgines, cum summo animi nostri dolore conspicimus... Ipse concubitus... quantum de decoris & criminis confusetur! Si superveniens maritus sponsam suam jacentem cum alio viderit, nonne indignatur, & fremit, & per zeli dolorem fortassis & gladium in manum sumit? Quasi dicat: quemadmodum solum cum sola, sponsa alterius, nudum cum nuda in eodem lecto jacuisse, vehementem parit præsumptionem adulterii perpetrati, cap. litteris de præsumpt. sic solum cum soluta, nudum cum nuda in eodem lecto jacuisse, vehementem parit præsumptionem commissæ fornicationis. A communiter accidentibus.

384 Unde concludit: *Idcirco consilidè & cum vigore fecisti, Frater charissime, abstinendo (id est excommunicando) Diaconum, qui cum virgine sepe mansit, sed & ceteros, qui cum virginibus dormire consueverant, etiam si asseverarent integras se esse. Quod si poenitentiam egerint, & à se invicem recesserint... & si virgines inventæ fuerint, acceptâ communicatione ad Ecclesiam admittantur. Hâc tamen interminatione, ut si ad eosdem masculos postmodum reversa fuerint... graviore censurâ affligantur, nec in Ecclesiam postmodum facile recipiantur.*

Manifestum est ergo tales absolvi non posse sine proposito masculis amplius non concumbendi, juxta sententiam Cypriani, aliorumque Patrum. Zelum proinde sanctissimi Cypriani sapienter imitatus Episcopus Atrebatensis, periculosissimam scandalosissimamque Gobati propositionem justissimâ proscripsit censurâ.

REGULA VII.

385 SI poenitens constitutus sit in occasione proxima, à qua se physicè nequeat separare, v. g. quia eodem in carcere detinetur cum fe-

mina quacum peccat, absolvendus non est, nisi ab occasione illa separatus corde (dum non potest corpore) id est, nisi aliquanto tempore occasionem illam de proxima fecerit remotam, per vitæ emendationem. Aliàs absolute donaretur cum evidenti periculo profanationis.

Et confirmatur, quia ad hoc ut absolvetur, ab occasione separatus esse deberet corpore, si in ipsius foret potestate. Ergo dum id in ipsius potestate non est, saltem ab ea separatus esse debet corde, ita ut Confessarius prudenter judicare queat, ipsum toto corde, plenâque voluntate renuntialle peccato; occasionem proinde ipsi non amplius esse proximam.

REGULA VIII.

387 Idem de iis dicendum, qui per habitum pravum (v. g. se polluendi) sibi metipsis facti sunt occasio proxima isto in genere peccandi. Cum enim se à seipsis physicè non possint separare corpore, magis quàm illi de quibus proximè, saltem necesse est, quòd se à seipsis separent corde toto, plenâque voluntate, utque adeò moraliter emendando se, ut sibi metipsis jam amplius non sint occasio proxima nefandi istius peccati, uti sapienter monet Illustrissimus D. Episcopus Atrebatensis in Instructione adjecta tertiæ suæ Epistolæ Pastoralis c. 9. Oportet ergo peccatores illos tempore notabili se à peccato continuisse, si bique vim talem intulisse, ut proximæ occasionis, seu pravæ consuetudinis vim superaverint, priusquàm absolute donentur. Aliàs Confessarius moraliter certus esse non potest de sufficienti contritione, plenâque conversione ipsorum; sed de ea incertum erit & dubius, etiam si peccatorum numerum notabiliter diminuerint, si adhuc bis vel ter quolibet mense relabantur, qui antea quotidie labebantur, prout ostendetur Regulâ 9^a. Dubiè verò contritos Confessarius citra necessitatem absolvere non potest. Unde abominanda videtur propositio Baunii Theol. Moral. p. 1. tr. 4. de poenit. q. 15. *Absolutio toties quoties impertienda est adolescenti, in pollutiones crebras semper resuscitanti, tametsi sepe admonitus emendanda vita promissa non servaverit, nec pro tollenda consuetudine laboraverit, dummodo cum dolore & proposito necessario consueatur, de quo Sacerdotes ex ejus ore voceque constet.*

REGULA IX.

388 Non semper impertienda est absolutio statim atque in occasionario, non dimissâ occasione, aliqua apparet emendatio; eò quòd utique, de emendatione admoniti, ad hoc nonnihil allaboraverint, nec toties ut antè lapsi fuerint, nec tam citò & facilè tentationi succubuerint, sed cum lucta, ita ut qui antea singulis penè diebus labebantur, jam amplius non labantur nisi bis in mense. Ratio est;

quia quòd ad sui emendationem nonnihil laboraverint, nec toties ceciderint, nec tam facile & citò tentationi succubuerint, sed cum ea luctati fuerint, signum quidem est hominis converti incipientis, sed non protinus est signum hominis jam plenè conversi.

Cùm plena conversio sit integra totius hominis interioris & exterioris mutatio; qua si- cut nondum satis apparet in homine, qui ante ultimam confessionem, unius mensis spatio peccabat quotidie, & jam non peccavit nisi alterno quoque die; nec in eo qui antea solitus sexies se polluere quolibet hebdomadâ, jam nonnisi bis quolibet hebdomadâ se polluit; ita nec in eo qui antea solitus quolibet mense ferè quotidie nequitiam illam perpetrare, jam non perpetrare solet nisi bis quolibet mense. Quamdiù enim prava consuetudo adhuc retinet vim ipsum pertrahendi in crimen semel aut bis quolibet mense, signum est nondum devictâ, sed adhuc eoque regnantis seu prædominantis in ipso carnalis cupiditatis (tameñ ex parte diminutâ) utpote tantas adhuc vires habentis, ut licet moraliter non ampliùs necessitet ad toties quoties antè, adhuc tamen moraliter quodammodo necessitet ad semel aut bis in mense crimen illud committendum. Nam si saltem eatenùs non remaneret vis prioris consuetudinis, crimen illud semel aut bis quoquo mense de more non extorqueret. Cùm igitur de more extorqueat, ut supponitur; signum videtur probabilissimum, si non manifestum, saltem eatenùs regnantis adhuc seu prævalentis ac prædominantis in ipso carnalis cupiditatis: nondum proinde regnantis ac prædominantis charitatis, sine cujus prædominio plena non habetur conversio.

389 Videre est hoc in Augustino, qui licet, antequam audiret, *tolle, lege, tolle, lege*, habere cœpisset bonam voluntatem, per eamque converti, multùmque adversus carnalem cupiditatem suam, pravamque illius consuetudinem luctari cœpisset, eamque usque adeò diminuisse, ut, sicut dicit l. 8. Confess. c. 11. conaretur plenè converti, solùmque in modico per carnalem cupiditatem teneretur, vincereturque; se tamen plenè conversum non credidit, nisi postquam auditâ cœlesti voce illâ, *tolle, lege, &c.* lectoque Apostoli Codice, totum se mutatum sensit, prout ipsemet declarat ibidem.

390 Quòd itaque à partiali voluntate consequentia bona non sit ad totalem, non solùm Diæstica Regula demonstrat, secundùm quam à parte non sequitur ad totum; sed insuper demonstrat Augustini conversio, cujus plenitudinem multi bonæ voluntatis motus, multa conversionis desideria, luctæ multæ contra inolitam consuetudinem, multi conatus præcesserunt, & diù præcesserunt. Sed non erant nisi quædam illius initia & inchoationes, conceptioni similes: *nec voluntas nova quæ ipsi esse cœperat, ut Deo se totum daret, adhuc erat idonea ad superandam priorem vetustate*

roborationem, uti fatetur l. 8. Confess. c. 5. Jam 391 (uti narrat l. 3. c. 4.) *lecto Ciceronis Hortensio exarserat ad mortem in mortalis sapientia. Jam audito Ambrosio paulatim ab erroribus respuerat; l. 5. c. 14. Jam de vita cœleste instituenda deliberaverat, l. 6. c. 11. Jam concubinam in Africam, de matrimonio cogitans, remiserat. Ibidem c. 15. Jam (inquit c. 16.) me revocabat à profundiore voluptatis carnalis gurgie meus mortis, & futuri iudicii. Jam te amabam (inquit l. 7. c. 17. Deum alloquens) ... sed ... mox diripiebar abs te ponere meo... Et pondus hoc, consuetudo carnalis. Sed mecum erat memoria tui... Tunc verò in visibilia tua, per ea quæ facta sunt, intellecta conspexi; sed aciem figere non valui: & repercussa infirmitate, redactus solus, non mecum ferebam nisi amantem memoriam, & quasi olfactu desiderarem, quæ comedere nondum possem. Cap. 18. Quarebam viam comparandi roboris, quòd esset idoneum ad fruendum te: nec inveniebam. Lib. 8. c. 1. Placebat via, ipse Salvator, & ire per ejus angustias adhuc pigebat... Mihi displicebat quòd agebam in seculo, & oneri mihi erat valde, non jam inflammantibus cupiditatibus, ut solebam, spe honoris & pecunie, ad tolerandam illam servitutem tam gravem. Jam enim illa me non delectabant præ dulcedine tua... sed adhuc nihilominus tenaciter colligabam ex femina, nec me prohibebat Apostolus conjugari, quamvis exhortaretur ad melius... Sed ego infirmior eligebam molliorem locum. Cap. 5. Exasi ad imitandum Victorinum, cujus conversionem à* 392

S. Simpliciano audierat... *inveni ille occasionem vacandi tibi. Cui rei ego suspirabam ligatus, non ferro alio, sed meâ ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi carenam fecerat prava consuetudinis. Voluntas autem nova quæ mihi esse cœperat, ut te gratis colerem... Deus... nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roborationem. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova, illa carnalis, illa spiritalis, configebam inter se, atque discordando dissipabant animam meam.* Cap. 8. *In illa grandi rixa interioris domus* 393

mea... ego fremebam spiritu, inagnans turbulentissimâ indignatione, quòd non trem in placium & pacium tecum, Deus meus, in quòd eundem esse omnia ossa mea clamabant... Et non solum ire, verum etiam pervenire illuc, nihil erat aliud quam velle ire; sed velle fortiter & integrè, non semisanciam hac atque illac versare & jactare voluntatem, hac parte assurgentem, cum alia parte cadente luctantem.. Tam multa ergo feci, ubi non hoc erat velle, quòd posse; & non faciebam, quòd & incomparabilis affectu ampliùs mihi placebat. Sed ideo non fiebat, quia nondum plenè volebat, ut explicat c. 9. Cap. 11. *Sic agrotabam, & excruciebar,* 394

accusanti memetipsum solus acerbius nimis, ac volvens & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar, sed

sed tenebar tamen... Jam penè faciebam, Domine, placitum tuum, & non faciebam: nec relaberbar tamen in pristina, sed de proximo stabam... Et item conabar, & paulo minus ibi eram... nec attingebam, nec tenebam, hastans mori mori, & vite vivere; plusque in me valebat deterius inolitum (adhuc ergo prædominabatur carnalis cupiditas) quam melius insolitum. Retinebant nuge nugarum... & submurmurabant: Dimittisne nos?... Et audiebam eas jam longè minus... Retardabant tamen cunctantem me abripere, atque excutere ab eis. Tandem, uti narrat cap. 12. oborta est procella ingens, ferens ingentem imbrem lachrymarum... & dimisi habenas lachrymis, &... dixi tibi: Et tu Domine usquequò... Ne memor fueris iniquitatum nostrarum antiquarum. Sentiebam enim me ab eis teneri: jactabam voces miserabiles, quamdiu? quamdiu? ... Et stebam amarissimâ contritione cordis mei. Et ecce audio vocem... Tolle, lege; tolle, lege... Arripui Codicem Apostoli, aperui, & legi in silentio... non in comestationibus... non in cubilibus & impudiciis... sed in unum D. J. C. & carnis providentiam ne feceris in concupiscentiis vestris. Nec ultra volui legere, nec opus erat.
 396 Si autem quippe... quasi luce securitatis infusa cordi meo, omnes dubitationis tenebrae diffugerunt. Et tunc demùm de abyssu corruptionis (ut dicit I. 9. c. 1.) ubi erat iam annoso tempore... evocatum est in momento liberum arbitrium meum, quo subderem cervicem leni jugo tuo, & humeros levi sarcinae tuae, Christe Jesu. Quàm suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum, &c.
 397 Ista fufius enarrare non piguit, quia speciali Dei providentiâ scripta sunt ad instructionem tum Confessariorum, tum pœnitentium, ne decipiantur conversionis initia quædam pro ipsius plenitudine, voluntateque vel inefficaces pro plenè efficacibus accipientes. Vidimus namque à num. 381. quanta bona in Augustino Deus, Deique timor & amor operatus est, & quanta impedivit mala, quantum etiam ipse contra concupiscentiam suam, pravamque consuetudinem luctatus fuerit, ingemuerit, infremuerit, lachrymatus fuerit, priusquam ex toto converteretur. Vidimus num. 384. quòd in tantum diminuerit vim inolitæ consuetudinis suæ, ut non relaberetur in pristina, jamque solum in modico per eam teneretur, vincereturque, ac licet propè jam victor esset illius, nondum tamen plenè victor, nondum proinde regnabat prædominabaturque in ipso divinus amor: quia adhuc hæsitabat mori mori, & vite vivere, plusque adhuc in ipso valebat deterius inolitum, quam melius insolitum. Adhuc ipsum retinebant nuge nugarum, plenamque ipsius conversionem retardabant, etsi audiebat eas jam longè minus.
 398 Hinc ergo solidum hoc conficitur argumentum: haud minora, imò longè majora sunt, quæ Dei timor & amor operatus est in Augu-

stino, antequam audiret, tolle, lege; tolle, lege, quam quæ operatur in iis de quibus modò agimus. Si ergo iis non obstantibus Augustinus nondum erat plenè conversus, nec adhuc ex toto volebat mori mori, & vite vivere; profectò nec ipsi; imò longè minus ipsi.

Profus ergo improbandi sunt, qui cum P. Jacops dicunt, Caupones, Aurigas, Chacurgos, & similes, illis in artibus graviter peccare solitos, nec tamen alterius artis peritos, statim absolvendos esse, si istis in circumstantiis reincidant quidem, sed non tam facile, nec tam frequenter. Quæro namque unde id inferant? Ex eo (inquunt) quòd aliqua in ipsis sit emendatio, colligitur efficax fuisse propositum ipsorum. Atqui non tanta in ipsis emendatio est, quanta in Augustino, nec tam efficax propositum. Nulla igitur est illatio; maxime cum ex partiali emendatione inferri nequeat voluntas efficax emendandi se ex toto, sed ex parte dumtaxat; nec voluntas plena, sed semiplena tantum.

Enimverò si non peccasse toties, nec tam facile quam antè, signum esset plenæ conversionis, consuetudinarius, solitus in mente centies magna cum facilitate peccare, toties à Confessario statim absolvendus foret, quoties aliquantò minus, & minori cum facilitate peccasset, etiam si post singulas confessiones sæpius reincidisset. Imò si, post confessas primâ vice mille fornicationes, secundâ vice non confiteretur nisi 980. tertiâ vice 960. quartâ vice 940. & sic deinceps, cum aliqua semper diminutione facilitatis, statim absolvendus esset toties quoties. Quod adedè videtur absurdum, ut piæ aures non sustineant, nec Sanctorum traditio permittat.

REGULA X.

Sunt aliqua occasiones, quæ deserere non possunt absque damno temporali notabili. Has priusquam deserere cogatur pœnitens, plura remedia malo ipsius curando idonea consultò præscribet Confessarius, differendo interim ad tempus absolutionem, ut videat an occasio, hæcenus proxima, desinet esse talis. Id in certis circumstantiis, Confessarius prudenter aliquando sperare potest, dummodò occasio non sit talis, quæ moralem quamdam inferat peccandi necessitatem (cujusmodi est domi, vel apud amicum suo rogatu concubinam alere) sed vel occasio per accidens, in qua peccatum nondum est consuetudine firmatum, vel occasio quidem per se, sed necdum moralem adferens peccandi necessitatem, qualis est v. g. cohabitatio fratris cum sorore, vel filii familias cum ancilla, quacum semel dumtaxat iterumque peccavit, nec tamen sortem vel ancillam è domo paterna efflere potest, nec ex ea ipse migrare, absque notabili offensione parentum. Si pœnitens tunc fidem se exhibeat in exequendis remediis sibi à

Confessario præscriptis (qualia sunt solum non versari cum sola, in ea non figere vultum, ipsi non corriderere, nec specialis amoris vel familiaritatis signa exhibere, frequentibus ferventibusque se orationibus, & carnis macerationibus contra relapsum munire, Confessarium reddenda rationis gratia frequenter accedere, &c.) eaque speratum habuerint effectum, Confessarius ipsum emendatum, post tempus non modicum in pœnitentiæ operibus impensum, absolvere poterit. Quia se conversum satis ostendit per opera. Si verò remedia præscripta non profuerint, nec appareat emendatio, tum demum neganda ipsi absolutio, nisi deseratur occasio. Quia pœnitens fragilitatem suam expertus, & remediis sibi præscriptis frustra usus, censendus est velle peccatum, si non deserat occasionem quæ in peccatum velut quædam necessitate ipsum præcipitat. Ita Illustrissimus Atrebatensis loco supra relato. Magna tamen tunc opus prudentia, ne dum proximus ab uno periculo liberatur, in aliud æquale vel majus conjiciatur.

402 Si cui durum videatur in casu antè dicto jubere ut filius, frater, soror, &c. è domo paterna discedat. Meminerit 1°. scriptum esse, *propter verba laborum tuorum, ego custodi vias duras.* 2°. duram etiam quibusdam videri iussionem Salvatoris, *si oculus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te, &c.* (ex qua manifestè confestaria est iussio illa Confessarii) ex unanimi tamen sanctorum Patrum doctrina, strictum includit præceptum juris naturalis & divini. 3°. id non juberi, nisi in extremitate, post tentata in vanum alia remedia.

REGULA XI.

403 Sunt etiam aliqua occasione, quæ primùm absque peccato desereri non possunt, sed quæ possunt desereri deinceps, si præstitis quæ prudens Confessarius suasit, & remediis omnibus adhibitis, nihil profectum sit, nec spes sit futuri deinceps majoris profectus. Talis occasio est v. g. uxoris cui maritus est causa continua tot peccatorum, ut cum ipso (post tentata remedia omnia) salutem suam operari non possit. Talis & occasio famuli, ad heri obsequium contractu obstricti, dum obsequium est ipsi occasio proxima, quam vincere non potest, nec tamen absque notabili detrimento heri ipsum deserere potest. In ejusmodi casibus famulus iste uti debet remediis omnibus ad peccatum vitandum; sed tandem si remedia omnia frustra sint, cogendus est eum deserere (ait Illustrissimus Atrebatensis ibidem) damno heri, quantum potest, reparato. Quia tunc contractus non censetur obligare usque ad evidens & quodammodo certum damnationis periculum, nec creditur famulus, dum curas & labores suos heri obstrinxit, simul & animam obstrinxisse. Et si in evidenti vitæ periculo versaretur, nisi herum desereret, tutâ ipsum conscientia desereret, damno heri,

quantum potest, sarcito. Quod autem licet ipsi pro vita, licet à fortiori pro salute æterna.

De uxore major videri potest difficultas. Tametsi justam separationis causam idem Illustrissimus meritò censeat, dum adhibitis omnibus remediis, marito cohabitare nequit sine dispendio salutis, seu periculo quasi certo æternæ damnationis; eò quòd utique remedia omnia inutilia reddat maritus, continuâ ipsius ad peccatum mortale provocatione. Quia justa separationis causa, juxta Canones, est quodcumque mariti crimen, ex quo uxori imminet quasi certum vitæ, vel sævæ cohabitationis, vel æternæ salutis periculum, ut novissimè docet Iveninus de matrim. q. 5. c. 2. a. 3. §. 3. Unde vel ipsi Casuistæ, Navarrus, Thomas Sanchez, Thomas Hurtado, alique passim (teste Authore praxis solidæ sect. 4. §. 1.) docent, quòd uxor maritum deserere possit, si ipsam ad mortale peccatum sollicitet. Favetque ratio: quia si uxor marito cohabitare, seu convivere non teneatur cum periculo quasi certo mortis corporalis; à fortiori nec cum periculo mortis spiritualis. Nihilominus ob grandia inconvenientia ad extremitatem illam, sine mariti consensu, non deveniendum, nisi extrema in necessitate, deque Ecclesiastici Judicis autoritate; utpote per quam alioqui compelleretur ad maritum redire, ipso id requirente.

REGULA XII.

405 Semper impendenda non est absolutio statim atque pœnitens proximam reverà deseruit occasionem; sed aliquando videre debet Confessarius, an non justa sublit causa probabiliter metuendi, ne post absolutionem, eam repetat. Si enim sublit, prudentia dicat justo temporis spatio explorandum animum ipsius, priusquam absolvatur.

§. VI.

Satisfit argumentis, qua in contrarium obijciuntur.

406 **O**bjicies 1°. Invalide conjugatis, ob perpetuum impotentia impedimentum, Ecclesia cap. *consulationi*, & cap. *laudabilem* de frigid. & malefic. permittit, ut simul habitent, tanquam frater & soror.

Respondeo nihil inde confici: neque enim cohabitatio fratris cum sorore ordinariè censetur periculosa, nec respectu ipsorum peccati occasio proxima.

407 **O**bjicies 2°. Judith non peccavit, exponendo se periculo proximo peccandi cum Holoferne, ad impediendam ruinam populi sui.

Impia objectio, sanctissimæ Judithæ injuriosa, atque omninò temeraria. Impium namque, injuriosum & temerarium est asserere, quòd se proximo illi periculo exposuerit, quæ innixa super Omnipotentem, acceptaque certis protectionis ipsius securitate, decollato

Holo-

Pars I. De peccatis in genere.

579

Holoferne, populum suum mirabiliter liberavit.
408 Objicies 3°. D. Basilius de Constit. Monast. c. 4. dicit, quod qui urgente causa, & necessitate aliquando se periculo obicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen alias nollet, non tam dicitur amare periculum, quam invidius illud subire. Quodque ideo magis providebit Deus, ne in illo pereat.

Respondeo objicientem imponere Basilio, utpote ne verbum quidem ex objectis habenti, nec ad rem presentem ibi quidquam loquenti, sed solum quod Monachis fugienda imprimis cum mulieribus congressiones sunt, collocationesque, neque ad eas unquam accedendum, nisi cum gravissima nos aliqua ad eas necessitas impellit, & aliter facere non possumus. Quo profecto casu nulla est umbra proximæ occasionis cum illis peccandi, velut ad D. Basilio permittit.

409 Objicies 4°. S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 9. permittit accessum ad infideles cum proximo propriae perditionis periculo.

Respondeo eos qui id objiciunt imponere S. Doctori, suamque prodero ositantiam in legendis sanctis Doctoribus. Nam S. Thomas

ibi contrarium asserit, his verbis: *Infirmi in fide, de quorum salute probabiliter tineri potest, prohibendi sunt ab infidelium communione, & precipue ne magnam familiaritatem cum eis habeant, vel absque necessitate eis communicent.* Vult ergo absolute prohibendos, etiam si necessitas urgeat, si probabile sit periculum perditionis, sed maxime si nulla necessitas urgeat. Unde ad 1. absolute pronuntiat: *Si domino periculum imminet ex communione servi infidelis, deberet eum a se rejicere, secundum illud mandatum Domini: Si pes tuus scandalizaverit te, &c.*

Objicies 5°. Proxima peccandi occasio non est peccatum. Ergo in ea ex aliqua necessitate manere non est peccatum.

Nego consequentiam. Tamen enim proxima peccandi occasio peccatum non fit, isti tamen occasione voluntarie se exponere peccatum est; sicut non abjicere manum, oculum, pedem scandalizantem. Enimvero eo ipso precepto, quo Deus prohibet v. g. occidere, moechari, furtum facere, &c. prohibet voluntarie exponere se periculo proximo occidendi, moechandi, furtum faciendi. Et sic de aliis.

P A R S II.

De septem peccatis capitalibus.

C A P U T P R I M U M.

Omnia peccata capitalia ex genere suo mortalia sunt.

Septem sunt peccata capitalia, superbia, avaritia, luxuria, invidia, gula, ira, acedia; ideo capitalia dicta, quia plurium aliorum peccatorum capita, seu fontes sunt. De iis queritur, num omnia ex genere suo mortalia sint? De avaritia namque, invidia, gula, &c. id negant Noviores aliqui Casuistæ. Verum de omnibus affirmat S. Thomas. De superbia utique 2. 2. q. 162. a. 5. De avaritia ibidem q. 118. a. 4. De luxuria q. 15. de malo a. 2. De invidia 2. 2. q. 36. a. 3. & q. 10. de malo a. 2. De gula 2. 2. q. 148. a. 2. De ira ibidem a. 3. & q. 12. de malo a. 3. De acedia 2. 2. q. 35. a. 3. & q. 11. de malo a. 3.

2 De gula quidem aliter sentire videtur q. 14. de malo a. 2. At ob rationem, quam sibi objicit solvitque 2. 2. q. 148. Et revera gulam peccatum esse ex genere suo mortale, probat ratio, qua utitur loco citato de malo: Genus seu species moralis actus sumitur ex objecto. Unde si objectum peccati alienius contrariatur charitati, in qua vita spiritualis consistit, necesse est quod illud peccatum sit mortale ex genere suo, vel ex sua specie. Peccatum autem gula consistit in concupiscentia inordinata delectatio-

Tom. I.

nis ciborum & potuum. Delectatio proinde cibi & potus inordinatè concupita, proprium est gulæ objectum. Atqui delectatio illa inordinatè aliquando sic concupiscitur ut charitati contrarietur, quando scilicet delectationi illi inhaeret homo tanquam fini, propter quem Deum contemnit, paratus scilicet contra præcepta Dei agere, ut delectationes hujusmodi assequatur. 2. 2. q. 148. a. 2.

Nec ad hoc necesse est quod paratus sit 3 agere contra præcepta alia quam ipsiusmet charitatis, prohibentis ponere finem ultimum in aliquo extra Deum, in eoque beatitudinem suam constituere, sicut faciunt illi, quorum Deus venter est, ut Apostolus ait Philipp. 3. Quemadmodum enim propria excellentia, pecunia, delectatio venerea, vindicta, &c. propria sunt objecta superbiae, avaritiæ, luxuriæ, iræ, &c. dum inordinatè concupiscuntur ut finis, in iis finem ultimum ponendo (prout in divitiis suis villicus quidam, juxta Antuerpiam, possuisse narratur, dum revertens à nuptiis filia suæ, Deo dixisse fertur: Domine, si velles hic in perpetuum me relinquere, cum divitiis meis, gratias agerem tibi pro Paradiso tuo: sed vix absolverat, cum è cur-

D d d d